

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

28

YASAMA YILI

4

SIRA SAYISI: 247

**Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Türk Ceza Kanunu ile
Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına
Dair Kanun Teklifi (2/3393) ve Adalet
Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/3393 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4

- Katılma Yazıları5

- Genel Gerekçesi6

- Madde Gerekçeleri.....8

• Adalet Komisyonu Raporu.....26

• Muhalefet Şerhleri38

• Teklif Metni.....195

• Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin.....195

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

<i>Mustafa Arslan</i> Tokat	<i>Orhan Kırçalı</i> Samsun	<i>Yusuf Ahlatcı</i> Çorum
<i>Abdurrahim Fırat</i> Erzurum	<i>Ejder Açıkkapı</i> Elâzığ	<i>Süleyman Karaman</i> Erzincan
<i>Mehmet Emin Şimşek</i> Muş	<i>Fatma Serap Ekmekçi</i> Kastamonu	<i>Derya Bakbak</i> Gaziantep
<i>Emel Gözükkara Durmaz</i> Bursa	<i>Kaan Koç</i> Ardahan	<i>Celalettin Köse</i> Gümüşhane
<i>Osman Zabun</i> Isparta	<i>Mustafa Varank</i> Bursa	<i>Abdürrahim Dusak</i> Şanlıurfa
<i>Muhammet Müfit Aydın</i> Bursa	<i>Ali Kıratlı</i> Mersin	<i>Cemil Yaman</i> Kocaeli
<i>Sayın Bayar Özsoy</i> Kayseri	<i>Murat Cahid Cıngı</i> Kayseri	<i>Ümmügülşen Öztürk</i> İstanbul
<i>Tuba Köksal</i> Kahramanmaraş	<i>Ömer Oruç Bilal Debgici</i> Kahramanmaraş	<i>Mevlüt Kurt</i> Kahramanmaraş
<i>Cüneyt Yüksel</i> İstanbul	<i>Osman Gökçek</i> Ankara	<i>Mustafa Yavuz</i> Bursa
<i>Çiğdem Koncagül</i> Tekirdağ	<i>İbrahim Yurdunuseven</i> Afyonkarahisar	<i>Yakup Otgöz</i> Muğla
<i>Seda Sarıbaş</i> Aydın	<i>Sevan Sivacioğlu</i> İstanbul	<i>Mehmet Ali Cevheri</i> Şanlıurfa
<i>Ahmet Fethan Baykoç</i> Ankara	<i>Hasan Ekici</i> Konya	<i>Sami Çakır</i> Kocaeli
<i>Fatma Aksal</i> Edirne	<i>Cem Şahin</i> Karabük	<i>Süleyman Şahan</i> Yozgat
<i>Erol Keleş</i> Elâzığ	<i>Mervan Gül</i> Siirt	<i>Orhan Ateş</i> Bayburt
<i>Cevahir Asuman Yazmacı</i> Şanlıurfa	<i>Mehmet Eyup Özkeçeci</i> Gaziantep	<i>İrfan Çelikaslan</i> Gaziantep

Mehmet Şahin
Kahramanmaraş

Kemal Karahan
Hatay

Cüneyt Aldemir
Tokat

Kayhan Türkmenoğlu
Van

Rümeysa Kadak
İstanbul

Hasan Arslan
Afyonkarahisar

Adem Yıldırım
İstanbul

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzamn eklenmesini arz ederim.

28.11.2025
Fehmi Alpay Özalan
İzmir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3393 esas numaralı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne katılıyorum, imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

02.12.2025
Hulusi Akar
Kayseri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinde imzamn bulunmasını talep ediyorum.

Gereğini arz ederim.

28.11.2025
Cevahir Uzku
Niğde

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3393 esas numaralı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne katılıyorum.

Gereği arz ederim.

28.11.2025
Mestan Özcan
Tekirdağ

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/3393)	
ESAS	Adalet Komisyonu
TALİ	Anayasa Komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Adalet, insanlık tarihinin en kadim kavramlarından biri olarak bireylerin haklarının korunmasını, toplumun düzenini ve devletin meşruiyetini sağlayan temel değerdir. İnsanların birlikte yaşamaya başladıkları ilk çağlardan itibaren oluşmaya başlayan adalet kavramı, sosyal ve ekonomik ilişkilerin yoğunlaşmasıyla giderek önem kazanmış ve artık çağımızda bir amaç durumuna gelmiştir. Hukuk sistemlerinin nihai amacı, yalnızca bireyler arasındaki ihtilafların çözümü değil, aynı zamanda toplumun bütününde güven, istikrar ve barışın tesis edilmesidir. Bu bağlamda adalet, hem bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin teminatı hem de devletin faaliyetlerinin meşruiyet ölçütüdür.

Ülkemizde adaletin tesisi anlamında 2002 yılından günümüze kadar temel hak ve özgürlüklerin daha etkin korunması, hukuki güvenliğin güçlendirilmesi, adalete erişimin kolaylaştırılması, makul sürede yargılanma hakkının gözetilmesi, yargıya güvenin artırılması ve insan odaklı hizmet anlayışının geliştirilmesi amacıyla birçok düzenleme yapılmış ve çalışma gerçekleştirilmiştir.

“Türkiye Yüzyılı Adaletin Yüzyılı” hedefi doğrultusunda, katılımcı bir anlayışla, uygulayıcı hâkim ve savcılar, baro temsilcilerinin, akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşları ile birçok paydaşın görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından 23 Ocak 2025 tarihinde açıklanan 4. Yargı Reformu Strateji Belgesiyle “hukukun üstünlüğünü esas alan, gecikmeyen ve öngörülebilir bir adalet sistemi” vizyonu ön plana çıkarılmıştır.

Önceki reform belgelerinin devamı ve tamamlayıcısı durumunda olan 2025-2029 dönemini kapsayan bu belgeyle, hukuki güvenliğin kuvvetlendirilmesi, yargılamaların makul sürede tamamlanması, çözüm merkezli ve öngörülebilir bir adalet sisteminin oluşturulması, yargılama usullerinin sadeleştirilerek verimliliğin artırılması, yargıya ilişkin güven ve memnuniyetin yükseltilmesi, onarıcı ve telafi edici adalet uygulamalarının yaygınlaştırılması, ceza adalet sisteminin etkinlik ve caydırıcılığının tahkim edilmesi hedeflenmiştir.

4. Yargı Reformu Strateji Belgesi esas alınarak hazırlanan bu Kanun Teklifiyle, doğrudan insan hayatına dokunan yenilik, uygulama ve düzenlemelerin hayata geçirilmesi öngörülmektedir.

Güvenlik tedbirleri ile suçlar için öngörülen ceza miktarı, ceza hukukunun evrensel temel ilkeleri ve Anayasanın konuya ilişkin kurallarına aykırı olmamak kaydıyla, ülkenin sosyal ve kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak belirlenen ceza politikasına göre düzenlenmektedir. Bu bağlamda, hangi suça ne ölçüde yaptırım uygulanacağı ve hangi hallerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edileceği Türkiye Büyük Millet Meclisinin takdirindedir.

Ceza hukuku, suç faillerine işlediği fiilin ağırlığına göre belirli bir yaptırım uygulamak suretiyle yeniden suç işlenmesini önlemeyi ve toplumun suçtan korunmasını amaçlamaktadır. Anayasa Mahkemesinin birçok kararında belirtildiği üzere, hukuk devletinde yer alan ceza hukuku kuralları

önleme ve iyileştirme amaçlarına uygun olarak ölçülü, adil ve orantılı olmalıdır. Suç ile ceza arasında adalete uygun bir oranın bulunup bulunmadığının belirlenmesinde; bu ihlalin toplumda yarattığı infial ve etki, kişiler üzerinde oluşturduğu tehlike, zarar verenin kişiliği ile verilen zararın azlığı veya çokluğu, suçun işlenme oranındaki artış veya azalma gibi faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir.

Son yıllarda trafikte kişilerin can ve mal güvenliğini tehlikeye atan eylemlerin arttığı bilinen bir gerçektir. Nüfus ve araç sayısına bağlı olarak artan ulaşım yoğunluğu sebebiyle gerçekleşen trafik kazaları önemli sayıda kişinin ölümüne veya yaralanmasına yol açmakta; aynı zamanda ciddi ekonomik zararları da beraberinde getirmektedir. Bu durum dolaylı olarak toplumsal huzur ve düzenin bozulmasına neden olmaktadır. Toplumun büyük bir çoğunluğunun her gün içerisinde bulunduğu trafik düzeninin sağlanması; kamunun güvenliği, kişilerin yaşamı ve vücut bütünlüğü ile malvarlığının korunması bakımından önem arz etmektedir. Bu kapsamda Teklifte, trafik düzenini bozan eylemlerle daha etkin mücadele edilmesi ve kişilerin trafikteki can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla bazı suçların cezalarının artırılması ve unsurlarının yeniden belirlenmesi öngörülmektedir.

Diğer yandan, düğün, nişan ve asker uğurlaması gibi kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde silahla ateş açılması suretiyle gerçekleştirilen eylemler sonucunda kimi zaman ölüm veya yaralanma kimi zaman da ciddi korku ve endişenin meydana geldiği bilinmektedir. Kamu düzenini bozucu nitelikteki bu eylemler, yalnızca bireylerin güvenliğini değil, toplumsal huzuru da doğrudan tehdit etmektedir. Bu kapsamda, bireylerin vücut dokunulmazlığını teminat altına almak, toplumsal barış ve güven ortamını pekiştirmek ve kamu düzeninin sağlıklı biçimde devamını sağlamak amacıyla bu fiillere yönelik cezaların artırılması suretiyle caydırıcılığın sağlanması hedeflenmektedir.

Çocukların suç işlenmesinde araç olarak kullanılması, yalnızca hukukun temel ilkelerine değil, aynı zamanda toplumun vicdani değerlerine de aykırıdır. Çocukların suça alet edilmesi, onların fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimini telafisi güç biçimde zedelemekte, onları sağlıklı birey olma potansiyelinden uzaklaştırmakta ve toplum güvenliğini tehlikeye düşürmektedir. Bu nedenle, çocukların ulusal ve uluslararası hukuki belgeler doğrultusunda en üst düzeyde korunması için suçun işlenmesinde araç olarak kullanılmalarına karşı hukuki koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Teklifte, suç örgütleri tarafından çocukların suçta araç olarak kullanılmasının engellenmesi bakımından caydırıcı yaptırımlar öngörülmektedir.

Teknolojik gelişmelerin hız kazanmasının yanı sıra sürekli değişim ve gelişim içinde olması, bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenen suçlarla mücadelede ciddi zorluklar oluşturmaktadır. Bu durum uygulayıcıların suçla mücadelede ihtiyaç duyduğu yetkilerin yasal zeminini oluşturan mevzuat hükümlerinin değişen ve gelişen koşullara uygun olarak revize edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Teklifte, bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenen suçlardan elde edilen menfaatin bulunduğu hesabın askıya alınmasına imkân sağlanarak bu suçların mağdurlarının korunması amaçlanmaktadır. Ayrıca, bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada istenilen bilgi ve belgelerin on gün içinde gönderilmemesi veya eksik gönderilmesi halinde ilgili işletmeler hakkında idari para cezası verilmesi öngörülmektedir. Düzenlemeyle bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenen suçlarla daha etkin mücadele edilebilmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle mağdurların hak kayıplarının önüne geçilmesi sağlanmış olacaktır.

Kişilerin bilgi ve rızaları dışında yapılan abonelik kayıtları neticesinde elde edilen ve iletişim sektöründe sahte ve açık hat olarak bilinen hatların dolandırıcılık, hırsızlık ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması gibi birçok suçta araç olarak kullanılması, suç faillerinin tespitini güçleştirmekte

ve soruşturmaların akamete uğramasına neden olabilmektedir. Teklifte, elektronik haberleşme hizmeti aboneliğinin tesisi için yeni tedbirler alınmakta ve kişilerin alabilecekleri hat sayısının belirlenebilmesi bakımından Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna açıkça yetki verilmektedir. Dolandırıcılık, hırsızlık ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçlarında kullanıldığı tespit edilen telefon hatlarının bağlantısının yargı mercilerinin kararı doğrultusunda kesilmesi öngörülmektedir. Ayrıca yabancılara ait elektronik haberleşme hizmeti abonelik kayıtlarının teyit edilmesi ve güncellenmesine dair düzenlemeler getirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun bazı düzenlemelerinin iptaline karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarının oluşturacağı hukuki boşluğun doldurulması ve uygulamada yaşanabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla düzenleme yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi tarafından hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik yönünden yeterli bir güvence sağlamadığı gerekçesiyle 1136 sayılı Avukatlık Kanununun disipline ilişkin hükümlerinin de iptaline karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararının oluşturacağı hukuki boşluğun doldurulması ile uygulamada yaşanabilecek tereddütlerin giderilmesi ve disiplin suç ve cezaları arasındaki yeterli bağlantının sağlanması amacıyla avukatlık mesleğine ilişkin disiplin cezaları ile bu cezaları gerektiren fiiller ayrı ayrı belirlenmektedir. Düzenlemeyle, disiplinsizlik eylemi ile tayin edilen disiplin cezaları arasında adil bir dengenin kurulması sağlanarak, kanunilik ilkesinin gereği yerine getirilmektedir.

Teklif, yukarıda açıklanan gerekçelerle hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Maddeyle, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 134 üncü maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarında değişiklik yapılmaktadır.

24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle ihalenin feshini talep edecek ilgililerden bir kısmı için getirilen nispi harç ve teminat yatırma yükümlülüğünün yerine getirilmeden ihalenin feshinin talep edildiği ve bu şekilde yargılamaların uzatılarak ihale sürecinin kötüniyetli olarak sürüncemede bırakıldığı görülmektedir. Nispi harç ve teminatın getiriliş amacının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla maddede değişiklik yapılmaktadır.

Yoğun bir emek sonucu önemli bir masrafla yapılan açık artırma aşamasında alacaklı nihayetinde alacağına kavuşacak, borçlu borcundan kurtulacak, borcuna faiz işlemesi duracak, ihale alıcısı parasını yatırdığı mala hukuken ve fiilen sahip olabilecek, ortaklığın satış suretiyle giderilmesine ilişkin açık artırmalarda ise hissedarlar alacağına kavuşacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında ihalenin feshi talep edebilecek kişiler satış isteyen alacaklı, borçlu, mahcuzun resmî sicilinde kayıtlı olan ilgililer ve sınırlı ayni hak sahipleri ile pey sürmek suretiyle ihaleye iştirak edenler şeklinde sınırlı olarak sayılmıştır. Bu kişilerin hukuki menfaatlerinin korunması gerekmektedir. Bu kişiler dışında ihalenin feshinin talep edilmesi ancak dava açma hakkının kötüye kullanılması biçiminde tezahür etmektedir. Özellikle 7343 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeden sonra ortaklığın satış suretiyle giderilmesi de dahil olmak üzere İcra ve İflas Kanunu uyarınca yapılan tüm

satışlar elektronik ortamda yapılmakta ve bu ortamda yedi gün boyunca teminat yatırmak suretiyle açık artırmaya katılmak mümkün olmaktadır. Ancak uygulamada gerek icra dosyası gerekse ortaklığın satış suretiyle giderilmesinde dosyayla ilgisi bulunmayan, ihaleye iştirak etmeyen kişilerin ihalenin feshini talep ederek, ihalenin kesinleşme sürecini kötüniyetle uzattıkları görülmektedir. Nitekim, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 2 nci maddesinde hakkın kötüye kullanılmasının kanun tarafından himaye edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. İkinci fıkrada yapılan düzenlemeyle ihalenin feshini talep edebilecek kişilerin mahkemeye erişim hakkı herhangi bir şekilde kısıtlanmaksızın, fıkra da sayılan kişiler dışındakilerin, ihale alıcısına, alacaklı ve borçluya, pay sahibi hissedarlara verecekleri zararın önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasında yapılan düzenlemeyle, ihalenin feshine ilişkin yapılan taleplerde maddenin mevcut hükümleri kapsamında yatırılması gereken teminatın veya harcın eksik yatırılması halinde mahkemenin bir muhtıra ile iki haftalık kesin süre içinde eksik teminatın veya harcın ikmal edilmesini, aksi hâlde ihalenin feshi talebinin dosya üzerinden kesin olarak reddedileceğini bildireceği hüküm altına alınmaktadır. Belirtilen süre içinde teminatın veya harcın yatırılmadığı ya da ikmal edilmediği takdirde mahkemece derhal ihalenin feshi talebi kesin olarak reddedilecektir. Bu şekilde alacaklının, borçlunun, hissedarların ve ihale alıcısının hakları daha üst seviyede korunarak, açık artırmanın kesinleşme sürecinin kötü niyetli olarak uzatılmasının önüne geçilmesi sağlanacaktır.

Madde 2- Maddeyle, 2004 sayılı Kanunun 278 inci maddesi değiştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 9/5/2024 tarihli ve E: 2023/200; K: 2024/103 sayılı kararıyla, maddenin üçüncü fıkrasında yer alan “evlat edinenle evlatlık” ibarelerinin iptaline ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 22/10/2024 tarihli ve 32700 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Ayrıca, Anayasa Mahkemesinin farklı tarihlerde verdiği kararlarla söz konusu fıkra da yer alan “karı ve koca”, “usul”, “sıhren üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) hısımlar” ve “neseben” ibareleri iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi; düzenlemeye konu hükümde borçlunun bazı yakın hısımlarıyla yaptığı ivazlı tasarrufların başka hiçbir şarta tabi olmaksızın bağışlama olarak kabul edilmesini ve bu durumun aksinin ispatına imkân verilmemesini mülkiyet hakkına ve hak arama özgürlüğüne aykırı bularak iptal etmiştir.

Düzenlemeyle, Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gerekçesi nazara alınarak madde değiştirilmektedir.

Birinci fıkrada yapılan düzenlemeyle; alışılmış hediyeler dışında, geçici veya kesin aciz belgesinin ya da aciz belgesi niteliğinde olan haciz tutanağının düzenlendiği yahut iflasın açıldığı tarihten önceki bir yıl içinde yapılan bütün bağışlamaların ve ivazsız tasarrufların iptale tabi olduğu hüküm altına alınmaktadır. Yapılan değişiklikte, acizden geriye doğru iki yıl içinde yapılan bağışlamaların veya ivazsız tasarrufların iptal edileceğine ilişkin hükümde yer alan süre, hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkesinin daha etkin bir şekilde korunabilmesi amacıyla bir yıla düşürülmektedir. Belirtmek gerekir ki bu süre, mukayeseli hukukta da bir yıl olarak uygulanmaktadır.

İkinci fıkrada, bağışlama sayılan tasarruflar bentler halinde sayılmaktadır.

(a) bendinde, altsoy ve üstsoy, üçüncü derece dâhil kan hısımları, son bir yıl içinde evlilik birliği sona ermiş olsa bile eşi ve üçüncü derece dâhil kayın hısımları, evlat edinenle evlatlık, ortak konutta yaşayan kişiler arasında yapılan tasarrufların gerçek değere uygun olarak ivazlı olduğu ispatlanmadıkça bağışlama sayılacağı kabul edilmektedir.

(b) bendinde, aksi ispatlanmadıkça, sözleşmenin yapıldığı sırada, kendi verdiği şeyin gerçek değerine göre borçlunun ivaz olarak pek aşağı bir fiyatla kabul ettiği sözleşmeler bağışlama sayılmaktadır.

(c) bendinde, borçlunun kendisine veya üçüncü bir kişi yararına ömür boyu gelir sözleşmesi ya da intifa hakkı tesis ettiği sözleşmeler yahut ölünceye kadar bakma sözleşmelerinin, uygun bir karşılığının sağlandığı ispatlanmadıkça bağışlama sayılacağı hüküm altına alınmaktadır.

Madde 3- Maddeyle, 2004 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin ikinci fıkrası değiştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 6/3/2025 tarihli ve E:2025/61; K: 2025/46 sayılı kararıyla, maddenin ikinci fıkrasının iptaline ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı 4/6/2025 tarihli ve 32920 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, kanun yoluna başvuru açısından parasal değer (kesinlik sınırı) güncellenirken, dava konusu mal ya da alacağın değerinin güncellenmemesi nedeniyle enflasyondan dolayı oluşan külfetin tamamının davanın taraflarına yükletilmekte olduğu ve tarafların kanun yoluna başvuramamaları nedeniyle katlanacakları külfet ile yargılamanın en az maliyetle ve en kısa zamanda sonuçlandırılması yönündeki kamusal yarar arasındaki dengenin taraflar aleyhine bozulduğu, kişilere aşırı bir külfet yükleyen düzenlemenin hükmün denetlenmesini talep etme hakkına orantısız ve ölçüsüz bir sınırlama getirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesi dikkate alınarak istinaf ve temyiz kanun yoluna başvuru ile temyiz incelemesinde duruşma yapılması hususundaki parasal sınırların uygulanmasında hükmün verildiği tarihteki miktarın yerine şikâyet başvurusunun yapıldığı veya davanın açıldığı tarihteki miktarın esas alınması kabul edilmektedir.

Madde 4- Maddeyle, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 59 uncu maddesinin dördüncü fıkrasında düzenleme yapılmaktadır.

Disiplin soruşturmasının ceza kovuşturmasını beklediği ve ceza kovuşturması sonucunda beklenen karar üzerine işlem tesis edilmesinin gerektiği durumlarda ilgili baronun, ilk derece, istinaf ve temyiz mahkemelerinin kararları ile bu kararlar üzerine ağır ceza mahkemesince verilecek kesinleşme şerhinden haberdar olmasını sağlamak amacıyla maddede değişiklik yapılmaktadır.

Madde 5- Maddeyle, 1136 sayılı Kanunun 134 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 6/3/2025 tarihli ve E: 2025/50, K: 2025/47 sayılı kararıyla, Kanunun 134 ve 135 inci maddeleri iptal edilmiş ve kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 22/5/2025 tarihli ve 32907 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi; Kanunun 134 üncü ve 135 inci maddelerinde, disiplin cezası uygulanabilecek hâllerin sayılması ve disiplin cezalarının da gösterilmesine rağmen disiplin suç ve cezaları arasında yeterli bağlantının kurulamadığı, disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleşmesi durumunda fiil ve hareketin niteliğine göre disiplin cezalarının verilmesinde bu ölçütün muhataplar açısından yeterli bir hukuki güvence sağlamadığı, işlenen disiplinsizlik eylemi ile tayin edilen disiplin cezası arasında adil bir dengenin gözetilmesini temin edecek gerekli ve yeterli mekanizmaların bulunmadığı, verilecek disiplin cezaları bakımından keyfi yorum ve uygulamalara karşı hukuki güvencenin sağlanamadığı gerekçeleriyle mevcut hükümlerin iptaline karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gerekçesi dikkate alınarak madde yeniden düzenlenmektedir. Buna göre, avukatlık onur ve unvanına, savunma hakkının kutsallığının gerektirdiği saygı ve güvene veya özen ve doğruluk yükümlülüklerine uymayan hâl ve hareketlerinin tespit edilmesi üzerine avukatlara, ihlalin niteliğine ve eylemin ağırlık derecesine göre Kanunda yazılı disiplin cezalarından birinin verileceği hüküm altına alınmaktadır.

Madde 6- Maddeyle, 1136 sayılı Kanunun 135 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 6/3/2025 tarihli ve E: 2025/50, K: 2025/47 sayılı kararıyla, Kanunun 134 üncü ve 135 inci maddeleri iptal edilmiş ve kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 22/5/2025 tarihli ve 32907 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi; Kanunun 134 üncü ve 135 inci maddelerinde disiplin cezası uygulanabilecek hâllerin sayılması ve disiplin cezalarının da gösterilmesine rağmen disiplin suç ve cezaları arasında yeterli bağlantının kurulamadığı, disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleşmesi durumunda fiil ve hareketin niteliğine göre disiplin cezalarının verilmesinde bu ölçütün muhataplar açısından yeterli bir hukuki güvence sağlamadığı, işlenen disiplinsizlik eylemi ile tayin edilen disiplin cezası arasında adil bir dengenin gözetilmesini temin edecek gerekli ve yeterli mekanizmaların bulunmadığı, verilecek disiplin cezaları bakımından keyfî yorum ve uygulamalara karşı hukuki güvencenin sağlanamadığı gerekçeleriyle mevcut hükümlerin iptaline karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gerekçesi dikkate alınarak madde yeniden düzenlenmektedir. Düzenlemeyle, disiplinsizlik olarak nitelenen eylemlere uygulanacak cezalar; uyarma, kınama, para cezası, işten çıkarma ve meslekten çıkarma olarak belirlenmekte ve bu cezaları gerektiren fiiller ayrı ayrı gösterilmektedir. İşten çıkarma ve meslekten çıkarma hariç diğer disiplin cezalarında, nitelik ve ağırlık itibarıyla maddede belirtilen eylemlere benzer eylemlerde bulunma hâli de ilgili disiplin cezasını gerektiren eylem olarak tanımlanarak, bu tür eylemlerin cezasız kalmasının engellenmesi amaçlanmaktadır.

Öte yandan, maddede Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlar yönünden de kademelendirme yapılmaktadır. Bu bentte belirtilen suçlar, iki yıldan fazla süreyle hapis cezasına hükmedilmiş olan kasıtlı suçları ve maddede belirtilen diğer suçları ifade etmektedir.

Yapılan düzenlemeyle, disiplinsizlik eylemi ile tayin edilen disiplin cezaları arasında adil bir dengenin kurulması sağlanarak, kanunilik ilkesinin gereği yerine getirilmektedir.

Madde 7- Maddeyle, 1136 sayılı Kanunun 136 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, bir üst veya alt derece disiplin cezası uygulanabilecek hâller ile meslekten çıkarma cezasının özel uygulama şekli gösterilmektedir.

Maddenin birinci fıkrasıyla, hakkında herhangi bir disiplin cezası verilen avukata, bu cezanın kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde disiplin cezası verilmesini gerektiren yeni bir fiil işlemesi hâlinde bu fiil için bu Kanunda öngörülen disiplin cezasının bir derece ağır olanının uygulanacağı ancak ilk defa verilen uyarma cezasının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde işten çıkarma cezası gerektiren bir fiilin işlenmesi halinde meslekten çıkarma cezası yerine işten çıkarma cezasının üst haddinin uygulanacağı düzenlenmektedir. Böylelikle, disiplin cezalarının caydırıcı etkisinin daha güçlü hale getirilmesi ve hakkaniyete uygun şekilde verilmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, bir defa işten çıkarma cezası alan avukatın, bu cezanın kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde en az kınama cezasını gerektiren bir eylemde bulunması hâlinde meslekten çıkarılacağı hüküm altına alınmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, ilk defa disiplin cezası verilmesini gerektiren bir fiil işleyen avukata, meslekten çıkarma cezasını gerektiren durumlar hariç olmak üzere, verilecek disiplin cezasından bir derece hafif olanı uygulanabilmektedir. Hakkında verilen bir disiplin cezasının kesinleşmesinin üzerinden beş yıl geçen avukatların da bu hükümden faydalanmasına imkân tanınmaktadır.

Madde 8- Maddeyle, 1136 sayılı Kanunun 155 inci maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Teklifle, Kanunun 135 inci ve 136 ncı maddesinde yapılan değişikliklerle avukatlara verilecek disiplin cezaları ile bu cezaları gerektiren eylemler ayrıntılı olarak belirlenmektedir. Bu kapsamda yapılan düzenlemelere uyum sağlamak amacıyla 155 inci maddenin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 9- Maddeyle, 1136 sayılı Kanunun 159 uncu maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan düzenlemeyle, disiplin kurulu tarafından kovuşturma sonucunun beklenmesine karar verilmesi halinde, kesinleşen mahkeme kararının ilgili baroya bildirilmesinden itibaren bir yıl geçmekle ceza verme yetkisinin zamanaşımına uğrayacağı açıkça belirtilmektedir.

Maddeye eklenen yeni fıkrayla, disiplin soruşturması veya kovuşturması sonucu tesis edilen idari işleme karşı dava açılmakla zamanaşımı süresinin kesileceği ve idari işlemin yargı kararıyla iptal edilmesi hâlinde kararın ilgili baro veya Türkiye Barolar Birliğine bildirilmesinden itibaren mahkeme kararı uyarınca en geç iki yıl içinde yeniden yapılacak soruşturma veya kovuşturma sonucuna göre karar verileceği hüküm altına alınmaktadır. Bu şekilde, bir yandan disiplin cezasını gerektiren eylem cezasız bırakılmamakta diğer yandan hukuki belirlilik ilkesi gereğince disiplin cezasının hangi süre içinde verilebileceği açıkça hükme bağlanmaktadır.

Maddeye yapılan değişiklikler, hukuki belirlilik ilkesinin daha etkin bir şekilde hayata geçirilmesini amaçlamaktadır.

Madde 10- Maddeyle, 1136 sayılı Kanunun 160 ıncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, uyarma, kınama ve para cezaları yanında işten çıkarma cezasının da beş yıl geçtikten sonra sicilden silinebilmesine imkân tanınmaktadır. Ancak, tekerrür uygulanarak verilen işten çıkarma cezaları sicilden silinemeyecektir.

Madde 11- Maddeyle, Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararının oluşturacağı hukuki boşluğun doldurulması amacıyla 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 53 üncü maddesinin (j) fıkrasının dördüncü ve beşinci paragraflarında değişiklik yapılmaktadır.

(j) fıkrasının dördüncü paragrafında, itirazın şikâyet başvuru bedelinin hangi hallerde iade edileceği düzenlenmiş olup Anayasa Mahkemesinin 25/12/2024 tarihli ve E: 2024/85; K: 2024/229 sayılı kararıyla, başvuru sahibinin itirazın şikâyet başvurusunda haklı çıktığı iddialar dikkate alınmaksızın iddiaların tamamında haklı çıkması durumunda başvuru bedelinin iade edilmesini öngören kuralların kişilere aşırı külfet yüklediği, kamu yararı ile mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi kişi aleyhine bozarak orantısız bir sınırlamaya neden olduğu gerekçesiyle bu paragrafın birinci ve üçüncü cümleleri iptal edilmiş, iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiş ve söz konusu iptal kararı 26/3/2025 tarihli ve 32853 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Yapılan değişiklikle, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda hak arama hürriyeti ile mülkiyet hakkının korunması için Kurum tarafından 4734 sayılı Kanunun 54 üncü maddesinin onbirinci fıkrasının (c) bendi uyarınca başvurunun reddine veya eşit muamele ilkesi yönünden yapılan inceleme sonucunda anılan Kanunun 54 üncü maddesinin onbirinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri uyarınca ihalenin iptaline veya düzeltici işlem belirlenmesine karar verilen haller hariç olmak üzere, diğer hallerde itirazın şikâyet başvuru bedelinin başvuru dilekçesinde yer verilen iddialar dikkate alınarak belirlenecek haklılık oranına karşılık gelen kısmının başvuru sahibine iade edilmesi sağlanmaktadır. İtirazın şikâyet başvurusu üzerine, eşit muamele ilkesi uyarınca itiraz edilen işlemin

diğer istekliler bakımından ne şekilde uygulandığı ve bu uygulamanın hukuka aykırı olup olmadığı yönünden de Kurulca re'sen inceleme yapılmakta olup bu inceleme sonucunda alınacak kararın başvuru sahibinin iddialarının haklılığına etkisi bulunmadığından bu durumda herhangi bir bedel iadesi öngörülmemektedir. İddia sayısının azaltılmasının ya da artırılmasının engellenmesi ve buna bağlı olarak haklılık oranının belirlenmesinde ortaya çıkabilecek tereddütlerin önüne geçilmesi amacıyla başvuru dilekçesinde bir iddia kapsamında tek bir hususa yer verilmesi halinde her bir hususun Kurum tarafından ayrı birer iddia olarak değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, örneğin tek bir iddia kapsamında ekonomik açıdan en avantajlı birinci ve ikinci teklif sahibi isteklilerin iş deneyimi ile birlikte bilanço oranları ile ilgili mevzuatta aranan şartları sağlamadığına yönelik bir başvuruda; ekonomik açıdan en avantajlı birinci teklif sahibinin iş deneyimine ve bilanço oranlarına yönelik hususlar iki iddia, ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibinin iş deneyimine ve bilanço oranlarına yönelik hususlar da iki iddia olmak üzere toplam dört iddianın bulunduğu kabul edilmesi ve haklılık oranına karşılık gelen kısmın da bu iddia sayısı dikkate alınarak belirlenmesi öngörülmektedir. Yine bir istekli tarafından sunulan iş deneyim belgesinin benzer işe uygun olmadığı ve asgari iş deneyim tutarını sağlamadığı iddiası ile aşırı düşük teklif açıklamasının birden fazla sebeple (üçüncü kişilerden alınan fiyat teklifinin mevzuat uygun olmadığı, saatlik asgari ücretin altında işçilik ücreti öngörüldüğü, ticaret borsası fiyatlarının ihale tarihinden önceki son 12 aya ait olmadığı vb.) mevzuata uygun olmadığı iddiasına yönelik bir başvuruda; mevzuata aykırı bulunma sebeplerinin aynı hususlara yönelik (iş deneyim belgesinin ihale dokümanına uygun olmadığı ve aşırı düşük teklif açıklamasının mevzuata uygun sunulmadığı) olması nedeniyle, ileri sürülen bu iddiaların toplamda iki iddia olarak kabul edilmesi ve haklılık oranına karşılık gelen kısmın da bu iddia sayısı dikkate alınarak belirlenmesi amaçlanmaktadır. Benzer şekilde ihale dokümanındaki birden fazla kriter ve/veya maddenin birlikte değerlendirilmesi sonucunda (örneğin teknik şartnamenin 1, 3 ve 5 inci maddelerinin mevzuata aykırılığı iddiasıyla beraber bu durumun ihalede rekabetin oluşmasını engellediği) ihalede rekabetin oluşmadığı iddiasının ileri sürüldüğü bir başvuruda; mevzuata aykırı bulunma sebeplerinin aynı hususa yönelik olması nedeniyle, ileri sürülen bu iddiaların tek bir iddia olarak kabul edilmesi ve itirazın şikayet başvuru bedelinin iadesine ilişkin işlemlerde de bunun esas alınması öngörülmektedir. Diğer taraftan, Kurum tarafından iade edilecek bedel için faiz işletilmemesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

(j) fıkrasının beşinci paragrafında Kanun kapsamında yapılan ihalelere ilişkin olarak düzenlenecek sözleşmelerden bedeli belli bir meblağı aşanlar için yükleniciden sözleşme bedelinin on binde beşi oranında tahsil edilen tutarın Kurum tarafından hiçbir durumda iade edilmeyeceğini öngören kural, söz konusu kuralın ihalenin iptalinde veya sözleşmenin feshinde kendisine kusur atfedilemeyecek kişilere aşırı bir külfet yüklediği, kamu yararı ile mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi kişi aleyhine bozarak orantısız bir sınırlamaya neden olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinin 22/4/2025 tarihli ve E:2025/29; K:2025/102 sayılı kararıyla iptal edilmiş, iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiş ve söz konusu iptal kararı 23/6/2025 tarihli ve 32935 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Yapılan değişiklikle, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda kamu yararı ile mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken adil dengenin korunması için itirazın şikayet başvurusu üzerine alınan Kurul kararlarına karşı açılan davalar sonucunda sözleşmenin feshedilmesi ile 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca sözleşmenin feshedilmesi hallerinde, Kanun’un 53 üncü maddesinin (j) fıkrasının (1) numaralı bendi uyarınca tahsil edilen bedelin sözleşme bedelinin tamamlanamayan oranına karşılık gelen kısmının Kurul kararı üzerine yükleniciye iade edilmesi mümkün kılınmaktadır. Böylelikle sözleşme bedeli üzerinden tahsil edilen bedelin hangi durumlarda iade edileceği hususu açık şekilde düzenlenerek sözleşmenin feshine sebep olan diğer hallerde bedel iadesi yapılmaması amaçlanmaktadır.

Diğer taraftan, bu fıkranın (1) numaralı bendi uyarınca tahsil edilen bedelin ilk sözleşme bedeli üzerinden hesaplanması sebebiyle iade edilecek tutarın hesaplanmasına esas teşkil edecek oranın belirlenmesinde de ilk sözleşme bedelinin esas alınması öngörülmektedir. Ayrıca, öngörülen düzenlemeyle iade talebine ilişkin başvurunun hangi sürede hangi merciye yapılacağı ile iadenin hangi sürede yapılacağı hususları da kurala bağlanmaktadır. İade edilecek tutarın hesaplanmasına esas olacak her türlü bilgi ve belgenin sözleşmenin tarafı olan idarede bulunması nedeniyle yüklenicinin dilekçesi ile birlikte iade için gerekli tüm bilgi ve belgelerin idare tarafından Kuruma gönderilmesi öngörülmektedir. Diğer taraftan, Kurum tarafından iade edilecek bedel için faiz işletilmemesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 12- Maddeyle, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 12 nci maddesinde değişiklik yapmak suretiyle, Türk Ceza Kanununun 158 inci maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçunun yargılama aşamasının asliye ceza mahkemelerinde yapılması sağlanmaktadır. Değişiklikle, Türk Ceza Kanununun 157 nci maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçu ile 158 inci maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçlarına ilişkin yargılamaların farklı mahkemelerde yürütülmesi sebebiyle oluşan görev uyuşmazlıklarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, asliye ceza mahkemeleri nezdinde ihtisaslaşma sağlanmak suretiyle bu suçlara ilişkin yargılamaların makul sürede sonuçlandırılması ve böylelikle bu suçlarla daha etkin mücadele edilebilmesi öngörülmektedir.

Madde 13- Maddeyle, 5235 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmektedir.

Teklifte, Türk Ceza Kanununun 158 inci maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçu, ağır ceza mahkemesinin görev alanından çıkarılarak asliye ceza mahkemesinin görev alanına alınmaktadır. Düzenlemeyle, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ağır ceza mahkemelerinde görülmekte olan davalarda veya istinafa ya da temyiz kanun yolu incelemesinde bulunan dosyalarda nitelikli dolandırıcılık (m. 158) suçlarına bakan mahkemenin görevinin bu maddeyi ihdas eden Kanunla değiştiği gerekçesiyle görevsizlik veya bozma kararı verilemeyeceği, bu davalara kesin hükümle sonuçlandırılınca kadar bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki göreve ilişkin kurallara göre bakılmaya devam olunacağı öngörülmektedir.

Madde 14- Maddeyle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 32 nci maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

Ceza hukukunda akıl hastalığı, ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran veya önemli derecede azaltan sebeplerden biri olarak kabul edilmektedir. Ceza hukuku sistemimizde akıl hastalığı, tam akıl hastalığı ve kısmi akıl hastalığı olmak üzere iki gruba ayrılarak düzenlenmiştir. Suç olan fiili işlediği anda şuur ve hareket serbestisini tamamen kaldıran veya önemli derecede azaltan bir akıl hastalığına sahip olan kimse, tam akıl hastası olarak kabul edilmekte ve bu kişilere ceza verilmemektedir. Tam akıl hastaları hakkında sadece akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerine hükmedilmektedir. Kısmi akıl hastalığı ise tam akıl hastaları kadar olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin azalması olarak kabul edilmektedir. Bu durumdaki failin cezai sorumluluğunun olduğu kabul edilmekte ancak cezasında indirimle gidilmektedir. Diğer yandan mevcut düzenlemeye göre, kısmi akıl hastaları bakımından mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilmektedir.

Düzenlemeyle, kısmi akıl hastaları bakımından mahkûm olunan cezanın ceza infaz kurumunda çektirilmesi yerine akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine çevrilmesi şeklinde gerçekleşen uygulamanın önüne geçmek amacıyla, mahkûmiyet kararı yanında ayrıca akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine de hükümlenacağı kabul edilmektedir. Böylelikle, hukuk sistemimizde cezai sorumluluğu kabul edilen kısmi akıl hastaları hakkında hem verilen cezanın infazı hem de akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanması sağlanmış olacaktır.

Madde 15- Maddeyle, 5237 sayılı Kanunun 57 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Suçun işlendiği sırada var olan akıl hastalığı, kusur yeteneğini ortadan kaldıran veya önemli derecede azaltan bir neden olarak tüm ceza hukuku sistemlerinde cezalandırılmaya engel görülmekte, ancak fiilin hukuka aykırılığı nedeniyle failin korunması ve tedavi edilerek topluma kazandırılması tercih edilmektedir.

5237 sayılı Kanunun 32 nci maddesinde akıl hastaları için güvenlik tedbirine hükmedileceği belirtilmiş ve 57 nci maddesinde akıl hastalarına özğü güvenlik tedbirlerinin uygulanma usulü düzenlenmiştir. Söz konusu 32 nci maddenin gerekçesinde, akıl hastaları ile ilgili güvenlik tedbiri açısından belli bir süre öngörülmediği, güvenlik tedbirinin, akıl hastasının toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalkmasına veya önemli ölçüde azalmasına kadar uygulanmaya devam edileceği vurgulanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasına eklenen hükümlerle, akıl hastalarının tedavi ve koruma amacıyla sağlık kurumunda geçirecekleri sürenin ağırlaştırılmış müebbet hapis ve müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda bir yıldan, üst sınırı on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda ise altı aydan az olamayacağı düzenlenmektedir. Böylelikle asgari bir tedavi süresi öngörülmek suretiyle akıl hastalarının ve toplumun korunması amaçlanmaktadır.

Ayrıca, 32 nci maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişikliğe uyum sağlanması ve uygulamada tereddüde sebebiyet verilmemesi amacıyla maddenin altıncı fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 16- Maddeyle, 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında düzenleme yapılmaktadır.

“Kovuşturmanın mecburiliği” ilkesinin istisnası niteliğini taşıyan “önödeme” gibi alternatif yöntemler, belirli bir ceza eşiğinin altında bulunan suçları işleyen kişilerin, ceza infaz kurumlarının etkilerinden uzak tutulması, Devletin infaz külfetinden ve mahkemelerin iş yoğunluğundan kurtarılması amaçlarının yanı sıra cezanın genel ve özel önleme amaçlarını da gerçekleştirecek etkili birer ceza politikası aracı olarak uygulanmaktadır.

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni Türk ceza adalet sisteminin yirmi yıllık uygulaması sırasında uygulamadan gelen talep ve öneriler ile günümüz çağdaş ceza adalet sistemlerinin genel yönelimi dikkate alınarak alternatif uyumazlık çözüm yöntemlerinin kapsamı genişletilmiş ve bu yöntemlere ilişkin sistemin aksayan yönleri düzeltilmiştir.

Bu kapsamda, 7/11/2024 tarihli ve 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenen hakaret suçu, önödeme kapsamına alınmıştır. Böylelikle, suçla daha etkin mücadele edilmesi amacıyla sosyal medya üzerinden kolaylıkla işlenebilen bu suç bakımından önödeme hükümlerinin tatbik edileceği kabul edilmiştir.

Ancak Anayasa Mahkemesi, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle hakaret suçunu işleyen fail ile doğrudan huzurda ya da gıyapta hakaret suçunu işleyen fail arasında önödeme hükümlerinin uygulanması bakımından farklılık oluşturan kuralın eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığını belirtmiş, 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinde yer alan “ikinci fıkrası, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bentleri ve dördüncü fıkrası” ibaresine ilişkin düzenlemeyi 27/3/2025 tarihli ve E: 2024/197; K: 2025/86 sayılı kararıyla iptal etmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Söz konusu karar, 29/5/2025 tarihli ve 32914 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Düzenlemeyle, Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal kararının gerekçeleri dikkate alınmak suretiyle 5237 sayılı Kanunun 125 inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen hakaret suçu da önödeme kapsamına alınmaktadır. Dolayısıyla maddenin birinci fıkrasında, ikinci fıkrasında, üçüncü

fıkrasının (b) ve (c) bendinde ve dördüncü fıkrasında düzenlenen hakaret suçu bakımından önödeme hükümleri uygulanacaktır. Buna göre, hakaret suçunun sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle veya doğrudan huzurda ya da gıyapta işlenip işlenmediğine bakılmaksızın bu madde kapsamında düzenlenen hakaret suçunu işleyen kişiler bakımından önödeme hükümleri tatbik edilecektir.

Diğer yandan, bu suçun beş yıl içinde yeniden işlenmesi halinde altıncı fıkra uyarınca önödeme hükümleri uygulanmayacak ve fail hakkında doğrudan kamu davası açılacaktır.

Belirtmek gerekir ki, kamu görevlisinin yürüttüğü görevinden dolayı kendisine karşı işlenen hakaret suçu bakımından önödeme hükümleri uygulanmayacak ve genel hükümlere göre kamu davası açılabilecektir.

Madde 17- Maddeyle, 5237 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Kişiler belirli bir davranışta bulunurken, herkesten beklenen kadar özenli ve dikkatli olmakla yükümlüdür. Bu durum, aynı zamanda taksirle gerçekleştirilen davranışın haksızlık unsurunu yani dikkat ve özen yükümlülüğünü oluşturmaktadır. Kişilerin sağlığı bakımından zararlı sonuçlara yol açabilecek tehlikeli faaliyet alanlarının artması, çalışma ortamlarının kalabalıklaşması, artan nüfusa bağlı olarak insan etkileşimlerinin yoğunlaşması ve trafiğe çıkan araç sayısında yaşanan ciddi artışlar gibi birçok durum kişilerin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışları halinde daha ciddi sonuçlarla karşılaşılmasına sebebiyet vermektedir.

Düzenlemeyle, taksirle yaralama suçunun ceza miktarları artırılmak suretiyle kişilerin davranışlarını gerçekleştirirken gerekli dikkat ve özeni göstermelerinin ve suçla daha etkin mücadele edilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 18- Maddeyle, 5237 sayılı Kanunun 155 inci maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Son yıllarda güveni kötüye kullanma suçunun kiralık araçların geri getirilmemesi veya parçalarının değiştirilmesi suretiyle yaygın bir şekilde işlendiği ve kiralanan bu araçların birçok suçta kullanıldığı görülmektedir. Bu durum ciddi mağduriyetler doğurmakta ve suçla mücadelede zafiyete neden olabilmektedir.

Maddeye eklenen üçüncü fıkrayla güveni kötüye kullanma suçunun konusunun motorlu kara, deniz veya hava taşıtı olması nitelikli hal olarak kabul edilmekte ve verilecek ceza miktarında artırım yapılmaktadır. Belirtmek gerekir ki elektrikli motorlu araçlar da bu suçun konusunu oluşturabilecektir.

Düzenlemeyle suçla daha etkin mücadele edilebilmesi ve caydırıcılığın sağlanması ile yaşanan mağduriyetlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 19- Maddeyle, 5237 sayılı Kanunun 170 inci maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

5237 sayılı Kanunun 170 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendiyle, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etmek fiili suç olarak kabul edilmiştir. Bu fiilin yaptırıma bağlanması suretiyle kişilerin korku, kaygı ve panikten uzak, huzurlu bir hayat sürmeleri amaçlanmıştır.

23/1/2008 tarihli ve 5729 sayılı Ses ve Gaz Fişegi Atabilen Silahlar Hakkında Kanun ile Ses ve Gaz Fişegi Atabilen Silahlar Hakkında Yönetmeliğin ilgili hükümlerinde tanımlanan, toplumda kurusıkı olarak bilinen ve görünüm itibarıyla gerçek silahtan ayırt edilmesi oldukça zor olan ses ve gaz fişegi atabilen silahların sayısında son yıllarda ciddi artış olduğu görülmektedir. Gerçek silahtan ayırt edilmesi güç olan bu silahların kullanımındaki artış, kişilerin korku, kaygı ve panikten uzak bir hayat sürmelerine yönelik tehlike oluşturabilmekte ve kişilerin huzurunun bozulması sonucunu doğurabilmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına eklenen cümleyle, toplumda kurusıkı olarak tabir edilen ses ve gaz fişeği atabilen silahların da suçun kapsamına alınması suretiyle bu silahların kullanılmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Düzenlemeyle, suçun ses ve gaz fişeği atabilen silahla ateş etmek suretiyle işlenmesi haline ilişkin müstakil bir yaptırım belirlenmektedir. Böylelikle suçun ateşli silah kullanılarak işlenmesi hali ile ses ve gaz fişeği atabilen silah kullanılarak işlenmesi hali arasında ölçülülük ilkesine uygun bir denge kurulmak suretiyle ceza adaletinin sağlanması öngörülmektedir.

Ayrıca, birinci fıkra da belirtilen suçla daha etkin mücadele edilebilmesi ve caydırıcılığın sağlanması amacıyla hapis cezasının alt ve üst sınırı artırılmaktadır.

İnsanların toplu olarak bulunduğu nişan merasimi, düğün töreni, asker uğurlaması, konser etkinliği, spor müsabakası, çarşı, pazar ve meydan gibi yerlerde genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun işlenmesi, izdiham başta olmak üzere birçok olumsuz durumun meydana gelmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu gibi durumlar, yaralanma ve ölüm vakaları gerçekleşme bile toplumsal huzurun bozulmasına neden olabilmektedir.

Maddeye eklenen yeni ikinci fıkrayla, birinci fıkra da tanımlanan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun, kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı kabul edilmektedir.

Madde 20- Maddeyle, 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Suç işlemek amacıyla kişilerin örgütsel bir yapılanma içerisine girmeleri, henüz amaçlanan suçlar işlenmemiş olsa dahi, toplumsal barışı tehlikeye attığı gibi kamu otoritesini de zedelemektedir. Suçla korunan hukuki değer, kamu güvenliği ve kamu barışıdır. Kamu güvenliği ve kamu barışının bozulması ise, kişilerin güvenli bir şekilde yaşama hakkını zedeleyecektir. Suç örgütlerinin varlığı mağdurların mukavemetini zayıflatmak suretiyle amaç suçun işlenmesini kolaylaştırmakta ve suç ve suçlulukla mücadeleyi zorlaştırmaktadır.

Düzenlemeyle örgüt kurmak, yönetmek ve örgüte üye olmak suçlarının hapis cezalarının alt ve üst sınırları artırılmaktadır. Böylelikle suçla daha etkin mücadele etmek suretiyle toplumsal huzurun sağlanması amaçlanmaktadır.

Suç örgütleri, çıkarları uğruna çocukları kullanma eğilimi gösterebilmektedir. Çocukların suç alet edilmesi, sadece onların ruhlarına derin yaralar açmakla kalmamakta, toplumun manevi dokusunu, güvenli geleceğini ve adalet duygusunu da ciddi anlamda zedelemektedir. Çocukları bu tür olumsuz durumlardan korumak için gerek sosyal politikalar üretilmesi gerekse caydırıcı yaptırımlar öngörülmesi Devletin en öncelikli görevleri arasında yer almaktadır.

Maddenin beşinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda çocukların araç olarak kullanılması halinde, örgüt yöneticilerine maddenin birinci ve/veya üçüncü fıkrası kapsamında verilecek cezanın yarısından bir katına kadar artırılacağı kabul edilmektedir. Belirtmek gerekir ki bu hükmün uygulanması bakımından çocuğun örgüte üye olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Böylelikle, çocukların örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda kullanılmasına yönelik caydırıcılığın sağlanması suretiyle çocukların ve toplumun korunması öngörülmektedir.

Madde 21- Maddeyle, 5237 sayılı Kanunun 223 üncü maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Madde içeriğinde yapılan değişikliklere uyum sağlamak amacıyla maddenin başlığı değiştirilmektedir.

Her toplumda, kişi, mal ve hizmetlerin, kesintisiz, güvenli ve hızlı dolaşımının sağlanması hayati önem taşımaktadır. Ulaşım araçları da insanların seyahat hürriyetini sağlayan unsurların başında gelmektedir. Ulaşım yolları ve araçları ile araçları kullanan ve seyahat eden kişilerin güvenliğini sağlamak, Devletin temel görevleri arasındadır.

Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla ulaşım araçlarına ve dolayısıyla kişilere yapılan müdahaleler, ulaşım güvenliğini zedelemekte ve kişilerin seyahat hürriyetine engel oluşturmaktadır. Ayrıca, son dönemde trafikte çıkan tartışmalar ve akabinde ulaşım araçlarının hareketinin engellenmesine veya durmasına neden olan eylemler, hem trafik güvenliğini tehlikeye sokmakta hem de kişilerin yaralanmasına ve hatta ölümlerine sebebiyet verebilmektedir.

Maddenin birinci ve üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, cebir veya tehdit kullanma fiilleri, suçun unsuru olmaktan çıkarılmakta ve böylelikle bu fiiller bakımından gerçek içtima hükümlerinin uygulanması öngörülmektedir. Dolayısıyla, hukuka aykırı bir davranışla ulaşım aracının hareketinin engellenmesi, kaçırılması veya alıkonulması, bu suçun işlenmesi için yeterli olacaktır.

Yine maddenin birinci ve üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, eylemin ağırlığı ve niteliği dikkate alınarak ulaşım aracını gitmekte olduğu yerden başka bir yere götüren kişi bakımından verilecek cezanın alt ve üst sınırı artırılmaktadır. Böylelikle, ulaşım aracının hareket etmesini engelleme ve ulaşım aracı hareket halinde iken durdurma eylemleri ile ulaşım aracını gitmekte olduğu yerden başka yere götürme eyleminin cezası bakımından adil bir dengenin kurulması sağlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, suçla daha etkin mücadele edilebilmesi ve caydırıcılığın sağlanması amacıyla suçun konusunun deniz veya demiryolu ulaşım aracı olması halinde verilecek ceza artırılmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasında yapılan düzenlemeyle, ulaşım araçlarının hareketinin engellenmesi, kaçırılması veya alıkonulması suçunun işlenmesi amacıyla veya bu suçun işlenmesi sırasında başka bir suçun işlenmesi halinde kişilerin ayrıca bu suç veya suçlardan cezalandırılması sağlanmaktadır. Buna göre, bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama, tehdit, mala zarar verme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma veya başka bir suçun işlenmesi halinde faile hem 223 üncü maddede düzenlenen suçtan hem de işlediği diğer suçlardan ayrı ayrı ceza verilecektir.

Ayrıca, maddenin dördüncü fıkrasında yapılan düzenlemeye uyum sağlamak amacıyla maddenin beşinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Düzenlemeyle, özellikle trafikteki saldırganlık fiilleriyle daha etkin mücadele edilmesi ve kişilerin trafikteki can ve mal güvenliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 22- Maddeyle, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa yeni bir madde eklenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasıyla, tahdidi olarak sayılan suçların işlendiği hususunda makul şüpheyi oluşturan bilgi veya belgenin bulunması halinde banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan ya da yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu suçta kullanılan her türlü hesabın kırksekiz saate kadar askıya alınmasına ilgili banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı tarafından karar verilebileceği düzenlenmektedir. Teknolojik gelişmeler karşısında, işlem yapılmasının önlenmesi ve mağdurların korunması bakımından mali bir önlem alma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Belirtmek gerekir ki, benzer bir mali önlem 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun 19/A maddesinde düzenlenmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, askıya alma işlemi ile hesap hareketlerinin, ilgili banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı tarafından tüm bilgi ve belgelerle birlikte derhal ilgili Cumhuriyet başsavcılığına bildirileceği öngörülmektedir. Ayrıca düzenlemeye göre, hesap sahibi, askıya alma işlemine karşı Cumhuriyet başsavcılığına başvurabilecek ve başvuru hakkında en geç yirmidört saat içinde karar verilecektir. Böylelikle, mali bir önlem olan askıya alma işlemine karşı yargı mercilerine başvuru imkânı getirilmek suretiyle, kişilerin mülkiyet hakkının korunması amaçlanmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla, askıya alma işlemi tamamlanmadan suça konu menfaatin başka bir mali kuruma transfer edildiğinin tespit edilmesi halinde bu durumun, askıya alma işleminin yapılabilmesi için banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı tarafından ilgili mali kuruma gecikmeksizin bildirileceği hüküm altına alınmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasıyla, doğrudan banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı tarafından veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine askıya alınan hesapta bulunan ve suçtan elde edildiği iddia edilen maddi menfaate, hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle askıya alma süresi içinde elkonulabileceği, Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan elkoyma işleminin yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulacağı, hâkimin kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklayacağı, aksi halde elkoymanın kendiliğinden kalkacağı düzenlenmektedir.

Belirtmek gerekir ki, bu madde kapsamında yapılan elkoyma işlemleri bakımından 128 inci madde uygulanacak ve gerekli işlemler tesis edilecektir. Ancak rapor alma şartı aranmayacaktır.

Maddenin beşinci fıkrasıyla, elkonulan menfaatin, suçtan zarar gören mağdura ait olduğunun soruşturma veya kovuşturma evresinde anlaşılması halinde bu evrelerin tamamlanması beklenmeden soruşturma veya kovuşturma evresinde sahibine iade edileceği düzenlenerek, kişilerin mağduriyetinin mümkün olan en kısa süre içinde giderilmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin altıncı fıkrasıyla, bu madde uyarınca askıya alma işlemine karar veren gerçek ve tüzel kişilerin, hukukî bakımdan sorumlu olmadığı kabul edilmektedir.

Maddenin yedinci fıkrasıyla, bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma veya kovuşturma kapsamında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısından istenilen her türlü bilgi veya belgenin on gün içinde fiziki veya elektronik ortamda gönderilmesinin zorunlu olduğu kabul edilmektedir. İstenilen bilgi veya belgenin gönderilmemesi ya da eksik gönderilmesi durumunda ise Cumhuriyet savcısı tarafından ilgili banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısına elli bin Türk Lirasından üç yüz bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verileceği öngörülmektedir. Böylelikle yargı makamları tarafından yapılan taleplerin sürüncemede kalmasının önlenmesi ile yargılamaların daha hızlı sonuçlanması amaçlanmaktadır. Belirtmek gerekir ki, söz konusu idari yaptırım kararı, her bir talep için ayrı ayrı uygulanacaktır.

Düzenlemeyle, günümüzdeki teknolojik gelişmelerin etkisiyle hızla artan ve özellikle bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenen suçların önlenmesi, yaşanan mağduriyetlerin giderilmesi, işlem güvenliğinin artırılması ile suç ve suçlulukla daha etkin mücadele edilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 23- Maddeyle, 5271 sayılı Kanunun 250 nci maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Teklifte, Türk Ceza Kanununun 170 inci maddesinin ikinci fıkrasında genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde işlenmesi, nitelikli hal olarak düzenlenmektedir. Değişiklikle, 170 inci maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen bu suçun seri muhakeme usulünün kapsamı dışında tutulması sağlanmaktadır.

Madde 24- Maddeyle, 5271 sayılı Kanunun 253 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Teklifte, 5237 sayılı Kanunun 155 inci maddesine eklenmesi öngörülen üçüncü fıkrayla, güveni kötüye kullanma suçunun konusunun motorlu kara, deniz veya hava taşıtı olması hali, cezayı ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmektedir. Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, 155 inci maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen bu nitelikli halin, uzlaştırma kapsamı dışında tutulması sağlanmaktadır.

Diğer yandan, maddenin üçüncü fıkrasında yapılan düzenlemeyle, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı çerçevesinde 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinde Teklifte yapılan değişikliğe uyum sağlamak amacıyla 5237 sayılı Kanunun 125 inci maddesinde düzenlenen ve soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği kabul edilmektedir.

Ayrıca önödeme kapsamına giren bir suç ile uzlaştırma kapsamına giren bir suçun birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde uzlaştırma kapsamındaki suç bakımından uzlaşma hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmektedir. Böylelikle hem uzlaştırma hem de önödeme kurumlarının uygulanması sağlanmaktadır.

Madde 25- Maddeyle, 5271 sayılı Kanunun 280 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, bölge adliye mahkemelerinin bozma yetkisinin kapsamı genişletilmektedir. Buna göre, ilk derece mahkemelerinin kararlarında 289 uncu maddenin birinci fıkrasının (g) ve (h) bentlerinde belirtilen hukuka aykırılıkların bulunması hâlinde de bölge adliye mahkemesi ceza daireleri tarafından bozma kararı verilebilmesine imkan tanınmaktadır.

Madde 26- Maddeyle, 5271 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmektedir.

Düzenlemeyle, soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ile 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişikliğin uygulanmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Dolayısıyla uzlaşmanın sağlandığı hakaret suçuna ilişkin dosyalar, bu suçun uzlaştırma kapsamından çıkarıldığı gerekçesiyle önödeme kapsamında değerlendirilemeyecek ve 253 üncü madde hükümlerine göre sonuçlandırılacaktır. Bununla birlikte, soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmadığı dosyalar bakımından önödeme hükümleri uygulanacaktır.

Madde 27- Maddeyle, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun geçici 10 uncu maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin altıncı fıkrasında yapılan değişiklikle, 31/7/2023 tarihi itibarıyla kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yararlanabildiği daha erken açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve/veya denetimli serbestliğe ayrılma düzenlemesinden, 31/7/2023 tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle hükümlü olanların yararlanabilmesi sağlanmaktadır.

Buna göre, 31/7/2023 tarihi ve öncesinde işledikleri suçlar nedeniyle türüne bakılmaksızın kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan ve fıkra da yer alan koşulları sağlayan hükümlüler bu imkândan yararlanabilecek ve hükümlünün 31/7/2023 tarihi itibarıyla ceza infaz kurumunda bulunması koşul olarak aranmayacaktır. Dolayısıyla 31/7/2023 tarihi ve öncesinde işlenen suçlar nedeniyle 3 yıl daha erken açık ceza infaz kurumuna ve/veya denetimli serbestliğe ayrılabilme imkânı tanınmaktadır. Böylelikle, aynı veya daha önceki tarihte işlenmiş suçlar dolayısıyla yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar bakımından hükümlüden kaynaklanmayan nedenlerle meydana gelen gecikmelerin sonucundan hükümlünün olumsuz etkilenmemesi ve infaz adaletinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Belirtmek gerekir ki, altıncı fıkra da yer alan düzenlemenin hükümlünün aleyhine sonuçlar doğurduğunun tespiti halinde altıncı fıkra da yer alan düzenleme uyarınca işlem yapılmayacak, genel hükümlere göre işlem tesis edilecektir.

Diğer yandan, açık ceza infaz kurumlarında bulunma koşulu bakımından hükümlünün Kanunun 14 üncü maddesi uyarınca doğrudan açık ceza infaz kurumuna alınması ile kapalı ceza infaz kurumundan açık ceza infaz kurumuna ayrılması arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Dolayısıyla daha erken denetimli serbestliğe ayrılma düzenlemesinden açık ceza infaz kurumlarında bulunan ve fıkra da yer alan şartları sağlayan hükümlüler yararlanabilecektir.

Ayrıca, maddenin altıncı fıkrasında yapılması öngörülen değişikliğe uyum sağlamak amacıyla maddenin yedinci ve sekizinci fıkraları yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 28- Maddeyle, 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununun 62 nci maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrası kapsamında esnaf ve sanatkarlarca üretilen mal ve hizmetlere ilişkin olarak ilgili oda tarafından hazırlanarak birliğe sunulan tarifenin birlik yönetim kurulu tarafından otuz gün içinde onaylanması veya reddedilmesi gerekmektedir. Düzenlemeyle, birlik tarafından Bakanlığın görüşü alınırken geçen sürenin madde metninde bahsi geçen otuz gün içerisinde sayılıp sayılmayacağı hususunda uygulamada oluşan tereddüt giderilmesi amacıyla, söz konusu otuz günlük sürenin Bakanlığa görüş talebinin iletildiği gün duracağı ve Bakanlık görüşünün birliğe iletildiği günden itibaren devam edeceğine ilişkin değişiklik yapılmaktadır. Ayrıca, onaylanan fiyat tarifesinin ilgili kurumların itirazı olmaması halinde, tebliğinden on beş gün sonra yürürlüğe girmesi öngörülmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, belediyeler veya o yerin en büyük mülki amiri tarafından itiraz edilen fiyat tarifeleri ile Bakanlığın görüşüne tabi olan fiyat tarifelerinde Bakanlığın olumsuz görüş verdiği fiyat tarifelerinin değerlendirilmek üzere uzlaşma komisyonuna sunulması usulü getirilmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla, fiyat tarifelerine ilişkin itirazın yapılacağı komisyon tarafından daha sağlıklı değerlendirme yapıp karar alınabilmesi amacıyla komisyonun yapısında değişikliğe gidilerek ticaret il müdürlüğü, defterdarlık, belediyenin birer temsilcisi ile talep edilen tarifenin konusuna göre ildeki ilgili kamu kurumu temsilcisi eklenmektedir. Böylelikle tarifelere ilgili kurumların itirazı halinde, yereldeki mevcut ekonomik durum, maliyetler ve kar marjları dikkate alınıp doğrudan komisyon tarafından kapsamlı bir değerlendirme yapılarak nihai karar verilebilecektir. Ayrıca, komisyon kararı verilinceye kadar mevcut tarifenin devam edeceği, yeni tarifenin komisyon kararı sonrasında yürürlüğe gireceğine dair düzenleme yapılmaktadır.

Maddeye eklenen dördüncü fıkrayla Ticaret Bakanlığının görüşüne tabi olacak fiyat tarifeleri ile komisyonun değerlendirme sürecine ilişkin usul ve esasların yönetmelikle belirlenmesi öngörülmektedir.

Madde 29- Maddeyle, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa geçici bir madde eklenmektedir.

Prim ödeme yükümlüsü kendisi olan vatandaşlarımıza ödeme kolaylığı sağlanması, ekonomik ve sosyal anlamda hayatlarına daha sağlıklı devam etmelerini sağlamak amacıyla yürürlüğe konulan yapılandırma kanunlarından yararlanamayan ya da yararlanmalarına rağmen zorunlu genel sağlık sigortası prim borçlarını ödeyemeyen sigortalılara yönelik kamuya olan borç yüklerini hafifletmek ve sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmak amacıyla düzenleme yapılması öngörülmektedir.

Madde 30- Maddeyle, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, 5651 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “içeriğin çıkarılması”na ilişkin düzenlemeyi 11/10/2023 tarihli ve E: 2020/76; K: 2023/172 sayılı kararıyla iptal etmiştir. Söz konusu karar, 10/1/2024 tarihli ve 32425 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

5651 sayılı Kanunun ilgili hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararının gerekçeleri dikkate alınmak suretiyle düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda, maddenin birinci fıkrasının (ö) bendinde yer alan tanım yeniden düzenlenmekte ve içeriğin çıkarılması, sunuculardan veya barındırılan içerikten çıkarılması yerine internet ortamından çıkarılması şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle bu tedbir uygulandığında söz konusu içerikler, gerektiği durumda geri döndürülebilir şekilde internet ortamından çıkarılacaktır.

Maddenin birinci fıkrasının (r) bendinde yapılan değişiklikle, uyarı yönteminin kapsamı netleştirilmektedir. Buna göre uyarı yönteminin, ilk bakışta ihlalin anlaşıldığı durumlar bakımından Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu veya haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından doğrudan ilgili içerik ve/veya yer sağlayıcıyı haberdar etmeye yönelik olarak yapılan bildirim olduğu kabul edilmektedir.

Madde 31- Maddeyle, 5651 sayılı Kanunun 8 inci maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, 5651 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “içeriğin çıkarılması”na ilişkin düzenlemeyi 11/10/2023 tarihli ve E: 2020/76; K: 2023/172 sayılı kararıyla iptal etmiştir. Söz konusu karar, 10/1/2024 tarihli ve 32425 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

5651 sayılı Kanunun ilgili hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararının gerekçeleri dikkate alınmak suretiyle düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda, Teklifte 2 nci maddenin birinci fıkrasının (ö) bendinde yer alan tanım yeniden düzenlenmekte ve içeriğin çıkarılması, sunuculardan veya barındırılan içerikten çıkarılması yerine internet ortamından çıkarılması şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle bu tedbir uygulandığında söz konusu içerikler, gerektiği durumda geri döndürülebilir şekilde internet ortamından çıkarılacaktır. Yapılması öngörülen düzenlemeyle, Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararının gerekçeleri doğrultusunda maddenin dördüncü, dokuzuncu ve onbirinci fıkralarında değişiklik yapılmaktadır.

Madde 32- Maddeyle, 5651 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 9 uncu maddesi başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmektedir.

Anayasa Mahkemesi 11/10/2023 tarihli ve E: 2020/76; K: 2023/172 sayılı kararıyla 9 uncu maddeyle ifade özgürlüğüne getirilen müdahalenin hukuki güvenlik ve belirlilik ölçütleri bağlamında birtakım tereddütlere yol açtığını ve kapsamı ile sınırlarının belirli olmadığını belirterek maddenin iptaline karar vermiştir. Söz konusu karar, 10/1/2024 tarihli ve 32425 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Maddeyle, Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararının gerekçesi ile internet ortamında özellikle kasıtlı yapılan paylaşımlar sonucunda gelir elde edilen özel iş modellerinin varlığı, kullanıcıların tespitinin teknolojinin gelişmesiyle birlikte zorlaşması, kişilik haklarına saldırı niteliğini haiz paylaşımların kolaylıkla ve sıklıkla yapılabilmesi gibi hususlar birlikte değerlendirilmek suretiyle en az suçla mücadelede eşdeğer ölçüde hukuki mücadele araçlarının tesis edilmesinin gerekliliği doğrultusunda düzenleme yapılmaktadır.

Maddeyle, yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi amacıyla sulh ceza hâkimliğine başvurulabileceği ve sulh ceza hâkimliğince, ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirliği hâllerde yirmi dört saat içinde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verileceği kabul edilmektedir. Buna göre sulh ceza hâkimliği, ilk bakışta ihlal doktrini uyarınca ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirliği durumlarda kademeli olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verecek, ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirliği hâllerde ise başvuruyu reddedecektir.

Düzenlemeyle, sulh ceza hâkimliklerince verilen kararlara karşı 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebileceği kabul edilmektedir. Bununla birlikte, kararına itiraz edilen hâkim veya itirazı incelemeye yetkili mercinin gerekli görmesi halinde tarafları dinleyebilmesine de imkân tanınmaktadır.

Diğer yandan, içeriğin çıkarılması kararlarının etkili şekilde uygulanabilmesi bakımından kullanıcı tabanlarının genişliği ve kişilik haklarının korunmasındaki kritik rolleri nedeniyle Türkiye’den günlük erişimi on milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcılara yönelik olarak düzenleme yapılmaktadır.

Madde 33- Maddeyle, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 50 nci maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Kişilerin bilgi ve rızaları dışında yapılan abonelik kayıtları neticesinde elde edilen ve iletişim sektöründe sahte ve açık hat olarak bilinen hatlar, dolandırıcılıktan teröre pek çok suçun işlenmesinde araç olarak kullanılmakta olup, söz konusu suçlara ilişkin gerçekleştirilen adli soruşturma ve kovuşturmalarda bu hatların gerçek kullanıcısına ve dolayısıyla suç faillerine ulaşılmasında güçlükler yaşanmaktadır.

İşlenen suçtan haberi dahi olmayan kişiler, adlarına açılan sahte ve açık hatlar nedeniyle adli makamlar önünde işlenen suçla bağlantılarının olmadığını izah etmek zorunda kalmaktadır. Adlarına hat açılan kişilerin yaşadıkları bu mağduriyetin yanında, işlenen bir suçla ilişkin telefon hattı gibi önemli bir maddi delilin sıhhati de zarar görmektedir. Suçun işlenmesini kolaylaştıran, gerçek faile ulaşılmasını zorlaştıran sahte ve açık hatlar, yürütülen soruşturma işlemleri açısından büyük bir tehlike olmasının yanında kamu güvenliği ve millî güvenlik açısından da büyük bir tehdit niteliğindedir. Diğer yandan, sahte ve açık hatlar nedeniyle işlenen bu suçlar sonucunda kişiler, maddi anlamda ciddi zararlar görmektedir.

Maddeye eklenen sekizinci fıkrayla, abonelik kaydının elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz kimlik belgeleriyle yapılması sağlanmaktadır. Buna göre ilgili kanunlarında resmi kimlik belgesi hükmünde olsa bile elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz olmayan kimlik belgeleriyle kural olarak abonelik kaydı yapılamayacaktır. İşletmecilerce abonelik kaydının yapılabilmesi için kişinin kimliğinin; kimlik belgesiyle birlikte yüz veya parmak izi özetine ilişkin biyometrik veriler veya e-devlet şifresi ya da kimlik belgesinin şifresi gibi kimliğini doğrulayıcı şifreler vasıtasıyla teyit edilmesi gerekmektedir. Kimlik teyidi yöntemleri, fıkra da tahdidi olarak sayılmış olup bu düzenlemenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenecektir.

Abonelik kaydı yapılan kişinin elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz belgeye sahip olmadığının teyit edilmesi halinde ise abonelik kaydının belli usuller dâhilinde yapılacağı öngörülmektedir. Böylelikle, iletişim hatlarının abonelik tesisinin sıkı şartlara bağlanması suretiyle bu alanın disipline edilmesi sağlanarak, sahte abonelik tesisinin engellenmesi ve bu hatların suçta kullanılmasının önlenmesi hedeflenmektedir.

Maddeye eklenen dokuzuncu fıkrayla, işletmecilerin, üç ayda bir ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya yabancıların Ülkemizde yasal kalış hakkı bulunmaması gibi haller bakımından abonelerin iletişim hatlarının aktifliğinin sona erip ermediğini ilgili resmi makamlardan teyit etmesine ve teyit edilemeyen abonelere ait hatların elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısının kesilmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Maddeye eklenen onuncu fıkrayla, işletmecilerin gerçek veya tüzel bir kişi adına açılacak hat sayısına ilişkin Kurum tarafından belirlenen sınırdan fazla abonelik kaydı yapamayacakları hüküm altına alınmaktadır. Belirtmek gerekir ki maddenin mevcut sekizinci fıkrası uyarınca Kurumun maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi bulunmaktadır. Bu kapsamda halihazırda Kurum tarafından gerçek kişiler adına açılacak hat sayısına ilişkin belirlenmiş bir sınırlama mevcuttur. Düzenlemeyle, Kurumun hem gerçek hem de tüzel kişiler bakımından, açılacak hat sayısının sınırına ilişkin belirleme yetkisi daha açık hale getirilmektedir. Buna ilave olarak Teklifte, 60 ıncı maddenin yedinci fıkrasında yapılması öngörülen düzenlemeyle Kurum tarafından belirlenecek sayıdan fazla hat açılması durumunda işletmecilere hat başına idari para cezası verilmesi sağlanarak getirilen düzenlemenin etkinliği artırılmaktadır.

Maddeye eklenen onbirinci fıkrayla, Kurum tarafından belirlenecek süre içinde aynı cihazda kullanılabilecek hat sayısına sınır getirilmektedir. Böylelikle, birçok mobil iletişim hattının aynı anda veya ardı ardına takılabildiği telefon, sim box ve benzeri cihazların kullanılması suretiyle işlenen dolandırıcılık suçlarının önlenmesi amaçlanmaktadır.

Maddeye eklenen onikinci fıkrayla, yabancı uyruklu gerçek kişilere ait mobil haberleşme hatlarına özgü numara tahsis ve kullanımına ilişkin usul ve esasların Kurum tarafından belirlenmesi sağlanmaktadır. Böylelikle, yabancı kişilere ait numara üzerinden yapılan dolandırıcılık ve benzeri suçlarda kişilerin korunmasına yönelik farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır. Kurum tarafından belirleme yapılırken yabancı kişinin hukuki statüsü ile benzer haller dikkate alınabilmektedir.

Maddenin son fıkrasıyla, maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Kurum tarafından belirlenmesi bakımından ilgili bakanlıkların görüşünün alınması gerektiği hüküm altına alınmaktadır.

Madde 34- Maddeyle, 5809 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, işletmecilerin yükümlülüklerini yerine getirmedikleri durumlarda uygulanabilecek idari para cezası tutarına yönelik belirlilik sağlanmakta ve uygulanacak idari para cezasına ilişkin alt sınır getirilmektedir.

Teklifle Kanunun 50 nci maddesinde abonelik kayıtlarının yapılmasına, hat sayısı sınırlamasına, periyodik zamanlarda tüm abonelerin ölüm veya sınır dışı edilme gibi hallerle aktifliğinin kontrol edilmesine ve Kurum tarafından belirlenecek süre içinde aynı telefonda kullanılabilecek hat sayısına sınır getirilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Maddenin yedinci fıkrasında yapılan değişiklikle, bu düzenlemelere uyulmaması halinde işletmecilere, Kurum tarafından her bir hat veya cihaz başına idari para cezası verileceği hüküm altına alınmaktadır.

Maddenin dokuzuncu fıkrasında yapılan değişiklikle, işletmecinin tüketicilerden haksız olarak ücret tahsil ettiğinin tespiti hâlinde, işletmecinin bu tutarları tahsilat tarihinden iade edildiği tarihe kadar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre hesaplanacak tutarla birlikte tüketicilere iade etmesine dair düzenleme getirilmektedir. Bu sayede tüketici hak ve menfaatlerinin korunmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Maddeye eklenen onsekizinci fıkrayla, Türk Ceza Kanununda yer alan nitelikli hırsızlık, dolandırıcılık ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçlarında kullanıldığı tespit edilen mobil haberleşme hattının bağlantısının, yürütülen soruşturma kapsamında hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine mobil haberleşme hizmeti sunan işletmeciler tarafından kesilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır. Böylelikle suçta kullanılan mobil haberleşme hatlarının elektronik haberleşmesinin kesilmesiyle bu suçlardan daha fazla kişinin mağdur olmasının önüne geçilmesi ve bu suçlarla etkin mücadele edilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, ilgili hattın haberleşmesinin kesilmesine dair yargı mercii kararlarının uygulanmaması halinde Cumhuriyet savcısı tarafından ilgili işletmeciye idari para cezası verileceği hüküm altına alınmaktadır.

Maddeye eklenen ondokuzuncu fıkrayla, soruşturma ve kovuşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından işletmecilerden talep edilen bilgi veya belgenin on gün içinde fiziki veya elektronik ortamda gönderilmesinin zorunlu olduğu, istenilen bilgi veya belgenin gönderilmemesi ya da eksik gönderilmesi durumunda Cumhuriyet savcısı tarafından ilgili işletmeciye idari para cezası uygulanacağı hükme bağlanmaktadır. Böylelikle yargı makamları tarafından yapılan taleplerin sürüncemde kalmasının önlenmesi ile yargılamaların daha hızlı sonuçlanması amaçlanmaktadır. Belirtmek gerekir ki, söz konusu idari yaptırım kararı, her bir talep için ayrı ayrı uygulanacaktır.

Madde 35- Son yıllarda sahte veya açık hatların suçun işlenmesinde yoğun olarak kullanılmasında; mobil hatların yabancı uyruklu kişiler adına tesis edilmesinin, bu hatların verilmesinde biyometrik yöntemlerin kullanılmamasının ve yabancı uyruklu kişilerin sahip olduğu kimlik belgelerinin elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz olmamasının etkili olduğu adli ve idari makamlarca tespit edilmiştir.

Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yapılan düzenlemeyle, yabancı uyruklu gerçek kişilere ait abonelik kayıtlarının bu maddeyi ihdas eden Kanunla 50 nci maddede yapılan değişikliklere uygun hale getirilmesi amacıyla yabancıların aboneliklerini güncellemeleri zorunlu hale getirilmektedir. Abonelik bilgilerini güncellemek için ilgili işletmeciye başvurmayan veya kimliği teyit edilemeyen yabancı uyruklu gerçek kişilere ait mobil haberleşme hatlarının elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısı, abonelere verilen başvuru süresinin bitiminden itibaren bir ay içinde ilgili işletmeci tarafından kesilecektir.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla, Kurum ve işletmeciler tarafından gerekli teknik altyapının oluşturulabilmesi amacıyla birinci fıkra ve bu maddeyi ihdas eden Kanunla 50 nci maddeye eklenen sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onbirinci ve onikinci fıkraların, Kanunun yayımından itibaren altı ay sonra yürürlüğe girmesi sağlanmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasıyla Kurumun, açılabilir hat sayısı sınırı ile aynı cihazla belirli süre içinde kullanılabilecek hat sayısını ve yabancı uyruklu kişilere özgü numara tahsisi ve kullanımına ilişkin usul ve esasları bu Kanunun yayımından itibaren altı ay içinde belirleyeceğine dair hüküm getirilmektedir.

Maddenin beşinci fıkrasıyla, adına Kurumun belirlediği sayıdan fazla aboneliği bulunan gerçek veya tüzel kişilere, bu Kanunla getirilen düzenlemelere uyum sağlaması için dördüncü fıkra uyarınca Kurum tarafından yapılacak belirleme tarihinden itibaren altı ay süre tanınmaktadır. Bu süre Kurum tarafından altı ay daha uzatılabilecektir. Süresi içinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişilere ait fazla hatların elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısının, en eski tarihli abonelikler korunmak suretiyle ilgili işletmeci tarafından kesilmesi sağlanmaktadır.

Maddenin altıncı fıkrasıyla, birinci, ikinci ve beşinci fıkralarda belirlenen yükümlülükleri yerine getirmeyen ilgili işletmecilere Kurum tarafından her bir mobil hat aboneliği başına idari para cezası verilmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin yedinci fıkrasıyla, bu maddenin beşinci fıkrası hükümlerinin uygulanması nedeniyle mobil haberleşme hatlarının devri veya kapatılması halinde vergi, resim, harç, cezai şart, cayma bedeli ve benzeri yükümlülüklerin uygulanmayacağına dair hüküm getirilmektedir. Bu fıkra hükmü aynı hat bakımından ancak bir kez uygulanacaktır.

Maddenin sekizinci fıkrasıyla, bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Kurum tarafından belirlenmesi öngörülmektedir.

Yapılan bu düzenlemelerle, yabancı uyruklu kişiler adına çıkartılmış abonelik kayıtlarının revize edilerek denetim altına alınması, bu kişilerin yanlış ve eksik abonelik kayıtlarının güncellenmesi, yabancılar ve gerçek veya tüzel kişiler adına çıkartılan ve hat sınırlaması kapsamında kalmayan hatların kapatılması suretiyle bu hatlar aracılığıyla suç işlenmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 36- Maddeyle, 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, ödeme hizmetleri sözleşmesi kurulurken müşterinin kullanacağı kimliğin biyometrik yöntemlerle veya elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz kimlik belgeleriyle doğrulanması sağlanmaktadır. Böylelikle, ödeme hizmetlerinde işlem güvenliğinin artırılması ile suç ve suçlulukla daha etkin mücadele edilmesi ve kişilerin mağduriyetinin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 37- Yürürlük maddesidir.

Madde 38- Yürütme maddesidir.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

16/12/2025

Esas No: 2/3393

Karar No: 10

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3393 esas numaralı “Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Komisyonumuzun 03/12/2025 ve 04/12/2025 tarihlerinde yaptığı 11’inci ve 12’nci toplantılarında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığınıza saygı ile arz olunur.

1. Giriş

Tokat Milletvekili Mustafa ARSLAN ve Samsun Milletvekili Orhan KIRCALI ile 50 Milletvekili tarafından 27/11/2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/3393 esas numaralı “*Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*” Başkanlıkça aynı tarihte esas komisyon olarak Komisyonumuza havale edilmiştir.

Komisyonumuzun 03/12/2025 ve 04/12/2025 tarihlerinde yaptığı 11’inci ve 12’nci toplantılarında 2/3393 esas numaralı Kanun Teklifi, Teklif’in ilk imza sahipleri Tokat Milletvekili Mustafa ARSLAN ve Samsun Milletvekili Orhan KIRCALI’nın, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Emniyet Genel Müdürlüğü, Göç İdaresi Başkanlığı, Kamu İhale Kurumu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Sermaye Piyasası Kurulu, Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği temsilcileri ile TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Olgun DEĞİRMENCİ ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Selman DURSUN’un katılımlarıyla incelenip görüşülmüştür.

2. Kanun Teklifi ile Öngörülen Düzenlemeler

Teklif’in gerekçesi ve metni incelendiğinde Teklif ile;

- İhalenin feshini talep etme hakkının kötüye kullanılmasını engellemek amacıyla İcra ve İflas Kanunu’nda sayılan kişiler dışında ihalenin feshinin talep edilmesi halinde mahkemenin bu talebi dosya üzerinden ve kesin olarak reddetmesi, ayrıca harcın veya teminatın hiç yatırılmadan veya eksik yatırılarak ihalenin feshinin talep edildiği durumlarda da mahkemece verilecek kesin süre içinde harcın veya teminatın ikmal edilmemesi halinde talebin kesin olarak reddedilmesi,

- Borçlunun bazı yakın hısımlarıyla yaptığı ve aksinin ispatına imkân verilmeksizin bağışlama olarak kabul edilen ivazlı tasarrufların aksinin ispatına imkân verecek şekilde düzenleme yapılması,

- İcra ve İflas Kanunu’nda istinaf ve temyiz kanun yolu başvurusunda esas alınacak parasal sınırların belirlenmesinde davanın açıldığı tarihteki miktarın esas alınması,

- Türk Ceza Kanunu’nun 158’inci maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçlarının yargılamalarının ağır ceza mahkemeleri yerine asliye ceza mahkemelerinde görülmesinin sağlanması,

- Kısmi akıl hastalarının mahkûm oldukları cezalarının ceza infaz kurumunda infazının sağlanması ve ayrıca bu kişiler hakkında akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine hükmolunması; tam akıl hastalarının tedavi ve koruma amacıyla sağlık kurumunda geçirdikleri sürelerin ağırlaştırılmış müebbet hapis ve müebbet hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından bir yıldan, üst sınırı on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından ise altı aydan az olmaması,

- Suç işlenmesinin önlenmesi, caydırıcılığın sağlanması ve toplumsal huzuru tesis etmek amacıyla; örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda çocukların araç olarak kullanılması halinde örgüt yöneticilerine verilecek cezanın yarısından bir katına kadar artırılması, örgüt kurmak ve yönetmek suçunun alt ve üst sınırlarının, örgüte üye olmak suçunun üst sınırının artırılması, buna göre; örgüt kurma ve yönetme suçunun cezasının 4 yıldan 8 yıla kadar hapis iken 5 yıldan 10 yıla, örgüt üyeliği suçunun cezasının üst sınırı 4 yıl hapis iken 5 yıla çıkarılması, örgütün silahlı olması halinde verilecek cezanın dörtte birinden yarısına kadar artırılırken yarısı oranında artırılması, meskûn mahalde silahla ateş etme suçunun cezasının 6 aydan 3 yıla kadar hapis iken 1 yıldan 5 yıla kadar hapis olarak değiştirilmesi, ses ve gaz fişegi atabilen silahların da bu suçun kapsamına alınması ve suçun bu

silahlarla işlenmesi durumunda cezasının 6 aydan 3 yıla kadar hapis olarak belirlenmesi, diğer yandan bu suçun düğün, nişan ve asker uğurlaması gibi kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılması ve bu nitelikli halin seri muhakeme usulü kapsamına sokulmaması, trafikte yol kesme fiilinin müstakil bir suç olarak düzenlenmesi ve bu çerçevede hukuka aykırı bir davranışla bir aracı durduran veya hareket etmesini engelleyen kişiye 1 yıldan 3 yıla kadar, bu aracı başka bir yere götüren kişiye 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezasının verilmesi, taksirle yaralama suçunun basit halinin cezasının 3 aydan 1 yıla kadar hapis iken 4 aydan 2 yıla kadar hapis, fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde verilecek cezanın ise 6 aydan 3 yıla kadar hapis iken 9 aydan 5 yıla kadar hapis olarak yeniden düzenlenmesi, güveni kötüye kullanma suçunun konusunun motorlu kara, deniz veya hava taşıtı olması halinde verilecek cezanın bir kat artırılması ve bu nitelikli hal bakımından uzlaştırma hükümlerinin uygulanmaması,

- Bilişim suçlarının işlenmesi suretiyle elde edilen menfaatin bulunduğu hesabın ilgili banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı tarafından kırk sekiz saate kadar askıya alınabilmesine ve askıya alınan hesapta bulunan suça konu menfaate hakim kararı veya yirmi dört saat içinde görevli hakimın onayına sunulmak üzere Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesinde belirtilen rapor alma şartı aranmaksızın el konulabilmesine imkân tanınması, el konulan suça konu menfaatin suçtan zarar gören mağdura ait olduğunun anlaşılması halinde sahibine iade edilmesi,

- Bölge adliye mahkemelerinin bozma yetkisinin kapsamının genişletilerek hükmün gerekçeyi içermemesi ve hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması durumlarında da bozma kararı verebilmelerinin sağlanması,

- 31 Temmuz 2023 tarihi ve öncesinde işlenen suçlar bakımından şartları taşıyan hükümlülerin 3 yıl daha erken açık ceza infaz kurumuna ayrılabilmelerine ya da 3 yıl daha erken denetimli serbestlikten yararlanabilmelerine imkân tanınması,

- Esnaf ve sanatkârlarca üretilen mal ve hizmetlere ilişkin fiyat tarifelerinin belirlenmesinde kullanılan süreler ve belirlenme usulü ile uzlaşma komisyonunun yapısının yeniden düzenlenmesi,

- 1 Ocak 2016 tarihinden önceye ait ödenmemiş genel sağlık sigortası prim borç asıl ve ferilerinin tahsilinden vazgeçilmesi,

- GSM hattı aboneliğinin ancak elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz kimlik belgeleriyle yapılabilmesi, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından gerçek veya tüzel bir kişi adına açılacak hat sayısına ilişkin sınırlama getirilmesi, ölen veya tüzel kişiliği sona eren kişilere ait telefon hatlarının 3 ayda bir periyodik kontrollerinin yapılarak aktif olmayanların kullanıma kapatılmasına yönelik olarak işletmelere yükümlülük getirilmesi, dolandırıcılık, nitelikli hırsızlık ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçlarında kullanıldığı tespit edilen telefon hatlarının bağlantısının kesilebilmesine imkân tanınması, yabancılara ait abonelik kayıtlarının güncellenmesi bakımından geçiş hükümlerinin getirilmesi ve kayıtlarında eksik olanların tamamlanması, eksikliklerin tamamlanmaması halinde ilgili aboneliğin bağlantısının kesilmesi, BTK'nın belirlediği sayıdan fazla abonelik kaydı bulunan gerçek veya tüzel kişilere fazla olan mobil haberleşme hattını kullanıma kapatması veya devretmesi için BTK'nın yaptığı belirlemeden itibaren 6 ay süre tanınması, bu süre içinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişilere ait fazla hatların elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısının en eski tarihli abonelikler korunmak suretiyle ilgili işletmeci tarafından kesilmesi imkanının tanınması,

- Elektronik ödeme kuruluşlarının biyometrik yöntemlerle ya da elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz kimlik belgeleriyle doğrulamaksızın hesap açamaması,

- Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarında yer alan gerekçeler doğrultusunda; hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkesi kapsamında avukatlara uygulanacak disiplin cezalarının açıkça düzenlenmesi, Kamu İhale Kurumuna itirazın yapılan şikayet başvurularında başvuru bedelinin belirlenecek haklılık oranına göre başvuru sahibine iadesinin sağlanması, yüze karşı veya gıyapta hakaret suçlarının da önödeme kapsamına alınarak hakaret suçunun tamamen uzlaştırma kapsamından çıkarılması, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda düzenlemeler yapılarak içeriğin çıkarılması kararlarının içeriğin sunuculardan veya barındırılan içerikten çıkarılması yerine gereken durumlarda geri döndürülebilmesi için içeriğin internet ortamından çıkarılması şeklinde uygulanmasının sağlanması, yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi amacıyla sulh ceza hâkimliğine başvurabilmesi, sulh ceza hâkimliğince ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde yirmi dört saat içinde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının verilebilmesi, sulh ceza hâkimliğince verilen içeriğin çıkarılması kararını yerine getirmeyen Türkiye’den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcısının internet trafiği bant genişliğinin kademeli olarak yüzde 50 ila 90 arasında daraltılabilmesi,

öngörülmektedir.

3. Komisyonunda Kanun Teklifi Üzerinde Yapılan Görüşmeler

Anayasaya Aykırılık Önergeleri

Teklif’in tümü üzerindeki görüşmelere geçilmeden önce, Teklif’in 6’ncı, 27’nci, 30’uncu, 31’nci ve 32’nci maddelerinin Anayasa’nın 2’nci, 9’uncu, 10’uncu, 26’ncı, 28’inci, 30’uncu, 36’ncı ve 153’üncü maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle 2 adet Anayasa’ya aykırılık önergesi verilmiş ve İçtüzük’ün 38’inci maddesine istinaden öncelikle görüşülen önergeler Komisyonca reddedilerek görüşmelere devam edilmiştir.

Toplantının açılışında konuşan Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Prof. Dr. Cüneyt YÜKSEL tarafından özetle;

- Adaletin, insanlık tarihinin en kadim arayışı, meşruiyetin yegâne kaynağı ve toplumsal huzurun sarsılmaz teminatı olduğu, tarih boyunca medeniyetlerin adaletin tesis edildiği ölçüde yükseldiği, bu nedenle adalet kavramının toplumsal barışı ayakta tutan, her bir vatandaşın geleceğe güvenle bakmasını ve devletin meşruiyetini sağlayan en temel değer olarak kabul edildiği,

- Hukukun, kütüphane raflarında tozlanmaya terk edilmiş durağan bir metinler yığını olmadığı, toplumun değişen ihtiyaçları doğrultusunda sürekli yenilendiği, geliştiği ve dönüştüğü, bu doğrultuda sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin baş döndürücü bir hızla yaşandığı çağımızda hukukun bu değişime seyirci kalamayacağı, zamanın ruhunu yakalayamayan, toplumun ihtiyaçlarına cevap veremeyen kuralların adaleti sağlamak bir yana, adaletsizliğin bizzat kaynağı hâline geleceği, bu şuurla hukuk sistemini sürekli olarak yenilemek, geliştirmek ve günün koşullarına göre şekillendirmek gerektiği,

- Türkiye Yüzyılı Adaletin Yüzyılı vizyonunda amacın sadece şekli olarak ihtilafları çözmek veya dosyaları karara bağlamak değil hukukun üstünlüğünü esas alan, güven veren, erişilebilir, şeffaf ve her şeyden önce insan onurunu merkeze alan bir adalet sistemini tesis etmek olduğu, bu doğrultuda “insanı yaşat ki devlet yaşasın” anlayışının bir tezahürü olarak vatandaşımızın hakkını en hızlı ve en adil şekilde alabildiği, mağdurun korunduğu, suçlunun ise hak ettiği yaptırımla karşılaştığı bir düzeni inşa etmek için çalışmanın bir gereklilik olduğu,

- Çağın getirdiği yeni suç tiplerine karşı savunmasız kalan, dijital dünyanın tehditlerini görmezden gelen veya mağduriyetleri etkili bir şekilde gideremeyen bir hukuk sisteminin güçlü toplum, güçlü devlet ilkesiyle bağdaşmayacağı, siber suçlardan organize suçlara, toplumsal huzuru bozan eylemlerden ekonomik düzeni tehdit eden girişimlere kadar her alanda mevzuatın vatandaşı koruyacak güçte ve yeterlilikte olması gerektiği, değişen ve gelişen toplumsal dinamiklerin, teknolojik yeniliklerin ve ekonomik hayatın gereksinimlerinin gözetilerek ceza adalet sisteminin etkinliğinin ve caydırıcılığının tahkim edilmesinin amaçlandığı bir vizyonla hazırlanan düzenlemelerin sadece bugünün sorunlarını çözmeyi değil yarının güçlü ve adil Türkiye’sinin hukuki altyapısını kurmayı hedeflediği,

- Adalet Komisyonunun hukuk altyapısının güçlenmesi adına yargı reformu strateji belgeleri doğrultusunda reform niteliğindeki önemli çalışmalara imza attığı, görüşülmekte olan Kanun Teklifi’nin de bu hedeflerle uyumlu olarak 2025 yılında yayımlanan Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi’nin hukukun üstünlüğünü esas alan, gecikmeyen ve öngörülebilir bir adalet sistemi temel vizyonu dikkate alınarak hazırlandığı, toplam 38 maddeden oluşan ve 12 farklı kanunda değişiklik öngören Teklif’le doğrudan insan hayatına dokunan önemli düzenlemelerin hayata geçirildiği,

- Teklif’le, ilk olarak toplumun huzur ve sükûnunu bozan, vatandaşların can ve mal güvenliğini tehlikeye atan eylemlerle daha etkin mücadele edilebilmesi amacıyla Türk Ceza Kanunu’nda önemli değişiklikler yapıldığı, cezaların caydırıcılığının artırılmasının hedeflendiği, bu kapsamda örgütlü suçlarla mücadelede suç örgütü kurma, yönetme ve üye olma suçlarının cezalarının artırıldığı, örgüt faaliyetlerinde çocukların araç olarak kullanılması durumunda örgüt yöneticilerine verilecek cezanın yarısından bir katına kadar artırılmasının hüküm altına alınarak çocukların suça sürüklenmesinin önüne geçilmesinin amaçlandığı, halk arasında korku ve paniğe yol açan, meskûn mahalde silahla ateş etme suçunun cezasının artırıldığı, ses ve gaz fişeği atan yani kuru sıkı silahların da bu suç kapsamına alındığı ve bu suçun düğün, nişan ve asker uğurlaması gibi toplu alanlarda işlenmesi hâlinde cezanın yarı oranında artırılacağı ve bu suçun seri muhakeme usulünden çıkarıldığı,

- Trafikte keyfi davranışlarla vatandaşların seyahat özgürlüğünü engelleyen yol kesme fiillerine karşı sert tedbirlerin getirildiği, hukuka aykırı bir davranışla bir aracı durduran veya hareket etmesini engelleyen kişilere bir yıldan üç yıla kadar, bu aracı başka bir yere götüren kişilere ise iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmek suretiyle trafikte yol kesme eyleminin müstakil ve ağır bir suç hâline getirildiği,

- Ayrıca, taksirle yaralama suçu için öngörülen cezaların alt ve üst sınırlarının artırıldığı, güveni kötüye kullanma suçunun konusunun motorlu taşıt olması hâlinde verilecek cezanın bir kat artırılarak araç kiralama sektöründeki mağduriyetlerin önüne geçilmesinin hedeflendiği,

- Teklif’le ayrıca, teknolojinin gelişimiyle birlikte artış gösteren siber suçlar ve dolandırıcılık yöntemlerine karşı vatandaşların mağduriyetini önleyici tedbirlerin geliştirildiği, bu kapsamda; bilişim sistemleri kullanılarak işlenen suçlarda suç gelirlerinin kaçırılmasını önlemek adına şüpheli işlemlere konu banka hesaplarının kırk sekiz saate kadar askıya alınmasına imkân tanındığı, şüpheli işlemlerde rapor şartı aranmaksızın el koyma kararı verilebileceği ve el konulan menfaatin mağdura ait olduğu anlaşıldığında iade edilebileceği,

- Vatandaşların bilgisi dışında açılan ve suçlarda kullanılan sahte ve açık hat sorununun Teklif’le çözüme kavuşturulduğu, GSM aboneliklerinde çipli kimlik veya biyometrik doğrulama zorunluluğu getirildiği, bir kişi adına açılacak hat sayısına sınırlama konularak hat kullanımının disipline edildiği, kurallara uymayan işletmecilere ağır idari para cezalarının öngörüldüğü ve dolandırıcılık gibi suçlarda kullanıldığı tespit edilen hatların bağlantısının derhâl kesilmesinin sağlandığı, benzer şekilde ödeme ve elektronik para kuruluşlarında hesap açışlarında biyometrik yöntem veya çipli kimlik kullanımının zorunlu hâle getirildiği,

- Yargılamada etkinliğin sağlanması ve Anayasa Mahkemesi kararlarına uyum çerçevesinde Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararları doğrultusunda oluşan hukuki boşlukların giderilmesi ve mevzuatın hukukun evrensel ilkelerine uyumlu hâle getirilmesinin sağlandığı, bu doğrultuda yüze karşı veya gıyapta işlenen hakaret suçlarının ön ödeme kapsamına alınarak uzlaştırma kapsamından çıkarıldığı, avukatlara verilecek disiplin cezaları ve fiillerin suçta ve cezada kanunilik ilkesine uygun olarak kanunla açıkça ve detaylı bir şekilde belirlendiği, internet ortamındaki yayınlarda içeriğin çıkarılması kavramının yeniden tanımlandığı ve kişilik hakları ihlallerinde sosyal ağ sağlayıcılara yönelik kademeli bant daraltma usulünün getirildiği,

- Covid-19 düzenlemesi kapsamında 31 Temmuz 2023 tarihi ve öncesinde işlenen suçlar bakımından hükümlülerin üç yıl daha erken açık cezaevine ayrılabilmesi ve üç yıl daha erken denetimli serbestlikten yararlanabilmesi imkânının getirilerek aynı veya daha önceki tarihte işlenmiş suçlar dolayısıyla yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar bakımından hükümlüden kaynaklanmayan nedenlerle meydana gelen gecikmelerin sonucundan hükümlünün olumsuz etkilenmemesinin ve infaz adaletinin sağlanmasının amaçlandığı,

- Teklif'in suçlunun cesaretini kıran, mağdurun hakkını koruyan, siber dünyada vatandaş yalnız bırakmayan ve yargısal süreçleri hızlandıran bir reform paketi olduğu, ifade edilmiştir.

Teklif'in tümü üzerinde yapılan müzakerelerde, ilk imza sahibi Tokat Milletvekili Mustafa ARSLAN tarafından özetle;

- Kanun Teklifi'nin, 2002'den bu yana yapılan reformların devamı niteliğinde olduğu ve vatandaşın hizmetine sunulan düzenlemelerin kararlılıkla sürdürüleceği,

- 23 Ocak 2025 tarihinde açıklanan Dördüncü Yargı Reformu Strateji Belgesi esas alınarak hazırlanan Teklif'in, "Türkiye Yüzyılı Adaletin Yüzyılı" hedefi doğrultusunda yargı bağımsızlığı, hukuki güvenlik, makul sürede yargılanma ve çözüm merkezli adalet sistemi hedeflerini içerdiği,

- Toplam 38 maddeden oluşan ve 12 farklı kanunda değişiklik öngören Teklif'in; infaz adaletini sağlamak, suç işlenmesini önlemek, caydırıcılık ve trafik düzeni ile toplumsal huzuru korumak amaçlarını taşıdığı,

- Suç örgütleriyle mücadele kapsamında, örgüt faaliyetlerinde çocukların araç olarak kullanılmasının yöneticilere verilecek cezayı yarısından bir katına kadar artıracığı, örgüt kurma ve yönetme suçunun cezasının alt ve üst sınırlarının, örgüt üyeliği suçunun üst sınırının artırıldığı ve örgütün silahlı olması durumunda artırım oranının dörtte birden yarısına kadar iken yarısına çıkarıldığı,

- Toplumsal huzuru sağlamak adına meskûn mahalde silahla ateş etme suçunun cezasının artırıldığı, ses ve gaz fişegi atan silahların da bu suç kapsamına alındığı, suçun kalabalık etkinliklerde işlenmesi hâlinde cezanın yarı oranında artırılacağı ve bu hâl bakımından seri muhakeme usulünün uygulanmayacağı,

- Trafikte yol kesme ve araç durdurma eylemlerinin müstakil bir suç olarak düzenlendiği ve bu eylemleri gerçekleştirenlere bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası öngörüldüğü,

- Taksirle yaralama suçunun cezasının artırılarak kişilerin davranışlarını gerçekleştiren gerekli dikkat ve özeni göstermelerinin sağlanmasının amaçlandığı,

- Güveni kötüye kullanma suçunun konusunun motorlu taşıtlar olması hâlinde cezanın bir kat artırılarak iki yıldan on dört yıla kadar hapis öngörüldüğü ve bu durumda uzlaştırma hükümlerinin uygulanmayacağı,

- Bilişim ve dolandırıcılık suçlarıyla mücadele kapsamında, şüpheli banka hesaplarının 48 saate kadar askıya alınabileceği ve rapor şartı aranmaksızın adli merciler tarafından ilgili menfaate el konulabileceği, menfaatin mağdura ait olduğu anlaşılırsa iade edilebileceği,

- Elektronik ödeme kuruluşlarında hesap açılışının ve GSM hattı aboneliklerinin ancak biyometrik yöntemler veya çipli kimlik kartlarıyla yapılabileceği,

- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun kişi başına hat sınırlaması getirebileceği, ölen veya tüzel kişiliği sona eren kişiler ile ülkeyi terk eden yabancılara ait aktif olmayan hatların kapatılacağı ve yabancılara özgü numara tahsisı yapılacağı,

- Dolandırıcılık ve benzeri suçlarda kullanılan hatların şebeke bağlantısının kesilebileceği ve yargı mercilerince istenen bilgilerin on gün içinde verilmemesi durumunda ilgili kuruluşlara idari para cezası uygulanacağı,

- Hat düzenlemelerinin mağduriyet oluşmaması için belirli bir süre sonra yürürlüğe gireceği ve güncelleme işlemlerinin vatandaşlara külfet yüklemeyeceği,

- Anayasa Mahkemesi kararları doğrultusunda, yüze karşı veya gıyapta işlenen hakaret suçlarının da ön ödeme kapsamına alındığı, ancak uzlaştırmanın sağlandığı mevcut dosyaların bundan etkilenmeyeceği,

- 5651 sayılı Kanun’da erişimin engellenmesi veya içeriğin çıkarılmasıyla ilgili düzenlemeler yapıldığı,

- Avukatların disiplin hükümlerinde hukuki belirlilik sağlandığı, tekerrür ve zaman aşımı konularının ayrıntılı düzenlendiği,

- Kamu İhale Kurumuna yapılan şikâyet başvurularında, haklılık durumuna göre başvuru bedelinin iadesine imkân tanındığı,

- Nitelikli dolandırıcılık suçlarının yargılama sürecinin ihtisaslaşma ve hız amacıyla ağır ceza mahkemelerinden asliye ceza mahkemelerine alındığı, ancak mevcut kovuşturmaların ağır ceza mahkemelerinde devam edeceği,

- Kısmi akıl hastalarının cezalarının cezaevinde infaz edileceği; tam akıl hastalarının tedavi sürelerinin ise işledikleri suçun ceza üst sınırına göre bir yıl veya altı aydan az olamayacak şekilde düzenlendiği,

- Bölge adliye mahkemelerinin, hükmün gerekçesiz olması veya savunma hakkının sınırlandırılması durumlarında da bozma kararı verebilme yetkisinin genişletildiği,

- İhalenin feshini talep hakkının kötüye kullanılmasının önlenmesi için teminat/harc eksikliği veya yetkisiz talep durumlarında davanın kesin olarak reddedileceği,

- Borçlunun yakın hısımlarıyla yaptığı tasarrufların bağışlama kabul edilmesine dair karinelerin aksinin ispatına imkân verildiği,

- 2016 yılı öncesine ait genel sağlık sigortası prim borçlarının asıl ve ferilerinin tahsilinden vazgeçildiği,

- Esnaf ve sanatkarların mal ve hizmetlere ilişkin fiyat tarifelerinin belirlenmesinde uzlaşma komisyonunun sürece dâhil edildiği,

- Halk arasında Covid-19 düzenlemesi olarak bilinen uygulamadaki eşitsizliği gidermek amacıyla; 31/7/2023 tarihi ve öncesinde suç işleyenlerin, cezaevine giriş tarihine bakılmaksızın 3 yıl erken açık cezaevine ayrılma veya denetimli serbestlik imkânından yararlandırılmasının sağlandığı,

ifade edilmiştir.

Teklif’in tümü üzerinde yapılan müzakerelerde toplantıya katılan komisyon üyesi ve komisyon üyesi olmayan milletvekilleri ile diğer katılımcılar tarafından aleyhte olmak üzere özetle;

- Torba kanun uygulamasının hukuki belirlilik ilkesine aykırı olduğu ayrıca kanun teklifinin birbiri ile ilgisi olmayan düzenlemeleri içermesi sebebiyle ilgili komisyonlarda görüşülerek ve bu komisyonların görüşü alındıktan sonra incelenmesi gerektiği,

- Anayasa Mahkemesi tarafından daha önce iptal edilen düzenlemelerin iptal gerekçeleri tam olarak karşılanmadan, sadece kelime değişiklikleriyle veya şekli düzeltmelerle yeniden teklife konulduğu, bunun Anayasa’nın bağlayıcılığı ilkesini ihlal ettiği,

- Avukatlara ilişkin disiplin suçlarında kullanılan “nitelik ve ağırlık itibarıyla benzer eylemler”, “meslek vakarına aykırı davranış” gibi ifadelerin muğlak olduğu, hukuki belirlilik ilkesine aykırı olduğu ve keyfi disiplin cezalarına kapı aralayabileceği, “hâkim ve savcılarla ilişkilerde ölçülere uygun davranmamak” şeklindeki disiplin suçunun, yargının kurucu unsurları arasında hiyerarşi yarattığı ve savunma makamını zayıflattığı,

- Banka hesaplarını bilmeden veya kandırılarak kullandıran gençlerin mağduriyetlerinin giderilmesi için kast unsurunu dikkate alan özel bir düzenleme yapılması gerektiği, nitelikli dolandırıcılık suçunun yargılamasının sadece Asliye Ceza Mahkemesine alınmasının sorunu çözemeyeceği,

- Kısmi akıl hastalarına hem hapis cezası hem de güvenlik tedbiri uygulanmasının çifte cezalandırma anlamına geldiği ve ölçülülük ilkesine aykırı olduğu, tam akıl hastaları için getirilen alt sınırların tedavi amacından uzaklaşıp cezalandırma işlevi göreceği, kişinin iyileşse bile süreyi doldurmak zorunda kalmasının hürriyeti bağlayıcı ceza niteliğinde olduğu, cezaevleri ve hastanelerin mevcut koşullarının bu tür bir tedavi ve rehabilitasyon süreci için uygun olmadığı,

- Kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçunun ön ödeme kapsamı dışında tutulmasının Anayasa’nın 10’uncu maddesindeki eşitlik ilkesine ve Anayasa Mahkemesinin daha önceki iptal kararlarına aykırı olduğu, kamu gücünü kullananların eleştiriye daha fazla katlanması gerekirken, bu düzenlemenin siyasi eleştirileri cezalandırmak ve muhalefeti susturmak amacıyla kullanılabileceği,

- Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunda yapılan düzenlemede silah tanımının ve kapsamının geniş tutulmasının, düşün veya asker uğurlaması gibi geleneksel etkinliklerin yanı sıra, stadyum kutlamaları veya protestolarda kullanılan meşale/havai fişek gibi araçların da ağır cezalandırılmasına yol açabileceği, düzenlemede ölçülülük ilkesinin gözetilmediği, eylemin ağırlığı ile ceza arasında dengesizlik olduğu,

- Ulaşım araçlarının hareketinin engellenmesi, kaçırılması veya alıkonulması suçunun unsurları arasından “cebir ve tehdit” ibaresinin çıkarılıp yalnızca “hukuka aykırı davranış” ibaresinin bırakılmasının suç tanımını belirsizleştirdiği, bu değişikliğin barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında trafiğin geçici aksamasını suç kapsamına sokarak anayasal hakları kısıtlayabileceği, siyasi parti konvoyları veya toplumsal protestoların bu madde ile kriminalize edilme riskinin bulunduğu,

- Bankalara ve kripto varlık hizmet sağlayıcılarına, savcı veya hâkim kararı olmaksızın hesapları kırk sekiz saate kadar askıya alma yetkisi verilmesinin mülkiyet hakkını ve masumiyet karinesini ihlal ettiği, yargı yetkisinin özel hukuk tüzel kişilerine devredilmesinin Anayasa’ya aykırı olduğu, işlemi yapan kurumlara getirilen hukuki sorumsuzluk düzenlemesinin hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, keyfi uygulamalar nedeniyle vatandaşın zarara uğrayabileceği,

- Covid-19 izni düzenlemesinin kısmi af niteliğinde olduğu ancak Terörle Mücadele Kanunu ve örgütlü suçlar kapsamındaki suçların kapsam dışı bırakılmasının Anayasa’nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu, kadına ve çocuğa yönelik şiddet, cinayet ve cinsel istismar suçlarının kapsam dışı bırakılmamasının toplum vicdanını yaraladığı, bu suçlarda cezasızlık algısı yarattığı ve şiddet faillerini cesaretlendirdiği,

- Esnaf odalarının fiyat belirleme yetkisine bürokratik müdahalenin artırılmasının serbest piyasa koşullarına ve Anayasa’ya aykırı olduğu, düzenleme hazırlanırken ilgili meslek kuruluşlarının görüşünün alınmadığı ve bu durumun üretim ve tedarik zincirinde sorunlara yol açabileceği,

- Silinen genel sağlık sigortası borçlarının zaten zaman aşımına uğrayacağı, bu nedenle fiili bir fayda sağlamaktan ziyade algı yönetimi olduğu,

- BTK Başkanına resen içerik çıkarma ve erişim engelleme yetkisi verilmesinin yargı yetkisinin idari bir organa devri anlamına geldiği ve masumiyet karinesini ihlal ettiği, “ilk bakışta ihlal” gibi muğlak kriterlerle sulh ceza hakimliklerine ayrıntılı inceleme yapmaksızın karar verme yetkisi tanınmasının ifade özgürlüğünü kısıtlayacağı ve adil yargılanma hakkını zedeleyeceği, sosyal ağ sağlayıcılarına yönelik bant daraltma cezasının sansür niteliğinde olduğu, ölçülülük ilkesine aykırı olduğu ve platformları kullanılamaz hale getireceği,

ifade edilmiştir.

Teklif’in tümü üzerinde yapılan müzakerelerde toplantıya katılan komisyon üyesi ve komisyon üyesi olmayan milletvekilleri ile diğer katılımcılar tarafından lehte olmak üzere özetle;

- Kanun Teklifi’nin, değişen sosyal, ekonomik ve teknolojik şartlara uyum sağlamak, yargı hizmetlerinin etkinliğini artırmak ve güvenilir bir adalet sistemi tesis etmek amacıyla hazırlandığı, düzenlemenin toplumun beklentilerini karşılayacak ve cezasızlık algısını ortadan kaldıracak önemli adımlar içerdiği,

- Avukatların disiplin suçlarına ilişkin düzenlemelerin Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda ve Türkiye Barolar Birliği ile tam mutabakat içinde hazırlandığı, bunun mesleki standartları koruyacağı,

- Kısmi akıl hastalığı olanların sadece güvenlik tedbiriyle serbest kalmasının cezasızlık algısına yol açtığı, yeni düzenlemeyle bu kişilere hem indirilmiş hapis cezası verileceği hem de güvenlik tedbiri uygulanacağı, böylece toplumun korunacağı,

- Hakaret suçlarının önödeme kapsamına alınmasının yargının iş yükünü hafifleteceği, ancak kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçunun kapsam dışı bırakılmasının kamu otoritesinin saygınlığını korumak ve caydırıcılığı sağlamak adına yerinde bir tercih olduğu,

- Düğün, nişan ve asker uğurlaması gibi toplu etkinliklerde silahla ateş edilmesinin masum insanların hayatına mal olduğu, bu nedenle cezaların artırılmasının ve seri muhakeme usulünden çıkarılmasının zorunlu olduğu,

- Suç örgütlerinin çocukları araç olarak kullanmasının önüne geçilmesi gerektiği, bu kapsamda örgüt yöneticilerine verilecek cezaların artırılmasının ve hapis cezası alt-üst sınırlarının yükseltilmesinin caydırıcılığı arttıracığı,

- Trafikte yol kesme gibi şehir eşkıyalığı olarak nitelendirilen eylemlerin vatandaşların can ve mal güvenliğini tehlikeye attığı, bu eylemlerin müstakil bir suç olarak düzenlenerek ağır yaptırımlara bağlanmasının caydırıcılık sağlayacağı,

- Dolandırıcıların para transferlerini çok hızlı gerçekleştirdiği, mevcut sistemde savcı/hâkim kararı çıkana kadar paranın izinin kaybolduğu, bu nedenle bankalara ve ödeme kuruluşlarına şüpheli işlemleri kırk sekiz saate kadar askıya alma yetkisi verilmesinin mağduriyetleri önlemek için zaruri olduğu,

- Covid-19 izni düzenlemesinde suç tarihi aynı olmasına rağmen yargılaması uzun sürdüğü için cezaevine geç girenlerin hak kaybına uğradığı, yapılan değişiklikle 31/7/2023 tarihi ve öncesinde suç işleyenlerin kapsama alınarak infazda adalet ve eşitliğin sağlandığı, bu düzenlemenin bir af olmadığı, sadece denetimli serbestliğe ayrılma süresindeki eşitsizliği giderdiği,

- Fiyat istikrarını sağlamak ve enflasyonla mücadele etmek amacıyla, esnaf odalarının belirlenen fahiş fiyat artışlarının daha geniş katımlı komisyonlarca denetlenmesinin kamu yararına olduğu,
- 2016 öncesine ait küçük miktartlı genel sağlık sigortası prim borçlarının tahsilinden vazgeçilmesinin, vatandaşları icra takibi ve haciz yükünden kurtaracağı ve sosyal devlet ilkesinin bir gereği olduğu,
- Anayasa Mahkemesi kararlarına uyum sağlanırken, çocuk istismarı, müstehcenlik, yasa dışı bahis gibi katalog suçlarla mücadelede zafiyet oluşmaması için BTK Başkanına yetki verilmesinin ve içeriğin çıkarılması tanımının yapılmasının gerekli olduğu,
- Sosyal ağ sağlayıcılarının mahkeme kararlarını (erişim engelleme/içerik çıkarma) uygulamaması durumunda bant daraltma cezasının getirilmesinin, devletin egemenlik hakkı ve mahkeme kararlarının uygulanabilirliği açısından zorunlu olduğu,
- “Patates hat” veya “açık hat” olarak bilinen sahte aboneliklerin terör ve dolandırıcılık suçlarında kullanıldığı, bunu önlemek için abonelik işlemlerinde biyometrik kimlik doğrulama zorunluluğu getirilmesinin suçla mücadelede kritik olduğu,

ifade edilmiştir.

4. Komisyonun Maddeler Hakkındaki Kararı

Teklif’in tümü üzerindeki görüşmelerin ardından maddelerin görüşülmesine geçilmesi kabul edilmiştir.

Madde 1

Teklif’in çerçeve 1’inci maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında, maddeyle 2004 sayılı Kanun’un 134’üncü maddesinin ikinci fıkrasına eklenen cümlede yer alan “ihalenin feshi talep edilmesi” ibaresinin “ihalenin feshinin talep edilmesi” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 2

Teklif’in çerçeve 2’nci maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında maddenin işlenecek hükmünün ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Yapılan tasarrufların gerçek değere” ibaresinin “Gerçek değerine” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 3 ilâ 5

Teklif’in çerçeve 3 ilâ 5’inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Madde 6

Teklif’in çerçeve 6’ncı maddesi; maddeyle değiştirilen 1136 sayılı Kanunun 135’inci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinin (c) alt bendinin verilen önerge doğrultusunda “(c) Yargı görevini yapanlar ile ilişkilerinde meslek onur ve vakarına aykırı davranmak.” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 7 ilâ 21

Teklif’in çerçeve 7 ilâ 21’inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Madde 22

Teklif’in çerçeve 22’nci maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında maddenin işlenecek hükmünün yedinci fıkrasında yer alan “istenilen” ibaresinin “istenen” şeklinde ve “İstenilen” ibaresinin “İstenen” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 23 ilâ 26

Teklif’in çerçeve 23 ilâ 26’ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Madde 27

Teklif’in çerçeve 27’nci maddesi; Türk Ceza Kanunu’nun 82’nci maddesinin birinci fıkrasının (d), (e) ve (f) bentleri ile 102’nci, 103’üncü maddeleri ve 104’üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında düzenlenen suçların 5275 sayılı Kanun’un geçici 10’uncu maddesinin altıncı fıkrası hükmünden istisna tutulması amacıyla verilen önerenin Komisyon tarafından kabul edilmesi neticesinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 28

Teklif’in çerçeve 28’inci maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında maddenin işlenecek hükmünün birinci fıkrasında yer alan “mülki amirlik” ibaresinin “mülki idare amirliği” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “mülki amiri” ibaresinin “mülki idare amiri” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “mülki amirinin” ibaresinin “mülki idare amirinin” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 29 ilâ 33

Teklif’in çerçeve 29 ilâ 33’üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Madde 34

Teklif’in çerçeve 34’üncü maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında, maddeyle 5809 sayılı Kanun’un 60’ıncı maddesine eklenen on dokuzuncu fıkra da yer alan “istenilen” ibaresinin “istenen” şeklinde ve “İstenilen” ibaresinin “İstenen” şeklinde değiştirilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 35

Teklif’in çerçeve 35’inci maddesi; Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi kapsamında anlamı netleştirmek, tereddütleri gidermek ve kanun yapım tekniğine uyum amacıyla maddenin işlenecek hükmünün üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan “Kanunun” ibarelerinden önce “bu maddeyi ihdas eden” ibarelerinin eklenmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 36 ilâ 38

Teklif’in çerçeve 36’ncı maddesi ile 37’nci ve 38’inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Kanun Teklifi’nin tümü oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Komisyon tarafından verilen yetki doğrultusunda, Teklif’in tamamı tereddütleri gidermek, anlamı netleştirmek amacıyla terim ve ibareler, imla kuralları, kanun dili ve tekniği bakımından gözden geçirilmiş ve metinde redaksiyon mahiyetinde ekleme ve değişiklikler yapılmıştır.

5. Genel Kurulda Temsil

İçtüzüğün 45’inci maddesi uyarınca, Teklif’in Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere; Aydın Milletvekili Ömer ÖZMEN, İstanbul Milletvekili Nurettin ALAN, İstanbul Milletvekili Şengül KARSLI, Karaman Milletvekili Selman Oğuzhan ESER, Kastamonu Milletvekili Halil ULUAY, Malatya Milletvekili Bülent TÜFENKÇİ, Tokat Milletvekili Mustafa ARSLAN, Uşak Milletvekili Fahrettin TUĞRUL ve Zonguldak Milletvekili Saffet BOZKURT özel sözcüler olarak seçilmişlerdir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Cüneyt Yüksel</i>	<i>Orhan Kırçalı</i>	<i>Emine Yavuz Gözgeç</i>
İstanbul	Samsun	Bursa
Üye	Üye	Üye
<i>Hakan Şeref Olgun</i>	<i>İdris Şahin</i>	<i>Aliye Çoşar</i>
Afyonkarahisar	Ankara	Antalya
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Süleyman Bülbul</i>	<i>Ömer Özmen</i>	<i>Nurettin Alan</i>
Aydın	Aydın	İstanbul
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsü)	(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Şengül Karslı</i>	<i>Turan Taşkın Özer</i>	<i>Selman Oğuzhan Eser</i>
İstanbul	İstanbul	Karaman
(Bu raporun özel sözcüsü)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>İsmail Atakan Ünver</i>	<i>İnan Akgün Alp</i>	<i>Halil Uluay</i>
Karaman	Kars	Kastamonu
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Halil Öztürk</i>	<i>Bülent Tüfenkci</i>	<i>Gizem Özcan</i>
Kırıkkale	Malatya	Muğla
	(Bu raporun özel sözcüsü)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Cumhur Uzun</i>	<i>Dilan Kunt Ayan</i>	<i>Nevroz Uysal Aslan</i>
Muğla	Şanlıurfa	Şırnak
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Mustafa Arslan</i>	<i>Yücel Bulut</i>	<i>Fahrettin Tuğrul</i>
Tokat	Tokat	Uşak
(Bu raporun özel sözcüsü)		(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	
<i>Zülküf Uçar</i>	<i>Saffet Bozkurt</i>	
Van	Zonguldak	
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsü)	

MUHALEFET ŞERHİ

TBMM Adalet Komisyonunda 3 Aralık 2025 tarihinde görüşmelerine başlanarak 5 Aralık 2025 tarihinde kabul edilen 2/3393 esas sayılı “**Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**”ne karşı olmamızın nedenleri ve muhalefet şerhimizin gerekçeleri aşağıda belirtilmiştir.

TEKLİFİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

“Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” toplamda 38 maddeden oluşmaktadır. “Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” ile AKP grubunun imzasıyla Adalet Komisyonuna havale edilen teklif metninin öngördüğü değişikliklere ilişkin görüşlerimize ilerleyen bölümlerde değinilecektir. Öncelikle, teklifin neyi içerdiğinden ziyade teklifin ne sebeple sunulduğu noktası tartışılmalıdır. Zira, hukuk devleti ilkesinin terkedilmesi neticesinde ağır darbe alan yargı sisteminin “paket” adıyla kamuoyuna sunulan “reform” niteliği taşıdığı iddia edilen belgelerle düzeltilmeyeceği hususunun geniş bir biçimde irdelenmesi gerekmektedir.

2/3393 esas sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ne ilişkin olarak İttüzük madde 38 uyarınca Anayasa’ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır. TBMM Kanunlar ve Kararlar Daire Başkanlığı tarafından teklifin Anayasa’ya uygunluk incelemesi raporu verip vermediği önergelye sorulmuş ancak talebimiz karşılanmamıştır.

Etki analizinin komisyon üyelerine iletilmemiş olması, kanun yapım süreçlerinin şeffaflığı ve katılımcılığı bakımından ciddi bir usul eksikliği teşkil etmektedir. Düzenlemenin etki analizine sahip olduğu bilinen bir husustur; zira bu durum yürütme yetkililerinin kamuoyuna yaptığı açıklamalarda belirtilmiştir. Buna rağmen etki analizinin komisyon ile paylaşılmamış olması, yasama organının değerlendirme yapma imkânını ortadan kaldırmakta ve İttüzük hükümlerinin öngördüğü bilgiye erişim hakkını ihlal etmektedir. Kanun yapım sürecinde yasama organının dışlanması niteliğindeki bu uygulama, hukuki güvenliğin ve demokratik meşruiyetin zedelenmesine neden olmaktadır. Etki analizi, düzenlemenin sosyal, ekonomik ve hukuki sonuçlarının değerlendirilmesi bakımından zorunlu bir unsurdur. Bu belgenin komisyon üyelerinden gizlenmesi, teklifin somut etkilerinin öngörülebilirliğini tamamen ortadan kaldırmaktadır.

TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı tarafından ön norm denetiminin yapıp yapılmadığı yapıldıysa buna ilişkin görüş yazısı, Etki Analizi yapıp yapılmadığı yapıldıysa bir nüshasının tarafımıza verilmesini talep edilmesine rağmen söz konusu taleplerimiz hukuka aykırı biçimde karşılanmamıştır. İttüzük madde 34, 35, 38 gerekleri yerine getirilmemiştir.

Sunulan teklif, Anayasa'nın birçok maddesine açık aykırılık teşkil etmektedir. Aşağıda belirtilen anayasal ilkelere aykırılık doğrudan, yapısal niteliktedir ve teklifin bütününe sirayet etmektedir:

- Anayasa m. 2: Hukuk devleti ilkesi
- Anayasa m. 7: Yasama yetkisinin devredilemezliği
- Anayasa m. 9: Yargı yetkisinin bağımsızlığı
- Anayasa m. 10: Kanun önünde eşitlik
- Anayasa m. 11: Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü
- Anayasa m. 13: Temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması
- Anayasa m. 20: Özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması
- Anayasa m. 22: Haberleşme hürriyeti
- Anayasa m. 25: Düşünce ve kanaat özgürlüğü
- Anayasa m. 26: Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü
- Anayasa m. 28: Basın özgürlüğü
- Anayasa m. 34: Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı
- Anayasa m. 35: Mülkiyet hakkı
- Anayasa m. 36: Adil yargılanma hakkı
- Anayasa m. 38: Masumiyet karinesi
- Anayasa m. 88: Kanun teklifi verme yetkisinin münhasıran milletvekillerine ait olması
- Anayasa m. 153: AYM kararlarının bağlayıcılığı

Teklifin bu Anayasa aykırılığı yalnızca maddi içerikten değil, yasama tekniğinden ve teklifin hazırlanma biçiminden de kaynaklanmaktadır. Yargı paketi adı altında sunulan teklif, 38 madde içerisinde 12 farklı kanunda değişiklik öngören bir torba yasa niteliği taşımaktadır. Kanunun adı, çeşitli kanunlarda değişiklik yapılmasına ilişkin genel bir ifade taşısa da içerik bakımından birbirinden tamamen farklı alanlara müdahale eden düzenlemeler içermektedir.

Teklif kapsamına alınan kanunlar aşağıdaki gibidir:

- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
- 1136 sayılı Avukatlık Kanunu
- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu
- 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri Kanunu
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
- 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
- 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Hakkında Kanun
- 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu
- 6493 sayılı Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Kanunu

Bu düzenlemeler arasında konu birliği bulunmamaktadır. Teklifin temel unsuru ceza hukuku alanına ilişkin olduğu hâlde, sosyal güvenlik, esnaf teşkilatı, elektronik haberleşme, banka hesaplarının askıya alınması ve ödeme hizmetleri gibi tamamen farklı disiplinlere ilişkin hükümler de teklife dâhil edilmiştir. Böyle bir torba yapı, nitelikli yasama faaliyetinin temel gerekleriyle bağdaşmamaktadır. Konu birliğinin ortadan kaldırılması, milletvekillerinin her bir düzenlemeyi ayrı ayrı tartışma ve değerlendirme imkânını ortadan kaldırmakta, yasama faaliyetini şekli bir oylama işlemine indirgemektedir.

Teknik içeriği ağır olan düzenlemelerin, örneğin elektronik haberleşme veya ödeme hizmetlerine ilişkin hükümlerinin, ihtisas komisyonlarında görüşülmemiş olması yasama sürecinin eksik yürütüldüğünü göstermektedir. Bu düzenlemelerin sektör uzmanlarının, paydaşların ve ilgili kurumların görüşleri alınmadan hazırlanması, teklifin uygulanabilirliğini ve öngörülebilirliğini zayıflatmaktadır.

Kanunların oldu bittiye getirilerek yasalaştırılması uygulamada ciddi sorunlar yaratmaktadır. Hâkimler, savcılar, avukatlar ve idari makamlar, torba yasalarla getirilen uyumsuz hükümler nedeniyle belirsizlik içerisinde kalmakta; farklı kanunlarda yapılan parça parça değişiklikler normlar hiyerarşisini bozmakta ve mevzuat bütünlüğü ortadan kalkmaktadır. Bu tespit yalnızca muhalefet eleştirisi değil, yargı mensupları ve akademik çevreler tarafından da uzun yıllardır dile getirilen bir sorundur.

Teklif gerekçesinde düzenlemelerin katılımcı bir anlayışla hazırlandığı iddia edilse de bu beyanı doğrulayan herhangi bir veri bulunmamaktadır. Meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları, barolar, bilişim ve iletişim sektörü temsilcileri ile etkin bir iştişare yürütüldüğüne ilişkin kayıt ve gerekçe açıklaması bulunmamaktadır. Etki analizinin gizli tutulması da bu tavrın kurumsal bir biçimde benimsendiğini ortaya koymaktadır.

Teklifin hazırlanma yöntemi Anayasa'nın 7. ve 88. maddeleri açısından ayrıca eleştiri gerektirmektedir. 2017 Anayasa değişikliği ile Bakanlar Kurulunun kanun tasarısı hazırlama yetkisi kaldırılmıştır. Buna rağmen teklifin yürütme organında hazırlanıp milletvekilleri tarafından şeklen imzalandığı görülmektedir. Bu uygulama yasama yetkisinin devredilmezliğine aykırıdır. Yasama yetkisinin fiili olarak yürütme organı tarafından kullanılması, Anayasa'nın açık hükmünü etkisizleştirmekte ve parlamenter iradenin yok sayılmasına yol açmaktadır. Teklifin “noktasına virgülüne dokunulmadan” komisyona gönderilmesi, yasama organının yalnızca biçimsel bir onay makamına indirgenmesine sebep olmaktadır. Bu durum kuvvetler ayrılığı ilkesinin zedelenmesi anlamına gelmektedir.

Teklifte yer alan düzenlemelerin bir kısmı AYM'nin daha önce iptal ettiği hükümleri küçük değişikliklerle tekrar yürürlüğe koymaktadır. Bu yöntem, Anayasa'nın üstünlüğü ilkesine aykırı olup AYM kararlarını etkisizleştirme amacı taşımaktadır. AYM kararlarının bağlayıcılığını düzenleyen hüküm, yasama organına iptal edilmiş hükümleri dolaylı yollarla yeniden getirme imkânı vermemektedir. Bu durumda teklif açık biçimde Anayasayı dolanan bir içerik taşımaktadır.

Bu nedenle teklifin mevcut hâliyle yasama faaliyetinin usulüne, Anayasa’nın kurduğu normatif düzene, AYM içtihadına ve hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil ettiği sonucuna varılmaktadır. Teklifin bu yönleri dikkate alındığında, ayrıntılı müzakerelere geçilmeksizin reddedilmesi anayasal bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Saray iktidarı yıllardır “yargı reformu” başlığı altında Meclis’e paketler getirmektedir; fakat geriye dönüp bakıldığında 11 yargı paketinin hiçbirisi Türkiye’ye demokratikleşme, özgürleşme ya da anayasal hakların korunması anlamında en küçük bir katkı sunmamıştır. Bu paketlerin tamamı, reform görüntüsü altında mevcut hukuksuzluk düzenini sürdürmüştür; temel hak ve özgürlükler her yeni düzenlemede daha da daralmıştır. Yargı bağımsızlığı güçlenmemiş, adalet mekanizmasının işleyişi iyileşmemiş, hukuk devleti ilkesi ise kurumsal karşılığını neredeyse tamamen yitirmiştir.

İktidarın “Yargı Reformu Stratejisi” ve “İnsan Hakları Eylem Planı” gibi belgeleri ise uygulaması olmayan, yalnızca söylem düzeyinde kalan metinlerdir. Bu belgeler ne yapısal bir dönüşüm yaratmış ne de yargının siyasetten arındırılması, hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesi açısından bir sonuç üretmiştir. Siyasi iktidarın temel yaklaşımı değişmediği için, hazırlanan her düzenleme yargıyı bağımsızlaştırmak yerine daha da kontrol altına alan bir araç haline gelmiştir. Bu nedenle, söz konusu muhalefet şerhimiz yalnızca kanun teklifinin eleştirisiyle sınırlı tutulamayacaktır. Mevcut yargı düzeninin bütününe yönelik değerlendirme yapmak, her bir pakette gerileyen demokrasiyi, hukuku ve anayasal güvenceleri bir bir ele almak tarihsel sorumluluğumuzun bir gereğidir.

ANAYASAL DEVLET VE HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Anayasal devlet, kamu gücünün keyfilikliğini önleyen ve devletin yetkilerini bağlayıcı normlarla sınırlayan düzendir. Temel hak ve özgürlükler devletin lütfu değil, toplumun devredilemez alanıdır. Ancak Türkiye’de bu güvencelerin pratikteki karşılığı, siyasal ve kurumsal yapıların bozulması nedeniyle ciddi biçimde aşınmış durumdadır. Hukukun üstünlüğü ilkesi ancak bağımsız yargı, etkili denetim mekanizmaları ve ölçülülük ilkesiyle hayat bulur; fakat AKP iktidarında Türkiye’de bu ilkeler özellikle son bir yılda olağanüstü bir gerileme yaşamıştır.

Bu gerileme münferit olaylardan ibaret değildir; kurumsal ve sistematik bir çürümedir. Dünya Adalet Projesi 2023 Endeksi’nde Türkiye 142 ülke içinde 117’nci, Uluslararası Demokrasi ve Seçim Yardımı Enstitüsü’ne göre ise Hukukun Üstünlüğü kategorisinde 173 ülke içinde 148’inci, Avrupa’da 45 ülke içinde sondan ikinci sıradadır.

Yürütmenin yargı üzerindeki etkisi belirgin biçimde artmış; atama, soruşturma, tutuklama, iddianame ve karar süreçlerinde hukuksuzluk kurumsal bir düzene dönüşmüştür. En kritik kırılma ise Anayasa Mahkemesi kararlarının alt derece mahkemeleri tarafından tanınmaması ve Hakimler Savcılar Kurulu’nun bu anayasal başkaldırıya karşı hiçbir işlem yapmamasıdır. Bu durum, Anayasa’nın 11 ve 153’üncü maddelerinin fiilen hükümsüz bırakılması anlamına gelir. Yargı birliği ilkesi çökmüş, AYM kararlarının bağlayıcılığı kağıt üzerinde kalmıştır.

15 buçuk milyon vatandaşın oyuyla belirlenen Cumhuriyet Halk Partisi'nin Cumhurbaşkanı Adayı Ekrem İmamoğlu'na yönelik hukuki değil siyasi motivasyonlu süreçler, yargı bağımsızlığının tamamen ortadan kalktığını göstermektedir.

Bireysel başvuru verileri de yargı sisteminin işlemediğinin kesin kanıtıdır. 23 Eylül 2012'den 30 Haziran 2025'e kadar AYM'ye **686.484** başvuru yapılmıştır.

- **573.180**'i sonuçlandırılmış,
- **113.304** dosya derdesttir.
- Sadece 2025'in ilk 6 ayında **36.031** başvuru yapılmıştır.
- Toplam **79.565** hak ihlali kararı verilmiştir.

İhlallerin dağılımı:

- **56.443** makul sürede yargılanma hakkı
- **7.587** adil yargılanma hakkı
- **5.813** mülkiyet hakkı
- **4.552** ifade özgürlüğü
- **1.976** özel hayata saygı
- **1.548** toplantı ve gösteri hakkı ve diğerleri

Bu rakamlar münferit hata değil, sistematik ihlal üretimidir. İlk derece yargısı hak eksenli yaklaşımı terk etmiş, vatandaşın adalet talebi fiilen AYM kapısına sıkışmıştır.

Uluslararası alanda tablo daha da ağırdır: AİHM'de bekleyen her 100 dosyanın **35'i** Türkiye'dendir. 2024 yılında Türkiye en çok **adil yargılanma** ve **özgürlük-güvenlik hakkı** ihlallerinden mahkûm edilmiştir. AİHM'in en çok emsal karar verdiği ülke yine Türkiye'dir. Anayasa'nın 2'nci maddesindeki “hukuk devleti” ilkesi AKP iktidarı döneminde açıkça ortadan kaldırılmış; hukuksuzluk olağan düzen, yargı ise siyasi talimat mekanizmasına dönüşmüştür.

ANAYASA VE AİHM KARARLARININ SİSTEMATİK ŞEKİLDE UYGULANMAMASI

Türkiye'de Anayasa'nın fiilen askıya alındığı, AYM ve AİHM kararlarının uygulanmamasının kural haline geldiği bir dönem yaşanmaktadır. Can Atalay hakkında verilen açık ihlal kararına rağmen tahliye edilmemesi ve milletvekilliğinin düşürülmesi, anayasal düzeni hedef alan ağır bir yargı krizidir. Aynı şekilde Tayfun Kahraman, Osman Kavala, Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ hakkında verilen AYM ve AİHM kararlarının uygulanmaması, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. ve 18. maddelerini ihlal ettiğini ve uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmediğini göstermektedir. Ayrıca iç hukuk bağlamında, AYM'nin diğer mahkemeler üzerinde konumlandırılmış olması yoluyla oluşturulan anayasal hiyerarşi bir çırpıda yok sayılmıştır. Bu durum yargıya duyulan güveni tarihin en düşük seviyesine düşürmek için tek başına bile oldukça yeterlidir. AYM'nin iptal ettiği düzenlemelerin neredeyse aynen tekrar yasalaştırılması hukuki güvenlik ve öngörülebilirliği ortadan kaldırmış; yasama yetkisi Anayasa'ya karşı bir araca dönüşmüştür. Sistematik ihlaller yalnızca bireysel mağduriyetler yaratmamakta, demokratik denetim mekanizmalarını çökertmekte ve Türkiye'nin uluslararası itibarını zedelemektedir.

TAYFUN KAHRAMAN KARARI

Tayfun Kahraman hakkında AYM'nin vermiş olduğu ihlal ve yeniden yargılama kararının uygulanmaması, bireysel bir ihlalden çok daha öte bir sonuca vücut vermiştir. Bu durum, anayasal denetim ve yargı bağımsızlığı bakımından çok katmanlı bir krizi temsil etmektedir. AYM'nin bireysel başvuru kararları, Anayasa'nın 11 ve 153. maddeleri gereği tüm makamları bağlamaktadır. Yerel mahkemenin ihlal kararına rağmen yeniden yargılama yapmaması, anayasal normun açık şekilde yok sayılmasıdır.

İstanbul 13'üncü Ağır Ceza Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararın gerekçesi de Anayasal düzeni fiilen ortadan kaldırma cüretini gösteren bir nitelik taşımaktadır. Bu karara ilişkin yapılan itirazı reddeden İstanbul 14. Ağır Ceza mahkemesinin durumu da aynıdır. AYM'nin ihlal gerekçesi, delillerin nesnel değerlendirilmemesi, gerekçesiz mahkûmiyet, savunma hakkının sınırlandırılması ve fiil ile hukuki nitelendirme arasındaki kopukluk gibi temel adil yargılanma ihlallerine dayanmaktadır. İlk derece mahkemelerinin Anayasa'yı çiğneme cesaretini Saray iktidarından aldığı da ortada bir gerçektir.

HATAY MİLLETVEKİLİ CAN ATALAY

Seçilmiş Hatay Milletvekili Can Atalay hakkında verilen AYM kararının uygulanmaması, Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin Anayasa'nın 11 ve 153. maddelerine aykırı şekilde ihlal kararını yok saymasıyla kurumsal bir krize dönüşmüştür. Üstelik Yargıtay Ceza Dairesi, AYM üyeleri hakkında suç duyurusunda bulunacak kadar ileri gitmiştir. TBMM, AYM kararına rağmen Yargıtay'ın siyasi nitelikli kararını kürsüde okuyarak Atalay'ın milletvekilliği düşürmüştü; anayasayı yok sayıp seçmen iradesi gasp etmiştir. Bu süreç, Anayasasızlaştırma hamlelerini daha yaygın ve kurumsal hale getiren, tarihimize kazınmış koca bir kara lekedir.

SELAHATTİN DEMİRTAŞ KARARI

AİHM'in Selahattin Demirtaş hakkında verdiği “derhal serbest bırakılma” kararının uygulanmaması, Anayasa'nın 90. maddesinin açık ihlalidir. AİHM, tutuklamanın siyasi saik taşıdığını, delillerin makul şüphe oluşturmadığını ve Sözleşme'nin 5., 6. ve 18. maddelerinin ihlal edildiğini tespit etmiştir. AİHM'in Demirtaş hakkında verdiği karar, tutuklamanın siyasi amaç taşıdığını, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının siyasi saiklerle ihlal edildiğini ve demokratik süreçlere doğrudan etki eden bir hak ihlali olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Kararın uygulanmaması, milletlerarası andlaşmaların kanun üstü niteliğini etkisiz kılmakta; yerel mahkemelerin hukuksuz gerekçelerle kararı dolanmaya çalışması hukuki değil, açıkça politik konjonktüre senkronize edilmiş bir tutumdur. Bu yaklaşım, hukuki güvenliği ve öngörülebilirliği yok etmekte; Türkiye'nin AİHS'ten doğan uluslararası yükümlülüklerini ağır biçimde ihlal etmektedir.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU

Yargı bağımsızlığı, hukuk devletinin işleyişinde kurumsal bir tercih değil, temel hak ve özgürlüklerin güvencesi bakımından zorunlu bir koşul teşkil etmektedir. Yasama ve yürütme karşısında bağımsız olmayan bir yargı, hak ihlallerini önleyememekte, siyasal iktidarın müdahalelerine açık hale gelmekte ve bireyin devlete karşı korunma mekanizmalarını işlevsizleştirmektedir. Bu durum, anayasal denge ve denetim sistemini zayıflatmaktadır.

Türkiye'nin anayasal yapısında yargı, kuvvetler ayrılığı içinde denge unsuru olarak tanımlanmış olmasına rağmen, son yıllarda yapılan yapısal değişiklikler, yüksek yargı üyelerinin seçilme usulleri, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun oluşumu ve yürütmenin atama gücü, yargının kurumsal bağımsızlığını fiilen ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Nitekim, siyasal iktidarın garantörlüğü altında AYM'ye rest çeken, Anayasa'nın açık hükmünü çiğneyen ilk derece mahkemelerinin varlığı yargı bağımsızlığının tamamen terkedildiğinin en net göstergesidir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) “Bir Bakışta Hükümet 2023” raporuna göre Türkiye, yargıya güven bakımından 38 ülke arasında 36'ncı sırada yer almakta; 2010'da yüzde 59 olan yargıya güvenin 2020'de yüzde 37'ye, 2022'de ise yüzde 33'e gerilemiş olması, bu tabloyu somutlaştırmaktadır.

Ceza yargılamasının siyasal nitelik kazandığı örnekler, özellikle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü, örgütlenme özgürlüğü ve siyasal faaliyette bulunma hakkıyla bağlantılı davalarda yoğunlaşmaktadır. “Kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret”, “kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere katılma”, “halkı kin ve düşmanlığa tahrik”, “halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma” gibi suç tiplerinin geniş yorumlanması, söz konusu kanun teklifinde de olduğu gibi “milli güvenlik” ya da “suçun önlenmesi” gibi göstermelik gerekçelerle temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunacak sınırlamalar getirilmesi, ceza hukukunun demokratik toplumlarda sahip olması gereken “son çare” niteliğiyle bağdaşmamaktadır. Siyasilerin, eleştirel gazetecilerin, muhalif vatandaşın ve hatta üniversite öğrencilerinin dahi bu suç tanımlarının genişletilmesi suretiyle kriminalize edilmesi, siyasal alanı daraltmakta ve bireylerin özgürlüğünü gasp etmektedir.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu, hâkim ve savcılarının meslek güvencesini ve bağımsızlığını korumakla görevli bir organ olması gerekirken, mevcut yapısı ve uygulamalarıyla bu fonksiyondan uzaklaşmış durumdadır. Üyelerinin tamamının doğrudan veya dolaylı biçimde yürütme organının belirleyici etkisi altında seçilmesi, HSK'yı yargısal bir teminat organı olmaktan çıkarıp siyasal alanın uzantısına dönüştürmektedir. Kurulun atama ve disiplin süreçleri üzerindeki belirleyici rolü, hâkim ve savcılarının bağımsız karar verebilme gücünü zayıflatmakta, mesleki gelecek endişesi ile verilen kararlar arasında fiili bir bağ kurmaktadır.

Meslek örgütlerinin raporları, özellikle siyasal içerikli soruşturma ve davalarda görev alan pek çok hâkim ve savcının, kararları sonrasında ani yer değiştirme, disiplin soruşturması veya meslekten uzaklaştırma tehdidiyle karşı karşıya bırakıldığını ortaya koymuştur. İstanbul

Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu’nun yargılandığı dosyada karar duruşması öncesinde hâkimin Diyarbakır’a atanması, ardından beraat kararı veren hâkimin kısa süre içinde Kahramanmaraş’a gönderilmesi; İzmir’de İzbeton soruşturmasında tahliye kararı veren hâkimlerin görev yerlerinin hızla değiştirilmesi; Gezi davasına bağlantılı süreçlerde tahliye kararı veren hâkimlerin farklı mahkemelere kaydırılması; İBB soruşturmasında tutuksuz yargılamaya karar veren hâkimin görevden alınması, yargı mensupları üzerinde kurulan baskının somut örnekleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Benzer şekilde, Ekrem İmamoğlu’nun Akın Gürlek’e yönelik ifadeleri nedeniyle açılan davada “tüm suçlamalardan beraat kararı verilmesi gerekir” yönünde karşı oy kullanan hâkimin rütbe tenzili niteliğinde başka bir göreve atanması; İstanbul 5. İdare Mahkemesi heyetinin İmamoğlu’nun diplomasına ilişkin davada üniversiteye yönelttiği soruya yanıt alınmadan dağıtılması; Ayşe Barım hakkında tutuklama tedbirinin ölçüsüz olduğunu belirterek tahliye kararı veren sulh ceza hâkiminin kısa sürede tüketici mahkemesine atanması ve ardından meslekten ayrılmak zorunda kalması, yargı bağımsızlığının kişisel güvence boyutunun da ağır şekilde aşıldığını göstermektedir.

Bu çerçevede, hâkimlik teminatı ilkesi, yerini “mesleki risk” hesabına bırakmış bulunmaktadır. Hâkim, hukuka ve vicdana uygun karar verdiği durumda, yürütme organıyla ters düşmenin meslek hayatına etkilerini dikkate almak zorunda kalmakta, bu da vicdani kanaat yerine siyasi konjonktüre uyum baskısını güçlendirmektedir.

HSK’nın, yürütme organıyla ve kamu şirketleriyle maddi bağ kuran yargı mensupları karşısındaki sessizliği de bu tablonun bir parçasıdır. Hakimler ve Savcılar Kanunu’nun 48. maddesi, yargı görevinde bulunan kişilerin resmi veya özel herhangi bir görev almasını açıkça yasaklamaktadır. Buna rağmen İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Akın Gürlek’in ETİ Maden’in Lüksemburg merkezli iştirakinde yönetim kurulu üyeliği görevine atanması ve bu görevden ücret aldığının ortaya çıkması karşısında HSK tarafından hiçbir inceleme başlatılmamış olması, yargı etiği ve Anayasa’nın 140. maddesi bakımından ağır bir ihlal teşkil etmektedir. Sonradan istifa edilmesi, bu atamanın anayasaya aykırı niteliğini ortadan kaldırmamaktadır.

Sistematik biçimde gözlemlenen diğer hukuksuz uygulamalar şu şekilde ortaya çıkmaktadır:

- Aynı bilirkişilerin belirli davalarda sürekli görevlendirilmesi, tarafsızlık ve bağımsızlık ilkesini zayıflatmaktadır.
- Muhaliflere ve basın mensuplarına yönelik davaların tek merkez üzerinden yürütülmesi, yargılamaların siyasi kontrol altında tutulmasına imkân vermektedir.
- Yetki kurallarının keyfi biçimde ihlal edilmesi, adil yargılanma hakkını ve hukuki öngörülebilirliği ortadan kaldırmaktadır.
- Etkin pişmanlık hükümlerinin itirafçılığa zorlama ve şantaj aracı olarak kullanılması, ceza adaletine duyulan güveni sarsmaktadır.

Bütün bu olgular, hukuk devleti, kuvvetler ayrılığı ve temel hak ve özgürlükler alanında eşî benzeri görölmemiş bir gerilemeye işaret etmektedir. Yargı, muhalefeti bastırma, yerel yönetimleri tasfiye etme ve siyasî rekabeti yargı yoluyla dizayn etme aracı haline getirilmiş; halkın adalete olan güveni derinden sarsılmıştır. Yargı bağımsızlığının zayıflaması, demokratik denetim mekanizmalarını işlemez hale getirmekte ve hukuk devleti ilkesini fiilen askıya almaktadır.

Bu süreçte en vahim husus, Hâkimler ve Savcılar Kurulu’nun tüm bu iddialar karşısındaki mutlak sessizliğidir. HSK, yargı bağımsızlığını koruması gerekirken, fiilen yürütmenin siyasî tercihlerini gözetten bir yapıya dönüşmüştür. Sonuç itibarıyla HSK’nın yapısı ve uygulamaları, yargı bağımsızlığının kurumsal ve kişisel güvencelerini aşındıran; hukuka uygun karar veren hâkimleri sürgün niteliğindeki atamalarla cezalandıran bir mekanizma haline almış bulunmaktadır. Bu durum, hukuk devleti ilkesinin merkezindeki “bağımsız yargı” kavramını boşaltmakta; adil yargılanma hakkını ve yargı kurumuna duyulan toplumsal güveni derinden zedelemektedir.

İBB SORUŞTURMASI

Türkiye’de ceza muhakemesi hukukunun son on yılda geçirdiği dönüşüm, siyasal alan ile yargı arasındaki sınırın sistematik biçimde aşıldığını ortaya koymaktadır. Bu aşınma, münferit örneklerle açıklanamayacak ölçüde yapısal ve kurumsal bir nitelik kazanmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne yönelik 19 Mart 2025 tarihinde başlatılan soruşturma, gözaltı ve tutuklama kararları ile 9 ay sonra hazırlanan iddianame, bu dönüşümün tipik bir örneğini oluşturmaktadır. Soruşturmanın seyri, siyasal iktidarın yargı üzerindeki etkisinin kurumsallaştığını, savcılık pratiğinin siyasal yönlendirmelere ve talimatlara açık hale geldiğini ve ceza adalet sisteminde normların aşıldığını gösteren somut bir tablo ortaya koymaktadır.

İBB soruşturması, ceza muhakemesinin temel eşîği olan “makul şüphe” şartını karşılamayan bir zeminde başlatılmıştır. CMK’nın 160. maddesi uyarınca savcının soruşturma açabilmesi için suç işlendiğine dair somut delil veya olguların varlığı gerekirken; bu dosyada süreç, hukuki metinlerden ziyade anonim ihbarlar, muğlak iddialar ve siyasî nitelikli söylemler üzerinden işletilmiştir. Somutluktan uzak, manipülatif içerikli ihbarlar makul şüphe yerine geçirilmiş; savcılık makamı bu zayıf zemin üzerinden harekete geçmiştir. Bu durum, hukuki bir ihmâl değil, siyasal yönlendirmeye açık bir ceza muhakemesi pratiğine işaret etmektedir.

Soruşturmanın başlatılma tarihi ile ülkenin siyasal takvimi arasındaki paralellikler tesadüf olarak açıklanamaz. Yerel yönetimlerin, özellikle İstanbul’un, yüksek siyasal sembol değeri taşıdığı açıktır. Muhalefet tarafından yönetilen ve seçimlerde güçlü meşruiyet kazanmış bir belediye hakkında kapsamlı bir soruşturmanın, siyasî gerilimin arttığı bir dönemde başlatılması, sürecin tarafsızlığına gölge düşürmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi’nin 2024 yerel seçimlerinde elde ettiği başarı, iktidarın kamuoyu desteğinin tartışıldığı bir dönemde bu soruşturmanın devreye sokulması, ceza muhakemesinin siyasal takvimle eşgüdüm içinde işletildiğini göstermektedir.

Soruşturmanın yürütülüş biçimi, kullanılan dil ve zamanlama birlikte değerlendirildiğinde; amaç yalnızca olası bir suçun soruşturulması değil, İBB yönetiminin meşruiyetini tartışmaya açmak, idareyi baskı altında tutmak ve kamuoyu algısını iktidar lehine şekillendirmek olarak görülmektedir. Bu tablo, yargı süreçlerinin siyasal rekabetin araçlarından birine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Ekrem İmamoğlu'na ilişkin diğer yargı dosyalarında görülen hukuksuzluklar ve bu dosyalarda hukuka uygun karar veren hâkimlerin kısa aralıklarla görev yerlerinin değiştirilmesi gibi uygulamalarla birlikte ele alındığında, İBB soruşturması; yargı bağımsızlığının aşınmasını, kurumsal tarafsızlığın bozulmasını ve siyasal rekabetin yargı üzerinden dizayn edilmesini gösteren bir örüntünün parçası haline gelmektedir. Böylece İmamoğlu dosyaları, yargı bağımsızlığı ve siyasal alanın meşru sınırları arasındaki ilişkinin nasıl dönüştüğüne dair daha kapsamlı bir tartışmanın merkezine yerleşmektedir.

İBB soruşturması kapsamında 402 kişi hakkında hazırlanan ve İstanbul 40. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilen 3739 sayfalık iddianame, hacmiyle orantılı bir hukuki derinlik taşımamaktadır. Metnin büyük bölümü tekrar eden ifadelerden oluşmakta; ceza muhakemesi tekniğinin öngördüğü sistematik yapıdan uzak, dağınık ve bütünlükten yoksun bir düzen sergilemektedir. Kabul kararının ardından mahkeme bünyesinde ikinci bir heyet oluşturulması ve bu heyetlerden birinin fiilen sadece bu dosya için görevlendirileceğine dair algı yaratılması, davanın siyasal önemine paralel olağanüstü bir yargısal pozisyon alınmak istendiğini göstermektedir. 18 Aralık için sisteme işlenip daha sonra iptal edilen duruşma tarihi, ardından tensip düzenlenmediği yönündeki açıklamalar, mahkeme ile savcılık makamı arasındaki beyan farklılıkları, sürecin şeffaflığını ve öngörülebilirliğini zedelemiştir. Tüm bu tartışmalar sürerken, özgürlüğü kısıtlayan istisnai bir tedbir olması gereken tutukluluk hâlinde 105 kişinin hâlâ cezaevinde bulunması dikkat çekicidir.

İddianamenin içeriği incelendiğinde, suçun maddi unsurları ile isnat edilen fiiller arasında açık bir illiyet bağının kurulmadığı görülmektedir. TCK 220 kapsamında örgüt suçlamasına temel oluşturacak hiyerarşik yapı, süreklilik gösteren organizasyon şeması veya ortak iradeye dayalı bir birliktelik ortaya konmamıştır. Buna karşın kanunda yeri olmayan “örgütsel izlenim”, “gizli yapılanma ihtimali” gibi yoruma açık kavramlar üzerinden boşluklar doldurulmaya çalışılmaktadır.

Delil olarak sunulan materyaller, suçun maddi unsurunu ortaya koymaya elverişli olmak yerine suç yaratma çabasına dayanmaktadır. İddianame boyunca sıkça tekrarlanan “olabilir”, “öyle söylendi”, “muhtemelen” gibi ifadeler, ceza yargılamasında bulunması gereken kesinlik ve somutluk ölçütleriyle bağdaşmamaktadır. Masumiyet karinesi ve “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi göz ardı edilmiştir.

Kullanılan dil de ceza hukuku tekniğiyle uyumlu değildir. “Ahtapotun kolları”, “sistem” gibi iktidar temsilcilerine ait siyasal söylemlerde rastlanan metaforların iddianamenin ilk sayfalarından itibaren yer alması, metnin hukuki bir değerlendirme olmaktan çok siyasi tehdit anlatısı kurguladığını göstermektedir. Bu yönleriyle İBB iddianamesi, ceza muhakemesi açısından teknik bir belge olma niteliğini kaybetmekte; yargı organları eliyle oluşturulmuş, siyasal mesaj içeren bir metin görünümü kazanmaktadır.

SAVUNMA MAKAMINA SALDIRI

Ekrem İmamoğlu’nun avukatı Mehmet Pehlivan’ın tutuklanma süreci, ceza muhakemesinin ve savunma hakkının nasıl tahrip edildiğini göstermektedir. İfadeye davet edildiğinde adliyeye giderek bizzat ifade veren bir avukatın, ifadesi alındıktan sonra “kaçma şüphesi” gerekçesiyle tutuklanması, CMK’nın 100. maddesinde yer alan “kuvvetli suç şüphesi”, “kaçma şüphesi”, “delilleri karartma ihtimali” gibi koşullardan tamamen kopuk bir uygulamadır. Tutuklama tedbirinin ölçüsüz biçimde kullanılması, bu tedbirin istisnai bir koruma aracı olmaktan çıkıp fiili cezalandırma mekanizmasına dönüştürüldüğünü göstermektedir.

Savunma dokunulmazlığının hiçe sayılması, avukat-müvekkil ilişkisinin kriminalize edilmesi, dosya inceleme faaliyetinin suç imasıyla sunulması, hukuk düzeninin kendi normlarına sadakatini kaybettiğine işaret etmektedir. Avukatın, müvekkilinin haklarını savunmak ile kendi özgürlüğünü korumak arasında bırakılması, savunma makamının anayasal statüsüyle bağdaşmamaktadır. Gerekçelerde kişiselleşmiş değerlendirmeler, soyut isnatlar ve maddi olgularla desteklenmeyen yorumlar yer almakta; tipiklik unsuruyla bağ kurulmamaktadır.

İddianamede Mehmet Pehlivan’a ayrılan kısmın kırmızı renkle düzenlenmesi, avukata yöneltilen suçlamalara olağanüstü bir vurgu yapılmak istendiğini göstermektedir. Bu tercih, savunma makamına gözdağı verme ve avukatın kamuoyu nezdinde itibarsızlaştırılması sonucunu doğurmaktadır. Buna rağmen, TCK kapsamında suç tipleriyle ilişkilendirilebilecek somut deliller ortaya konulmamıştır. İddianame, hangi delilin hangi eylemle suç oluşturduğunu açıkça göstermemekte; bu nedenle ileri sürdüğü iddiaların ispat gücü zayıf ve teknik açıdan sorunlu bir metin görünümü arz etmektedir. Ortaya çıkan tablo, savunma makamı üzerinde baskı kuran ve muhalif kişi ve kurumların avukatlığını üstlenmeyi caydırıcı hale getiren bir iklim yaratmaktadır.

ÇOK PARTİLİ YAŞAMIN SONA ERDİRİLMESİNE YÖNELİK YARGI TEHDİDİ

İBB soruşturması kapsamında ortaya çıkan süreç, Cumhuriyet Halk Partisi’ne yönelik kapatma imasının fiilen gündeme taşınmasıyla, yargı eliyle siyasal alanın yeniden dizayn edilmeye çalışıldığını göstermektedir. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı’nın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına “bildirimde bulunulduğu” yönündeki açıklaması, her ne kadar “zorunlu prosedür” söylemiyle yumuşatılmaya çalışılsa da, siyasi parti kapatma mekanizmasının meşrulaştırılmasına kapı aralamaktadır. Bu durum, toplumdan güçlü destek almış ve son yerel seçimlerde birinci parti olmuş CHP’yi hedef almanın ötesinde, çok partili demokratik düzenin bütününe yönelmiş ağır bir yargısal tehdit niteliğindedir.

Anayasa’nın 68 ve 69. maddeleri, siyasi partileri koruyan hükümlerdir; soruşturma aşamasındaki zayıf, siyasi maksatlı ve somut dayanaktan yoksun iddiaların parti kapatmaya gerekçe yapılması, siyasi haklara yönelik açık bir saldırdır. Masumiyet karinesi, delillilik ve adil yargılanma ilkeleri hiçe sayılarak CHP hakkında kapatma seçeneğinin dahi tartışmaya açılması, demokratik düzene yönelik tarihsel kırılmaları hatırlatan bir tablo yaratmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'nin kurucu partisidir ve çok partili demokratik yaşamın güvencelerinden biridir. Böyle bir partinin kapatma tehdidiyle karşı karşıya bırakılması, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik kazanımlarına yönelmiş ağır bir müdahaledir. Yargının görevi siyasi iktidarın gündemini takip etmek değil, hukuk düzenini korumaktır. Ancak bugün ortaya çıkan tablo, yargısal yetkilerin siyasal rekabeti şekillendirmek amacıyla kullanıldığını göstermektedir. CHP'yi hedef alan kapatma söylemi, demokratik seçimlere müdahale niteliği taşıyan kabul edilemez bir girişimdir.

TUTUKLAMA VE GÖZALTI TEDBİRİNİN BİR CEZALANDIRMA ARACINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklama ve gözaltı tedbirleri, ancak somut delillere dayanan suç şüphesi, kaçma riski ya da delil karartma ihtimali bulunduğu uygulanabilecek istisnai tedbirlerdir. Ancak son dönemde bu araçlar, özellikle muhalif siyasetçiler, gazeteciler ve yerel yöneticiler üzerinde sistematik biçimde bir baskı ve cezalandırma yöntemine dönüştürülmüştür. Ölçülülük, gereklilik ve süre sınırları fiilen uygulanmamakta; tutuklama istisna olmaktan çıkarılıp “otomatik” bir uygulamaya dönüştürülmektedir. Bu tablo, masumiyet karinesi ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ağır biçimde ihlal edildiğini göstermektedir.

Gazeteci Fatih Altaylı ve Furkan Karabay'ın ifade özgürlüğü kapsamındaki değerlendirmeleri nedeniyle gözaltı ve tutuklama süreçlerine maruz bırakılması, siyasi nitelikli soruşturmaların tipik örneğidir. İBB iddianamesi kapsamında tutuklu bulunan 15 CHP'li belediye başkanımıza yönelik süreçler de aynı doğrultuda ilerlemekte; suç şüphesinin somut delillerle desteklenmediği, tutuklamanın siyasal saikle uygulandığı görülmektedir.

Altaylı'nın anlattığı tarihsel bir anekdot üzerinden “Cumhurbaşkanını tehdit” iddiasıyla tutuklanması ise hukukun ne ölçüde eğilip büküldüğünü göstermektedir. Zira Türk Ceza Kanunu'nda böyle bir suç tipi bulunmamaktadır. Mevzuattaki “Cumhurbaşkanına karşı fiili suikast” suçunun kapsamı zorlanarak tarihsel bir anlatıya uygulanması, tutuklamanın hukuki değil siyasi bir refleksle kararlaştırıldığını açıkça ortaya koymaktadır.

Bu uygulamalar, tutuklama tedbirinin yargısal bir güvence olmaktan çıkıp siyasal tasfiye aracına dönüştüğünü göstermektedir. Hukuki temeli bulunmayan iddianameler, delilsiz suçlamalar ve soyut gerekçelerle özgürlükten yoksun bırakma, hem adil yargılanma hakkını hem de hukukun üstünlüğünü ortadan kaldırmaktadır. Sonuç olarak, tutuklama ve gözaltı tedbirlerinin muhalifleri susturma amacıyla sistematik biçimde kullanılması, Türkiye'de ceza adalet sisteminin siyasal baskı aracı haline geldiğini göstermekte; bu durum hukuk devleti açısından derin bir yapısal soruna işaret etmektedir.

BASIN VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

2025 yılı itibarıyla Türkiye’de basın özgürlüğü ağır bir gerileme yaşamıştır. Gazetecilerin tutuklanması, uzun gözaltı süreçleri ve düzenleyici kurumlar eliyle uygulanan yaptırımlar, ifade özgürlüğünü fiilen kullanılmaz hale getirmiştir. CMK 100 kapsamında değerlendirilmesi gereken tutuklama tedbirlerinin somut şüphe, delil ve ölçülülükten bağımsız şekilde uygulanması, hukuki sınırların sistematik biçimde çiğnendiğini göstermektedir.

Gazetecilere yöneltilen suçlamalar çoğu zaman “örgüt üyeliği”, “örgüt propagandası” veya “kamu görevlisine hakaret” gibi geniş yorumlara açık maddeler üzerinden kurulmakta; bu maddeler ifade özgürlüğü aleyhine keyfi biçimde kullanılmaktadır. Expression Interrupted verilerine göre 2025’in ilk çeyreğinde 90 davada 157 gazeteci yargılanmış, 25 gazeteci tutuklanmış, 50 gazeteci gözaltına alınmıştır. RTÜK ise muhalif kanallara 25,3 milyon TL para cezası kesmiştir.

Freedom House 2024 raporunda Türkiye 33 puanla “özgür olmayan ülkeler” kategorisinin en sonunda yer almaktadır. Türkiye, 2016’da “kısmen özgür” iken 2018’den bu yana istikrarlı biçimde “özgür olmayan ülke” statüsündedir. Akp iktidarı her fırsatta söz konusu uluslararası endeksleri yalanlasa da bunun aksini kanıtlayacak hiçbir delil gösterememektedir. Zira, basın hürriyeti bakımından özellikle son dönemde yaşanan süreç “özgür bir ülke” olma iddiası ileri sürülemeyecek düzeyde ağır bir istibdat dönemine işaret etmektedir.

Baskı yalnızca gazetecilerle sınırlı değildir. Cumhuriyet Halk Partisi’ne, belediyelerine ve yerel yöneticilere yönelik toplu gözaltı ve tutuklamalar yürütülmüş; Esenyurt Belediye Başkanı Ahmet Özer, Beşiktaş Belediye Başkanı Rıza Akpolat, Zeydan Karalar, Muhittin Böcek ve çok sayıda belediye başkanı soruşturma süreçleriyle hedef alınmıştır. CHP İstanbul İl Kongresi’nin hukuka aykırı ihtiyati tedbirle iptal edilmesi ve il başkanlığına kayyım atanması, siyasi partilerin iç işleyişine doğrudan yargı müdahalesi anlamına gelmektedir.

Gazeteciler Fatih Altaylı, Suat Toktaş, Furkan Karabay ve diğer basın emekçilerinin sabah ev baskınlarıyla gözaltına alınması, bazılarının uzun süre iddianamesiz tutuklu bırakılması; akademisyenler, sanatçılar ve gençler üzerindeki ceza baskısıyla birleştiğinde, ifade ve toplantı özgürlüklerinin sistematik olarak hedef alındığı görülmektedir. Barışçıl gösterilere katılan yüzlerce genç Saraçhane’de veya toplu taşıma araçlarında gözaltına alınmış, bir kısmı tutuklanmıştır. Bu uygulamalar Anayasa’nın 34. ve 36. maddeleri ile güvence altına alınan toplantı özgürlüğü ve adil yargılama hakkının açık ihlalidir.

RTÜK cezaları, ekran karartmaları ve erişim engelleri medya kuruluşlarını otosansüre zorlamakta; internet ortamı da hızla soruşturma konusu yapılan içeriklerle baskı altına alınmaktadır. Genel tablo, Anayasa’nın 25, 26 ve 28. maddeleri ile korunan ifade ve basın özgürlüklerinin siyasi saiklerle sınırlandığını ve demokratik toplum düzeninin temel güvencelerinin ağır biçimde aşıldığını göstermektedir.

SORUŞTURMANIN GİZLİLİĞİNİ SİSTEMATİK İHLAL

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 157’nci maddesi soruşturmanın gizliliğini emredici şekilde düzenlemektedir. Yine, Türk Ceza Kanunu’nun 285’inci maddesi soruşturmanın gizliliğini ihlal etme fiilini bir suç olarak düzenlemiştir. Buna rağmen İBB iddianamesi süreci başta olmak üzere birçok kritik soruşturmada iddianame hazırlanıp mahkemeye sunulmadan önce içeriği iktidara yakın medya organlarında yayımlanmış, dosyada yer alan bilgi ve belgeler yandaş televizyon kanallarında günlerce servis edilip tartışılmıştır. Bu durum, soruşturma makamlarının tarafsızlığını yitirdiğinin ve bir siyasi operasyon taktiği uygulandığının açık göstergesidir.

Diğer yandan, yandaş mecralara çarşaf çarşaf sızdırılan soruşturma bilgilerinin gizlilik gerekçesiyle dosya avukatlarından gizlenmesi, savunma hakkını ortadan kaldıran, adil yargılanma ilkesini yok sayan bir nitelik arz etmektedir. Dahası, iktidar güdümünde yürütülen yargısal süreçlerde avukatların mesleki faaliyetleri kriminalize edilmeye çalışılmış, kimi zaman dosya avukatları “müvekkillerini savunma” suçu dolayısıyla gözaltına alınmış, tutuklanmıştır. Nitekim, Cumhuriyet Halk Partisi’nin Cumhurbaşkanı Adayı ve İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu’nun avukatı Mehmet Pehlivan, avukatlık mesleğinin icra ettiği için aylardır “kuyu tipi hapisane” olarak adlandırılan bir hapisanede insan onuruna aykırı koşullarda hukuksuzca tutulmaktadır. Davet üzerine bizzat icabet ettiği adliye hakkında “kaçma şüphesi” gerekçesiyle tutuklama kararı verilmiştir. Tüm bu hukuksuz uygulamalar, muhalefete yönelik ısrarla sürdürülen düşman ceza hukuku pratiğinin bir yansımasıdır.

SONUÇ

Türkiye’de yargı düzeni, uzun süredir “reform” adı altında yürütülen müdahalelerle kurumsal bütünlüğünü kaybetmiş, hukukun üstünlüğünü esas alan anayasal çerçeveden sistematik biçimde uzaklaştırılmıştır. Saray iktidarının Meclis’e getirdiği on bir yargı paketinin hiçbirisi, demokratikleşmeyi, özgürlükleri veya temel hak güvencelerini güçlendiren bir sonuç üretmemiş; aksine her paket, siyasal denetimi genişleten, yargıyı yürütmeye bağımlı hale getiren ve yurttaşların hak arama yollarını daraltan düzenlemelerle somutlaşmıştır.

Yargı Reformu Stratejisi, İnsan Hakları Eylem Planı ve benzeri belgeler, uygulanmayan, etkisiz ve sonuç üretmeyen metinler olarak kalmıştır. Siyasi iktidarın hukuk devleti anlayışı değişmediği için her düzenleme, reform değil tahakküm aracı haline gelmiştir. Bu süreçte Anayasa ve AİHM kararlarının sistematik biçimde uygulanmaması, normlar hiyerarşisinin fiilen ortadan kalktığını ve anayasal düzenin askıya alındığını göstermektedir.

Yargı bağımsızlığı, Hakimler ve Savcılar Kurulu’nun yapısı ve uygulamalarıyla ağır biçimde aşındırılmış; hukuka uygun karar veren hakimlerin sürgün niteliğindeki atamalarla cezalandırıldığı, savcıların siyasi takvime göre hareket ettiği bir düzen yerleşmiştir. Ceza muhakemesinin temel güvenceleri çöktürülmüş; tutuklama ve gözaltı tedbirleri somut delilden bağımsız şekilde cezalandırma aracına dönüştürülmüştür. Basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri hakkı, siyasal katılım hakkı ve savunma hakkı doğrudan hedef alınmış; gazeteciler, öğrenciler, avukatlar ve muhalif siyasi aktörler sistematik baskıyla karşı karşıya bırakılmıştır.

İBB soruşturması, iddianamenin yapısı, hukuki dayanak eksikliği, siyasi takvime bağlı ilerleyişi ve savunma makamına yönelen tehditler, Türkiye’de yargının siyasal rekabeti şekillendirmek için kullanılan bir araç haline getirildiğini açıkça ortaya koymuştur. CHP’ye yönelik kapatma iması da aynı yönelimin parçasıdır; çok partili demokratik düzeni hedef alan, siyasal alanı daraltmayı amaçlayan bir müdahaledir.

Tüm bu göstergeler, Türkiye’de yargı-devlet ilişkilerinin hukuki değil siyasi saiklerle kurulduğunu ve yargının anayasal rolünü yerine getiremediğini kanıtlamaktadır. Bu nedenle hazırlanan muhalefet şerhimiz, yalnızca mevcut kanun teklifine yönelik bir itiraz değil; çökmüş bir yargı düzenine karşı tarihsel bir kayıt ve demokratik hukuk devleti idealinin savunusudur.

Türkiye’nin ihtiyacı, paketlerle makyajlanan düzenlemeler değil; Anayasa’ya sadakati esas alan, kuvvetler ayrılığını kurumsallaştıran, yargıyı yürütmenin gölgesinden çıkaran, temel hak ve özgürlükleri evrensel standartlarda güvence altına alan gerçek bir demokratik dönüşümdür. Mevcut siyasal iklimde bunun mümkün olmadığı açıktır; fakat hukuk devleti iddiası, ancak bu çöküşün tüm aşamalarının kayda geçirilmesi ve toplumsal hafızaya yerleştirilmesiyle yeniden inşa edilebilir. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak sunduğumuz bu şerh, işte bu tarihsel sorumluluğumuzun bir gereğidir.

TEKLİFİN MADDELERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

MADDE 1

Maddeyle, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 134 üncü maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarında değişiklik yapılmaktadır. Maddenin gerekçesinde; 24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle ihalenin feshini talep edecek ilgililerden bir kısmı için getirilen nispi harç ve teminat yatırma yükümlülüğünün yerine getirilmeden ihalenin feshinin talep edildiği ve bu şekilde yargılamaların uzatılarak ihale sürecinin kötü niyetli olarak sürüncemede bırakıldığı görüldüğünden nispi harç ve teminatın getiriliş amacının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla maddede değişiklik yapıldığı belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ihalenin feshi talep edebilecek kişiler satış isteyen alacaklı, borçlu, mahcuzun resmî sicilinde kayıtlı olan ilgililer ve sınırlı ayni hak sahipleri ile pey sürmek suretiyle ihaleye iştirak edenler şeklinde sınırlı olarak sayılmıştır. Bu kişilerin hukuki menfaatlerinin korunması gerektiği belirtilmiştir.

Bu kişiler dışında ihalenin feshinin talep edilmesi ancak dava açma hakkının kötüye kullanılması biçiminde tezahür ettiği belirtilmektedir. Özellikle 7343 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeden sonra ortaklığın satış suretiyle giderilmesi de dahil olmak üzere İcra ve İflas Kanunu uyarınca yapılan tüm satışlar elektronik ortamda yapılmakta ve bu ortamda yedi gün boyunca teminat yatırmak suretiyle açık artırmaya katılmak mümkün olmaktadır. Ancak uygulamada gerek icra dosyası gerekse ortaklığın satış suretiyle giderilmesinde dosyayla ilgisi bulunmayan, ihaleye iştirak etmeyen kişilerin ihalenin feshini talep ederek, ihalenin kesinleşme sürecinin kötü niyetle uzatıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu değişiklik mevcut uygulamada yaşanan sorunları ve kötüniyetli yaklaşımları bertaraf etmek amacıyla yapılmış olsa da hak arama hürriyetini daraltıcı bir düzenlemenin hassasiyetle yapılması gerektiği gözetilmelidir. Kanun metninde tahdidi olarak sayılan kişiler dışında hiçbir hal ve şartta ihalenin feshi davası açılmaması şeklinde oluşturulan kuralın, kimi nedenlerle hukuken korunması gereken bir hakkı mevcut olan kişiler bakımından mahkemeye erişim hakkını ortadan kaldıracak tartışmasıdır. Kanunun gerekçesinin yalnızca kötüniyetli yaklaşımlara odaklanması, hak arama hürriyeti bakımından herhangi bir tartışma ya da açıklama yapmamış olması kanunun yapılış tekniği açısından alelade bir görünüm ortaya koymaktadır.

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama hürriyeti ile mahkemeye erişim hakkına doğrudan müdahale niteliği taşıyabilecek nitelikteki değişiklik, mağduriyet yaratmaya yatkındır. Kural, ihalenin feshi davası açabilecek kişileri tahdidi biçimde sayarak, bu kategorilerin dışında kalan ve somut olayın özellikleri gereği hukuken korunması gereken menfaati bulunan kişilerin yargı yoluna başvurma imkanını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Böyle bir mutlak yasaklama, Anayasa'nın 13. maddesinin zorunlu kıldığı ölçülülük, elverişlilik, gereklilik ve orantılılık testlerini karşılamamaktadır. Çünkü hak arama özgürlüğünü tamamen kapatmayan, kötü niyetli başvuruları filtreleyecek daha hafif araçlar hukuk tekniği bakımından mümkündür.

MADDE 2

Anayasa Mahkemesinin iptal kararları doğrultusunda borçlunun bazı yakın hısımlarıyla yaptığı tasarrufların, aksinin ispatlanması halinde bağışlama sayılmayacağı düzenlenerek ispat imkânı getirilmektedir. İptale tabi olma süresi, acizden geriye dönük iki yıldan bir yıla düşürülmektedir.

Yapılan değişiklik, Anayasa Mahkemesinin iptal kararında altını çizdiği “mülkiyet hakkı” ve “hak arama özgürlüğü” bakımından ortaya çıkan güvencesizlikleri gidermeyi amaçlar görünmekle birlikte, getirilen yeni ibarelerin muğlaklığı nedeniyle hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini zedelemektedir.

Öncelikle, ikinci fıkrada tekrar eden “aksi ispatlanmadıkça” kalıbı, kanunilik ilkesinin bir gereği olan ispat rejiminin sınırlarını belirlemekten uzaktır. Borçlunun hangi delillerle, ne tür bir belgeyle, hangi ispat vasıtalarıyla bu karineyi çürütebileceği düzenlenmemiştir. Adi yazılı belgelerin yeterli olup olmayacağı, tanık deliline izin verilmesinin kapsamı, ticari defterlerin veya elektronik kayıtların kabul edilip edilmeyeceği tamamen yoruma bırakılmıştır. Bu belirsizlik, uygulamada mahkemeler arasında farklı kriterlerin oluşmasına yol açacak; borçlu bakımından önceden öngörülebilir bir risk değerlendirmesini imkânsız hale getirecektir. Kanunun, iptal kararının dayanağı olan keyfilik ihtimalini azaltmak yerine artıran bir görünümü vardır.

Benzer şekilde, (b) ve (c) bentlerinde yer verilen “uygun bir karşılık” ölçütü, Anayasa Mahkemesinin iptale konu kural için eleştirdiği soyutluk düzeyini korumaktadır. Bir tasarrufun iptale konu edilip edilmeyeceğini belirleyen temel unsurun bu kadar belirsiz bırakılması, mülkiyet hakkına doğrudan müdahale niteliği taşıyan bir düzenleme bakımından kabul edilebilir değildir. Kanun koyucu, karşılığın “tasarruf tarihindeki rayiç değerinin en az yüzde ellisi” gibi nesnel bir eşiğe bağlanması suretiyle hem öngörülebilirliği güçlendirebilir hem de ispat yükünün sınırlarını belirginleştirebilirdi. Bu yapılmadığı için, borçlunun karşı tarafla gerçekleştirdiği sözleşmenin ivazlı mı ivazsız mı sayılacağı tamamen yargı merciinin takdirine terk edilmekte, bu ise eşitlik ve hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Bir diğer sorun, karineye bağlanan ilişkiler ağına ilişkin olarak da ortaya çıkmaktadır. Altsoy–üstsoy, üçüncü derece kan ve kayın hısımları, ortak konutta yaşayan kişiler gibi geniş bir kategori oluşturulmuş; fakat bu kategoriler içinde “gerçek değere uygun ivaz”ın nasıl ispatlanacağı yine somutlaştırılmamıştır. Oysa iptale konu önceki düzenlemenin sorunlarından biri de bu tür karineler nedeniyle borçlunun hak arama özgürlüğünün ölçüsüz biçimde daraltılmasıdır. Yeni düzenleme, şeklen AYM kararına uyuyor görünse de içerik bakımından aynı sakıncayı farklı bir yöntemle sürdürmektedir.

Sonuç olarak, madde değişikliği Anayasa Mahkemesi’nin belirttiği aykırılık gerekçelerini karşılamaya yönelik sistematik ve normatif bir çerçeve sunmamaktadır. “Aksi ispatlanmadıkça” ve “uygun bir karşılık” gibi soyut kavramlar, temel haklara müdahale oluşturan bir alanda gerekli olan hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik düzeyini sağlamaktan uzaktır. İcra ve iflas hukukunun en yoğun sonuç doğuran kurumlarından biri olan tasarrufun iptali bakımından bu denli geniş takdir alanları yaratılması, hem mülkiyet hakkını hem de borçlunun etkili başvuru imkanını ölçsüz biçimde sınırlamaktadır.

MADDE 3

2004 Sayılı Kanunda yapılan düzenleme ile Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesi dikkate alınarak, istinaf ve temyiz kanun yolu başvurusunda esas alınacak parasal sınırların belirlenmesinde, hükmün verildiği tarih yerine şikâyet başvurusunun yapıldığı veya davanın açıldığı tarihteki miktarın esas alınması kabul edilmektedir.

Parasal sınırların belirlenmesine ilişkin düzenlemelerin tek bir bütünlük içinde, sistematik bir revizyonla ele alınması gerekirken farklı kanunlarda, farklı zamanlarda yapılan düzenlemeler; bir tür mevzuat tombalasını andıran dağınık bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bu yaklaşım yasama tekniği açısından ciddi bir sorun yaratır ve hukuk güvenliği ile öngörülebilirlik ilkelerini zedeler. Bir hakkın hangi parasal sınır içinde, hangi yargı merciinde ileri sürüleceğinin açık ve istikrarlı biçimde belirlenmesi hukukun asgari gereğidir.

Genel çerçevede parçalı değişiklik tekniği, maddi hukuk ile usul hukuku arasındaki bağlantıyı zayıflatan, sistematiki bozan, uygulamacı ve vatandaş nezdinde karışıklığa yol açan bir yöntemdir. Dolayısıyla, söz konusu düzenlemenin her bir pakette ayrı ayrı görüşmek yerine uygulamada sorun yaratmayacak şekilde bir bütün halinde ele alınması yasamanın ciddiyeti açısından da zorunludur.

MADDE 4-10

1136 Sayılı avukatlık Kanununa ilişkin Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği düzenlemeler yeniden düzenlenmektedir. Anayasa Mahkemesi disipline ilişkin hükümleri iptal ederken disiplin cezasını gerektiren eylemler ile uygulanacak yaptırımlar arasında açık bir ilişki kurulmadığını, avukatlar açısından yeterli hukuki güvencenin bulunmadığını ve normların keyfiliğe kapı araladığını tespit etmiştir. Yeni düzenlemenin gerekçesi, bu eksikliklerin giderildiğini iddia etse de getirilen hükümler hâlâ kanunilik, belirlilik, öngörülebilirlik ve ölçülülük ilkelerini karşılamaktan uzaktır. Gerekçede sunulan çerçeve ile düzenlemenin içeriği arasında ciddi bir uyumsuzluk bulunmakta, bazı ifadeler ise AYM’nin iptal gerekçesinde altı çizilen sorunları neredeyse aynen yeniden üretmektedir. Bu nedenle yapılan değişikliklerin savunma mesleğinin bağımsızlığını güçlendirdiğini söylemek mümkün değildir.

Disiplin suçlarının sonuna eklenen “nitelik ve ağırlık itibarıyla benzer eylemlerde bulunmak” ibaresi, disiplin hukukunun en temel gereği olan tipiklik ilkesini ihlal etmektedir. Bir avukatın hangi davranışının hangi yaptırımı doğuracağı ancak öngörülebilir ve sınırları belirli bir normatif düzenleme ile sağlanabilir. Muğlak ifadeler, baro disiplin kurullarının yorum alanını ölçüsüz biçimde genişlettiği için keyfi uygulama tehlikesi doğmaktadır. AYM’nin iptal kararında özellikle vurguladığı sorunlardan biri belirsizliğin yarattığı bu keyfilik riskiydi. Yeni düzenleme, bu riskleri gidermek yerine aynı belirsizliği daha geniş bir alana yaymaktadır.

Bu ibarenin yarattığı sorun yalnızca belirsizliğin kendisiyle sınırlı değildir; aynı zamanda disiplin hukukunda cezalandırmanın sınırlarını belirleyen “öngörülebilirlik” ilkesini de işlevsiz kılar. Çünkü “benzer eylem” tanımı, normun kapsamını sabitlemez, aksine her somut olayda yeniden yaratılmasına izin verir. Bu da avukat açısından hukuki konumunu önceden bilme imkânını ortadan kaldırır. Hangi davranışın hangi cezaya bağlanacağı, kanundan değil, kurulun o günkü yaklaşımından, hatta kurul üyelerinin kişisel değer yargılarından etkilenebilir hale gelir.

Disiplin yaptırımları da kişilerin meslek hayatını, itibarını, ekonomik varlığını doğrudan etkileyen ağır sonuçlar doğurduğundan, tanımların dar, açık ve tipik olması anayasal bir zorunluluktur. “Benzerlik” üzerinden yürüten bir disiplin mantığı, yaptırımın temelini fiile değil yoruma dayandırır ve avukatı disiplin kurullarının keyfiyetine karşı savunmasız bırakır.

Dahası, bu muğlaklık savunma mesleğine yapısal bir baskı aracı olarak da kullanılabilir. Avukatın “sert bir üslup kullanması”, yargı görevlisinin hoşuna gitmeyen bir eleştiri yönelmesi, duruşmada ısrarcı davranması veya bir talebi güçlü bir dille takip etmesi kolaylıkla “benzer eylem” kategorisine sokulabilir. Böylece disiplin hukuku, mesleğin korunması için değil, mesleğin sınırlandırılması için işlev görebilecek bir niteliğe bürünür.

Belirsizliğin en kritik sonuçlarından biri de eşitsiz uygulama riskidir. Aynı eylem bir avukat için uyarma cezasına konu edilirken başka bir avukat açısından hiç ceza gerektirmez ya da daha ağır bir yaptırımın gerekçesi yapılabilir. Bu durum hem disiplin kurulları arasında hem de aynı kurulun zaman içindeki kararlarında tutarsızlık yaratır. Hukuk devletinin temelini oluşturan eşitlik ve güven ilkeleri böyle bir ortamda fiilen uygulanamaz hale gelir.

Bu çerçevede, ibarenin düzenlemede yer alması yalnızca teknik bir hata değil, disiplin hukukunun yapısal ilkeleriyle bağdaşmayan bir tercihtir. AYM’nin iptal gerekçesinde altını çizdiği “fiil ile ceza arasında kurulan ilişkinin nesnel ve öngörülebilir olması zorunluluğu” bu ifadeyle ortadan kalkmaktadır. Kanun koyucu, iptal edilen normları yeniden düzenlediği iddiasıyla yola çıkarken aslında aynı sorunlu yapıyı daha esnek, daha geniş ve daha müdahaleci bir biçimde geri getirmiştir. Bu nedenle yeni düzenlemenin kanunilik ilkesi bakımından ciddi anayasal sakatlık içerdiği açıktır.

Diğer bir husus, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun disiplin cezalarına otomatik biçimde bağlanması da ciddi bir hukuk tekniği sorunudur. HAGB, ceza hukukunda mahkûmiyet hükmünün hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder; kişi suçlu sayılmaz. Bu niteliğe rağmen HAGB’nin disiplin yaptırımına doğrudan neden sayılması, kurumun amacına tamamen aykırıdır. Böyle bir düzenleme, ceza mahkemesinin verdiği kararlar disiplin cezasının da fiilen belirlenmesi sonucunu doğurur. Bu yaklaşım, baro disiplin kurullarının takdir yetkisini fiilen ortadan kaldırdığı için açık bir yetki gaspıdır.

Diğer sorunlu alan ise hâkim ve savcılarla ilişkilerde “hizmetin özelliklerinden gelen ölçülere uygun davranmamak” ve adliye personeliyle ilişkilerde “mesleğin onur ve vakarına aykırı davranmak” şeklinde tarif edilen disiplin suçlarıdır. Bu ifadeler içerik bakımından son derece belirsizdir ve avukatın mesleki faaliyet sırasında yargı makamlarıyla ilişkisini tehdit altında bırakır. Savunmanın özünde eleştiri, itiraz, direnme ve ısrar vardır; avukatın yargı otoritesi karşısında belirli bir “üslûp normuna” zorlanması mesleğin bağımsız ruhuna terstir. Bu düzenlemeler, avukatı edilgen ve itaatkâr bir aktöre dönüştürme riski taşır; bu ise dolaylı olarak vatandaşın savunma hakkını zayıflatır.

Disiplin cezalarının kademelendirilmesine ilişkin hükümler de ölçülülük ilkesini zedelemektedir. Aynı beş yıllık dönem içinde işlenen bazı fiillerin doğrudan meslekten çıkarma sonucunu doğuracak şekilde düzenlenmesi, disiplin yaptırımlarının istisnai niteliğini aşındırır. Meslekten çıkarma, yalnızca bireyin mesleki hayatını değil savunma makamının kurumsal güvencesini de etkileyen en ağır yaptırımdır. Bu yaptırımın uygulanma alanının genişletilmesi, avukatlık mesleğini güçlendirme amacıyla bağdaşmamaktadır.

Tüm bu düzenlemelerin ortak sonucu, avukatlık mesleğinin onur ve itibarının disiplin tehdidiyle korunabileceği yanılgısının tekrar edilmesidir. Oysa bir mesleğin itibarı, onun ekonomik, kurumsal ve sosyal güvencelerinin güçlendirilmesiyle sağlanır. Avukat ancak bağımsız hareket edebildiği, baskı altında olmadığı, düşüncesini özgürce ifade edebildiği bir ortamda kamu hizmeti niteliğindeki görevini yerine getirir. Bu düzenleme ise mesleğin bağımsızlığını ve savunmanın kurumsal güvencesini güçlendirmek yerine, avukatı yargı makamları ve idari otorite karşısında daha kırılgan hale getirmektedir.

Sonuç olarak, gerekçe metni AYM’nin iptal gerekçesini karşıladığı izlenimi verse de yapılan değişiklikler belirlilik, tipiklik ve ölçülülük ilkelerini yeterince gözetmediği için hukuk devleti ilkesiyle uyumlu bir disiplin rejimi ortaya koymamaktadır. Savunmanın bağımsızlığı, disiplin yaptırımlarının genişletilmesiyle değil, mesleğin güçlendirilmesiyle sağlanabilir. Buradaki yaklaşım ise tam tersine, disiplin mekanizmalarını genişletirken avukatlık mesleğini daha kırılgan bir pozisyona sürüklemektedir.

MADDE 11

4734 sayılı Kamu İhale Kanununda yapılan düzenleme ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda, itirazın şikâyet başvuru bedelinin tamamının değil, başvuru dilekçesinde yer alan iddialar dikkate alınarak belirlenecek haklılık oranına karşılık gelen kısmının iade edilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca sözleşme feshinde de Kuruma ödenen binde beşlik bedelin tamamlanmayan oranına karşılık gelen kısmının yükleniciye iade edilmesine imkân tanınmaktadır. İade edilecek bedel için faiz işletilmeyecektir.

Değişiklikler, Anayasa Mahkemesinin hem 4734 sayılı Kanunun 53. maddesinin (j) fıkrasına hem de sözleşme aşamasında yükleniciden alınan binde beşlik kesintiye ilişkin verdiği iptal kararları nedeniyle ortaya çıkan normatif boşlukları doldurmak amacıyla yapılmaktadır.

İtirazen şikâyet başvuru bedeline ilişkin olarak AYM, başvuru sahibinin yalnızca tüm iddialarında haklı çıkması halinde iade öngören kuralların mülkiyet hakkını ölçüsüz biçimde sınırladığını, hak arama hürriyetini aşırı külfet altına soktuğunu belirterek hükmü iptal etmiştir. Yeni düzenleme, bu değerlendirme doğrultusunda, başvurudaki iddialara tek tek haklılık oranı verilmesi esasını getirmekte; Kurul tarafından başvurunun reddi, eşit muamele incelemesi veya ihalenin iptali gibi haller dışında, haklılık oranına karşılık gelen kısmın başvuru sahibine iade edilmesini öngörmektedir. Ayrıca, başvuruda bir iddia altında yer alan her bir ayrı hususun, değerlendirme bakımından bağımsız bir iddia olarak kabul edilmesi kuralı getirilmiştir. Böylece iddia sayısının artırılması yoluyla sistemin manipüle edilmesi engellenmek istenmektedir. Kurum tarafından yapılacak iadenin faizsiz olması açıkça düzenlenmektedir.

Sözleşme bedeli üzerinden alınan binde beşlik kesinti bakımından AYM, iptale konu hükmün, sözleşmenin feshi veya ihalenin iptali gibi yükleniciye kusur atfedilemeyecek durumlarda dahi hiçbir koşulda iade öngörmemesinin mülkiyet hakkıyla bağdaşmadığına hükmetmiştir. Yeni düzenleme, bu değerlendirmeye uygun olarak, yalnızca Kurul kararı üzerine sözleşmenin feshedildiği veya 4735 sayılı Kanunun 10. maddesine göre fesih gerçekleştiği hallerde, sözleşme bedelinin tamamlanmayan kısmına karşılık gelen oranda iade yapılmasını mümkün kılmaktadır. İadenin hangi sürede ve hangi mercilere başvurularak isteneceği kurala bağlanmakta; gerekli bilgi ve belgelerin idare tarafından Kuruma gönderileceği belirtilmektedir. Bununla birlikte iade edilecek tutara faiz işletilmemesi yine açık hükme bağlanmaktadır.

Genel olarak düzenlemelerin amacı, AYM'nin orantısızlık tespitleri doğrultusunda mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında yeniden denge kurmak olsa da, iade mekanizmasının kapsamı, yöntemi ve mali sonuçları Kanun'un içinde oldukça ayrıntılı ve teknik bir şekilde yeniden tanımlanmaktadır. Yapılan düzenleme, ilk bakışta Anayasa Mahkemesi kararlarına uyum sağlama iddiası taşısa da, getirilen sistemin bütüncül olarak incelenmesi, mülkiyet hakkı, hak arama hürriyeti ve ölçülülük ilkesi bakımından hâlâ ciddi sorunlar barındırdığını göstermektedir.

Her şeyden önce, iade edilecek bedele faiz işletilmemesi, AYM kararlarının özüne aykırıdır. AYM, bu alandaki ölçüsüzlüğün temel nedeninin başvuru sahibinin “gereksiz ve ağır bir mali yük altına sokulması” olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Fiilen uzun süren Kurul incelemeleri ve sonrasında idari- yargısal süreçler göz önüne alındığında, iade edilecek tutarın enflasyon karşısında erimesi, mülkiyet hakkının korunması bakımından açık bir değer kaybına yol açar. Bu durum Anayasa’nın 35. maddesindeki korumayı işlevsiz hale getirir. İade edilen tutara faiz yürütülmemesi, ekonomik gerçeklikten kopuk ve mülkiyet hakkını ancak kağıt üzerinde koruyan bir düzenleme niteliğindedir.

İkinci sorun, haklılık oranı üzerinden iade yönteminin karmaşılaştırılmasıdır. Kanun koyucu, iddiaları alt kırımlara ayırma, tek bir iddiadaki her unsuru ayrı iddia sayma, rekabetin oluşmamasına ilişkin bütüncül iddiaları tek iddia sayma gibi teknik formüllerle, iade mekanizmasını tanımlamaktadır. Bu model, iddia sayısının tespiti gibi son derece yoruma açık bir alan yaratmakta, Kurulun geniş takdir yetkisini daha da büyütmektedir. Haklılık oranının hangi esaslara göre belirleneceği net olmadığı için, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin öngörülebilirliği zayıflamaktadır. AYM’nin en temel eleştirilerinden biri de tam olarak budur: kişinin mali yükümlülüğünün sınırlarının baştan belirli olmaması.

Üçüncü olarak, iade sürecine ilişkin getirilen düzenlemeler, yüklenicinin lehine olduğu iddia edilen iade mekanizmasını fiilen uzatan, ağırlaştıran ve idarenin keyfi davranışına daha açık hale getiren niteliktedir. İade başvurusunun yapılacağı merci ve işlem sıralaması belirlenmiş olsa da, iadenin hangi süre içinde yapılacağı konusunda güvence eksikliği bulunmaktadır. “İdare gerekli belgeleri Kuruma gönderir” şeklindeki düzenleme, idarenin gecikmesinin yükleniciye yükleneceği anlamına gelir. Bu hâl, Anayasa’nın 36. maddesindeki mahkemeye erişim hakkı ile bağlantılı olarak hak arama özgürlüğünün fiili etkililiğini zedelemektedir. Yükün kamu otoritesince değil, birey üzerinde bırakıldığı bir yapı AYM içtihadına aykırıdır.

Dördüncü olarak, binde beşlik kesintinin yalnızca belirli fesih hallerinde oransal olarak iade edilebilmesi, AYM’nin iptal kararının ruhuyla tam örtüşmemektedir. AYM’nin temel tespiti, kesintinin yükleniciye kusur atfedilemeyen durumlarda dahi iadesizliğinin mülkiyet hakkını ölçsüz şekilde sınırladığıydı. Yeni hüküm, bu iadesizliği tümünden kaldırmak yerine yalnızca Kurul kararı üzerine fesih veya 4735 sayılı Kanun’un 10. maddesi uyarınca fesih hallerine özgülemiş; diğer durumları dışarıda bırakmıştır. Böylece iade kapsamı yine dar tutulmuş; mülkiyet hakkı bakımından ölçülülük testinin gerektirdiği geniş denge kurulmamıştır. Bu yaklaşım, AYM’nin iptal gerekçesiyle tam uyumlu değildir.

Son olarak, hem itirazın şikâyet bedelinde hem de binde beş kesintisinde faiz uygulanmayacağına ilişkin ısrar, mülkiyet hakkının korunmasına yönelik tüm dengelemeyi boşa düşüren yapısal bir eksikliktir. Ekonomik değer kaybı dikkate alınmadığında yapılan iade, gerçekte iade değildir; kişinin varlığı azalmış bir değerle geri dönmektedir. Anayasa’nın 35. maddesi, mülkiyet hakkını sadece sahiplik anlamında değil, ekonomik değer olarak da korur. Bu nedenle, getirilen düzenleme, AYM kararlarına biçimsel uyum sağlıyor gibi görünse de, öz itibarıyla hak arama hürriyetini daraltan, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi devam ettiren ve ölçülülük ilkesine tam uyum sağlamayan bir çerçeve oluşturmaktadır.

MADDE 12-13

Nitelikli dolandırıcılık (m. 158) suçlarının yargılaması, Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanından çıkarılarak Asliye Ceza Mahkemelerinin görevine verilmektedir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte Ağır Ceza Mahkemelerinde görülmekte olan mevcut davalar, kesin hükümle sonuçlandırılıncaya kadar eski hükümlere göre Ağır Ceza Mahkemelerince görülmeye devam edilecektir.

Düzenlemenin teknik olarak görev uyuşmazlıklarını azaltması bir kazanım gibi sunulsa da, gerçekte yapılan şey yalnızca yargı yerlerinin iş bölümüyle oynamaktır. Suçun toplumsal ağırlığı, mağdur kitlesinin büyüklüğü ve nitelikli hallerin fiil içinde ne zaman ortaya çıktığı gerçeği değişmediği halde, yargılamanın ağır ceza mahkemelerinden alınıp sistematik biçimde asliye ceza mahkemelerine yönlendirilmesi, ceza politikasının caydırıcılık boyutunu zayıflatmaktadır.

Dolandırıcılık suçunun nitelikli hallerinin çoğu kez ancak yargılamanın ilerleyen aşamalarında belirginleştiği ve bu nedenle görevli mahkemenin belirlenmesinde farklı değerlendirmelerin ortaya çıktığı doğrudur. Yargı içindeki bu yorum farklılığı sorun yaratmıştır. Ancak bu tartışmayı tamamen ortadan kaldırma gerekçesiyle tüm yargılamayı asliye ceza mahkemelerine yönlendirmek, uygulamadaki pratik bir sorunu çözmek adına ceza adalet sisteminin genel mantığını budamaktır. Mahkemeler arasındaki görev ayrımı yalnızca teknik bir konu değildir; suçun ağırlığına dair devletin verdiği sembolik tepkiyi de gösterir.

Dolandırıcılık vakalarının olağanüstü ölçüde arttığı, yüzbinlerce kişinin ekonomik ve psikolojik olarak yıkıma uğradığı bir dönemde, sanığın ağır ceza mahkemesi önüne çıkma olasılığının ortadan kalkması, cezanın süresine dokunulmasa bile sistemin bütününde “filin ağırlığı” algısını düşürmektedir. Toplumdaki mağduriyetin boyutları düşünüldüğünde, suçla mücadelede daha sert ve görünür bir devlet refleksinin ihtiyaç olduğu açıktır. Buna rağmen düzenleme, dolandırıcılığın nitelikli halleriyle basit halleri arasındaki sembolik ve kurumsal ayrımı daraltmakta, kamu düzenini koruma iddiasıyla bağdaşmayan bir yumuşama yaratmaktadır.

Asliye ceza mahkemelerinde ihtisaslaşma sağlanacağı iddiası ise uygulamada sınırlı bir anlam taşımaktadır. Mahkemenin adı değişmemekte, yargılamanın süresine ilişkin yapısal bir reform yapılmamakta, kolluk soruşturmaları ve teknik takip süreçleri güçlendirilmemektedir. İçeriği değiştirmeden yalnızca yargılamanın yapıldığı mahkemenin adını değiştirmek, suçla etkin mücadele için yeterli değildir. Bu nedenle düzenleme, yargısal işleyişteki dağımlıklığı azaltabilir fakat ceza politikasının ihtiyaç duyduğu caydırıcı etkiden uzak bir tercihtir.

Bu gerekçelerle, düzenlemenin dolandırıcılık suçunun yarattığı toplumsal tahribat karşısında yetersiz olduğu, mağdurun korunması ve sanığın caydırılması bakımından hukuk tekniği açısından da eksik bir yaklaşım benimsediği açıktır.

MADDE 14-15

Kısmi akıl hastalığı bulunanlar hakkında mahkûmiyet kararı yanında ayrıca akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine de hükmolunacağı kabul edilmektedir. Tam akıl hastaları (m. 32/1) için yüksek güvenliqli sağık kurumlarında asgari bir tedavi süresi öngörülmektedir.

Teklifin gerekçesinde, akıl hastalığının ceza sorumluluğına etkisini klasik biçimde iki kategoriye ayırıp mevcut uygulamayı tanımlayarak, ardından kısmi akıl hastalığına sahip kişilerin cezasının infaz kurumunda değıl güvenlik tedbirinde çektilirilmesi önüne geçmek için ceza artı güvenlik tedbirinin birlikte uygulanmasını çözüm olarak sunmaktadır. Bu yaklaşım, ceza sorumluluğı kabul edilen bir kişi hakkında aynı fiilden dolayı hem ceza infazını hem de özgürlüğü tamamen ortadan kaldırabilen güvenlik tedbirini aynı anda öngörerek ölçürlük ilkesine çarpmaya mahkûm bir yapı kurmaktadır.

Davranışlarını yönlendirme veya algılama yeteneğı kısmen azalmış kişilere yönelik bu düzenleme, bu kişilere hem ceza verilmesine hem de ek olarak akıl hastanelerine yerleştirilmelerine imkân tanımaktadır. Önceki sistemde mahkemenin ceza ile güvenlik tedbirinden birini tercih etme yetkisi bulunmakta iken yeni yaklaşım, her iki yaptırımın eş zamanlı uygulanmasına hukuki zemin hazırlamaktadır. Bu ise ölçürlük ilkesine açık biçimde aykırı bir tercihtir. Çünkü ya ceza yaptırımı yeterli görülmelidir ya da cezanın amaca hizmet etmeyeceğı kabul edilerek sadece güvenlik tedbirine hükmolunmalıdır yahut her iki kurumun dengeli biçimde kullanılması gerekir. Kanun koyucu bu düzenleme ile tüm seçenekleri aynı anda devreye sokan, yaptırımları birbirine eklemlenmiş biçimde işletmeyi mümkün kılan bir yapı kurmakta ve böylece makuliyet sınırlarını aşan, orantısız bir sonuç yaratmaktadır.

Düzenleme ile tam akıl hastalarının akıl hastanesinde geçireceğı süreye alt sınır getirilmektedir. Kişi tehlikeliliğı azalmış yahut sıhhatine kavuşmuş ise, onu asgari bir süreyi tamamlamaya zorlamak demokratik bir toplumsal ihtiyaca hizmet etmemektedir. Bu zorunluluk, koruma amacıyla açıklanamayan, bireyin özgürlüğüne gereksiz müdahale niteliğı taşımaktadır.

Kısmi akıl hastaları bakımından ise 14’üncü maddede ortaya çıkan sakıncalı anlayış devam ettirilmektedir. Bu düzenleme, mahkemenin cezayı tedavi amaçlı dönüştürme imkânını ortadan kaldırmakta ve cezanın yanında ayrıca güvenlik tedbiri uygulanması şeklindeki hatalı yaklaşımı pekiştirmektedir. Böylece hem ceza hem de tedbir iç içe geçirilmekte, bireyin durumuna özgü değerlendirme yapma olanağı daraltılmakta ve hukuki sistem, ölçürlükten uzak bir ikili yaptırım mekanizmasına yönlendirilmektedir.

Daha ağır ve daha sistemik sorun, güvenlik tedbirinin süresizliğı konusunda gerekçenin tamamen yüzeysel kalmasıdır. “Toplum açısından tehlikelilik sona erene kadar” gibi belirsiz bir kriteri normatif sınır olarak almak, hukuk devletinin en temel gereğı olan öngörülebilirlik ilkesini ortadan kaldırır. Tedbirin amacı tedavi olsa bile, hürriyeti bağlayıcı bir önlemin süre sınırı olmaksızın uygulanması Anayasa’nın kişi hürriyeti ve güvenliğı, ölçürlük, belirlilik, kanunilik ve keyfilige karşı koruma sağılayan tüm hükümleriyle çatışır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin akıl hastalarına özgü düzenlemelerin ancak hem tıbbi gereklilik hem süre hem de düzenli ve bağımsız denetim mekanizmalarıyla meşru kabul edilebileceğine yönelik içtihatları ortadayken, hiçbir kriter öngörmeyen bir süre yaklaşımının anayasal denetimde ayakta kalması neredeyse imkânsızdır.

Asgari sınır belirlemek, tek başına hukuki öngörülebilirlik yaratmaz çünkü azami sınırın belirlenmemiş olması ve tedbirin sona erdirilmesine ilişkin ölçütlerin tamamen idarenin ve sağlık kurumlarının takdirine bırakılması düzenlemeyi açıkça öngörülemez bir niteliğe ulaştırmaktadır. Bu, cezadan daha ağır sonuç doğurabilen tedbirlerin kontrolsüz biçimde uygulanmasına kapı açmaktadır.

Ayrıca ceza sorumluluğu kabul edilmiş bir kişiye hem cezanın infazını hem de güvenlik tedbirini birlikte yüklemek, ceza hukuku teorisinde yaptırım sisteminin bütünlüğüyle çelişen, iki ayrı hukuki rejimin amaç ve araçlarını birbirine karıştıran bir uygulamadır. Failin kısmi akıl hastalığı varsa cezada indirim yapılır; fakat aynı zamanda güvenlik tedbiri uygulanır. Böylece kişi hem cezalandırılmış hem tehlikeliliği gerekçesiyle belirsiz süreli bir özgürlük kısıtlamasına tabi kılınmış olur. Bu ikili sonuç, hem kusur ilkesini hem de cezanın bireyselleştirilmesi ilkesini zedeler.

Gerekçede tedbirin süresizliğine ilişkin hiçbir anayasal değerlendirme yapılmaması, düzenlemenin sistemsal etkisine dair tek bir analiz bulunmaması ve temel haklara müdahalenin sınırlarına dair en ufak bir tartışmanın yürütülmemesi, normun yasama tekniği bakımından da ciddi bir zaaf taşıdığını göstermektedir. Akıl hastalığı gibi son derece hassas bir alanı düzenlerken belirlilikten kaçmak yalnızca hukuki bir hata değil, aynı zamanda koruma amacıyla getirildiği iddia edilen tedbirin kendisini hak ihlaline dönüştüren yapısal bir sorun yaratır.

Sonuç itibarıyla düzenleme, hem ceza hem güvenlik tedbiri rejimini iç içe geçirerek fiilen sınırsız özgürlükten yoksun bırakma riski doğurmakta, üst sınırı olmayan bir tedbir anlayışını meşrulaştırmakta ve tedbirin sona erdirilmesine ilişkin hiçbir objektif, öngörülebilir ve denetlenebilir kriter belirlemediği için hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Bu haliyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale, kanuni dayanağı olsa bile ölçülü, öngörülebilir ve gerekli olmaktan uzaktır. Bu eksiklikler giderilmeden yapılan her değişiklik, akıl hastalarının tedavisini değil, süresiz bir belirsizliğin içine kapatılmasını kurumsallaştırma tehlikesi yaratacaktır.

MADDE 16

Anayasa Mahkemesi iptal kararı nedeniyle, TCK m. 125'te düzenlenen hakaret suçunun birinci fıkrasındaki haller (doğrudan huzurda veya gıyapta işlenenler dahil) de önödeme kapsamına alınmaktadır. Ancak, kamu görevlisinin yürüttüğü görevinden dolayı kendisine karşı işlenen hakaret suçu (m. 125/3-a) önödeme kapsamına alınmamıştır.

Teklif edilen düzenleme ile Anayasa Mahkemesi'nin daha önce iptal ettiği bir kural, içerik bakımından özünü koruyacak şekilde yeniden ihdas edilmekte ve kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçu hariç olmak üzere tüm hakaret suçlarının ön ödeme kapsamına alınması öngörülmektedir. Kamu görevlisine yönelik hakaretin ön ödeme kurumunun dışında tutulması, hukuk tekniği açısından gerekçelendirilemeyen, sonuçları itibarıyla da Anayasa'ya açıkça aykırılık teşkil eden bir tercihtir.

Hakaret suçunun sıradan halleri ön ödeme kapsamına alınırken, kamu görevlisine yönelik sözlerin özellikle dışarıda bırakılması, ceza hukukunun temel ilkeleriyle bağdaşmayan bir hiyerarşi yaratmaktadır. Bu hiyerarşi, kamu gücünü kullananların eleştiriye daha geniş tahammül göstermesi gerektiğine ilişkin AİHM ve AYM içtihatlarıyla da çelişmektedir. Demokratik toplum düzeninde siyasal eleştiri, en yoğun koruma altında bulunması gereken ifade türü iken, bu düzenleme tam tersi yönde bir baskı mekanizması oluşturmaktadır.

Ekrem İmamoğlu'nun savcılara yönelik sözleri nedeniyle yargılandığı dava, 9. Yargı Paketi ile birlikte ön ödeme kapsamına girdiği için düşmüştür. Bu durum, siyasal eleştiriye yönelik ceza tehdidinin etkisizleştiği nadir örneklerden birini ortaya koymuştur. İşte tam olarak gerekçede bilinçli şekilde sebebi açıklanmayan bu tercih, düzenlemenin gerçek amacını açık etmektedir. Kamu görevlisinin onurunu koruma iddiası altında, siyasal eleştiriye caydırma ve muhalefeti sınırlandırma hedefi bulunmaktadır. Kamu gücünü kullananların eleştiriden izole edilmesi, demokratik toplumun gerekleriyle bağdaşmayan bir koruma kalkanı yaratmaktadır.

Bu ayırım, Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan kanun önünde eşitlik ilkesine aykırıdır. Aynı hukuki değere yönelen fiiller arasında, yalnızca failin yöneldiği kişi kamu görevlisi olduğu için farklı usulî sonuçlar doğuran bir rejim kurulması, nesnel ve makul bir gerekçeden yoksundur. Sade vatandaşlara yönelik hakaret ön ödeme ile çözümlenebilir görülürken, kamu görevlisine yönelik hakaretin ön ödeme kapsamı dışında bırakılması, yargı tehdidinin özellikle gazeteciler, siyasetçiler, muhalif aktörler ve kamu gücünü eleştiren kişiler üzerinde baskı aracı olarak kullanılmasını kolaylaştırmaktadır.

Bu haliyle düzenleme, Anayasa'nın 2. maddesinde tanımlanan demokratik hukuk devleti ilkesine de aykırıdır. Demokratik hukuk devleti, kamu gücünün kullanımının eleştirilmesini kolaylaştırır; kamu görevlilerini sıradan bireylere kıyasla daha geniş eleştiri sınırlarına tabi kılar. Buna rağmen kamu görevlisine yönelik hakaretin ön ödeme kapsamında olmaması, eleştiri özgürlüğünü cezai yaptırım tehdidi altında daraltmakta, ifade özgürlüğünün özüne müdahale oluşturmaktadır.

Düzenlemenin, Anayasa'nın 11. maddesi gereği Anayasa'ya aykırı kanun hükmünün uygulanamayacağı yönündeki temel kurala da aykırı olduğu açıktır. Anayasa Mahkemesi'nin daha önce iptal ettiği bir normun aynı amaca hizmet edecek şekilde yeniden düzenlenmesi, hukuk devleti ilkesini ve normlar hiyerarşisini ihlal eder. Anayasa'nın 153. maddesinde yer verilen bağlayıcılık ve kesinlik ilkesi gereği, Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama organını da bağladığı tartışmasızdır. Bu kararlara rağmen aynı sonucu doğuracak bir düzenleme yapılması, Anayasa Mahkemesi kararlarını etkisizleştirme girişimidir ve yasama organının Anayasa'ya bağlılık yükümlülüğü ile bağdaşmamaktadır.

MADDE 17

Taksirle yaralama suçunun cezai yaptırımları artırılmaktadır. Suçun basit halinin cezası üç aydan bir yıla kadar hapis iken dört aydan iki yıla kadar hapis olarak belirlenmektedir. Fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde ceza altı aydan üç yıla kadar hapis iken dokuz aydan beş yıla kadar hapis olarak artırılmaktadır.

Düzenleme, taksirle yaralama suçunda ceza miktarlarını artırmak suretiyle bireylerin dikkat ve özen yükümlülüğüne uygun davranmasını teşvik etme amacı taşımaktadır. Ancak ceza hukukunda suç ve ceza arasındaki denge, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesinin ayrılmaz bir unsurudur. Ceza miktarının fiilin ağırlığını aşan bir seviyeye taşınması, cezanın araç olmaktan çıkıp ağırlaştırıcı bir yaptırım politikası aracına dönüşmesi sonucunu doğurur. Bu nedenle düzenleme, suçla mücadele gerekçesiyle cezaların artırılmasını meşru göstermeye çalışsa da, ceza hukukunun temel ilkeleri bakımından ciddi sakıncalar içermektedir.

Taksirli suçların yapısı gereği failin kastı bulunmamaktadır. Bu nedenle öngörülen yaptırımın, kusurun ağırlığı ve somut zararın niteliği ile orantılı olması zorunludur. Ceza artırımının soyut bir tehlike değerlendirmesi üzerinden yapılması, kusur sorumluluğunu genişleten bir sonuç doğurur. Failin kastı bulunmayan, çoğu zaman gündelik hayatın olağan akışı içinde gerçekleşen davranışlarda ceza miktarının yükseltilmesi, ceza hukuku alanında genelleştirilmiş bir anlayışla hareket edildiği izlenimini oluşturur. Bu tür bir yaklaşım, temel haklar üzerinde gereksiz ve ölçsüz bir sınırlama niteliği taşır.

Orantılılık ilkesi bakımından da belirgin bir aykırılık mevcuttur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi, ceza yaptırımlarının ölçülü olmasını, cezanın ağırlığının fiilin ağırlığını aşmamasını zorunlu bir gereklilik olarak kabul etmektedir. Basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek sonuçlar doğuran eylemler bakımından cezanın yükseltilmesi, zarar ile yaptırım arasındaki dengeyi bozan bir düzenleme niteliği taşır. Fiilin toplumsal tehlikeliliği düşük, kusurun ağırlığı sınırlı olmasına rağmen cezanın yüksek belirlenmesi, cezanın “zorunlu, elverişli ve orantılı” olması şartlarını karşılamayan bir sonuç ortaya çıkarır. Bu durum Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin ancak ölçülü biçimde sınırlandırılacağına ilişkin güvence ile de çelişmektedir.

Düzenleme, cezanın ağırlığı üzerinden genel bir davranış standardı yaratmayı amaçlamaktadır. Ancak ceza hukukunda amaç, bireyleri potansiyel tehlike ortamlarına göre cezalandırmak değil, somut kusur seviyesine karşılık gelen adil yaptırımı belirlemektir. Cezaların artırılması yoluyla dikkat ve özen yükümlülüğünü güçlendirme hedefi, ancak eğitim, idari denetim ve risk azaltıcı düzenlemelerle sağlanabilecek bir politikadır. Kaldı ki, suçun taksirle işlenmesi, kast gibi bir manevi unsur barındırmaması karşısında suçluluğun iradeye dayanmadığı hallerde suçla etkin mücadele gibi bir gerekçe sunulması mantık dışıdır. Bu nedenle yapılan düzenleme, taksirli eylemlerde ceza adaletinin temelini oluşturan kusur-ağırlık dengesiyle uyumlu olmayan, fiilin toplumsal tehlikelilik düzeyini aşan bir yaptırım öngören ve orantılılık ilkesiyle bağdaşmayan bir içerik taşımaktadır.

MADDE 18

Madde, 5237 sayılı Kanunun 155 inci maddesinde değişiklik yapılmasını öngörmektedir. Uygulamada kiralanan araçların geri teslim edilmemesi, aracın parçalarının değiştirilmesi veya araçların başka suçların işlenmesinde kullanılması nedeniyle güveni kötüye kullanma suçunun giderek yaygınlaştığı gözlemlendiğinden bu konuda düzenleme yapılması öngörülmüştür. Bu nedenle maddeye eklenen üçüncü fıkra ile güveni kötüye kullanma suçunun konusunun motorlu kara, deniz veya hava taşıtı olması nitelikli hal olarak düzenlenmekte ve bu hallerde verilecek cezanın artırılması öngörülmektedir. Elektrikli motorlu araçlar da bu kapsamda değerlendirilmekte olup, taşıt niteliği taşıyan tüm araçlar düzenlemenin kapsamına dahil edilmektedir. Amaç, kiralama yoluyla temin edilen araçların kötüye kullanılması yoluyla işlenen fiillerle daha etkin mücadele edilmesi, suçun caydırıcılığının güçlendirilmesi ve yaşanan mağduriyetlerin önüne geçilmesidir.

MADDE 19

5237 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile maddenin birinci fıkrasındaki hapis cezasının alt ve üst sınırı altı aydan üç yıldan bir yıldan beş yıla kadar çıkarılmaktadır. Suçun ses ve gaz fişegi atabilen silahla (kurusıkı) işlenmesi halinde de müstakil bir yaptırım (altı aydan üç yıla kadar hapis) öngörülmektedir. Suçun düğün, nişan, asker uğurlaması gibi kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde işlenmesi halinde cezanın yarı oranında artırılması sağlanmaktadır.

Teklifin gerekçesi şu şekilde belirtilmektedir: 5237 sayılı Kanunun 170 inci maddesinde yapılan değişiklik, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun yapısına ilişkin mevcut çerçeveyi genişletme amacı taşımaktadır. Maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etme fiili suç olarak düzenlenmiş durumdadır. Bu düzenlemeyle kişilerin korku ve panikten uzak bir yaşam sürmelerine yönelik kamusal güvenlik hedefi gözetilmektedir.

Son yıllarda ses ve gaz fişegi atabilen, toplumda kurusiki silah olarak bilinen araçların sayısında ciddi artış meydana geldiği belirtilmektedir. Bu tür silahların görünüm itibarıyla gerçek silahlardan ayırt edilmesinin güç olması nedeniyle toplumda huzursuzluk yaratan bir etki oluşturduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle maddenin birinci fıkrasına eklenen cümle ile kurusiki silahların da suçun kapsamına dahil edildiği, bu fiilin bağımsız bir yaptırıma bağlandığı ve böylece ateşli silahlarla kurusiki silahlar arasında ölçülülük ilkesine uygun bir denge kurulduğu belirtilmektedir. Kanun koyucu, bu düzenleme ile suçla daha etkili mücadele sağlama ve caydırıcılığı güçlendirme amacını vurgulamaktadır. Bu kapsamda hapis cezasının alt ve üst sınırının artırıldığı gerekçede ifade edilmektedir.

Ayrıca gerekçede, kişilerin toplu olarak bulunduğu yerlerde meydana gelen silahla ateş etme olaylarının izdiham, toplu panik, kamu düzeninin bozulması gibi çeşitli olumsuz sonuçlara yol açabildiği belirtilmektedir. Yaralanma veya ölüm meydana gelme dahi bu tür eylemlerin toplumsal huzuru bozduğu ifade edilmektedir. Bu sebeple maddeye eklenen yeni ikinci fıkra ile suçun nişan, düğün, asker uğurlaması, konser, spor müsabakası, çarşı, pazar ve meydan gibi kalabalık yerlerde işlenmesi halinde cezanın yarı oranında artırılmasına ilişkin düzenleme getirildiği açıklanmaktadır.

Yapılan değişiklik, maddenin temel ceza aralığını önemli ölçüde yükselten, kurusiki silah kullanılması halinde müstakil bir yaptırım öngören ve toplu etkinliklerde işlenmesi halinde cezanın otomatik biçimde artırılmasını kabul eden bir yapı ortaya koymaktadır. Düzenlemenin gerekçesi kamu güvenliğinin güçlendirilmesi olsa da, ceza hukukunun anayasal sınırları içerisinde değerlendirildiğinde düzenlemenin bir dizi sorunlu yönü bulunmaktadır.

Ceza hukukunda yaptırımın belirlenmesinde temel kriter, fiilin oluşturduğu somut tehlikenin seviyesi ile failin kusur derecesidir. Bu ilke, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Failin kastı bulunmayan veya somut tehlikenin düşük olduğu hallerde cezanın ağırlaştırılması, kusur sorumluluğuna dayanan ceza adaletine uygun bir yöntem oluşturmamaktadır. Yapılan düzenlemede ise ceza aralığının bir yıl ile beş yıl arasına çıkarılması, basit nitelikteki olaylar bakımından dahi hapis tehdidinin ağırlık kazanmasına yol açmaktadır. Bu sonuç, fiilin tehlikelilik düzeyi ile cezanın ağırlığı arasındaki dengeyi bozmakta, ölçülülük ilkesinin gerektirdiği zorunluluk ve elverişlilik testlerini karşılamamaktadır.

Kurusiki silahın müstakil bir yaptırıma bağlanması da benzer bir sorun taşımaktadır. Ses ve gaz fişegi atabilen silahlar, teknolojik yapıları gereği gerçek ateşli silahların yarattığı ölümcül risk seviyesine ulaşmamaktadır. Bu araçlar, ciddi bir korku etkisi yaratabilse de, fiilen öldürücü bir kapasiteye sahip değildir. Bu nedenle kurusiki silahın doğurduğu tehlike derecesi, ateşli silaha kıyasla çok daha düşüktür. Buna rağmen düzenlemede kurusiki silahla gerçekleştirilen eylemin altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına bağlanması, tehlikenin niteliği ile cezanın ağırlığı arasında makul bir bağlantı kurmayan bir yaklaşım oluşturmaktadır. Ceza hukukunda tehlikenin ağırlığı, yaptırımın belirleyici unsurudur; tehlikenin düşük olduğu hallerde dahi yüksek bir hapis tehdidi öngören kurallar, anayasal ilkelerle bağdaşmamaktadır.

Düğün, nişan ve asker uğurlaması gibi toplu etkinliklerde cezanın otomatik biçimde yarı oranında artırılması da kusur ilkesinin sınırlarını aşan bir sonuç doğurmaktadır. Topluluk içinde işlenen her eylemin tehlikeliliği aynı seviyede değildir. Birçok durumda topluluk düzeni sağlanmış olabilir veya failin davranışı fiili bir zarar veya yakın tehlike oluşturmamış olabilir. Bu çeşitlilik karşısında cezanın istisnasız şekilde artırılması, somut olayın özelliklerine göre bireyselleştirilmiş bir ceza tayinine imkan vermemektedir.

Ayrıca cezanın artırılması suretiyle kamu güvenliğini sağlama hedefi, ceza hukukunun “ultima ratio” yani cezalandırmanın son çare olması niteliğini zayıflatan bir politik tercihe işaret etmektedir. Kamu düzeni ve toplu yaşamın güvenliği yalnızca ceza tehdidiyle korunabilecek bir alan değildir. Silahların denetimi, toplu etkinliklerde kolluk önlemleri, idari yaptırımlar ve toplumsal farkındalık çalışmaları yoluyla daha etkin sonuçlar elde edilebilmesi mümkündür. Ceza hukukunun başlıca araç haline getirilmesi, demokratik hukuk devletlerinin benimsediği ceza politikası ilkeleriyle uyumlu değildir. Bu nedenlerle düzenleme, suç ve ceza arasında kurulması gereken anayasal dengeyi zayıflatan, somut tehlike düzeyini dikkate almayan ve bireyselleştirilmiş ceza adaletine imkan tanımayan bir nitelik taşımaktadır.

MADDE 20

5237 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile örgüt kurma ve yönetme suçunun cezası dört yıldan sekiz yıldan beş yıldan on yıla kadar artırılmaktadır. Örgüte üye olma suçunun üst sınırı dört yıldan beş yıla çıkarılmaktadır. Örgütün faaliyeti çerçevesinde çocukların araç olarak kullanılması halinde, örgüt yöneticilerine verilecek cezanın yarısından bir katına kadar artırılması teklif edilmektedir.

Söz konusu maddenin gerekçesi şu şekilde açıklanmıştır: 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinde yapılan değişikliğin temel amacının suç işlemek amacıyla örgütsel bir yapılanmaya girilmesinin, amaç suçlar henüz işlenmese dahi, kamu güvenliği ve kamu barışını tehlikeye atan bir nitelik taşıdığı hususunda yoğunlaşmakta olduğu belirtilmiştir. Gerekçede, suç örgütlerinin varlığının mağdurların direncini zayıflattığı, amaç suçların işlenmesini kolaylaştırdığı ve suçla mücadeleyi güçleştirdiği ifade edilmektedir. Bu nedenle korunan hukuki değerın kamu güvenliği ve kamu barışı olduğu belirtilmiş; bu değerlerin zedelenmesinin kişilerin güvenli yaşam hakkı üzerinde doğrudan olumsuz etki yarattığı vurgulanmıştır.

Gerekçede ayrıca, örgüt kurmak, yönetmek ve örgüte üye olmak suçlarına ilişkin hapis cezalarının alt ve üst sınırlarında artış yapılmasının, suçla daha etkili mücadele sağlanması amacıyla öngörüldüğü açıklanmıştır. Bu düzenleme ile toplumsal huzurun güçlendirilmesi hedefinin esas alındığı belirtilmiştir. Metinde yer alan bir diğer açıklamaya göre, suç örgütlerinin çıkarları doğrultusunda çocukları araç olarak kullanma eğilimi gösterdiği, çocukların suç örgütlerince kullanılmasının yalnızca bireysel zarar oluşturmadığı; aynı zamanda toplumun manevi yapısını, güvenli geleceğini ve adalet duygusunu ciddi şekilde zedelediği ifade edilmiştir. Bu nedenle, çocukları bu tür yapılardan korumaya yönelik sosyal politikaların yanı sıra caydırıcı cezai yaptırımların da devletin öncelikli görevleri arasında bulunduğu yönünde bir değerlendirme yapılmıştır.

Yapılan değişikliğin kamu güvenliğini koruma, suç örgütlerinin yapısını zayıflatma ve özellikle çocukların örgütsel faaliyetlerde araç haline getirilmesini önleme amacı taşıdığı ifade edilmektedir. Ancak söz konusu değişiklik, ceza hukukunun temel ilkeleri, örgüt suçlarına ilişkin yargı pratiği ve son yıllarda siyasal nitelik taşıyan soruşturmaların mahiyeti birlikte değerlendirildiğinde, bu düzenlemenin gerekçede sunulan amaçlarla uyumlu bir nitelik taşımadığına işaret eden çok sayıda unsur içermektedir. Gerekçede ileri sürülen toplumsal huzuru koruma iddiası ile düzenlemenin fiili kullanım alanı arasında belirgin bir uyumsuzluk bulunmaktadır.

Türk ceza hukukunda örgüt suçu, hem normatif yapı hem de uygulama bakımından uzun süredir belirsizlik sorunu içeren bir alanda yer almaktadır. 220. maddenin mevcut hali, örgüt tanımının sınırlarını belirgin şekilde ortaya koyan bir ölçüt seti sunmamaktadır. Üye sayısı, hiyerarşik yapı, süreklilik, amaç suçlar bakımından planlama düzeyi gibi unsurların içtihatlarla belirlenmesi ve her somut olay bakımından geniş yoruma açık hale gelmesi, örgüt suçunu keyfi uygulamalara elverişli hale getirmektedir. Buna rağmen düzenlemede herhangi bir tanım netleştirmesi yapılmadan cezaların artırılması yoluna gidilmesi, belirsizliği azaltan değil, etkisini ağırlaştıran bir norm üretmektedir.

Özellikle son bir yılda Cumhuriyet Halk Partisi'ne yönelik gerçekleştirilen kurumsal saldırılar göstermektedir ki, "örgüt" kavramı büsbütün bir biçimde muhalefete yönelik yargı baskısının hukuki zeminde meşrulaştırılması amacıyla kullanılmaktadır. Başta Cumhuriyet Halk Partisi'nin Cumhurbaşkanı Adayı ve İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu ile birlikte 15 seçilmiş belediye başkanının, birçok siyasetçinin, bürokratın ve muhalif vatandaşın sindirilmeye çalışıldığı soruşturmalarda "örgüt" kavramının soyut, içeriksiz, maddi delilden yoksun ve siyasi saikli suçlamalar için kullanıldığı bir gerçektir. Birçok siyasi aktör hakkında, hiçbir hiyerarşik yapı veya suç işleme amacına ilişkin veri bulunmadığı halde "örgüt lideri", bürokratlar hakkında ise "örgüt üyesi" sıfatı yöneltilmiş durumdadır. Bu tabloda örgüt suçuna ilişkin ceza artırımlarının gerçek suçla mücadeleyi güçlendirme amacıyla bağlantılı olmadığı, aksine örgüt kavramının siyasal amaçlarla kullanılmasına uygun bir zemin oluşturduğu görülmektedir.

Bu nedenle düzenlemenin gerekçesinde belirtilen "toplumsal huzuru koruma" amacının, uygulama alanı bakımından inandırıcılığı bulunmamaktadır. Gerçek suç örgütlerinin, özellikle ağır silahlara sahip yapılar ve organize çıkar gruplarının uzun süredir sokaklarda rahat şekilde varlığını sürdürdüğü, açık çatışmaların dahi gündüz vakti gerçekleştiği bir dönemde, bu örgütlere ilişkin caydırıcı ve tanımlı net bir düzenleme yapılmamışken, siyasal soruşturmalarda yoğun şekilde kullanılan 220. madde kapsamında ceza artırımı yapılması, gerekçe ile düzenleme arasındaki uyumsuzluğu ortaya koymaktadır.

Düzenlemenin çocukların korunmasına yönelik hükümleri de benzer bir sorun içermektedir. Çocukların suç örgütleri tarafından araç haline getirilmesi ağır bir toplumsal tehlike içermektedir ve Devletin bu konuda etkili tedbir alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak çocuk koruma politikası yalnızca ceza artırımıyla yerine getirilebilecek bir görev değildir. Çocuğu suça iten yapısal faktörler, sosyal riskler, ekonomik koşullar, örgütlerin çocuklara erişim mekanizmaları ve korunma tedbirleri düzenlemenin konusu dışında bırakılmıştır.

Bu nedenle düzenlemede çocuk koruma amacı, etkin bir politika bütünlüğüyle desteklenmemiş, yalnızca çocukların araç olarak kullanılması halinde örgüt yöneticilerine verilen cezaları artıran tek yönlü bir yaklaşım şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu durum gerekçedeki koruma amacını zayıf ve sembolik hale getirmektedir.

Yargı pratiği dikkate alındığında, örgüt suçunun geniş yorumla siyasal baskı aracı haline geldiği dosyalar mevcutken, kanun koyucunun ceza politikasını ağırlaştıran bir düzenlemeye gitmesi, gerekçedeki toplumsal huzur vurgusuyla bağdaşmamaktadır. Gerçek organize suç yapılarının faaliyetlerini önleyici nitelikte ayrıntılı düzenlemeler yapılmamışken, mevcut madde üzerinden ceza artırımı yoluna gidilmesi, düzenlemenin planlanan amacının gerekçede sunulandan farklı olduğu yönünde güçlü bir izlenim oluşturmaktadır.

Bu çerçevede düzenlemenin gerçek etkisi, örgüt suçunun kapsamının genişletilmesi ve mevcut belirsiz uygulamanın daha ağır sonuçlara yol açması riskinin güçlendirilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ceza hukukunda yaptırımın ağırlaştırılması, ancak hukuki güvenliğin sağlandığı, tanının açık olduğu ve uygulama alanının keyfi müdahalelere kapalı olduğu hallerde meşru kabul edilebilir. Değişiklik bu şartları karşılamamaktadır. Gerekçede belirtilen amaç ile düzenlemenin fiili kullanım alanı arasındaki fark, düzenlemenin tamamen farklı saiklerle planlandığı yönündeki kaygının haklılığını ortaya koymaktadır.

MADDE 21

5237 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile ulaşım aracını kaçırma/alıkoyma suçunda cebir veya tehdit suçun unsuru olmaktan çıkarılarak hukuka aykırı davranış yeterli kabul edilmiş, böylece bu fiillerin (cebir/thedit) ayrıca cezalandırılması öngörülmüş, karayolu için 2 yıldan 5 yıla, havayolu için 7 yıldan 12 yıla çıkarılarak ulaşım aracını başka yere götürme cezaları artırılmış ve bu suçlar sırasında işlenen başka suçlar için de ayrıca ceza verilmesi teklif edilmiştir.

Teklif edilen değişiklik, ulaşım aracının kaçırılması veya alıkonulması suçunda cebir ve tehdidin unsur olmaktan çıkarılması, hukuka aykırı davranışın tek başına yeterli kabul edilmesi ve buna bağlı olarak ceza aralıklarının yükseltilmesi suretiyle suçun yapısında ve yaptırım sistematüğinde köklü bir değişiklik ortaya çıkarmaktadır. Ancak düzenlemenin bu hali, ceza hukukunun temel ilkeleri bakımından ciddi sakıncalar içermektedir.

Her şeyden önce “hukuka aykırı davranış” ibaresi, belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri bakımından sorunlu bir nitelik taşımaktadır. Ceza normlarının sınırlarının açık, net ve öngörülebilir olması, Anayasa’nın 2. ve 38. maddelerinin bir gereğidir. Cezalandırılan fiilin hangi davranışlarla oluştuğunun açıklığa kavuşturulmaması, geniş yoruma elverişli bir alan ortaya çıkarmaktadır. “Hukuka aykırılık” kavramının ceza normunun tanımlayıcı unsuru olarak kullanılması, sıradan trafik düzenlemelerinden idari kural ihlallerine kadar uzanabilecek geniş bir davranış setinin suçun kapsamına dahil edilmesine imkan verecektir. Bu nedenle düzenleme, öngörülebilirlik şartını karşılamayan, ceza hukukunda kabul edilmeyen ölçüde muğlak bir yapı içermektedir.

Suçun seçimlik hareketlerinden olan cebir veya tehdidin birinci fıkradan çıkarılması, dördüncü fıkra yapılan değişiklikle birlikte değerlendirildiğinde, bu fiillerin ayrıca cezalandırılması sonucunu doğuran bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bu durum, kanun koyucunun her yeni düzenlemede gerçek içtima hükümlerine ağırlık vermesiyle birleştiğinde, genel hükümlerde yer alan fikri içtima düzenlemesini giderek işlevsiz hale getirmektedir. Cebir ve tehdidin temel suçun dışında bağımsız bir yaptırıma bağlanması, ceza hukukunda bütünlük ilkesini zayıflatan, failin aynı fiil nedeniyle birden fazla yaptırıma maruz kalmasına yol açan sonuçlar yaratmaktadır.

Düzenleme kapsamında ceza miktarının yükseltilmesi nedeniyle, suçun hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanma imkânı da ortadan kalkmaktadır. Bu sonuç, özellikle hafif nitelikte seyreden fiiller bakımından ceza adaletine aykırı bir tablo ortaya çıkarmaktadır. Nitekim bir aracı on saniye boyunca durduran kişinin dahi ceza infaz sistemine dahil edilmesi ihtimali, cezanın bireyselleştirilmesi ilkesini zayıflatan ve ölçülülükle bağdaşmayan bir duruma işaret etmektedir.

Düzenlemede cezaların karayolu için 2 yıldan 5 yıla, havayolu için 7 yıldan 12 yıla yükseltilmesi de, belirsizliği artıran norm ile birleştiğinde ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Failin iradi ve ağır nitelikteki cebir veya tehdit eylemlerinin suçun unsuru olmaktan çıkarılması, cezalandırılan fiilin ağırlığı ile cezanın ağırlığı arasındaki dengeyi zayıflatmaktadır. Bu yaklaşım, ceza hukukunda kusur sorumluluğunun temelini oluşturan orantı ilkesini zedeleyen bir sonuç yaratmaktadır.

Düzenlemenin en önemli sakıncalarından biri, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bakımından ortaya çıkmaktadır. Anayasa'nın 34. maddesi uyarınca bu hak, kişilerin barışçıl ve silahsız şekilde toplanma ve toplu tepki gösterme özgürlüğünü teminat altına almaktadır. Toplumsal tepkilerin konvoy oluşturma, belirli güzergah üzerinde örneğin traktörlerle arka arkaya ilerleme gibi sembolik hareketler gerçekleştirmek şeklinde ifade edilmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanım biçimleri arasında kabul edilmelidir.

“Hukuka aykırı davranış” ibaresinin geniş yoruma elverişli niteliği, barışçıl nitelikteki bu tür toplu araç konvoylarının suç kapsamında değerlendirilmesine yol açabilecek ciddi bir risk taşımaktadır. Son dönemde çeşitli mitinglerde ve yerel protestolarda araç konvoylarının kullanılması, siyasi ve toplumsal tepkinin meşru bir biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür eylemlerin, ulaşım aracının “hukuka aykırı şekilde” sevk edilmesi veya trafiğin “hukuka aykırı biçimde” etkilenmesi gerekçesiyle suç teşkil ettiği iddiasına konu edilmesi mümkündür. Böyle bir sonuç, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının özüne dokunmakta, demokratik toplum düzeninde kabul edilemeyecek düzeyde geniş bir cezalandırma alanı yaratmaktadır.

Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, barışçıl toplumsal tepkilerin hafif düzeyde trafik aksamasına yol açmasının dahi ifade özgürlüğünün doğal bir sonucu olduğunu ve kamusal makamların bu tür eylemlere aşırı müdahale edemeyeceğini birçok kararında belirtmektedir. Bu düzenlemenin yarattığı belirsizlik, demokratik katılımın doğal bir unsuru olan geniş

katılımlı protestoların kriminalize edilmesi riskini artırmakta, böylece hem ifade özgürlüğünü hem toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını zedelemektedir.

Sonuç itibarıyla düzenleme, ceza hukukunun temel ilkeleri olan belirlilik, öngörülebilirlik, orantılılık ve kusur sorumluluğu ilkeleri ile bağdaşmayan bir yapı içermektedir. Uygulamada barışçıl protesto niteliği taşıyan araç konvoylarının suç kapsamına alınması ihtimali, anayasal düzeyde korunan hak ve özgürlüklerin daraltılması sonucunu ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle maddenin mevcut haliyle kabulü, hukuk devleti ilkesine uygun olmayan ve temel hak ve özgürlükler bakımından sakıncalı sonuçlar doğuran bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

MADDE 22

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan düzenlemeye göre; nitelikli hırsızlık (m. 142/2-e), nitelikli dolandırıcılık (m. 158/1-f/1) ve banka/kredi kartlarının kötüye kullanılması (m. 245) suçlarında, makul şüphe halinde ilgili mali kurumlarca hesabın 48 saate kadar askıya alınmasına imkân tanınmaktadır. Askıya alınan hesaba, Cumhuriyet Savcısının yazılı emriyle (gecikmesinde sakınca varsa) veya Hâkim kararıyla askıya alma süresi içinde elkonulabilir. Suçtan elde edilen menfaatin mağdura ait olduğunun anlaşılması halinde soruşturma veya kovuşturma evresinde iade edilmesi sağlanmaktadır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan değişiklikle, nitelikli hırsızlık, nitelikli dolandırıcılık ve banka/kredi kartlarının kötüye kullanılması suçlarında, yalnızca *makul şüphe* koşuluyla banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı ve kripto varlık hizmet sağlayıcısına hesapları 48 saate kadar askıya alma yetkisi verilmesi, Anayasa'nın temel ilkeleriyle bağdaşmayan bir müdahale niteliği taşımaktadır.

“Makul şüphe” ceza muhakemesi hukukunda öngörülebilirliği en düşük eşiklerden biridir. Bu kadar zayıf bir şüphe standardıyla mülkiyet hakkının kullanımını doğrudan sınırlayan bir idari işlem tesis edilmesi, Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi gereği olması gereken öngörülebilirlik ve belirlilik koşullarını karşılamamaktadır. Yaptırıma konu işlemin hakim tarafından değil, doğrudan mali kurum tarafından tesis edilmesi, müdahalenin ağırlığı ile karar mercii arasındaki dengeyi bozmakta ve koruma tedbirlerinde yargısal güvenceleri etkisizleştirmektedir.

Askıya alma işlemine karşı hesap sahibinin hakimliğe değil yalnızca Cumhuriyet Başsavcılığına başvurulabilmesi, Anayasa'nın 35. maddesi ile güvence altına alınan mülkiyet hakkını zedelemektedir. Mülkiyet hakkına doğrudan müdahale eden bir tedbirin yargısal denetimini başsavcılık makamının takdirine bağlamak, etkili başvuru hakkını ortadan kaldırmakta; hakkı sürüncemede bırakan bir niteliğe neden olmaktadır. Mülkiyet hakkına müdahale edilirken kolay ve güvencesiz bir yöntem seçilirken bu müdahalenin ortadan kaldırılması daha uzun bir prosedüre tabi tutulmuştur. Bu durum, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı bakımından ağır bir ihlale yol açmaktadır.

Daha vahimi, mali kurumlara askıya alma işlemi bakımından “hukuki sorumsuzluk” tanınmasıdır. Bu sorumsuzluk, kötü niyetli, hatalı veya aşırı yorumla yapılacak askıya alma işlemlerinde dahi herhangi bir yaptırım uygulanmasını engellemekte; keyfiliğe ve ayrımcı uygulamalara zemin hazırlamaktadır. Bu durum, hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu gibi, bireyin mülkiyet hakkını koruyan en temel güvenceleri etkisizleştirmektedir.

Düzenleme aynı zamanda Anayasa’nın 9. maddesindeki yargı yetkisinin yalnızca mahkemelerce kullanılacağına ilişkin temel ilkeye de aykırıdır. Mülkiyet hakkına müdahale niteliğindeki bir tedbirin uygulanması, özünde yargısal bir koruma tedbiridir ve yalnızca hakim kararıyla tesis edilebilir. Bu yetkinin özel kuruluşlara devredilmesi, yargı yetkisinin gaspı niteliği taşımaktadır. Savcılığın el koyma yetkisinin dahi tartışmalı olduğu bir alanda, özel bir mali kuruluşa hesap dondurma yetkisi verilmesi, hukuki güvenliği ihlal eden bir durumdur.

Askıya alma süresinde savcının yazılı emriyle el koyma yapılabilmesi de ölçülülük ilkesine aykırıdır. Savcının gecikmede sakınca olduğunu ileri sürerek hakim denetimini devre dışı bırakabilmesi, Anayasa’nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ve Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan hukuk güvenliği ilkelerini ihlal etmektedir. Mülkiyet hakkını zayıf şüphe standardına bağlayan, yargısal güvenceleri devre dışı bırakan, yargı yetkisini özel kuruluşlara devreden ve sorumsuzluk zırhı ile keyfiliği kurumsallaştıran bu hükmün kabulü mümkün değildir.

MADDE 23

Maddeyle, 5271 sayılı Kanunun 250 nci maddesinde düzenleme yapılmaktadır. Teklifte, Türk Ceza Kanununun 170 inci maddesinin ikinci fıkrasında genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde işlenmesi, nitelikli hal olarak düzenlenmektedir. Değişikle, 170 inci maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen bu suçun seri muhakeme usulünün kapsamı dışında tutulması sağlanmaktadır.

MADDE 24

5271 sayılı Kanunda yapılan değişikliğe göre; TCK m. 155'e eklenen motorlu taşıtlarla ilgili nitelikli güveni kötüye kullanma hali uzlaştırma kapsamı dışına çıkarılmaktadır. Hakaret suçunun (m. 125) önödeme kapsamına alınmasına paralel olarak, şikâyetle bağlı olan hakaret suçu da uzlaştırma kapsamından çıkarılmaktadır. Ön ödeme kapsamındaki bir suç ile uzlaştırma kapsamındaki bir suçun birlikte işlenmesi hâlinde, uzlaştırma kapsamındaki suç bakımından uzlaşma hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmektedir.

Hakaret suçunun uzlaştırma kapsamı dışına çıkarılması, ceza muhakemesinin sistematığını ve uzlaştırma kurumunun işlevini zedeleyen bir düzenlemedir. Uzlaştırma, ceza hukukunda onarıcı adalet yaklaşımının merkezinde yer alan, mağdur ile fail arasında uyumsuzluğun daha hızlı, daha düşük maliyetle ve daha barışçıl şekilde çözülmesini sağlayan bir mekanizmadır.

Hakaret suçu ise niteliği gereği en tipik olarak kişisel çatışmalardan, iletişim kazalarından veya gündelik yaşam ilişkilerinden kaynaklanan, mağdur-fail ilişkisi bulunan ve çoğu zaman onarıcı yöntemlerle çözülebilecek suç tipidir. Bu nedenle hakaretin uzlaştırma dışına çıkarılması hem ceza adaletinin işlevselliğine aykırıdır hem de sistematik tutarlılığı ortadan kaldırmaktadır.

Hakaret suçunun siyasî aktörler, gazeteciler, kanaat önderleri ve kamu görevlileriyle ilgili davaların önemli bir kısmında gündeme geldiği gözetildiğinde, uzlaştırmanın kaldırılması özellikle muhalif ifade sahipleri bakımından yargı tehdidini artıran bir sonuç doğurmaktadır. Uzlaştırma, yargılamayı gereksiz yere sürdürmek yerine tarafların anlaşmasını teşvik eden bir mekanizmayken; bunun devre dışı bırakılması, ifade özgürlüğü üzerindeki baskıcı etkiyi güçlendirmektedir. Bu sonuç, Anayasa'nın 25 ve 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğüne dolaylı bir müdahale niteliği taşımaktadır.

MADDE 25

5271 sayılı Kanunda yapılan değişikliğe ile Bölge Adliye Mahkemelerinin (BAM) bozma yetkisi genişletilmektedir. İlk derece mahkemesinin kararında hükmün gerekçeyi içermemesi ve savunma hakkının sınırlandırılması hallerinde de BAM tarafından bozma kararı verilebilmesi sağlanmaktadır.

MADDE 26

Uzlaştırmanın sağlandığı mevcut dosyalar bakımından, hakaret suçunun uzlaştırma kapsamından çıkarılmasına ilişkin yeni hükümlerin uygulanmayacağı; bu dosyaların önceki hükümlere göre sonuçlandırılacağı düzenlenmektedir.

MADDE 27

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda yapılan düzenleme ile; 31/7/2023 tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle hükümlü olanların, Covid-19 düzenlemesiyle getirilen üç yıl daha erken açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve/veya denetimli serbestliğe ayrılma imkânından yararlanabilmesi sağlanmaktadır. Böylelikle, hükümlünün 31/7/2023 tarihi itibarıyla cezaevinde bulunması şartı aranmayacak yalnızca suçun işlendiği tarih esas alınmak suretiyle kanunun etki alanı genişletilmiş olacaktır.

İnfaz hukukunda yapılan bu değişiklik, uzun süredir devam eden parçalı ve tepkisel düzenleme alışkanlığının yeni bir halkası olarak karşımıza çıkmaktadır. Yasama organı, infaz sistemi gibi ceza adaletinin en kritik alanlarından biri üzerinde kapsamlı, bütünlüklü ve bilimsel temelli bir çalışma yürütmek yerine, her ihtiyaç duyulan dönemde sınırlı bir konuyu hedef alan değişikliklere başvurmaktadır. Bu yaklaşım, hukuk devletinin gerektirdiği normatif istikrarın sağlanmasını engellemekte ve infaz hukukunu, sistematik bir ceza politikası aracından uzaklaştırarak iktidarın dönemsel tercihlerine göre şekil alan bir uygulamaya dönüştürmektedir.

Böylesi bir tablo, yalnızca hukuki değil, aynı zamanda siyasal ve toplumsal açıdan da ciddi sakıncalar doğurmaktadır.

Daha önce, anılan kanunun yapım sürecinde Cumhuriyet Halk Partisi Grubu tarafından dile getirilen itirazlar dikkate alınmamıştır. Yasama sürecinde dile getirilen bu eleştiriler, yalnızca teknik nitelikte uyarılar değil, aynı zamanda normlar hiyerarşisine, hukuk devleti ilkesine ve infaz hukukunun genel sistematığına ilişkin köklü sorunları işaret etmekteydi. Buna rağmen bu itirazların görmezden gelinmesi, demokratik yasama sürecinin asli unsurlarından olan müzakere, katılım ve nitelikli yasama pratiklerinin işlevsizleştirildiğini göstermektedir. Nitelikli yasa yapımı, yalnızca çoğunluğun iradesinin görünür kılınması değildir; aynı zamanda, muhalefetin ve uzmanların uyarılarının dikkate alındığı, öngörülebilir normlar yaratma sorumluluğunun yerine getirildiği bir süreçtir. Ancak kanunun önceki aşamalarında yaşananlar, bu ilkenin ortadan kaldırıldığını ve yasama faaliyetinin teknik bir süreç olmaktan çıkarılarak salt siyasal karar alma pratiğine dönüştürüldüğünü ortaya koymaktadır.

Bu yaklaşımın doğal sonucu olarak infaz düzenlemeleri, yasama organının her yeni döneminde farklı yönlerde değişmektedir. Oysa infaz rejimi, ceza adaletinin en istikrarlı olması gereken alanlarından biridir. Zira ceza, devletin birey üzerindeki en ağır müdahale biçimidir ve bu müdahalenin hangi koşullarda sona ereceğinin veya hafifletileceğinin keyfi biçimde belirlenmesi, bireylerin devlete duyduğu güveni zedelemektedir. Bu nedenle infaz hukuku, siyasal iktidarların dönemsel ihtiyaçlarına göre şekillenen bir alan olmamalıdır. Ancak son yıllarda yapılan düzenlemeler, infaz hukukunun bir ceza politikasından ziyade, toplumsal tepkileri yumuşatmaya yönelik, kısa vadeli faydalar sağlayan, siyasi maliyeti düşürmeyi amaçlayan bir araç haline getirildiğini göstermektedir.

Bu teklif de aynı yaklaşımın bir uzantısı niteliğindedir. Geçmişte yapılan değişikliklerde olduğu gibi, yine belirli bir dönemde belirli bir tarih itibarıyla oluşan mağduriyet algısı giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu tür düzenlemelerin tekrar tekrar yapılması, infaz hukukunu adeta bir olağanüstü politika üretim mekanizmasına dönüştürmektedir. Bu durum, infaz rejiminin kapsamlı bir politika yerine, sürekli güncellenen geçici maddelerle yönetilmesine neden olmaktadır. Geçici maddelerin, kalıcı ve sistematik çözümler üretmesi beklenemez. Her geçici düzenleme, başka bir geçici düzenlemeyi zorunlu kılmakta ve infaz sistemi giderek daha karmaşık, öngörülemez ve hesaplanamaz bir hale gelmektedir.

Bu noktada en ciddi sorunlardan biri, bu tür infaz değişikliklerinin fiilen birer “örtülü af” niteliği taşımasıdır. Anayasa’nın 87. maddesi af yetkisinin kullanılmasını sıkı bir usule bağlamıştır. Genel af ve özel af düzenlemelerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde nitelikli çoğunlukla kabul edilmesi gerekmektedir. Bunun nedeni açıktır: Af, ceza adaletine birey ve toplum açısından doğrudan müdahale eden, geniş kapsamlı ve ağır sonuçlar doğurabilecek istisnai bir işlemdir. Bu nedenle anayasa koyucu, af yetkisinin kullanılmasını sınırlamak, şeffaflaştırmak ve demokratikleştirmek istemiştir.

Ne var ki infaz kanununda yapılan bu tür düzenlemeler, teknik metinler içerisinde ceza indirimi etkisi yaratmakta; böylelikle Anayasa'nın öngördüğü sıkı af mekanizması dolanılmaktadır. Bir hükümlünün infaz süresinin kısaltılması, açık kuruma ayrılmasının öne çekilmesi veya denetimli serbestlikten daha erken yararlandırılması, esas itibarıyla cezanın fiilen azaltılması anlamına gelmektedir. Bu tür sonuçların her defasında infaz düzenlemesi adı altında yapılması, af kurumunun anayasal niteliğini zayıflatmakta ve yasa koyucunun Anayasa'yı bertaraf eden bir yolu olağanlaştırdığını göstermektedir. Bu durum hukuk tekniği bakımından sorunlu olduğu kadar, anayasa hukuku açısından da ciddi bir tartışma başlatmaktadır. Zira Anayasa tarafından zorlaştırılmış bir usulün, infaz düzenlemeleri yoluyla etkisizleştirilmesi, hukuk devleti ilkesinin özüne zarar vermektedir.

Örtülü af niteliğindeki düzenlemelerin tekrarlanması infaz hukukunda öngörülebilirliği ortadan kaldırmaktadır. Ceza adaletinin en temel işlevlerinden biri, davranışın toplumsal sonuçlarını belirli kılmak ve fail ile toplum arasında adalet duygusunu tesis etmektir. Ancak infaz sürecinin sürekli değişmesi, hükümlülerin kendi cezalarının ne şekilde infaz edileceğini öngörememesine, toplumun ise cezanın sonuçlarını algılayamamasına neden olmaktadır. Bu durum cezanın caydırıcılık işlevini zayıflatmakta, hukuk sisteminin güvenilirliğini aşındırmakta ve bireylerin devletin ceza politikalarına duyduğu saygıyı azaltmaktadır.

Bununla birlikte, yasa yapım sürecinde muhalefetin dile getirdiği uyarıların dikkate alınmaması, demokratik çoğulculuğun yasama organında giderek silikleştiğini göstermektedir. Yasama tekniği, yalnızca kanun metninin hazırlanmasından ibaret değildir; aynı zamanda demokratik katılımın sağlandığı, gerekçelerin tartışıldığı, bilimsel verilerin dikkate alındığı, uzman görüşlerinin dinlendiği bir süreci ifade etmektedir. Ancak kanunun önceki aşamasında yapılan tartışmaların yok sayılması, iktidar çoğunluğunun kendi tercihlerini tek belirleyici unsur haline getirmesi, demokratik yasama pratiğini işlevsizleştirmektedir. Bu durum, muhalefetin yasa yapım sürecindeki rolünü sembolik bir konuma indirgemekte ve yasama gücünün niteliğini düşürmektedir.

Dolayısıyla bu infaz düzenlemesi, yalnızca teknik bir infaz iyileştirmesi olarak görülmemelidir. Aksine, yasama organının hukuki öngörülebilirliği göz ardı eden, Anayasa'yı dolanan, demokratik süreçleri zayıflatan ve infaz rejimini siyasal iktidarın dönemsel politikalarının bir aracı haline getiren yaklaşımının yeni bir örneğini oluşturmaktadır.

İnfaz sistemi, devletin cezai yetkisini kullanırken adaletin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde sağlanabilmesi için özenle kurulması gereken bir yapıdır. Bu nedenle infaz yasaları, politik dalgalanmalara göre değişen kısa vadeli düzenlemelerle oluşturulmamalıdır. Aksine infaz hukuku, ceza adaletinin bütünselliğini gözeten, toplumun güvenlik ihtiyacını merkeze alan, hükümlülerin temel haklarını koruyan ve evrensel hukuk ilkeleri doğrultusunda şekillenen bir politika çerçevesi ile ele alınmalıdır. Ancak son yıllarda izlenen yol, bu ilkelerle bağdaşmamaktadır. Her yeni değişiklik, infaz sisteminin bütünlüğünü biraz daha zedelemekte, hukuk sisteminin karmaşasını derinleştirmektedir.

Bu nedenle yapılması gereken, infaz rejiminin bütüncül bir yaklaşımla yeniden değerlendirilmesidir. İktidar, infaz hukukunda bizzat kendi yarattığı yapısal sorunları çözmek için geçici maddelere sığınmayı bırakmalı, bunun yerine kalıcı, öngörülebilir ve demokratik bir infaz politikası geliştirmelidir. Bu politika, geniş katılımlı bir tartışma süreciyle hazırlanmalı; muhalefetin, akademisyenlerin, yargı mensuplarının, insan hakları örgütlerinin ve toplumun farklı kesimlerinin görüşleri dikkate alınmalıdır. Aksi halde infaz düzenlemelerinde yapılan her yeni değişiklik, mevcut sorunları çözmek yerine çoğaltmaya devam edecektir.

Sonuç olarak bu infaz düzenlemesi, daha önce dile getirilen itirazların dikkate alınmadığını ve yasama sürecinin demokratik niteliğinin zayıflatıldığını bir kez daha göstermektedir. Anayasa'nın af yetkisini sıkı usule bağlama amacının infaz değişiklikleri yoluyla dolanılması, hukuk devleti ilkesini zedelemektedir. İnfaz rejiminin siyasal iktidarın dönemsel politikalarının aracı haline getirilmesi ise ceza adaletinin bütününe tehdit eden bir yönelim oluşturmaktadır. Bu nedenle infaz hukukunda gerçek bir reform ihtiyacı bulunmaktadır ve bu reformun ancak bütüncül, katılımcı ve anayasal ilkelere bağlı bir süreçle gerçekleştirildiği takdirde anlamlı bir sonuç üretebileceği açıktır.

MADDE 28

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununda yapılan değişiklik ile fiyat tarifelerinin onaylanma süreçlerinde Ticaret Bakanlığı'ndan görüş alınırken geçen sürenin 30 günlük onay süresini durduracağına ilişkin netlik getirilmektedir. Ayrıca, itiraz edilen veya Bakanlıkça olumsuz görüş verilen tarifelerin, mülki amir başkanlığında, mevcut maliyet ve enflasyon hedeflerini dikkate alarak karar verecek Uzlaşma Komisyonu tarafından değerlendirilmesi usulü getirilmektedir.

MADDE 29

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa eklenen geçici madde ile prim ödeme yükümlüsü kendisi olanların 1/1/2016 tarihinden öncesine ait ödenmemiş Genel Sağlık Sigortası (GSS) primleri ile gecikme zammı gibi fer'i alacaklarının tamamının tahsilinden vazgeçilmesi öngörülmektedir.

MADDE 30-31-32

5651 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerle içerik çıkarma ve erişimin engellenmesi tedbirlerinin kapsamı genişletilmekte, idari makamların yetkisi ölçüsüz şekilde artırılmakta ve yargısal denetim daraltılmaktadır. “İçeriğin çıkarılması” tanımının teknik olarak belirli bir sunucuya müdahaleyi ifade eden önceki halinden çıkarılarak “internet ortamından çıkarılması” biçiminde genişletilmesi, kapsamı belirsiz ve sınırları çizilemeyen bir müdahale alanı yaratmakta; hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği belirlilik ve öngörülebilirlik standartlarını ortadan kaldırmaktadır. Bu düzenleme, Anayasa’nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuki güvenlik ilkesine açıkça aykırıdır.

Bununla birlikte, BTK Başkanına yalnızca suç şüphesine dayanarak içerik çıkarma ve erişimi engelleme kararını resen verebilme yetkisi tanınması, Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçelerini tamamen yok saymaktadır. Temel haklara müdahale niteliği taşıyan bu tür tedbirlerin idari makam tarafından, herhangi bir yargısal süreç işletilmeksizin alınabilmesi; yargı yetkisinin devredilmezliğini düzenleyen Anayasa m. 9’a, adil yargılanma hakkına ilişkin Anayasa m. 36’ya ve masumiyet karinesine ilişkin Anayasa m. 38’e aykırılık oluşturmaktadır. Bu düzenlemenin pratik sonucu, idarenin tek taraflı işlemle ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü üzerinde doğrudan sansür etkisi yaratmasıdır. Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan özgürlüklerin, idari takdirle sınırlanması demokratik toplum düzeniyle bağdaşmamaktadır.

Sulh Ceza Hakimliklerinin “ayrıntılı incelemeye gerek olmaksızın” yirmi dört saat içerisinde karar vermeye zorlanması, yargısal denetimi şekli bir işleme dönüştürmekte ve hak arama özgürlüğünü etkisiz hale getirmektedir. Bu ifade, hâkime dosyayı derinlemesine incelememe, delilleri değerlendirmeme ve yalnızca ilk bakışta edindiği izlenime göre karar verme imkanı tanımakta; adil yargılanma hakkını ihlal etmektedir. Hakimin yargısal faaliyetini özenli biçimde yürütme zorunluluğunu ortadan kaldıran bu yaklaşım, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Ayrıca, Türkiye’den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılarının şikayete konu içeriği çıkarmaması halinde bant genişliğinin yüzde 50 ile yüzde 90 arasında daraltılmasına imkan tanınması, ifade özgürlüğünün teknik olarak ortadan kaldırılmasına yol açabilecek nitelikte ağır bir yaptırımdır. Bant daraltma, belirli bir içeriğe yönelik müdahaleyi aşarak tüm platformu cezalandıran, milyonlarca kullanıcının bilgiye erişim hakkını engelleyen ve demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmayan ölçüsüz bir sınırlama niteliğindedir. Bu yaptırım; Anayasa m. 26’daki ifade özgürlüğü, m. 28’deki basın özgürlüğü, m. 13’teki ölçülülük ilkesi ve m. 2’deki hukuki belirlilik ve güvenlik ilkeleri bakımından açık anayasaya aykırılık taşımaktadır.

5651 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler, yalnızca anayasal güvenceler bakımından değil, Anayasa Mahkemesi’nin daha önce aynı kanun hükümlerine ilişkin verdiği iptal kararlarının gerekçeleri bakımından da açık bir aykırılık taşımaktadır. AYM, önceki kararlarında erişim engelleme ve içerik çıkarma tedbirlerinin ancak **yargısal denetim güvencesiyle, belirlilik ilkesiyle ve ölçölülük kriterleriyle** bağdaşırsa meşru kabul edilebileceğini açıkça belirtmiştir. İdari bir makamın, özellikle de BTK Başkanının, yargı süreci işletilmeksizin içerik çıkarma ve erişim engelleme kararı verebilmesini, temel hak ve özgürlükler yönünden kabul edilemez bulmuştur.

Yeni düzenleme ise AYM’nin bu gerekçelerini karşılamak bir yana, aynı sorunları daha da ağırlaştırarak yeniden üretmektedir. BTK Başkanına suç şüphesi üzerine tek taraflı ve gecikmeksizin erişim engelleme kararı verme yetkisi tanınması, AYM’nin “idarenin keyfi müdahale riskini ortadan kaldırma” yönündeki açık uyarısına aykırıdır. Yüksek Mahkeme, özellikle ifade özgürlüğünü sınırlayan idari işlemlerde “yargısal güvencenin zorunlu olduğunu” vurgulamışken, yeni düzenleme idari yetkiyi genişletmekte ve yargısal denetimi ikincil ve etkisiz bir aşamaya indirmektedir.

Ayrıca AYM, önceki kararlarında erişim engellemenin ancak orantılı ve hedefe yönelik bir müdahale olduğunda meşru sayılabileceğini; geniş kapsamlı engellemelerin ise demokratik toplum düzeniyle bağdaşmadığını belirtmiştir. Buna rağmen yeni düzenleme, sosyal ağ sağlayıcılarının tek bir içeriği çıkarmaması halinde tüm platforma %50–90 oranında bant daraltma yaptırımı uygulanmasına izin vererek ölçölülük ilkesini tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bu, AYM’nin açıkça reddettiği kolektif cezalandırma niteliğinde bir müdahaledir ve ifade özgürlüğünün özüne dokunmakta, otosansüre zemin hazırlamaktadır.

Sonuç olarak, yapılan değişiklikler bir bütün olarak değerlendirildiğinde; yargısal denetimi etkisizleştiren, idareye sınırsız nitelikte takdir yetkisi tanıyan, ifade ve basın özgürlüğünü keyfi şekilde sınırlayan, belirlilik ve ölçölülük ilkelerini yok sayan bir düzenleme ortaya çıkmaktadır.

MADDE 33

Düzenleme ile, elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz olmayan (çipli olmayan) kimlik belgeleriyle abonelik kaydı yapılamayacaktır. Kayıt esnasında kişinin kimliği, kimlik belgesi ve biyometrik verilerle (yüz/parmak izi) veya kimliği doğrulayıcı şifre vasıtasıyla teyit edilecektir. Yabancı uyruklu kişilerin abonelik kayıtlarının Göç İdaresi Başkanlığı üzerinden teyit edilmesi zorunluluğu getirilmektedir.

İşletmecilere, üç ayda bir abonelerin (ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi vb.) aktifliğini teyit etme ve teyit edilemeyen hatların bağlantısını kesme yükümlülüğü getirilmektedir. BTK tarafından belirlenecek sınırdan fazla hat açma ve belirlenecek sayıdan fazla abone numarası kullanılan cihazlara hizmet verme yasağı getirilmektedir.

Düzenleme ile kimlik doğrulama süreçlerinin elektronik kimlik kartları ve biyometrik veriler üzerinden yürütülmesi zorunluluğu getirilmektedir. Bu zorunluluk, kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği ve temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması bakımından önemli tartışmaları ortaya çıkarmaktadır. Ancak teklifin gerekçesine bakıldığında bu yönde hiçbir tartışma yapılmadığı görülmüştür. Verilerin güvence altına alınması, mahremiyetin korunmasına ilişkin hiçbir güvence vermeyen düzenleme, bu yönüyle apaçık bir biçimde özensizdir. Kimlik doğrulama amacıyla kişilerin yüz veya parmak izi gibi özel nitelikli biyometrik verilerinin işletmecilere verilmesi, kamu gücünün bireyin mahremiyet alanına yoğun ve geniş kapsamlı bir müdahalesini teşkil etmektedir. Düzenlemenin gerekçesi, kimlik sahteciliği ile mücadele ve abonelik işlemlerinde güvenliğin sağlanması olarak ifade edilse de, müdahalenin niteliği ve kapsamı değerlendirildiğinde, kamu yararı ile bireyin hakkı arasında makul bir denge kurulmadığı anlaşılmaktadır.

Kişisel verilerin korunması hakkı, Anayasa'nın 20. maddesi ve ilgili uluslararası belgelerle güvence altına alınmış temel bir haktır. Özellikle özel nitelikli kişisel veriler, niteliği gereği daha sıkı korunmayı gerektirmektedir. Biyometrik veriler, kişinin kimliğini tek başına ortaya koyabilen, değiştirilemeyen, sınırsız süreyle kullanılabilir nitelikteki verilerdir. Bu nedenle veri ihlalinin sonuçları sıradan bir kimlik veya adres bilgisinin sızmasına kıyasla çok daha ağırdır. Düzenleme ile kişilerin abonelik işlemlerinde biyometrik veri vermeye fiilen zorlanması, kişisel verilerin korunmasının çekirdek alanına müdahale niteliği taşımaktadır.

Düzenlemede göze çarpan en temel sorunlardan biri, özel nitelikli verilerin işlenmesine ilişkin açık bir hukuki güvence mekanizmasının bulunmamasıdır. İşletmelere geniş kapsamlı veri işleme yetkisi verilirken, bu verilerin kimler tarafından, hangi teknik tedbirlerle, ne kadar süreyle saklanacağı ve hangi denetim mekanizmalarının işletileceği düzenlenmemektedir. Kötüye kullanım halinde uygulanacak yaptırımların belirtilmemesi ise, özel hayatın gizliliğini ciddi şekilde riske atmaktadır. Kişisel verilerin korunması hukuku, yalnızca verilerin toplanması sürecini değil, aynı zamanda verinin saklanması, üçüncü kişilerle paylaşılması ve güvenliğinin sağlanması gibi aşamaları da kapsayan bütüncül bir mekanizma gerektirmektedir. Ancak düzenlemede bu yönlerin hiçbirine ilişkin açık ve bağlayıcı bir normatif çerçeve bulunmamaktadır.

Bu yönüyle düzenleme, Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ve orantılılık ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır. Bir temel hakkın sınırlandırılabilmesi için sınırlamanın gerekli olması, amaca ulaşmaya elverişli olması ve ölçülü olması gerekmektedir. Abonelik işlemlerinde kimlik doğrulama ihtiyacı bir kamu yararı olarak kabul edilse de, bu yararın sağlanması için bireylerden biyometrik veri alınmasının zorunlu olduğu söylenemez. Kimlik doğrulama farklı teknik araçlarla yapılabilecek iken özel nitelikli verilerin toplanması, en ağır müdahale aracının seçildiğini göstermektedir. Bu durum gereklilik unsurunu zayıflatmakta, orantılılığı ise tamamen tartışmalı hale getirmektedir.

Öte yandan düzenleme, kamu yararı adına korunan hukuki değer ile bireyin feda edilen hukuki değerinin dengeli bir biçimde ele alınmadığını göstermektedir. Korunan hukuki değer, abonelik işlemlerinde sahtecilik ve yasa dışı hat kullanımının azaltılmasıdır. Feda edilen hukuki değer ise bireyin mahremiyet hakkı, kişisel veri üzerinde tasarruf hakkı ve kendi bedensel özelliklerine ilişkin bilgilerin kontrolünü elinde bulundurma özgürlüğüdür. Bu iki değer karşılaştırıldığında, müdahalenin ağırlığının amacın gerektirdiği sınırları aştığı açıktır. Kamu düzeninin korunması elbette önemli bir amaçtır; ancak bu amaç doğrultusunda bireyin en hassas kişisel verilerinin işletmecilere verilmesine zorlanması, bireyin temel haklarının özüne dokunan bir müdahaledir.

Düzenlemenin işletmecilere abonelerin aktifliğini düzenli olarak kontrol etme, teyit edilemeyen hatların bağlantısını kesme gibi görevler yüklemesi de, özel hayatın gizliliği ve haberleşme hürriyeti bakımından yeni bir müdahale alanı oluşturmaktadır. Bir hat sahibinin yaşamına, hukuki statüsüne veya faaliyetlerine ilişkin çeşitli bilgilerin işletmeci tarafından takip edilmesi, veri minimizasyonu ilkesine aykırıdır. Bu ilke, kişisel verilerin yalnızca gerekli olduğu ölçüde işlenmesini öngörmektedir. Ancak düzenleme, işletmeciye gereğinden fazla veri işleme alanı tanımakta ve hat sahibinin özel yaşamına ilişkin geniş bir gözetim alanı yaratmaktadır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında düzenleme, veri güvenliği bakımından yeterli normatif ve teknik güvenceleri içermediği için hukuk devleti ilkesiyle uyumlu bir çerçeve sunmamaktadır. Bir temel hakka müdahalenin meşru kabul edilebilmesi için yalnızca kamu yararı bulunması yeterli değildir; aynı zamanda müdahalenin sınırlarının belirli, öngörülebilir, denetlenebilir ve kötüye kullanıma karşı güvence altına alınmış olması gerekmektedir. Düzenleme bu unsurların hiçbirini karşılamamaktadır.

Sonuç olarak, abonelik işlemlerinde kimlik doğrulama amacıyla biyometrik veri işlenmesini öngören bu değişiklik, bireyin temel hak ve özgürlükleri bakımından aşırı bir müdahale niteliği taşımaktadır. Kamu yararı ile bireyin hakkı arasında kurulması gereken hassas denge boş bırakılmaktadır. Korunan hukuki değer ile feda edilen hukuki değer arasında makul bir oran bulunmamakta; düzenleme, amacını aşan, orantısız ve ölçüsüz bir müdahale olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle düzenlemenin yeniden ele alınması, veri güvenliğine ilişkin bağlayıcı güvenceler getirilmesi ve alternatif kimlik doğrulama yöntemlerinin geliştirilmesi zorunluluk arz etmektedir.

MADDE 34

5651 sayılı Kanunda yapılan düzenleme ile önceki maddede belirlenen yükümlülüklerle aykırılık halinde uygulanacak idari para cezaları belirlenmektedir. Abonelik kaydı, aktiflik kontrolü ve hat sayısı sınırlamasına aykırı hareket eden işletmecilere her bir hat/cihaz başına 100.000 TL'ye kadar idari para cezası verilecektir. Dolandırıcılık, hırsızlık ve kartların kötüye kullanılması suçlarında kullanıldığı tespit edilen mobil haberleşme hatlarının bağlantısının, Hâkim kararı veya Savcı emriyle kesilmesi sağlanmaktadır. Hattı kesmeyen işletmecilere 50.000 TL'den 300.000 TL'ye kadar idari para cezası verilecektir.

MADDE 35

Yabancı uyruklu kişilerin altı ay içinde abonelik kayıtlarını güncelleme zorunluluğu getirilmektedir. Bu süre sonunda güncellemeyenlerin hatlarının bağlantısı kesilecektir. Ayrıca bu düzenlemelerin uygulanabilmesi için gerekli teknik altyapının hazırlanması amacıyla, ilgili hükümlerin Kanunun yayımından itibaren altı ay sonra yürürlüğe girmesi öngörülmektedir.

MADDE 36

6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunda yapılan düzenleme ile ödeme hizmetleri sözleşmeleri (çerçeve sözleşme) kurulurken müşteri kimliğinin biyometrik yöntemlerle veya elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz kimlik belgeleriyle doğrulanması zorunluluğu getirilmektedir. Teklif edilen düzenlemenin 33'üncü maddesine yönelik eleştirilerimiz işbu madde bakımından da geçerlidir.

MADDE 37-38

Yürürlük ve yürütme maddeleridir.

ANAYASAYA AYKIRI MADDELER ÜZERİNDE DEĞERLENDİRME

MADDE 6

1136 Sayılı avukatlık Kanununa ilişkin Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği düzenlemeler yeniden düzenlenmektedir. Anayasa Mahkemesi disipline ilişkin hükümleri iptal ederken disiplin cezasını gerektiren eylemler ile uygulanacak yaptırımlar arasında açık bir ilişki kurulmadığını, avukatlar açısından yeterli hukuki güvencenin bulunmadığını ve normların keyfilğe kapı araladığını tespit etmiştir. Yeni düzenlemenin gerekçesi, bu eksikliklerin giderildiğini iddia etse de getirilen hükümler hâlâ kanunilik, belirlilik, öngörülebilirlik ve ölçülülük ilkelerini karşılamaktan uzaktır. Gerekçede sunulan çerçeve ile düzenlemenin içeriği arasında ciddi bir uyumsuzluk bulunmakta, bazı ifadeler ise AYM’nin iptal gerekçesinde altı çizilen sorunları neredeyse aynen yeniden üretmektedir. Bu nedenle yapılan değişikliklerin savunma mesleğinin bağımsızlığını güçlendirdiğini söylemek mümkün değildir.

Disiplin suçlarının sonuna eklenen “nitelik ve ağırlık itibarıyla benzer eylemlerde bulunmak” ibaresi, disiplin hukukunun en temel gereği olan tipiklik ilkesini ihlal etmektedir. Bir avukatın hangi davranışının hangi yaptırımı doğuracağı ancak öngörülebilir ve sınırları belirli bir normatif düzenleme ile sağlanabilir. Muğlak ifadeler, baro disiplin kurullarının yorum alanını ölçsüz biçimde genişlettiği için keyfi uygulama tehlikesi doğmaktadır. AYM’nin iptal kararında özellikle vurguladığı sorunlardan biri belirsizliğin yarattığı bu keyfilik riskiydi. Yeni düzenleme, bu riskleri gidermek yerine aynı belirsizliği daha geniş bir alana yaymaktadır.

Bu ibarenin yarattığı sorun yalnızca belirsizliğin kendisiyle sınırlı değildir; aynı zamanda disiplin hukukunda cezalandırmanın sınırlarını belirleyen “öngörülebilirlik” ilkesini de işlevsiz kılar. Çünkü “benzer eylem” tanımı, normun kapsamını sabitlemez, aksine her somut olayda yeniden yaratılmasına izin verir. Bu da avukat açısından hukuki konumunu önceden bilme imkânını ortadan kaldırır. Hangi davranışın hangi cezaya bağlanacağı, kanundan değil, kurulun o günkü yaklaşımından, hatta kurul üyelerinin kişisel değer yargılarından etkilenebilir hale gelir.

Disiplin yaptırımları da kişilerin meslek hayatını, itibarını, ekonomik varlığını doğrudan etkileyen ağır sonuçlar doğurduğundan, tanımların dar, açık ve tipik olması anayasal bir zorunluluktur. “Benzerlik” üzerinden yürüyen bir disiplin mantığı, yaptırımın temelini fiile değil yoruma dayandırır ve avukatı disiplin kurullarının keyfiyetine karşı savunmasız bırakır.

Dahası, bu muğlaklık savunma mesleğine yapısal bir baskı aracı olarak da kullanılabilir. Avukatın “sert bir üslup kullanması”, yargı görevlisinin hoşuna gitmeyen bir eleştiri yöneltmesi, duruşmada ısrarcı davranması veya bir talebi güçlü bir dille takip etmesi kolaylıkla “benzer eylem” kategorisine sokulabilir. Böylece disiplin hukuku, mesleğin korunması için değil, mesleğin sınırlandırılması için işlev görebilecek bir niteliğe bürünür. Belirsizliğin en kritik sonuçlarından biri de eşitsiz uygulama riskidir.

Aynı eylem bir avukat için uyarma cezasına konu edilirken başka bir avukat açısından hiç ceza gerektirmez ya da daha ağır bir yaptırımın gerekçesi yapılabilir. Bu durum hem disiplin kurulları arasında hem de aynı kurulun zaman içindeki kararlarında tutarsızlık yaratır. Hukuk devletin temelini oluşturan eşitlik ve güven ilkeleri böyle bir ortamda fiilen uygulanamaz hale gelir.

Bu çerçevede, ibarenin düzenlemede yer alması yalnızca teknik bir hata değil, disiplin hukukunun yapısal ilkeleriyle bağdaşmayan bir tercihtir. AYM’nin iptal gerekçesinde altını çizdiği “fiil ile ceza arasında kurulan ilişkinin nesnel ve öngörülebilir olması zorunluluğu” bu ifadeyle ortadan kalkmaktadır. Kanun koyucu, iptal edilen normları yeniden düzenlediği iddiasıyla yola çıkarken aslında aynı sorunlu yapıyı daha esnek, daha geniş ve daha müdahaleci bir biçimde geri getirmiştir. Bu nedenle yeni düzenlemenin kanunilik ilkesi bakımından ciddi anayasal sakatlık içerdiği açıktır.

Diğer bir husus, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun disiplin cezalarına otomatik biçimde bağlanması da ciddi bir hukuk tekniği sorunudur. HAGB, ceza hukukunda mahkûmiyet hükmünün hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder; kişi suçlu sayılmaz. Bu niteliğe rağmen HAGB’nin disiplin yaptırımına doğrudan neden sayılması, kurumun amacına tamamen aykırıdır. Böyle bir düzenleme, ceza mahkemesinin verdiği kararlar disiplin cezasının da fiilen belirlenmesi sonucunu doğurur. Bu yaklaşım, baro disiplin kurullarının takdir yetkisini fiilen ortadan kaldırdığı için açık bir yetki gaspıdır.

Diğer sorunlu alan ise hâkim ve savcılarla ilişkilerde “hizmetin özelliklerinden gelen ölçülere uygun davranmamak” ve adliye personeliyle ilişkilerde “mesleğin onur ve vakarına aykırı davranmak” şeklinde tarif edilen disiplin suçlarıdır. Bu ifadeler içerik bakımından son derece belirsizdir ve avukatın mesleki faaliyet sırasında yargı makamlarıyla ilişkisini tehdit altında bırakır. Savunmanın özünde eleştiri, itiraz, direnme ve ısrar vardır; avukatın yargı otoritesi karşısında belirli bir “üslûp normuna” zorlanması mesleğin bağımsız ruhuna terstir. Bu düzenlemeler, avukatı edilgen ve itaatkâr bir aktöre dönüştürme riski taşır; bu ise dolaylı olarak vatandaşın savunma hakkını zayıflatır.

Disiplin cezalarının kademelendirilmesine ilişkin hükümler de ölçülülük ilkesini zedelemektedir. Aynı beş yıllık dönem içinde işlenen bazı fiillerin doğrudan meslekten çıkarma sonucunu doğuracak şekilde düzenlenmesi, disiplin yaptırımlarının istisnai niteliğini aşındırır. Meslekten çıkarma, yalnızca bireyin mesleki hayatını değil savunma makamının kurumsal güvencesini de etkileyen en ağır yaptırımdır. Bu yaptırımın uygulanma alanının genişletilmesi, avukatlık mesleğini güçlendirme amacıyla bağdaşmamaktadır.

Tüm bu düzenlemelerin ortak sonucu, avukatlık mesleğinin onur ve itibarının disiplin tehdidiyle korunabileceği yanılgısının tekrar edilmesidir. Oysa bir mesleğin itibarı, onun ekonomik, kurumsal ve sosyal güvencelerinin güçlendirilmesiyle sağlanır. Avukat ancak bağımsız hareket edebildiği, baskı altında olmadığı, düşüncesini özgürce ifade edebildiği bir ortamda kamu hizmeti niteliğindeki görevini yerine getirir.

Bu düzenleme ise mesleğin bağımsızlığını ve savunmanın kurumsal güvencesini güçlendirmek yerine, avukatı yargı makamları ve idari otorite karşısında daha kırılgan hale getirmektedir.

Sonuç olarak, gerekçe metni AYM’nin iptal gerekçesini karşıladığı izlenimi verse de yapılan değişiklikler belirlilik, tipiklik ve ölçülülük ilkelerini yeterince gözetmediği için hukuk devleti ilkesiyle uyumlu bir disiplin rejimi ortaya koymamaktadır. Savunmanın bağımsızlığı, disiplin yaptırımlarının genişletilmesiyle değil, mesleğin güçlendirilmesiyle sağlanabilir. Buradaki yaklaşım ise tam tersine, disiplin mekanizmalarını genişletirken avukatlık mesleğini daha kırılgan bir pozisyona sürüklemektedir. Sonuç olarak söz konusu düzenleme, Anayasa’nın 2, 11 ve 153’üncü maddelerine aykırıdır.

MADDE 16

Söz konusu 5237 sayılı Kanunda yapılan düzenleme ile Anayasa Mahkemesi iptal kararı doğrultusunda, TCK m. 125’te düzenlenen hakaret suçunun birinci fıkrasındaki haller (doğrudan huzurda veya gıyapta işlenenler dahil) de önödeme kapsamına alınmaktadır. Ancak, kamu görevlisinin yürüttüğü görevinden dolayı hakaret suçu (m. 125/3-a) önödeme kapsamına alınmamıştır.

Teklif edilen düzenleme ile Anayasa Mahkemesi’nin daha önce iptal ettiği bir kural, içerik bakımından özünü koruyacak şekilde yeniden ihdas edilmekte ve kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçu hariç olmak üzere tüm hakaret suçlarının ön ödeme kapsamına alınması öngörülmektedir. Kamu görevlisine yönelik hakaretin ön ödeme kurumunun dışında tutulması, hukuk tekniği açısından gerekçelendirilemeyen, sonuçları itibarıyla da Anayasa’ya açıkça aykırılık teşkil eden bir tercihtir.

Bu ayırım, Anayasa’nın 10. maddesinde güvence altına alınan kanun önünde eşitlik ilkesine aykırıdır. Aynı hukuki değere yönelen fiiller arasında, yalnızca failin yöneldiği kişi kamu görevlisi olduğu için farklı usuli sonuçlar doğuran bir rejim kurulması, nesnel ve makul bir gerekçeden yoksundur. Sade vatandaşlara yönelik hakaret ön ödeme ile çözümlenebilir görülürken, kamu görevlisine yönelik hakaretin ön ödeme kapsamı dışında bırakılması, yargı tehdidinin özellikle gazeteciler, siyasetçiler, muhalif aktörler ve kamu gücünü eleştiren kişiler üzerinde baskı aracı olarak kullanılmasını kolaylaştırmaktadır.

Bu haliyle düzenleme, Anayasa’nın 2. maddesinde tanımlanan demokratik hukuk devleti ilkesine de aykırıdır. Demokratik hukuk devleti, kamu gücünün kullanımının eleştirilmesini kolaylaştırır; kamu görevlilerini sıradan bireylere kıyasla daha geniş eleştiri sınırlarına tabi kılar. Buna rağmen kamu görevlisine yönelik hakaretin ön ödeme kapsamında olmaması, eleştiri özgürlüğünü cezai yaptırım tehdidi altında daraltmakta, ifade özgürlüğünün özüne müdahale oluşturmaktadır.

Düzenlemenin, Anayasa'nın 11. maddesi gereği Anayasa'ya aykırı kanun hükmünün uygulanamayacağı yönündeki temel kurala da aykırı olduğu açıktır. Anayasa Mahkemesi'nin daha önce iptal ettiği bir normun aynı amaca hizmet edecek şekilde yeniden düzenlenmesi, hukuk devleti ilkesini ve normlar hiyerarşisini ihlal eder. Anayasa'nın 153. maddesinde yer verilen bağlayıcılık ve kesinlik ilkesi gereği, Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama organını da bağladığı tartışmasızdır. Bu kararlara rağmen aynı sonucu doğuracak bir düzenleme yapılması, Anayasa Mahkemesi kararlarını etkisizleştirme girişimidir ve yasama organının Anayasa'ya bağlılık yükümlülüğü ile bağdaşmaz.

Sonuç olarak teklif edilen düzenleme, eşitlik ilkesine aykırılığı, ifade özgürlüğünü caydırma amacı güden yapısı ve Anayasa Mahkemesi kararlarını dolanma niteliği itibarıyla Anayasa'nın 2, 10, 11, 25, 26 ve 153. Maddelerine açıkça aykırı bir düzenleme niteliğindedir. Demokratik hukuk devletinin gerekleri uyarınca, kamu görevlilerinin eleştiriye daha açık olması gerekirken, düzenleme tam tersine eleştiriye cezalandırmayı kolaylaştıran bir mekanizma oluşturmaktadır. Bu nedenle söz konusu değişikliğin teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

MADDE 19

5237 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile maddenin birinci fıkrasındaki hapis cezasının alt ve üst sınırı altı aydan üç yıldan bir yıldan beş yıla kadar çıkarılmaktadır. Suçun ses ve gaz fişegi atabilen silahla (kurusıkı) işlenmesi halinde de müstakil bir yaptırım (altı aydan üç yıla kadar hapis) öngörülmektedir. Suçun düğün, nişan, asker uğurlaması gibi kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde işlenmesi halinde cezanın yarı oranında artırılması sağlanmaktadır.

5237 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle, maddenin birinci fıkrasında öngörülen hapis cezasının alt ve üst sınırının altı aydan üç yıl iken bir yıldan beş yıla yükseltilmesi, ceza hukukunun temel ilkeleri ve Anayasa'nın güvence altına aldığı ölçülülük sınırlarıyla bağdaşmamaktadır. Bu düzenleme, fiilin ağırlığı ile öngörülen yaptırım arasındaki dengeyi bozmakta ve cezalandırmanın son çare olma niteliğini ortadan kaldırmaktadır.

Kurusıkı silahla işlenen fiiller bakımından müstakil bir yaptırım öngörülmesi (altı aydan üç yıla kadar hapis) ve düğün, nişan, asker uğurlaması gibi kalabalık ortamlarda işlenmesi halinde cezanın yarı oranında artırılması, cezanın bireyselleştirilmesi ve orantılılık ilkeleri açısından sorunludur. Zira kurusıkı silahların teknik özellikleri gereği yarattığı somut tehlike düzeyi, ateşli silahların yarattığı tehlike düzeyinden açık biçimde daha düşüktür. Buna rağmen yaptırımın ateşli silaha yaklaşacak şekilde ağırlaştırılması, cezanın toplumsal tehlikelilikle uyumlu olmasını sağlayan rasyonel zemini ortadan kaldırmaktadır.

Bu yönleriyle düzenleme; Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesine aykırıdır. Hukuk devleti ilkesi, cezaların keyfiligi önleyecek biçimde ölçülü, öngörülebilir ve makul olmasını gerektirir. Yapılan değişiklik, ceza sınırlarını yapay biçimde yükselterek ceza hukukunda caydırıcılık görünümü altında ölçsüzlük yaratmaktadır.

Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan temel hak ve özgürlüklere müdahalede ölçülülük ilkesine aykırıdır. Cezanın alt sınırının bir yıla çıkarılması, hapis cezasının fiili bir zorunluluk haline gelmesine neden olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına ölçüsüz bir müdahale sonucunu doğurmaktadır. Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırılık söz konusudur. Aynı tehlikelilik düzeyine sahip olmayan silah türlerinin yaptırım bakımından birbirine yakınlaştırılması, nesnel ve makul bir gerekçe olmaksızın fiiller arasındaki ayrımı silikleştirmekte, kurusıkı silahla işlenen fiilleri ateşli silahla işlenen fiillere yaklaştırarak eşitlik ilkesini zedelemektedir. Tehlike derecesi düşük olan bir aracın kullanılmasını, yüksek düzeyli hapis cezasıyla karşılayan bir norm, suçun ağırlığıyla orantılı olmayan bir cezalandırma rejimi kurmaktadır.

Yasama organının cezalandırma politikasını belirlerken Anayasa Mahkemesi içtihadında yerleşik hale gelen ölçülülük ve öngörülebilirlik kriterlerine uygun hareket etmesi hukuk devleti ilkesinin gereğidir. Bu nedenlerle söz konusu değişiklik, ceza hukukunun temel ilkeleriyle ve Anayasa'nın 2, 10 ve 13. maddeleriyle bağdaşmamaktadır. Orantılılık ve ölçülülük ilkelerini ihlal eden, fiilin objektif tehlike düzeyini aşan bir cezalandırma anlayışı yaratan bu düzenlemenin teklif metninden çıkarılması zorunludur.

MADDE 21

5237 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile ulaşım aracını kaçırma/alıkoyma suçunda cebir veya tehdit suçun unsuru olmaktan çıkarılarak hukuka aykırı davranış yeterli kabul edilmiş, böylece bu fiillerin (cebir/tehdit) ayrıca cezalandırılması sağlanmış, karayolu için 2 yıldan 5 yıla, havayolu için 7 yıldan 12 yıla çıkarılarak ulaşım aracını başka yere götürme cezaları artırılmış ve bu suçlar sırasında işlenen başka suçlar için de ayrıca ceza verilmesi kuralı getirilmiştir.

5237 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle, ulaşım aracını kaçırma veya alıkoyma suçunda cebir veya tehdidin unsur olmaktan çıkarılarak “hukuka aykırı davranış” kavramının yeterli görülmesi, ceza normunun öngörülebilirliğini zayıflatan ve uygulamada keyfiliğe kapı aralayan bir düzenlemedir. Cebir veya tehdidin suçun unsuru olmaktan çıkarılmasıyla birlikte, aynı fiilin ayrıca cezalandırılması öngörülmüş; karayolu taşımacılığı bakımından ceza iki yıldan beş yıla, havayolu bakımından ise yedi yıldan on iki yıla yükseltilmiştir. Buna ek olarak, bu suç sırasında işlenen diğer fiiller için de ayrıca cezalandırma öngören bir hüküm ihdas edilmiştir. Bu düzenleme hem cezanın kapsamını aşırı genişletmekte hem de temel haklara müdahale niteliğini artırmaktadır.

“Hukuka aykırı davranış” ibaresi, kapsamı belirsiz ve sınırları çizilemeyen bir tanımlamadır. Ceza normunun belirliliği, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesinin zorunlu unsurudur. Bu kadar geniş ve yoruma açık bir kavramın suçun temel unsuru haline getirilmesi, bireyin davranışlarının sonuçlarını önceden öngörebilme imkânını ortadan kaldırmakta, hukuk güvenliği ilkesini zedelemektedir.

Ayrıca düzenleme, Anayasa’nın 34. maddesi ile güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını da fiilen sınırlama riski taşımaktadır. Toplumsal tepkilerin araç konvoyu şeklinde ortaya konduğu barışçıl eylemlerde, “hukuka aykırı davranış” kavramının geniş yorumu, demokratik bir hak olan barışçıl protestonun suç kapsamına sokulması sonucunu doğurabilecektir. Nitekim Cumhuriyet Halk Partisi’nin 2025 yılında gerçekleştirdiği Yozgat mitinginde görüldüğü üzere, araçlı protestolar siyasi eleştirinin simgesel bir kullanım biçimi haline gelmiştir. Bu düzenleme, barışçıl toplantı hakkını cezai tehditle bastırma potansiyeline sahiptir.

Cezaların orantısız ölçüde artırılması, Anayasa’nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesine aykırıdır. Suçun manevi unsurlarının zayıflatılması, cezanın alt ve üst sınırlarının dramatik biçimde yükseltilmesi ve ayrıca işlenen her fiilin ayrı ayrı cezalandırılacağına ilişkin hüküm, cezalandırıcı etkiyi gereksiz derecede genişletmektedir. Bu yaklaşım, özgürlük alanını daraltan aşırı cezalandırma pratiğini normalleştirmektedir.

Yasama organının, ulaşım güvenliğini sağlama amacıyla hareket ederken temel hak ve özgürlükleri görmezden gelmesi kabul edilemez; anayasal sınırlar içinde, belirli ve öngörülebilir bir düzenleme yapılması hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenlerle düzenleme, Anayasa’nın 2, 13 ve 34. maddeleriyle bağdaşmamaktadır. Belirlilik ilkesini ortadan kaldıran, toplantı ve gösteri özgürlüğünü cezai yaptırım tehdidi altına alan ve ölçülülük ilkesini ihlal eden bu değişikliğin teklif metninden çıkarılması zorunludur.

MADDE 22

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan düzenlemeye göre; nitelikli hırsızlık (m. 142/2-e), nitelikli dolandırıcılık (m. 158/1-f/1) ve banka/kredi kartlarının kötüye kullanılması (m. 245) suçlarında, makul şüphe halinde ilgili mali kurumlarca hesabın 48 saate kadar askıya alınmasına imkân tanınmaktadır. Askıya alınan hesaba, Cumhuriyet Savcısının yazılı emriyle (gecikmesinde sakınca varsa) veya Hâkim kararıyla askıya alma süresi içinde elkonulabilir. Suçtan elde edilen menfaatin mağdura ait olduğunun anlaşılması halinde soruşturma veya kovuşturma evresinde iade edilmesi sağlanmaktadır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan değişiklikle, nitelikli hırsızlık, nitelikli dolandırıcılık ve banka/kredi kartlarının kötüye kullanılması suçlarında, yalnızca *makul şüphe* koşuluyla banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı ve kripto varlık hizmet sağlayıcısına hesapları 48 saate kadar askıya alma yetkisi verilmesi, Anayasa’nın temel ilkeleriyle bağdaşmayan bir müdahale niteliği taşımaktadır.

“Makul şüphe” ceza muhakemesi hukukunda öngörülebilirliği en düşük eşiklerden biridir. Bu kadar zayıf bir şüphe standardıyla mülkiyet hakkının kullanımını doğrudan sınırlayan bir idari işlem tesis edilmesi, Anayasa’nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi gereği olması gereken öngörülebilirlik ve belirlilik koşullarını karşılamamaktadır. Yaptırıma konu işlemin hakim tarafından değil, doğrudan mali kurum tarafından tesis edilmesi, müdahalenin ağırlığı ile karar mercii arasındaki dengiyi bozmakta ve koruma tedbirlerinde yargısal güvenceleri etkisizleştirmektedir.

Askıya alma işlemine karşı hesap sahibinin hakimliğe değil yalnızca Cumhuriyet Başsavcılığına başvurabilmesi, Anayasa'nın 35. maddesi ile güvence altına alınan mülkiyet hakkını zedelemektedir. Mülkiyet hakkına doğrudan müdahale eden bir tedbirin yargısal denetimini başsavcılık makamının takdirine bağlamak, etkili başvuru hakkını ortadan kaldırmakta; hakkı sürüncemede bırakan bir niteliğe neden olmaktadır. Mülkiyet hakkına müdahale edilirken kolay ve güvencesiz bir yöntem seçilirken bu müdahalenin ortadan kaldırılması daha uzun bir prosedüre tabi tutulmuştur. Bu durum, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı bakımından ağır bir ihlale yol açmaktadır.

Daha vahimi, mali kurumlara askıya alma işlemi bakımından “hukuki sorumsuzluk” tanınmasıdır. Bu sorumsuzluk, kötü niyetli, hatalı veya aşırı yorumla yapılacak askıya alma işlemlerinde dahi herhangi bir yaptırım uygulanmasını engellemekte; keyfiliğe ve ayrımcı uygulamalara zemin hazırlamaktadır. Bu durum, hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu gibi, bireyin mülkiyet hakkını koruyan en temel güvenceleri etkisizleştirmektedir.

Düzenleme aynı zamanda Anayasa'nın 9. maddesindeki yargı yetkisinin yalnızca mahkemelerce kullanılacağına ilişkin temel ilkeye de aykırıdır. Mülkiyet hakkına müdahale niteliğindeki bir tedbirin uygulanması, özünde yargısal bir koruma tedbiridir ve yalnızca hakim kararıyla tesis edilebilir. Bu yetkinin özel kuruluşlara devredilmesi, yargı yetkisinin gaspı niteliği taşımaktadır. Savcılığın el koyma yetkisinin dahi tartışmalı olduğu bir alanda, özel bir mali kuruluşu hesap dondurma yetkisi verilmesi, hukuki güvenliği ihlal eden bir durumdur.

Askıya alma süresinde savcının yazılı emriyle el koyma yapılabilmesi de ölçülülük ilkesine aykırıdır. Savcının gecikmede sakınca olduğunu ileri sürerek hakim denetimini devre dışı bırakabilmesi, Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ve Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk güvenliği ilkelerini ihlal etmektedir.

Mülkiyet hakkını zayıf şüphe standardına bağlayan, yargısal güvenceleri devre dışı bırakan, yargı yetkisini özel kuruluşlara devreden ve sorumsuzluk zırhı ile keyfiliği kurumsallaştıran bu hükmün teklif metninden çıkarılması zorunludur. Bu tür bir düzenleme, ceza muhakemesi hukukunda geri dönülmez hak ihlallerine yol açacak niteliktedir ve demokratik hukuk devleti ilkesinin sınırlarını aşmaktadır. Bu nedenlerle düzenlemenin, Anayasa'nın 2, 9, 13, 35 ve 36. maddelerine açıkça aykırı olması nedeniyle teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

MADDE 24

5271 sayılı Kanunda yapılan değişikliğe göre; TCK m. 155'e eklenen motorlu taşıtlarla ilgili nitelikli güveni kötüye kullanma hali uzlaştırma kapsamı dışına çıkarılmaktadır. Hakaret suçunun (m. 125) önödeme kapsamına alınmasına paralel olarak, şikâyetle bağlı olan hakaret suçu da uzlaştırma kapsamından çıkarılmaktadır. Ön ödeme kapsamındaki bir suç ile uzlaştırma kapsamındaki bir suçun birlikte işlenmesi hâlinde, uzlaştırma kapsamındaki suç bakımından uzlaşma hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmektedir.

Hakaret suçunun uzlaştırma kapsamı dışına çıkarılması, ceza muhakemesinin sistematliğini ve uzlaştırma kurumunun işlevini zedeleyen bir düzenlemedir. Uzlaştırma, ceza hukukunda onarıcı adalet yaklaşımının merkezinde yer alan, mağdur ile fail arasında uyumsuzluğun daha hızlı, daha düşük maliyetle ve daha barışçıl şekilde çözümlenmesini sağlayan bir mekanizmadır. Hakaret suçu ise niteliği gereği en tipik olarak kişisel çatışmalardan, iletişim kazalarından veya gündelik yaşam ilişkilerinden kaynaklanan, mağdur-fail ilişkisi bulunan ve çoğu zaman onarıcı yöntemlerle çözülebilecek suç tipidir. Bu nedenle hakaretin uzlaştırma dışına çıkarılması hem ceza adaletinin işlevselliğine aykırıdır hem de sistematik tutarlılığı ortadan kaldırmaktadır.

Hakaret suçunun siyasî aktörler, gazeteciler, kanaat önderleri ve kamu görevlileriyle ilgili davaların önemli bir kısmında gündeme geldiği gözetildiğinde, uzlaştırmanın kaldırılması özellikle muhalif ifade sahipleri bakımından yargı tehdidini artıran bir sonuç doğurmaktadır. Uzlaştırma, yargılamayı gereksiz yere sürdürmek yerine tarafların anlaşmasını teşvik eden bir mekanizmayken; bunun devre dışı bırakılması, ifade özgürlüğü üzerindeki baskıcı etkiyi güçlendirmektedir. Bu sonuç, Anayasa’nın 25 ve 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğüne dolaylı bir müdahale niteliği taşımaktadır.

Düzenlemenin bütün bu sonuçları, ceza muhakemesi hukukunda öngörülebilirlik, sistematik bütünlük ve temel haklara saygı bakımından ciddi zafiyet yaratmaktadır. Bu nedenle, Anayasa’nın 2, 25 ve 26. maddelerine aykırı düzenlemenin teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

MADDE 30-31-32

5651 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerle içerik çıkarma ve erişimin engellenmesi tedbirlerinin kapsamı genişletilmekte, idari makamların yetkisi ölçsüz şekilde artırılmakta ve yargısal denetim daraltılmaktadır. “İçeriğin çıkarılması” tanımının teknik olarak belirli bir sunucuya müdahaleyi ifade eden önceki halinden çıkarılarak “internet ortamından çıkarılması” biçiminde genişletilmesi, kapsamı belirsiz ve sınırları çizilemeyen bir müdahale alanı yaratmakta; hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği belirlilik ve öngörülebilirlik standartlarını ortadan kaldırmaktadır. Bu düzenleme, Anayasa’nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuki güvenlik ilkesine açıkça aykırıdır.

Bununla birlikte, BTK Başkanına yalnızca suç şüphesine dayanarak içerik çıkarma ve erişimi engelleme kararını resen verebilme yetkisi tanınması, Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçelerini tamamen yok saymaktadır. Temel haklara müdahale niteliği taşıyan bu tür tedbirlerin idari makam tarafından, herhangi bir yargısal süreç işletilmeksizin alınabilmesi; yargı yetkisinin devredilmezliğini düzenleyen Anayasa m. 9’a, adil yargılanma hakkına ilişkin Anayasa m. 36’ya ve masumiyet karinesine ilişkin Anayasa m. 38’e aykırılık oluşturmaktadır. Bu düzenlemenin pratik sonucu, idarenin tek taraflı işlemle ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü üzerinde doğrudan sansür etkisi yaratmasıdır. Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan özgürlüklerin, idari takdirle sınırlanması demokratik toplum düzeniyle bağdaşmamaktadır.

Sulh Ceza Hakimliklerinin “ayrıntılı incelemeye gerek olmaksızın” yirmi dört saat içerisinde karar vermeye zorlanması, yargısal denetimi şekli bir işleme dönüştürmekte ve hak arama özgürlüğünü etkisiz hale getirmektedir. Bu ifade, hâkime dosyayı derinlemesine incelememe, delilleri değerlendirmeme ve yalnızca ilk bakışta edindiği izlenime göre karar verme imkanı tanımakta; adil yargılanma hakkını ihlal etmektedir. Hakimnin yargısal faaliyetini özenli biçimde yürütmeye zorunluluğunu ortadan kaldıran bu yaklaşım, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Ayrıca, Türkiye’den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılarının şikayete konu içeriği çıkarmaması halinde bant genişliğinin yüzde 50 ile yüzde 90 arasında daraltılmasına imkan tanınması, ifade özgürlüğünün teknik olarak ortadan kaldırılmasına yol açabilecek nitelikte ağır bir yaptırımdır. Bant daraltma, belirli bir içeriğe yönelik müdahaleyi aşarak tüm platformu cezalandıran, milyonlarca kullanıcının bilgiye erişim hakkını engelleyen ve demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmayan ölçüsüz bir sınırlama niteliğindedir. Bu yaptırım; Anayasa m. 26’daki ifade özgürlüğü, m. 28’deki basın özgürlüğü, m. 13’teki ölçülülük ilkesi ve m. 2’deki hukuki belirlilik ve güvenlik ilkeleri bakımından açık anayasaya aykırılık taşımaktadır.

Kanun teklifinin Genel Gerekçesinde;

“Anayasa Mahkemesinin birçok kararında belirtildiği üzere, hukuk devletinde yer alan ceza hukuku kuralları önleme ve iyileştirme amaçlarına uygun olarak ölçülü, adil ve orantılı olmalıdır”

İfadesine yer verilmektedir. Belirtilen Anayasa Mahkemesi kararları esasen AKP iktidarının kanun tekniği ve esasını getirdiği “niteliksiz kanunlaştırma”nın sonucudur. 2002 yılından bu yana iktidarda bulunan AKP yürürlükte bulunan hemen hemen bütün kanunlarda değişiklik yapmıştır. Bu kanunların kabul edilmesi sürecinde “müzakereci demokrasi” araçlarına başvurmamış, muhalefetin öneri ve eleştirilerini dikkate almamıştır. Bunun sonucunda açılan iptal davaları sonucu Anayasa’ya aykırı olan pek çok kanun hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve Kanun teklifi gerekçesinde belirtildiği gibi birçok karara konu olmuştur. Bu da istikrarlı veya yerleşik hale gelmiş bir “kanun tekniği”nin bulunmadığı, “kamu yararı” yerine “siyasi sonuç elde etme ve iktidarın otoritesini tesis etme odaklı” bir yaklaşımla hareket edildiğinin açık göstergesidir.

Verilen bu Kanun teklifinin Genel Gerekçesi de bunun itirafı olup, çoğunlukçu anlayışa dayalı kanun yapma sürecinin doğal sonucudur. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararları gerekçe gösterilerek, teklifteki birçok konu şekillendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 5651 sayılı Kanun’un “kişilik haklarının ihlali”ne ilişkin 9. maddesi, hemen hemen aynı hükümlerle yeniden düzenlenmiş, öngörülen cezalar ise arttırılmıştır. Bu açıdan da Anayasa Mahkemesi iptal kararı gerekçeleri istikametinde hareket edilmediği ve kelime oyunları yapılarak durumun geçirtilirmeye çalışıldığı görülmektedir.

Ayrıca daha önce gündeme gelen tekliften farklı olarak, Kanun teklifinin “Genel Gerekçesi”nde AKP iktidarının temel hak ve özgürlükler bakımından yaklaşım ve icraatları ile taban tabana zıt şu ifadelere yer verilmiş, normatif süsleme yapılarak zehirli ağacın meyveleri gizlenmeye çalışılmıştır:

“Adalet, insanlık tarihinin en kadim kavramlarından biri olarak bireylerin haklarının korunmasını, toplumun düzenini ve devletin meşruiyetini sağlayan temel değerdir. İnsanların birlikte yaşamaya başladıkları ilk çağlardan itibaren oluşmaya başlayan adalet kavramı, sosyal ve ekonomik ilişkilerin yoğunlaşmasıyla giderek önem kazanmış ve artık çağımızda bir amaç durumuna gelmiştir. Hukuk sistemlerinin nihai amacı, yalnızca bireyler arasındaki ihtilafların çözümü değil, aynı zamanda toplumun bütününde güven, istikrar ve barışın tesis edilmesidir. Bu bağlamda adalet, hem bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin teminatı hem de devletin faaliyetlerinin meşruiyet ölçütüdür”.

Genel Gerekçe’nin bu ilk paragrafında yer alan “koyu” olarak belirlenen bu ifadeler, AKP iktidarının 23 yıllık yönetiminde olmayan ilkelerin “reform söylemleriyle” vitrine konulmasından ibaret olup adeta itiraf niteliğindedir. Anayasa Mahkemesi kararında, “ifade özgürlüğü”ne getirilen müdahalenin hukuki güvenlik ve belirlilik ölçütleri bağlamında tereddütlere yol açtığı ve kapsamı ile sınırlarının belirli olmadığını belirterek iptal kararı verilmiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekçeleri değerlendirildiğinde, Kanun teklifinin 30 ve 31. Maddelerinde getirilen “yeni” olduğu iddia edilen hükümlerin Anayasa Mahkemesi gerekçesine uygun olmadığı, kelime değişikliği yoluyla adeta aynı hükmüm getirildiği ve “hukuki belirsizlikler”in bulunduğu görülmektedir.

Teklifin 30. (m. 2/(1) ö)) maddesinde, “İçeriğin çıkarılması ve/ veya kaldırılması” yerine “internette kaldırılması” ifadesi getirilmektedir. Bu ikisi arasında bir fark bulunmadığı açıktır. Dolayısıyla aynı işlemin esası farklı olmayan kelime değişikliği yoluyla tekrar getirilmektedir. Yine Teklifin 31. (m. 8 (4)) maddesinde ise “içeriğin çıkarılması ve/veya” şeklinde aynı ifadeye yer verilerek düzenleme yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi tarafından, BTK Başkanına verilen “içeriğin yayından çıkarılması” yetkisi, “masumiyet karinesi”ne aykırı bulunarak iptal edilmesine rağmen Teklifte bu yetkinin Hâkim onayı şartı konularak aynı şekilde geri getirilmiş olduğu görülmektedir. Bu husus Anayasa’nın 38. maddesine ve AİHS’nin 6/2 maddesine aykırıdır.

Bu sebeplerle, getirilen düzenleme Anayasa’nın 11. Maddesinde yer verilen “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.” hükmü ile Anayasa’nın 153. Maddesinde yer verilen “Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar.” hükmü ile düzenlenen Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ilkesine aykırı olduğu söylenebilir.

Teklifin 32. Maddesiyle (m. 9/(2), ve m. (4)), “Sulh ceza hâkimliğince, ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde yirmi dört saat içinde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilir.” Hükmünde, “ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde” yetkisi “hukuki belirlilik, öngörülebilirlik ve hukuki güvenlik” ilkesinden yoksun olması ve bu sebeple de Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan “hukuk devleti” ilkesine ve Anayasa’nın 38. Maddesinde yer alan “suç ve cezalarda kanunilik” ilkesine aykırı olduğu açıktır.

“İlk bakışta ihlal doktrini”nin her ne kadar çatışan hakların dengesi itibarıyla gerekli bir yaklaşım olduğu dile getirilse de, taşıdığı hukuki belirsizlikler ifade hürriyeti bakımından keyfi bir sınırlayıcılığa dayanak olabilecek ve yapılan düzenleme ile Anayasa’nın 13. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

Kanun Teklifinde Gerekçe Gösterilen Anayasa Mahkemesi’nin 11/10/2023 tarihli ve E: 2020/76; K: 2023/172 sayılı Kararı’ndan İlgili Bölümler

“Ç. Kanun’un 4. Maddesiyle 5651 Sayılı Kanun’un 8. Maddesinin (4) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan “...erişimin engellenmesi...” İbaresinin “...içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi...” Şeklinde Değiştirilmesinde Bulunan “...içeriğin çıkarılması ve/veya...” İbaresini ile (11) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan “...erişim sağlayıcısına, ...” İbaresinin “...ilgili içerik, yer ve erişim sağlayıcısına, ...” Şeklinde Değiştirilmesinin İncelenmesi

76. Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında “Suçluluğu hükmen sabit oluncayakadar, kimse suçlu sayılamaz.” şeklinde de açıkça ifade edilen ve Anayasa’nın 36. Maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının da bir unsuru olan masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır.

77. Masumiyet karinesi uyarınca, bir kişinin suçlu olarak nitelendirilebilmesi ve hakkında ceza hukukunun alanına giren yaptırımların uygulanabilmesi, kesin hükümle mahkûm olmasına bağlıdır. Anayasa’nın anılan maddesinde yer alan bu güvencenin mahkeme kararına işaret ettiği açıktır. Dolayısıyla bağımsız bir mahkeme tarafından verilen bir hüküm bulunmaksızın kişilerin suçlu kabul edilmesi masumiyet karinesi güvencesiyle de çelişebilir. Nitekim kişinin suçluluğuna bağımsız mahkemece karar verilmesini öngören anayasal güvence feragat edilebilir nitelikte değildir (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013; E.2022/72, K.2023/3, 5/1/2023, § 27).

Bir yaptırımın veya hukuki bir tasarrufun/işlemin hangi şartlarla suç isnadı niteliğinde sayılıp suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebileceği Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında açıkça ifade edilmiştir (D.M.Ç., B. No: 2014/16941, 24/1/2018; B.Y.Ç., B. No: 2013/4554, 15/12/2015; Selçuk Özbölük, B. No:2015/7206, 14/11/2018; bu yöndeki AİHM kararları için bkz. Engel ve diğerleri/Hollanda [GK], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976; Benham/Birleşik Krallık [BD], B. No: 19380/92, 10/6/1996).

84. İçeriğin çıkarılması kararı verilmesi şeklindeki idari tedbirin bir suç şüphesine bağlı olarak uygulandığı açıktır. Anayasa’nın 38. maddesi suç şüphesi altında bulunan kişiyle ilgili olarak çeşitli tedbirler alınmasını mutlak olarak yasaklamamaktadır. Suç şüphesi altında bulunan kişiye ilişkin olarak çeşitli adli ve idari tedbirlerin alınmasına anayasal bir engel

bulunmamaktadır. Ancak öngörülen tedbirin ceza yargılaması süreciyle bağlantılı olarak yürütülen geçici bir tedbir niteliğinde olması gerekir. Ceza yargılaması sürecinden tamamen kopuk olarak uygulanması ve nihai nitelik taşıyan tedbirler, kişinin ceza mahkemesi kararından önce suçlu muamelesi görmesi sonucunu doğurduğundan masumiyet karinesini zedeler.

85. *Dava konusu kurallarda öngörülen tedbirin ceza yargılaması sürecinden kopuk ve Başkan tarafından yapılacak bir suç tespitine bağlı olarak uygulanan nihai bir tedbir niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Başkan tarafından uygulanan idari tedbir, tedbirin uygulamasının gerekçesini oluşturan suçla ilgili olarak başlatılan ceza soruşturması sürecinde gözden geçirilememekte, yargılama mahkûmiyet dışında bir hükümle neticelense bile içeriğin çıkarılması kararı ayakta kalmaya devam etmektedir. Bu durumda, masumiyet karinesinin birinci boyutunu oluşturan ve bir kimsenin suçlu olduğu kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla tespit edilene kadar ona suçlu gibi muamele edilemeyeceğine ilişkin güvence anlamsız hâle gelmektedir.*

86. *Sonuç olarak ceza kanunlarında suç olarak düzenlenen eylemlerin işlendiğinin henüz kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla tespit edilmeden idari bir makamın yapacağı suç tespitine bağlı olarak nihai bir tedbir mahiyetinde olan içeriğin çıkarılması kararı verilmesinin ve bu kararın icra edilmemesi durumunda idari para cezası uygulanmasının masumiyet karinesini ihlal ettiği değerlendirilmiştir.*

D. Kanun'un 5. Maddesiyle 5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesinin (5) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...erişimin engellenmesi..." İbaresinin "...içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi..." Şeklinde Değiştirilmesinin, Değiştirilen (8) Numaralı Fıkrasının (9) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...erişimin engellenmesi..." İbaresinin "...içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi..." Şeklinde Değiştirilmesinin, (9) Numaralı Fıkrasından Sonra Gelmek Üzere Eklenen (10) Numaralı Fıkrasının (11) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...sorumlu kişi, ..." İbaresinin "...içerik, yer ve erişim sağlayıcıların sorumluları, ..." Şeklinde Değiştirilmesi ile Anılan Maddenin (1) ve (3) Numaralı Fıkralarının İncelenmesi

91. *(5) numaralı fıkrada ise sulh ceza hâkimi tarafından madde kapsamında verilecek içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararlarının doğrudan Birliğe gönderileceği belirtilmiştir. Söz konusu fıkralarda yer alan "...içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi..." ibaresi dava konusu kurallardan birini oluşturmaktadır.*

96. *Dava dilekçesinde ve başvuru kararında özetle; dava konusu kurallar kapsamında uygulanabilecek içeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi kararının hukuki niteliğinin belirsiz olduğu, bu kararların koruma tedbiri olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı, nitekim herhangi bir suç veya ceza soruşturması bulunmamasına rağmen haklarının ihlal edildiğini ileri sürenlerin talebi üzerine idari kolluk yetkisi bulunmayan sulh ceza hâkimliklerince bu yönde karar verilebileceği, bu yöntemin hukuk sistematığına aykırı olduğu,*

kurallarda bu yöntemin hangi esaslar kapsamında uygulanacağı hususunda belirliliğin bulunmadığı, ... keyfi müdahalelere karşı yeterli güvence içermediği, kurallarla ifade ve basın özgürlüklerinin ölçüsüz biçimde sınırlandığı, kuralların birçok yönden belirsizlikler içerdiği, nitekim uygulanmaları sonucu bir tür sansür mekanizmasının ortaya çıktığı, ...

98. Anayasa'nın 13. maddesi gereğince böyle bir sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebeplerine, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir.

99. ... Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında kanunilik ilkesi yönünden değerlendirilmiştir...

104. Sonuç olarak 9. maddenin uygulanması bağlamında sulh ceza hâkimliklerinin çelişmeli bir yargılama yapmadan, gecikilmeksizin ve hızlıca bertaraf edilme ihtiyacını ortaya koyamadan sonuca vardıklarının anlaşıldığı ve çatışan haklar arasında adil bir denge gözetiminin sağlanmasına ilişkin bir yaklaşımın tespit edilemediği vurgulanmıştır. Ayrıca gerekçeli kararların somut olayların şartlarından bağımsız ve genel ifadeler içerdiği, olaylara konu yayınların kişilik haklarını ilk bakışta görülebilecek ve apaçık bir şekilde ihlal etmiş olduğu tespitinin nasıl yapıldığının anlaşılamadığı açıklanmış, benzer durumun sulh ceza hâkimliği kararlarına itiraz edilmesi üzerine verilen kararlarda da yer aldığı ifade edilmiştir.

105. Bu çerçevede 9. maddenin kapsamı ve sınırlarının belirli olmamasının yargı makamlarına geniş bir takdir alanı yarattığı ve Anayasa Mahkemesine yapılan başvurulara ilişkin somut olaylara bakıldığında 9. madde kapsamında verilen kararlara karşı itirazlardan sonuç alınmanın imkânsız olmasa da zor olduğunun görüldüğü değerlendirilmiştir.”

5651 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler, yalnızca anayasal güvenceler bakımından değil, Anayasa Mahkemesi'nin daha önce aynı kanun hükümlerine ilişkin verdiği iptal kararlarının gerekçeleri bakımından da açık bir aykırılık taşımaktadır. AYM, önceki kararlarında erişim engelleme ve içerik çıkarma tedbirlerinin ancak yargısal denetim güvencesiyle, belirlilik ilkesiyle ve ölçülülük kriterleriyle bağdaşırsa meşru kabul edilebileceğini açıkça belirtmiştir. İdari bir makamın, özellikle de BTK Başkanının, yargı süreci işletilmeksizin içerik çıkarma ve erişim engelleme kararı verebilmesini, temel hak ve özgürlükler yönünden kabul edilemez bulmuştur.

Yeni düzenleme ise AYM'nin bu gerekçelerini karşılamak bir yana, aynı sorunları daha da ağırlaştırarak yeniden üretmektedir. BTK Başkanına suç şüphesi üzerine tek taraflı ve gecikmeksizin erişim engelleme kararı verme yetkisi tanınması, AYM'nin “idarenin keyfi müdahale riskini ortadan kaldırma” yönündeki açık uyarısına aykırıdır. Yüksek Mahkeme, özellikle ifade özgürlüğünü sınırlayan idari işlemlerde “yargısal güvencenin zorunlu olduğunu” vurgulamışken, yeni düzenleme idari yetkiyi genişletmekte ve yargısal denetimi ikincil ve etkisiz bir aşamaya indirmektedir.

Ayrıca AYM, önceki kararlarında erişim engellemenin ancak orantılı ve hedefe yönelik bir müdahale olduğunda meşru sayılabileceğini; geniş kapsamlı engellemelerin ise demokratik toplum düzeniyle bağdaşmadığını belirtmiştir. Buna rağmen yeni düzenleme, sosyal ağ sağlayıcılarının tek bir içeriği çıkarmaması halinde tüm platforma %50–90 oranında bant daraltma yaptırımı uygulanmasına izin vererek ölçülülük ilkesini tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bu, AYM’nin açıkça reddettiği kolektif cezalandırma niteliğinde bir müdahaledir ve ifade özgürlüğünün özüne dokunmakta, otosansüre zemin hazırlamaktadır.

Sonuç olarak, yapılan değişiklikler bir bütün olarak değerlendirildiğinde; yargısal denetimi etkisizleştiren, idareye sınırsız nitelikte takdir yetkisi tanıyan, ifade ve basın özgürlüğünü keyfi şekilde sınırlayan, belirlilik ve ölçülülük ilkelerini yok sayan bir düzenleme ortaya çıkmaktadır. Anayasa’nın 2, 9, 13, 26, 28, 36 ve 38. maddeleriyle bağdaşmayan bu hükümler, demokratik bir hukuk devletinde kabul edilemeyecek ölçüde ağır hak ihlallerine yol açabilecek niteliktedir. Bu nedenle söz konusu düzenlemelerin teklif metninden çıkarılması zorunludur.

MADDE 33

Düzenleme ile, elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz olmayan (çipli olmayan) kimlik belgeleriyle abonelik kaydı yapılamayacaktır. Kayıt esnasında kişinin kimliği, kimlik belgesi ve biyometrik verilerle (yüz/parmak izi) veya kimliği doğrulayıcı şifre vasıtasıyla teyit edilecektir. Yabancı uyruklu kişilerin abonelik kayıtlarının Göç İdaresi Başkanlığı üzerinden teyit edilmesi zorunluluğu getirilmektedir.

İşletmecilere, üç ayda bir abonelerin (ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi vb.) aktifliğini teyit etme ve teyit edilemeyen hatların bağlantısını kesme yükümlülüğü getirilmektedir. BTK tarafından belirlenecek sınırdan fazla hat açma ve belirlenecek sayıdan fazla abone numarası kullanılan cihazlara hizmet verme yasağı getirilmektedir.

Düzenleme ile kimlik doğrulama süreçlerinin elektronik kimlik kartları ve biyometrik veriler üzerinden yürütülmesi zorunluluğu getirilmektedir. Bu zorunluluk, kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği ve temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması bakımından önemli tartışmaları ortaya çıkarmaktadır. Ancak teklifin gerekçesine bakıldığında bu yönde hiçbir tartışma yapılmadığı görülmüştür. Verilerin güvence altına alınması, mahremiyetin korunmasına ilişkin hiçbir güvence vermeyen düzenleme, bu yönüyle apaçık bir biçimde özensizdir. Kimlik doğrulama amacıyla kişilerin yüz veya parmak izi gibi özel nitelikli biyometrik verilerinin işletmecilere verilmesi, kamu gücünün bireyin mahremiyet alanına yoğun ve geniş kapsamlı bir müdahalesini teşkil etmektedir. Düzenlemenin gerekçesi, kimlik sahteciliği ile mücadele ve abonelik işlemlerinde güvenliğin sağlanması olarak ifade edilse de, müdahalenin niteliği ve kapsamı değerlendirildiğinde, kamu yararı ile bireyin hakkı arasında makul bir denge kurulmadığı anlaşılmaktadır.

Kişisel verilerin korunması hakkı, Anayasa'nın 20. maddesi ve ilgili uluslararası belgelerle güvence altına alınmış temel bir haktır. Özellikle özel nitelikli kişisel veriler, niteliği gereği daha sıkı korunmayı gerektirmektedir. Biyometrik veriler, kişinin kimliğini tek başına ortaya koyabilen, değiştirilemeyen, sınırsız süreyle kullanılabilir nitelikteki verilerdir. Bu nedenle veri ihlalinin sonuçları sıradan bir kimlik veya adres bilgisinin sızmasına kıyasla çok daha ağırdır. Düzenleme ile kişilerin abonelik işlemlerinde biyometrik veri vermeye fiilen zorlanması, kişisel verilerin korunmasının çekirdek alanına müdahale niteliği taşımaktadır.

Düzenlemede göze çarpan en temel sorunlardan biri, özel nitelikli verilerin işlenmesine ilişkin açık bir hukuki güvence mekanizmasının bulunmamasıdır. İşletmelere geniş kapsamlı veri işleme yetkisi verilirken, bu verilerin kimler tarafından, hangi teknik tedbirlerle, ne kadar süreyle saklanacağı ve hangi denetim mekanizmalarının işletileceği düzenlenmemektedir. Kötüye kullanım halinde uygulanacak yaptırımların belirtilmemesi ise, özel hayatın gizliliğini ciddi şekilde riske atmaktadır. Kişisel verilerin korunması hukuku, yalnızca verilerin toplanması sürecini değil, aynı zamanda verinin saklanması, üçüncü kişilerle paylaşılması ve güvenliğinin sağlanması gibi aşamaları da kapsayan bütüncül bir mekanizma gerektirmektedir. Ancak düzenlemede bu yönlerin hiçbirine ilişkin açık ve bağlayıcı bir normatif çerçeve bulunmamaktadır.

Bu yönüyle düzenleme, Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ve orantılılık ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır. Bir temel hakkın sınırlandırılabilmesi için sınırlandırmanın gerekli olması, amaca ulaşmaya elverişli olması ve ölçülü olması gerekmektedir. Abonelik işlemlerinde kimlik doğrulama ihtiyacı bir kamu yararı olarak kabul edilse de, bu yararın sağlanması için bireylerden biyometrik veri alınmasının zorunlu olduğu söylenemez. Kimlik doğrulama farklı teknik araçlarla yapılabilecek iken özel nitelikli verilerin toplanması, en ağır müdahale aracının seçildiğini göstermektedir. Bu durum gereklilik unsurunu zayıflatmakta, orantılılığı ise tamamen tartışmalı hale getirmektedir.

Öte yandan düzenleme, kamu yararı adına korunan hukuki değer ile bireyin feda edilen hukuki değerinin dengeli bir biçimde ele alınmadığını göstermektedir. Korunan hukuki değer, abonelik işlemlerinde sahtecilik ve yasa dışı hat kullanımının azaltılmasıdır. Feda edilen hukuki değer ise bireyin mahremiyet hakkı, kişisel veri üzerinde tasarruf hakkı ve kendi bedensel özelliklerine ilişkin bilgilerin kontrolünü elinde bulundurma özgürlüğüdür. Bu iki değer karşılaştırıldığında, müdahalenin ağırlığının amacın gerektirdiği sınırları aştığı açıktır. Kamu düzeninin korunması elbette önemli bir amaçtır; ancak bu amaç doğrultusunda bireyin en hassas kişisel verilerinin işletmecilere verilmesine zorlanması, bireyin temel haklarının özüne dokunan bir müdahaledir.

Düzenlemenin işletmecilere abonelerin aktifliğini düzenli olarak kontrol etme, teyit edilemeyen hatların bağlantısını kesme gibi görevler yüklemesi de, özel hayatın gizliliği ve haberleşme hürriyeti bakımından yeni bir müdahale alanı oluşturmaktadır. Bir hat sahibinin yaşamına, hukuki statüsüne veya faaliyetlerine ilişkin çeşitli bilgilerin işletmeci tarafından takip edilmesi, veri minimizasyonu ilkesine aykırıdır. Bu ilke, kişisel verilerin yalnızca gerekli olduğu ölçüde işlenmesini öngörmektedir. Ancak düzenleme, işletmeciye gereğinden fazla veri işleme alanı tanımakta ve hat sahibinin özel yaşamına ilişkin geniş bir gözetim alanı yaratmaktadır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında düzenleme, veri güvenliği bakımından yeterli normatif ve teknik güvenceleri içermediği için hukuk devleti ilkesiyle uyumlu bir çerçeve sunmamaktadır. Bir temel hakka müdahalenin meşru kabul edilebilmesi için yalnızca kamu yararı bulunması yeterli değildir; aynı zamanda müdahalenin sınırlarının belirli, öngörülebilir, denetlenebilir ve kötüye kullanıma karşı güvence altına alınmış olması gerekmektedir. Düzenleme bu unsurların hiçbirini karşılamamaktadır.

Sonuç olarak, abonelik işlemlerinde kimlik doğrulama amacıyla biyometrik veri işlenmesini öngören bu değişiklik, bireyin temel hak ve özgürlükleri bakımından aşırı bir müdahale niteliği taşımaktadır. Kamu yararı ile bireyin hakkı arasında kurulması gereken hassas denge boş bırakılmaktadır. Korunan hukuki değer ile feda edilen hukuki değer arasında makul bir oran bulunmamakta; düzenleme, amacını aşan, orantısız ve ölçüsüz bir müdahale olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle düzenlemenin yeniden ele alınması, veri güvenliğine ilişkin bağlayıcı güvenceler getirilmesi ve alternatif kimlik doğrulama yöntemlerinin geliştirilmesi zorunluluk arz etmektedir. Anayasa'nın 2, 13 ve 20. maddeleriyle bağdaşmayan bu hükümler, demokratik bir hukuk devletinde kabul edilemeyecek ölçüde ağır hak ihlallerine yol açabilecek niteliktedir.

MADDELERE İLİŞKİN ÖNERGELERİMİZ

Teklifte değiştirilmesini, tali komisyona sevk edilmesini veya teklif metninden çıkarılmasını talep ettiğimiz düzenlemelere ilişkin önergelerimiz komisyonda dile getirilmiş ancak yeterli tartışma yapılmaksızın reddedilmiştir. Genel Kurulda değerlendirilmesi amacıyla aşağıda sunulmaktadır;

DÜZENLEMENİN TEKLİF METNİNDEN ÇIKARILMASI YÖNÜNDE VERİLEN ÖNERGELERİMİZ

MADDE 16

TCK 125'teki hakaret suçunun tüm halleri önödeme kapsamına alınırken, kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret istisna tutulmaktadır. Böylece AYM'nin iptal ettiği bir kural özünü koruyacak biçimde yeniden ihdas edilmekte; kamu görevlisine yönelik hakaret, gerekçesi açıklanamayan bir tercihle önödeme dışında bırakılmaktadır.

Aynı hukuki değere yönelen fiiller arasında yalnızca mağdurun kamu görevlisi olması sebebiyle farklı usul rejimi kurulması, Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine açık aykırılık oluşturmaktadır. Bu ayırım, özellikle gazeteciler, siyasetçiler ve muhalif aktörler üzerinde yargı tehdidini artırmakta; ifade özgürlüğünü cezai baskı altına sokmaktadır.

Kamu görevlilerinin demokratik düzende daha geniş eleştiri sınırlarına tabi olması gerekirken, düzenleme eleştiriye cezalandıran bir mekanizma kurarak Anayasa'nın 2, 11, 25, 26 ve 153. maddelerine aykırı bir sonuç yaratmaktadır. AYM kararlarının bağlayıcılığı yok sayılmakta, iptal edilen norm işlevsel olarak geri getirilmektedir. Bu nedenle değişikliğin teklif metninden çıkarılması yönündeki önergemiz de komisyon görüşmeleri sırasında yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

MADDE 19

Söz konusu düzenleme ile, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçuna yönelik hapis cezasının alt ve üst sınırının artırılması ve kurusıkı silah kullanımı için müstakilen ceza öngörülmesi, fiilin tehlikeliliğiyle orantısız bir cezalandırma rejimi yaratmaktadır. Kurusıkı silahların teknik olarak daha düşük tehlike oluşturmalarına rağmen yaptırımın ateşli silaha yaklaşacak şekilde ağırlaştırılması, ölçülülük ve bireyselleştirme ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Cezaların yapay biçimde yükseltilmesi, hapis cezasını fiili bir zorunluluk haline getirmekte; kişi özgürlüğüne ölçsüz müdahale yaratmaktadır. Aynı tehlike düzeyinde olmayan araçların yaptırımsal olarak birbirine yaklaştırılması, Anayasa'nın 10, 13 ve 2. maddelerine aykırıdır. Bu nedenle değişikliğin teklif metninden çıkarılması yönündeki önergemiz de komisyon görüşmeleri sırasında yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

MADDE 21

Ulaşım aracını kaçırma suçunda cebir/tehdit unsurunun kaldırılarak “hukuka aykırı davranış” gibi belirsiz bir kavramın suçun işlenmesi için yeterli görülmesi, ceza normunu öngörülemez hale getirmektedir. “Hukuka aykırı davranış” ibaresi, Anayasa’nın 2. maddesindeki belirlilik ilkesine açık aykırılık teşkil etmektedir. Bu kavramın geniş yorumlanması, araçlı protestolar gibi barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin suç kapsamına sokulması riskini doğurmakta; Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına cezai tehdit yöneltmektedir.

Bu ağırlaştırılmış rejim, ölçülülük ve özgürlük-güvenlik dengesini bozarak Anayasa’nın 2, 13 ve 34. maddelerine aykırı bir düzenleme oluşturmaktadır. Bu nedenle değişikliğin teklif metninden çıkarılması yönündeki önergemiz de komisyon görüşmeleri sırasında yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

MADDE 22

Makul şüpheyile banka, ödeme kuruluşu ve kripto hizmet sağlayıcılarına hesapları 48 saatliğine askıya alma yetkisi verilmesi, mülkiyet hakkına en zayıf şüphe eşiğiyle müdahale anlamına gelmektedir. Kararın yargı tarafından değil doğrudan mali kurumca alınması, Anayasa’nın 2 ve 9. maddelerinde güvence altına alınan hukuk devleti ve yargı yetkisinin münhasırlığı ilkelerine aykırıdır.

Askıya alma işlemine karşı yalnızca savcılığa başvuru imkanı tanınması, mahkemeye erişim hakkını fiilen ortadan kaldırmakta; mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin kaldırılmasını geciktirmektedir. Mali kurumlara tanınan sorumsuzluk zırhı ise keyfiliği kurumsallaştırmaktadır. Savcının yazılı emriyle el koyma yetkisinin genişletilmesi de ölçülülük ve yargısal güvencelerle bağdaşmamaktadır. Düzenleme Anayasa’nın 2, 9, 13, 35 ve 36. maddelerine açık aykırılık taşımaktadır. Bu nedenle değişikliğin teklif metninden çıkarılması yönündeki önergemiz de komisyon görüşmeleri sırasında yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

MADDE 24

Hakaret suçunun uzlaştırma kapsamından çıkarılması, hem ceza muhakemesinin sistematüğını hem de onarıcı adalet anlayışını zedelemektedir. Hakaret, tipik olarak taraflar arasında çözümünü uzlaşma yoluyla mümkün olan bir uyuşmazlık türüdür. Uzlaştırmanın kaldırılması, özellikle siyasetçi, gazeteci ve muhalif ifade sahipleri bakımından yargı baskısını artırıcı etki doğurmaktadır.

Bu değişiklik, ifade özgürlüğü üzerinde gereksiz ve dolaylı bir sınırlama oluşturarak Anayasa’nın 2, 25 ve 26. maddelerine aykırıdır. Bu nedenle değişikliğin teklif metninden çıkarılması yönündeki önergemiz de komisyon görüşmeleri sırasında yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

MADDE 30–31–32

5651 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerle içerik çıkarma kapsamı genişletilmekte, BTK Başkanına yargısal süreç olmaksızın içerik çıkarma ve erişimi engelleme yetkisi verilmekte ve yargısal denetim fiilen etkisizleştirilmektedir. “İnternet ortamından çıkarma” ibaresi belirsizdir ve hukuki güvenliği ortadan kaldırmaktadır.

BTK’nın suç şüphesiyle resen erişim engelleme kararı verebilmesi, Anayasa’nın 9, 25, 26, 28, 36 ve 38. maddelerinde güvence altına alınan yargısal güvenceleri yok saymakta; idari işlem yoluyla sansürü kurumsallaştırmaktadır. Sulh Ceza Hakimliklerinin “ayrıntılı inceleme yapılmaksızın” karar vermeye zorlanması ise yargı denetimini şekle indirgemektedir.

Tek bir içeriğin çıkarılmaması halinde sosyal ağ sağlayıcısına %50–90 bant daraltma yaptırımı uygulanması, ifade özgürlüğünü teknik olarak ortadan kaldırılabilecek ölçüsüz bir müdahaledir. Bu yaptırım milyonlarca kişinin bilgiye erişimini engellemekte ve kolektif cezalandırma niteliği taşımaktadır. Düzenleme, AYM’nin önceki iptal gerekçelerini de tamamen yok saymaktadır. Mahkemenin “idari keyfiliğin önlenmesi” ve “yargısal güvence zorunluluğu”na ilişkin uyarıları görmezden gelinmiştir.

Sonuç olarak, yapılan değişiklikler bir bütün olarak değerlendirildiğinde; yargısal denetimi etkisizleştiren, idareye sınırsız nitelikte takdir yetkisi tanıyan, ifade ve basın özgürlüğünü keyfi şekilde sınırlayan, belirlilik ve ölçülülük ilkelerini yok sayan bir düzenleme ortaya çıkmaktadır. Anayasa’nın 2, 9, 13, 25, 26, 28, 36 ve 38. maddeleriyle bağdaşmayan bu hükümler, demokratik bir hukuk devletinde kabul edilemeyecek ölçüde ağır hak ihlallerine yol açabilecek niteliktedir. Bu nedenle değişikliğin teklif metninden çıkarılması yönündeki önergemiz de komisyon görüşmeleri sırasında yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

DÜZENLEMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI YÖNÜNDE VERİLEN ÖNERGELERİMİZ

MADDE 6

1136 sayılı Avukatlık Kanununda Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükümlerin yeniden düzenlenmesi, AYM kararlarının gerektirdiği ölçütleri karşılamamaktadır. AYM, önceki düzenlemeyi iptal ederken disiplin suçlarının belirsiz olduğunu, yaptırım ile fiil arasında açık bir ilişki kurulmadığını, avukatlar açısından yeterli hukuki güvence bulunmadığını ve normların keyfiliğe kapı araladığını tespit etmiştir. Yeni düzenleme ise bu sorunları gidermemekte, aksine genişletmektedir.

Disiplin suçlarının sonuna eklenen “nitelik ve ağırlık itibarıyla benzer eylemlerde bulunmak” ibaresi, Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesini ihlal etmektedir. Bu ifade tipiklik ilkesini ortadan kaldırarak baro disiplin kurullarına sınırsız takdir alanı tanımakta, avukatın hangi davranışının hangi cezayı doğuracağını öngörülemez hale getirmektedir. Bu durum, AYM’nin iptal gerekçesinde altını çizdiği riskleri aynen yeniden üretmektedir.

Avukatın disiplin tehdidi altında görev yapması, bağımsız savunma hakkını zayıflatmaktadır. Kanunilik ve belirlilik sağlanmadıkça savunma mesleği güvence altına alınmış sayılamaz. Aynı biçimde Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük ilkesi de ihlal edilmektedir; zira avukatın meslek hayatını doğrudan etkileyen ağır sonuçlar, belirsiz ifadeler üzerinden doğmakta ve sınırlama demokratik toplum düzeninin gereklerini karşılamamaktadır. Tüm bu nedenlerle teklif metnindeki ilgili fıkraların çıkarılması amacıyla vermiş olduğumuz önerge yeterince tartışılmaksızın reddedilmiştir.

TALİ KOMİSYONDA GÖRÜŞÜLMESİ YÖNÜNDE VERİLEN ÖNERGELER

2/3393 Esas No'lu “Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin 30,31,32'inci maddeleri bilişim sistemine ilişkin teknik bilgi gerektirdiğinden Tali Komisyon sıfatıyla Dijital Mecralar Komisyonu bünyesinde görüşülmesine ve komisyondan bu hususta rapor alınmasına karar verilmesine ilişkin önergemiz reddedilmiştir.

SONUÇ OLARAK;

Cumhuriyet Halk Partisi TBMM Adalet Komisyonu üyeleri olarak; 2/3393 Esas No'lu “Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin yasalaşmasına; Anayasa'nın 2, 7, 9, 10, 11, 13, 20, 22, 25, 26, 28, 34, 35, 36, 38, 88 ve 153'üncü maddelerine açıkça aykırı olmasından dolayı karşı olduğumuzu bildiririz.

Süleyman Bülbül
Aydın

İsmail Atakan Ünver
Karaman

Turan Taşkın Özer
İstanbul

Gizem Özcan
Muğla

Cumhur Uzun
Muğla

İnan Akgün Alp
Kars

Aliye Coşar
Antalya

MUHALEFET ŞERHİ

A. TEKLİFİN GENELİNE DAİR GÖRÜŞLERİMİZ

Adaletin Yüzyılı Mı, Palyatif Paketler Çağı Mı?

AKP bugüne kadar çıkardığı yargı paketlerine temel oluşturan 2009, 2015 ve 2019 Yargı Reformu Strateji Belgelerinden sonra 2025–2029 Yargı Reformu Strateji Belgesini de yeni dönemin çerçevesi olarak sunmuştur. 11. Yargı Paketi de bu çerçeve içinde “Türkiye Yüzyılı – Adaletin Yüzyılı” vizyonu ile gündeme gelmiştir.

Tüm bu Yargı Reformu Strateji Belgeleri, yargı bağımsızlığı, HSK’nın tarafsızlığı, ifade özgürlüğünün genişletilmesi, temel hak ve özgürlüklerde uluslararası standartlara uyum, adil yargılanma güvenceleri, AIHM içtihatlarına uyum, öngörülebilirlik ve şeffaflık gibi kavramlar etrafında bir reform iddiası kurmaktadır. Ancak bu iddia, hukuki ve kurumsal sonuç üreten bir siyasal tercihe dönüşmemiş; reform söylemi metinlerde kalmış, yasama pratiği ise bu iddiayla ters yönde ilerlemiştir.

Bu nedenle 11. Yargı Paketi olarak sunulan teklif dâhil olmak üzere getirilen paketler, adalet sisteminin mevcut sorunlarını çözmek bir yana, bizzat kendileri yeni sorun alanları, yeni eşitsizlikler ve yeni adaletsizlik biçimleri üretmeye başlamıştır. Toplumun makul sürede yargılanma, bağımsız mahkemeler, keyfi

tutuklamaların önlenmesi, ifade özgürlüğünün güvence altına alınması ve infaz rejimindeki eşitsizliklerin giderilmesi yönündeki talepleri bu paketlerin dışında bırakılmış; bunun yerine güvenlik öncelikli bir hukuk anlayışı kalıcılaştırılmıştır.

Tam da bu nedenle AKP, getirdiği her yeni yargı paketini, artık önceki paketlerin yarattığı sorunları “gidermek” iddiasıyla kamuoyuna sunmaya başlamıştır. Bu durumun en çarpıcı örneklerinden biri, kamuoyunda COVID–19 infaz düzenlemesi olarak bilinen ve 9. Yargı Paketiyle getirilen düzenlemenin yol açtığı derin eşitsizliklerin, bu kez teklifin 27. maddesiyle yeniden önümüze getirilmesidir. Ancak sorunları giderme iddiasıyla yapılan bu müdahale, infaz hukukunda geçici, seçici ve parçalı düzenlemelerini çoğaltmaktadır. Bu yöntem reform söylemini boş bir gösterene dönüştürmekte ve iktidarın adalet anlayışının bir kriz yönetimi hukuku olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak ortada “Adaletin Yüzyılı”nı inşa eden bir reform iradesi değil; her yeni paketle bir öncekinin yarattığı adaletsizliği yamamaya çalışan, kalıcı adalet yerine geçici çözümleri çoğaltan ve toplumu palyatif paketler çağında oyalayan bir hukuk pratiği bulunmaktadır.

Bir Hukuk Politikası Olarak: Barış ve Demokratikleşme

1 Ekim 2024 tarihinden bu yana ilerleyen Barış ve Demokratik Toplum Süreci’nin bir devlet politikası olarak kabul edilmesi toplumun geniş kesimlerinde sürecin ruhuna, amacına ve hedeflerine uygun yasal düzenlemeler yapılması yönünde beklentiler yaratmıştır. Bu sürecin takibi ve ilerletilmesi amacıyla TBMM bünyesinde 5 Ağustos 2025 tarihinde Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi kurulmuş, sürecin yasal ihtiyaçlarının belirlenmesi için uzun süreli ve sistematik çalışmalar yürütmüştür. Her ne kadar Komisyon, kendi yasa önerilerini ve raporunu hazırlayarak Meclis’e sunacak olsa da böylesi bir konjonktürde yapılacak tüm yasa ve politika yapım süreçlerinde bu görüşlerin dikkate alınmasını beklemek hatalı bir yaklaşım olmayacaktır.

Nitekim Komisyonun temel hedeflerinden biri olan “Türkiye’nin demokratikleşmesi” yalnızca yapılacak birkaç yasa yapımıyla mümkün olmayıp, ülkenin hukuk politiğinin bu yöne evrilmesi, bütünlüklü ve sistematik çalışmalarla bu idealin gerçekçi kılınması gerekmektedir. Ne var ki bugün önümüze getirilen 11. Yargı Paketi, bu söylemin gerektirdiği siyasal iradeyi ve yapısal reform perspektifini taşımamaktadır.

Demokratikleşme iddiası, öncelikle siyasi alanın ve faaliyetlerin kriminalize edilmesine son verilmesi, ifade özgürlüğünün güvence altına alınması, toplumsal kesimlerin demokratik temsiline yönelik engellerin kaldırılması ve çözüm-süreç perspektifinin güçlendirilmesiyle anlamlıdır. Oysa bugün Türkiye’de, barış talebinin ve demokratik siyasetin en meşru temsilcileri hâlâ ağır yargısal baskı altındadır. Bu baskının en çarpıcı göstergelerinden biri Sn. Selahattin Demirtaş’a ilişkin AİHM kararlarının seyridir. AİHM, 20 Kasım 2018’de verdiği ilk önemli kararla tutukluluğun siyasi amaç taşıdığını açıkça belirlemiş; 22 Aralık 2020’de bu tespiti yeniden vurgulamış; 8 Temmuz 2025’te ise Kobane Kumpas Davası bağlamında Türkiye’nin hem özgürlük hakkını hem de hakların kötüye kullanılması yasağını ihlal ettiğini belirleyerek derhal tahliye kararını bir kez daha teyit etmiştir. Türkiye’nin yaptığı itirazın Büyük Daire tarafından 3 Kasım 2025’te reddedilmesiyle karar kesinleşmiştir. Bu karar, yalnızca hukuki bir değerlendirme değil, Türkiye’de siyasi rekabetin yargı eliyle dizayn edilmeye çalışıldığının tespitiyle tarihsel bir öneme sahiptir. AİHM’in bu kararlarının uygulanmaması, anayasal düzenin omurgasını oluşturan normlar hiyerarşisini zedelemekte, Türkiye’yi uluslararası yükümlülüklerini ihlal eden ve demokratik standartların gerisinde kalan bir ülke konumuna itmektedir.

Kobane Kumpas Davası ise gerek iddianamesi gerek gerekçeli kararıyla, Türkiye’de yargının siyasal iktidarın beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda işleyebildiğinin somut örneğini oluşturmaktadır. Sosyal medya çağrılarının “örgütsel talimat” olarak yorumlanması, siyasal temsil görevlerinin suç kastı

delili sayılması, tamamen çelişkili gizli tanık ifadelerinin asli delil kabul edilmesi ve iddianamenin politik diliyle mahkeme gerekçesinin neredeyse özdeş hale gelmesi; bu davayı hukuki olmaktan çıkarıp doğrudan siyasal bir tasfiye aracına dönüştürmüştür. Kobane Kumpas Davası, HDP'nin siyasal temsil hakkına, Kürt halkının demokratik siyaset kanallarına ve Türkiye'nin barış süreci potansiyeline yönelik kapsamlı bir müdahale olarak kurgulanmıştır. Bu nedenle halihazırda devam etmekte olan istinaf sürecinin hukuki değil, siyasal bir sürecin devamı olarak yürütüldüğü çok açıktır. 2015'te sona eren Çözüm Süreci'nin ardından başlayan bu davanın bugün devam etmekte olan Barış ve Demokratik Toplum Süreci fikri ve hedefleriyle çeliştiği, bu nedenle dava süreci boyunca yapılan hukuksuzlukların artık sona erdirilmesi gerektiği ortadadır.

Toplumsal Adalet ve Hukuki Eşitsizlik Krizleri Büyüyor

Türkiye'deki adaletsizliklerin temelinde derin bir eşitsizlik, ayrımcılık, adalet duygusunun tesis edilmemesinden doğan toplumsal güvensizlik ve çözümsüzlük yatmaktadır.

Bu bağlamda, adalet sistemindeki krizin en görünür ayaklarından biri de son olarak 2020'de yapılan Ayrımcı İnfaz Kanunu'nun yarattığı mevcut infaz rejimidir. 2020'de pandemi koşulları bahane edilerek yapılan İnfaz Yasası değişiklikleri, Türkiye'de fiilen ikili bir infaz rejiminin kurumsallaşmasına sebep olmuştur.

Bu düzenlemede yapılan değişikliklerde suç tiplerinin ayrılması sonucu ortaya çıkan eşitsizlik, özellikle “terör” ve “örgüt” kategorilerinin muğlak ve geniş tanımları nedeniyle, on binlerce kişinin politik kimliği temelinde hapisanede tutulmasına yol açmıştır. Covid Yasası olarak bilinen Geçici 6. maddeden faydalanma bakımından; tahliye hakkının farklı politik kimliklere, farklı ifade biçimlerine göre farklı şekilde uygulanması, örgütlü suçlar kapsamında düşünce,

ifade ve siyasi faaliyet yürütme haklarını kullandıkları için cezalandırılanların istisna kapsamında ayrıştırılması, eşitlik ilkesini ortadan kaldırmıştır.

Ayrıca yine 2020 değişiklikleriyle yetkileri genişletilen İdari Gözlem Kurulları eliyle, cezanın infaz süresinin hukuk ilkelerinden ziyade idarenin takdirine bırakılması bu eşitsizlikleri derinleştirmiştir. İdare ve Gözlem Kurullarının “pişmanlık göstermedi”, “örgütsel bağ devam ediyor” gibi soyut gerekçelerle siyasi tutsakların tahliyelerini keyfi olarak erteleme, infaz rejimini ceza yargılamasının ötesine taşıyarak politik bir denetim mekanizmasına dönüştürmüştür. Bugün Türkiye’de infaz sistemi ayrımcılıklara, idarelerin keyfiyetine ve kördüğüm olmuş hukuka aykırı yasal düzenlemelere dayanmaktadır.

Bunun yanında, 2020’den bu yana çıkarılan tüm infaz paketleri, 10. Yargı Paketi ve iş bu 11. Yargı Paketi dahil olmak üzere, yalnızca palyatif ve sınırlı iyileştirmeler sunmakta; köklü bir reform ihtiyacını görmezden gelmektedir. Toplumun geniş kesimleri için adalet talebi, kısmi tahliyeler, geçici düzenlemeler ve teknik iyileştirmelerle karşılanamaz. Türkiye’nin ihtiyacı, ayrımcılığa dayalı infaz rejimini ortadan kaldıran, suçun niteliğini siyasi bakış açılarından kurtaran, idarenin keyfi uygulamalarına kapı kapatan, uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu yeni bir bütünlüklü İnfaz Kanunu’dur.

Türkiye’de kadınlar ve LGBTİ+’ların adalet mücadelesi de benzer biçimde görmezden gelinmektedir. 2025’in “Aile Yılı” ilan edilmesi, kadınların şiddet, yoksulluk, güvencesizlik ve eşitsizlik karşısındaki taleplerini görünmez kılmış; kadın özgürlükçü bakış açısının yıllardır savunduğu hak ve özgürlükler temelli yaklaşımın yerine kadını aile içine hapseden ve aile içindeki konumundan ibaret gören politikalar ikame edilmiştir. Mevcut paket, ne 6284 sayılı Kanun’un etkin uygulanmasına dair bir iyileştirme sunmakta, ne kadına yönelik her türlü şiddetin

önlenmesine yönelik bir irade göstermekte, ne de kadın cinayetlerinde cezasızlık sorununa yönelik somut adımlar içermektedir.

Teklif Ceza Hukukunda Baskı-İtaat Diyalektiğini Aşamamıştır

Eldeki kanun teklifi, hukuk sisteminin adaletle bağıını zayıflatarak, hukuku sosyal kontrol ve disiplin mekanizmasına dönüştüren "Güvenlikçi Devlet" rejiminin tipik bir örneğini sunmaktadır. Teklifin genel ruhu incelendiğinde, suçun hükmetme biçimleri ile sömürü mekanizmalarından kaynaklı kökenlerine inmek yerine, cezaların artırılması yoluyla caydırıcılık sağlanmaya çalışıldığı ve usul güvencelerinin zayıflatıldığı görülmektedir. Ceza hukukunda baskı ve itaat diyalektiğini aşamayan bu perspektifin demokratik toplum gerekleriyle uyuşmadığı açıktır. Nitekim kanun teklifi, hazırlanış süreci itibarıyla demokratik katılım ve şeffaflık ilkelerinden uzaktır. Gerekçede ilgili kesimlerin görüşlerinin alındığı iddia edilse de, teklifin içeriği ve kapsamının, özellikle hukuki düzenlemelerin başlıca muhatapları olan meslek odalarının ve sivil toplum kuruluşlarının önemli bir kısmının görüşlerini yeterince yansıtmadığı görülmektedir. Önemli değişiklikler öngörmesi sebebiyle birçok kesim üzerinde sonuçlar doğuracak olan teklifin etki analizi yapılmadan hazırlandığı ve toplumsal beklentilere dayanmadığı anlaşılmaktadır. Bu haliyle, kamuoyunda yürütülen tartışmalardan da görüldüğü üzere kanun teklifi birçok toplumsal kesimin yoğun eleştirisi ve rahatsızlığı ile karşılaşmıştır. Zira kanun teklifinin hazırlanış aşamasında mutabakat arayışı olmadığı gibi temel motivasyon iktidarın tahkim edilmesi olmuştur. Bu usul yasama erkinin katılımcı ve müzakereci ruhuna aykırıdır.

Siyasi Mahpuslar Bir Kez Daha Hukuk Mekanizmasının Ayrımcı Yüzüyle Muhatap

Teklifte otoriterleşme ve iktidar pozisyonunu tahkim etme eğilimine dair göze çarpan ilk madde COVID düzenlemesini içeren 27. maddedir. Nitekim bu madde

ile siyasi mahpuslar kapsam dışında tutulmakta, iktidarın niyeti ortaya serilmektedir. Bu madde ile iktidar, siyasi mahpuslara yönelik mevcut istisna rejimini devam ettirme niyetini ortaya koymuş ve tutulma koşulları ile denetimli serbestlikten faydalanma gibi hakları engellemeyi sürdüreceğini ilan etmiştir. Teklifin ayrımcı karakteri bu madde metni ile somutlaşmaktadır. 27. maddenin bir diğer sonucu ise siyasi mahpuslar ile adli mahpuslar arasında eşitsizlik yaratmaktır. Teklif kanunlaştıktan sonra on binlerce mahpus tahliye olabileceksen siyasi mahpuslar; hastalık, engellilik, ağır hapisane koşulları gibi birçok ağır soruna rağmen tutulmaya devam edilecektir. Siyasi mahpuslara ayrımcılık her pakette devam ederken, kadın ve çocuklara karşı işlenen suçlar Komisyon aşamasında muhalefetin mücadelesiyle kimi yönleriyle hariç tutulmuş ancak deprem ve iş cinayetleri gibi toplum vicdanını yaralayan ağır suçlara da infaz indirimi getirilmiştir.

Yine hakaret suçunun ön ödeme kapsamına alındığı 16. madde de eşitsiz uygulamaya başka bir örnek sunmaktadır. Teklifin yasalaşması ile birlikte kamu görevlileri ile yurttaşlar arasında açık bir eşitsizlik yaratılmış olacaktır. Bu iki madde de diğer birçok düzenleme gibi iktidarın güç projesine hizmet etmektedir.

Teklif Anayasa Mahkemesi Kararlarını Bertaraf Etme Amacına Yaslanıyor

Öte yandan teklifin 16. maddesi, 30. maddesi, 32. maddesi gibi bazı maddeleri, Anayasa Mahkemesi kararlarına uygun olmadan veya Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesini bertaraf etme amacını güderek hazırlanmıştır. Örneğin, içeriğin çıkarılmasına ilişkin teklif maddesi, iktidar açısından ifade özgürlüğüne ağır müdahale imkanları yaratacak bir niteliktedir. Söz konusu teklif maddesi Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile çelişkili bir biçimde yeniden düzenlenerek getirilmiştir. Bu düzenleme, Anayasa Mahkemesi kararlarına karşı direnme niteliği taşımakta ve yargı birliği ile anayasal düzenin üstünlüğünü

zedelemektedir. Teklifin geneline yayılan ortak tema, devletin gözetim ve yaptırım gücünü artırma eğilimidir. Bant daraltmaya ilişkin düzenleme ve öngörülen yaptırımlar, internet ortamında sansür ve otosansür mekanizmasını derinleştirerek ifade özgürlüğüne karşı ağır bir müdahalenin kapılarını açmaktadır. Yine mobil hat tesisinde biyometrik veri ve konum bilgisinin zorunlu olarak toplanması, devlete geniş bir gözetim yetkisi tanımakta ve özel hayatın gizliliği hakkını riske atmaktadır.

İnternet Yayınlarının Kısıtlanması Demokratik Toplum Olanaklarına Müdahaledir

Demokrasiye duyarlı bir hukuk devleti, öne sürdüğü güvenlik endişelerini bireysel özgürlüklerden feragat etmeden yönetmek zorundadır. Buna karşın eldeki teklif, demokratik temayülleri güçlendirmek bir yana mevcut demokrasi düzeyini daha da zayıflatmanın gerekçelerini yaratmıştır. Sosyal medya ağları başta olmak üzere internet yayınları demokratik toplum yapılanmasının güncel kamusal tartışma olanağı ve bağlamıdır. İçeriğin çıkarılması ve bant daraltma gibi mekanizmaların güçlendirilmesi, bilgi akışını kontrol altına almak ve vatandaşların farklı görüşlere erişimini sınırlamak amacına dönüktür. Bu tür müdahaleler, çoğulcu ve demokratik toplum yapısını zedeleyerek tek sesli bir medya ortamı ile kısır entelektüel döngüler yaratmakta, dolayısıyla demokratik tartışma ve katılımı baltalamaktadır. Teklifin bu unsurları, temel hakların korunması yerine devlet denetiminin öncelendiğini açıkça göstermektedir.

Teklifin Anti-Demokratik Karakteri Hemen Her Maddede Vücut Bulmuştur

Teklifin ana karakterini “temel hak ve hürriyetlere müdahale” üzerinden belirlemek mümkündür. Hemen her maddede doğrudan ya da uygulama esnasında ihlal edilecek haklar söz konusudur. Mülkiyet hakkı da bu müdahaleden etkilenecek olan haklardan biridir. Nitekim 22. madde ile

getirilmek istenen hesabın askıya alınması düzenlemesi, mülkiyet hakkının ihlali bakımından ciddi risklerin kaynağı olacaktır. Finans çağının temel işleyiş biçimi paranın sürekli ve hızlı akışıdır. Getirilmek istenen düzenleme ise bu mekanizmanın önünde katı bir engel olacaktır. Bankalara, ödeme hizmet sağlayıcılarına ya da kripto para borsalarına tanınan hesabın askıya alınma yetkisi mülkiyet hakkı bakımından ağır ihlallere yol açacaktır. Aynı madde ile hukuki güvenlik hakkı da zedelenmektedir. Zira maddenin uygulanması ile birlikte oluşacak zararların tazmin usulü ve oluşacak olan zarardan sorumluluk gibi temel hukuki güvenceler düzenleme kapsamı dışında bırakılmıştır. Çok boyutlu hukuki soruna yol açacak olan maddenin bir diğer etkisi ise masumiyet karinesi üzerinde olacaktır. Maddenin yasalaşması halinde masumiyet karinesi özel hukuk kişilerinin yetkisine terk edilmektedir.

Sonuç olarak, söz konusu kanun teklifi, demokratik ilkelere ve temel haklara aykırı bir nitelik taşıyarak toplumsal özgürlüklerini kısıtlamakta, ayrımcı uygulamalara yol açmakta ve otoriterleşmeyi pekiştirmektedir. Bu teklifin yasalaşması halinde, hukuk devleti ilkesi zedeleneyeceği gibi bireysel hürriyetler de zayıflayacaktır. Dolayısıyla, teklifin kapsamlı bir şekilde revize edilmesi, demokrasinin korunması adına elzemdir.

B. MADDE DEĞERLENDİRMELERİ

MADDE 6:

Avukatlar Mesleğin Doğasına Aykırı Disiplin Cezalarıyla Karşı Karşıyadır

Teklif, ilk bakışta Avukatlık Kanunu kapsamındaki disiplin cezalarını sistematik hâle getirme amacı taşıyormuş gibi görünse de, getirilen hükümlerin büyük kısmı avukatlığın doğası, savunma hakkının anayasal güvenceleri ve ifade özgürlüğünün kapsamı ile bağdaşmamaktadır. Düzenleme, “belirlilik” görüntüsü

altında idareye geniş bir takdir yetkisi tanıyan, avukatların eleştirel ifadelerini, mesleki faaliyetlerini ve bağımsız duruşlarını disiplin tehdidi altına sokabilecek yoruma açık, sınırları belirsiz ve keyfilige son derece müsait hükümlere yer vermektedir.

Bu bağlamda Avukatlık Kanunu’nun 135. maddesinde yapılan değişikliklerin, özellikle uyarma, kınama ve para cezalarının kapsamına giren bentler açısından, ölçülülük ve belirlilik ilkelerine uygun olmadığı; Anayasa’nın 36. maddesiyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, adil yargılanma hakkı ve müdafinin bağımsızlığı ilkelerini zedelediği; ayrıca siyasi iktidarın uzun süredir barolar ve avukatlar üzerinde kurmaya çalıştığı baskı ve dizayn girişimleriyle birlikte değerlendirildiğinde ciddi riskler barındırdığı açıktır.

Her ne kadar uyarma, kınama ve para cezası türündeki yaptırımlar ilk bakışta “ağır olmayan” disiplin cezaları gibi görünse de teklifin 7. maddesine eklenen “beş yıl içinde tekrar eden disiplin yaptırımlarının bir üst ceza ile karşılanacağı” hükmü dikkate alındığında, bugün hafif görünen bir yaptırımın, yarın avukatın işten çıkarılması veya meslekten tamamen ihraç edilmesi sonucunu doğurabileceği unutulmamalıdır. Bu durum, düzenlemeyi yalnızca teknik bir disiplin maddesi olmaktan çıkarıp avukatların üzerinde sürekli bir baskı aracı oluşturabilecek, mesleki faaliyetlerini otosansüre zorlayabilecek bir riski taşımaktadır.

Düzenlemede yer alan aşağıdaki bentler, hem belirsizliği hem de savunma hakkına yönelttiği tehdit bakımından ayrıca değerlendirilmelidir:

1. (c) ve 1. (d) bentlerinde, hâkim, savcı ve adliye personeli ile ilişkilerde “hizmetin özelliklerinden gelen ölçülere uygun davranmamak” ve “meslek onuruna aykırı davranmak” ifadeleri yer almaktadır. Bu ifadeler belirsiz ve muğlaktır. Zira bir avukatın hangi davranışının “ölçüsüz”, hangi itirazının “vakar dışı” veya hangi tutumunun “saygısızlık” olarak değerlendirileceği tamamen

kararı verecek otoritenin yorumu ve algısına bırakılmıştır. Uygulamada, savcıların avukatlarla görüşmeyi reddettiği, hâkimlerin avukata söz hakkı tanımadığı, avukatın oturma/ayakta durma biçimine, duruşma salonundaki kıyafetlerine dahi müdahale ettiği örnekler varken bu düzenlemenin tek taraflı bir davranış yükümlülüğü belirlemesi yargının temel aktörleri arasında bir hiyerarşi yaratabilecektir. Oysa avukat mesleğin doğası gereği, gerektiğinde yüksek perdeden itirazını dile getirmeli, usulsüz işleme karşı tutanak tutabilmeli, hâkim ve savcıyı hukuka uygun davranmaya zorlayabilmelidir.

Bu bentler, avukatın tam da bu denetleyici rolünü cezalandırma riski taşımakta; savunmayı, yargının diğer aktörleri karşısında hiyerarşik bir pozisyona itmektedir.

TBB de bu iki düzenlemeye yönelik çekincelerini belirtmiş ve "mevcut yargı pratiği dikkate alındığında bu hükümlerin avukat aleyhine kolaylıkla kullanılacağı" uyarısında bulunmuştur.

MADDE 12:

TCK m. 158 Mağduriyeti Giderilmelidir

Teklif edilen madde ile, Türk Ceza Kanununun nitelikli dolandırıcılık (m. 158) suçlarının yargılaması, Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanından çıkarılarak Asliye Ceza Mahkemelerinin görevine verilmektedir. Bu düzenlemeyi olumsuz bulmasak da TCK 158. madde ile ilgili uygulamadaki sorulara çözüm olamayacak kadar eksik bir kanun teklifidir.

Kamuoyunda "hesap kullandırma" yöntemi olarak bilinen uygulamada, banka hesaplarının dolandırıcılık amacıyla kullanılması nedeniyle, hesap sahiplerinin de nitelikli dolandırıcılık suçundan yargılandığı ve cezalandırıldığı haberlerini sıkça duymaktayız. Ancak birçok kişi, banka hesaplarını bilerek ve isteyerek suç amacıyla kullandırmadıklarını, dolandırıcılık eylemlerinden haberdar

olmadıklarını belirtmektedir. Bazıları hesaplarının çalındığını, bazıları ise iyi niyetle, herhangi bir suç kastı olmaksızın hesap bilgilerini paylaştıklarını ifade etmektedir.

Asıl failler, ekonomik kriz ve işsizlik ortamını fırsata çevirerek yoksul ve çaresiz bireyleri hedef almakta; onları kandırmakta, manipüle etmekte ve çeşitli vaatlerle banka hesaplarını kullanmaktadır. Bu kişiler çoğunlukla suçun arka planından habersiz ya da neye dahil olduklarını tam olarak bilmeden, bazen küçük meblağlar karşılığında, bazen de duygusal manipülasyonla (örneğin, "zor durumdayım" bahanesiyle) hesaplarını kullandırmaktadır.

Bu mağduriyet zincirinde yer alan kişilerin önemli bir kısmı, 18 yaşını henüz doldurmuş, hukuken yetişkin sayılan ancak fiilen hayat deneyimi ve bilinç düzeyi bakımından hala çocuklukla gençlik arasında yer alan bireylerdir. Bu gençler, çoğu zaman suçun büyüklüğünü kavrayamayacak yaşta, kolayca yönlendirilebilecek durumdadır. Özellikle dijital dolandırıcılık gibi soyut suçlarda, kendilerine vaat edilen küçük miktarlardaki kazanç ya da duygusal manipülasyon, onların rızasını almak için yeterli olmaktadır. Asıl failler ise bu kırılganlığı istismar ederek kendilerini perde arkasında tutmakta, tüm suçu bu gençlerin üzerine yığarak cezadan kurtulmayı hedeflemektedir.

Genç işsizliğinin yüksek olduğu bir ülkede, ekonomik çaresizlik bu manipülasyonları daha da kolaylaştırmaktadır. 18-25 yaş arası bireyler, iş bulamamanın, gelecek kaygısının ve çaresizliğin en yoğun yaşandığı kesimi oluştururken, dolandırıcılar da özellikle bu kitleyi hedef almakta, “kolay para kazanma” vaadiyle kandırmaktadır. Yaşama yeni adım atacakları bir dönemde adli sicilleri lekelenen, hapis cezasıyla karşı karşıya kalan bu gençler, sadece hukuki değil, aynı zamanda sosyal olarak da ağır bir yıkım yaşamaktadır. Bu nedenle yargı süreçlerinde yaş ve sosyal koşullar mutlaka dikkate alınmalı, bu gençlerin fail değil, mağdur oldukları gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır.

Suçun gerçek failleri, bu yolla elde ettikleri yüksek miktarda haksız kazancın büyük kısmını kendi çıkarlarına ayırırken, hesap sahiplerini ise doğrudan adalet sisteminin önüne atmaktadır. Zaten başkasına ait hesapları, telefon hatlarını ve dijital araçları kullanmalarının temel amacı da kendi kimliklerini gizleyerek ceza sorumluluğundan kaçmaktır. Bu durum hem masum bireylerin cezalandırılmasına hem de asıl suçluların yargı önüne çıkarılamamasına neden olmaktadır. Bu nedenle yargılamalarda niyet, kast ve bilgi düzeyi titizlikle değerlendirilmelidir.

Bu kişiler, yetersiz soruşturmalar sonucunda haksız yere cezalandırıldıklarını ve asıl mağdurun kendileri olduğunu dile getirmektedir. Hatta bu mağduriyetlerini kamuoyuna duyurmak ve seslerini yükseltmek amacıyla sosyal medyada “TCK 158 mağdurları” adıyla topluluklar oluşturmaya başlamışlardır.

Bu tablo, özellikle suç kastının varlığına ilişkin değerlendirmelerin yeterince derinlemesine yapılmaması durumunda, masum bireylerin ağır ceza sorumluluğu ile karşı karşıya kalabileceğini ortaya koymaktadır. Ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan “kusur sorumluluğu” ilkesi gereği, bir bireyin cezalandırılabilmesi için fiilin bilincinde ve isteyerek gerçekleştirilmiş olması gereklidir. Uygulamada, banka hesabı çeşitli yollarla ele geçirilen, hatır için ya da iyi niyetle kullandırılan hesapların dolandırıcılık eylemlerinde kullanılması halinde, hesap sahiplerinin “müşterek fail” veya “yardım eden” sıfatıyla nitelikli dolandırıcılık suçundan cezalandırıldığı görülmektedir.

Bu tür durumlarda, fail ile gerçek bir irtibatı ve suç kastı olmayan kişilerin dahi ağır cezalara çarptırılması ciddi mağduriyetlere yol açmaktadır. Üstelik yargı kararlarında bu tür vakalara dair yeknesak bir yaklaşım bulunmamakta; benzer olaylara farklı kararlar verilmesi adalet duygusunu zedelemektedir.

Sonuç olarak, bu uygulama biçimi hem hukuki güvenliği sarsmakta hem de masumiyet karinesini tehlikeye atarak haksızlıklara zemin hazırlamaktadır.

TCK 158 mağdurlarının içinde bulunduğu durumun Meclis tarafından ciddiyle ele alınması elzemdir. Suç kastı bulunmayan, yalnızca ekonomik zorluklar ya da iyi niyetle hareket ederek banka hesabını kullandıran kişilerin ağır cezalara çarptırılması, ceza adaletine zarar vermekte ve kamu vicdanını yaralamaktadır. Meclis, bu kişilerin fail yerine fail konumuna sokulmasının önüne geçecek yasal düzenlemeleri - uygulamaları gündeme almalı; suça bilinçli katılımı olmayan bireyleri cezai yaptırımlardan koruyacak net kriterler belirlemelidir. Aksi takdirde, ceza hukukunun temel ilkelerinden olan kusur sorumluluğu ilkesinin ihlali söz konusu olmaktadır.

MADDE 14- 15:

Akıl Hastalarına Süreyle İyileşme Dayatması Bilim Dışı, Hak İhlal Edici, Tehlike Potansiyeline Sahiptir

Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan sebepler vardır. Bunların bir kısmı subjektif sebeplerdir. Bunlar failin iradesine, temyiz kudretine ilişkin olan ve onun şahsında bulunan sebeplerdir. Bunlara örnek olarak akıl hastalığı, yaş küçüklüğü ve sağır-dilsizlik verilebilir. Bu hallerde infaz rejimi de farklılaşmaktadır. Mevcut uygulamada kısmi akıl hastalarının aldığı cezalar güvenlik tedbirine çevrilebiliyorken teklifle bu usül değiştirilecektir. Madde 14 ve Madde 15, akıl hastalığı bulunan hükümlü ve sanıklara ilişkin düzenlemeleri birbirini tamamlayacak şekilde ağırlaştırarak, cezanın yanında güvenlik tedbirinin de uygulanmasını öngörmektedir. Bu husus akıl hastaları bakımından ceza hukukunun iyileştirme ve tedavi etme ilkelerinden bir kopuşa sebep olabilecektir. Mevcut uygulamada sağlık kurulu raporuyla tehlikelilik ortadan kalktığında kişi serbest bırakılabilirken, bu iki maddeyle birlikte artık rapor yeterli olmayacak, kişi “asgari süre” boyunca tutulacaktır. Bu düzenlemenin başlıca riski tedavi imkanlarının zayıflaması, hatta mevcut şartlar altındaki hapisanelerde akıl sağlığının çok daha kötü duruma gelmesi ihtimalidir. Her iki

düzenleme de akıl hastalarını “öncelikle tedavi edilmesi gereken hasta” değil, “öncelikle cezalandırılması ve toplumdan uzak tutulması gereken suçlu” olarak görmektedir.

Türkiye’deki yüksek güvenliqli sağlık kurumlarının mevcut fiziki koşulları, personel sayısı ve tedavi kapasitesi zaten yetersizken, “asgari süre” koşuluyla yüzlerce kişinin bu kurumlara doldurulması tedaviyi fiilen imkansız hale getirecektir. Aynı şekilde cezaevlerinde ruh sağlığı hizmeti sunabilecek uzman sayısı son derece sınırlıyken, kısmi akıl hastalarının sıradan koğuşlarda tutulması intihar, şiddet görme ve kalıcı ruhsal yıkım riskini kat kat artıracaktır. Madde 15’in gerekçesinde ileri sürülen “toplumun korunması” amacı, akıl hastalarının tıbbi tedavi ile değil süreyle iyileşeceği gibi bilim dışı bir varsayıma dayanmaktadır. Bu maddeler, teklifin genelinde görülen hak ve özgürlükleri daraltma, otoriter denetimi artırma politikasının en vahim örneklerinden biridir.

MADDE 16:

Hakaret Suçunda Eşiitsizlik: Yurttaşa Ceza, Kamu Görevlisine Koruma

Madde 16 ile hakaret suçunun, “kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi” hali hariç tutularak ön ödeme kapsamına alınması öngörülmektedir. Bu düzenleme, Anayasa Mahkemesi’nin 29/05/2025 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan kararıyla eşiitlik ilkesine aykırılık gerekçesiyle iptal ettiği 9. Yargı Paketi hükmünün öz itibariyle neredeyse aynıdır. Anayasa Mahkemesi, aynı suçun failine göre farklı usul yolları öngörmenin Anayasa’nın 10. maddesindeki eşiitlik ilkesini ihlal ettiğini açıkça tespit etmiştir. Teklif, bu iptal kararının gerekçesini hiçbir şekilde karşılamaksızın, aynı ayrımı yeniden üretmektedir.

Yaptığı görev gereği kamu görevlisinin eleştirilebilir olması gerekir. Oysa teklifin düzenlemesi ile kamu görevlisi uygulamada, eleştiri niteliğinde birçok beyanı hakaret addederek ceza kovuşturmasına taşıyacaktır. Yurttaşlar

bakımından ise mekanizma çok daha esnek bir plana taşınmış olacaktır. Yurttaşlar ile kamu görevlileri arasında öngörülen bu ayrımın haklı bir gerekçesi yoktur. Kamu görevlileri lehine getirilen bu düzenlemenin kaynağında yine iktidarın otoriterleşme arayışları yer almaktadır. Nitekim hem zihniyet hem organik bağlamda bürokratik alana yerleşen iktidarın kamu görevlilerine zırh sağlamasının hukuka uygun bir sebebi yoktur. Bu ayrım, Anayasa'nın 10. maddesindeki “kanun önünde eşitlik” ilkesini açıkça ihlal etmektedir. Aynı eylemin, mağdurun kimliğine göre farklı yaptırıma tabi tutulması, hukuk devleti açısından kabul edilemez bir ayrıcalık yaratmaktadır. Kamu görevlileri de diğer bütün yurttaşlar gibi kişilik haklarına sahip bireylerdir; görevleri dolayısıyla eleştiriye daha fazla açık olmaları gerekirken, tam tersine kendilerine yönelik eleştiri ve hakareti daha ağır şekilde cezalandıran bir rejim kurulmaktadır. Bu durum, kamu görevlilerini eleştirilemez ve “dokunulmaz kast” konumunda tutmakta, demokratik toplum düzeninin temel taşı olan eleştiri özgürlüğünü fiilen ortadan kaldırmaktadır. Hakaret suçu, evrensel düzeyde de kabul gördüğü üzere suç olmaktan tümüyle çıkarılmalı ve tazminat hukukuyla çözümlenmelidir. Oysa bu madde, hakaret suçunun tamamının suç olmaktan çıkarılması bir yana, mevcut haliyle dahi eşitlik ilkesine uygun hale getirilmekten çok uzaktır.

MADDE 19:

Toplumsal Gösterilere Ceza Tehdidi

Teklifte getirilen yeni fıkra ile suçun "kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde işlenmesi halinde" cezanın yarı oranında artırılacağı hükme bağlanmaktadır. Gerekçede "düğün, nişan, asker uğurlaması, konser" gibi örnekler sayılmış olsa da, "toplantı ve gösteri yürüyüşleri" hukuken ve fiilen "kişilerin toplu olarak bulunduğu yerler" in en tipik örneğidir. Bu düzenleme ile, bir protesto gösterisi sırasında, kalabalığın içinde veya yakınında, kolluk kuvvetlerinin takdirine bağlı olarak "korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda" değerlendirilen herhangi

bir eylem (örneğin; meşale yakmak, ses çıkaran bir alet kullanmak vb.) doğrudan nitelikli hal kapsamına sokulabilecektir. Bu durum, barışçıl bir gösteriye, "genel güvenliği kasten tehlikeye sokma" gerekçesiyle müdahale edilmesine ve katılımcıların hapis cezalarıyla yargılanmasına yasal zemin hazırlamaktadır. Öte yandan silah tanımının oldukça geniş tutulduğu mevcut mevzuat kapsamında hangi gaz ve ses aracının silah olarak değerlendirileceği sorunu uygulamada keyfi sonuçlara yol açabilir. Getirilmek istenen düzenleme sonrası her türlü ses aracının bu kapsama alınması gibi keyfi ve geniş yorum olanakları oluşabilir. Haliyle madde metni temel hukuki ilkeler olan; belirlilik, ölçülülük ve öngörülebilirlik ilkeleriyle çelişmektedir.

Madde 20:

Cezaların Artırılması Sorunları Çözmüyor

Madde ile, ceza oranlarının artırılması öngörülmektedir. Suçun önlenmesini cezaların artırılmasına daynarak sağlama arayışı, sorunun temel nedenlerini görmezden gelmek anlamına gelir. Suçun ortaya çıkmasında en etkili etmenler arasında yoksulluk, işsizlik, eğitime erişimdeki eşitsizlikler, sosyal dışlanma, adaletsiz gelir dağılımı ve ayrımcılık gibi toplumsal koşullar yer almaktadır. Özellikle gençler arasında umutsuzluk, geleceksizlik duygusu ve sistemden dışlanmışlık hissi, suça yönelimin başlıca nedenlerindendir.

Bunlara ek olarak, hukuk sistemine duyulan güvensizlik, adaletin eşit şekilde işlemediğine dair yaygın algı, şiddetin normalleştirildiği siyasal ve toplumsal dil, cezasızlık kültürünü beslemektedir. Kadına, çocuğa, doğaya karşı işlenen suçların kamuoyunda yeterince karşılık bulmaması da bu algıyı derinleştirmektedir.

Dolayısıyla, suç oranlarını kalıcı biçimde azaltmak için yalnızca cezaları artırmak değil, suçun toplumsal nedenlerine odaklanmak gerekir. Sosyal politikaların

güçlendirilmesi, eşitsizliklerin azaltılması, toplumsal barışın sağlanması ve adaletin tarafsız biçimde işletilmesi, suçla mücadelede asıl etkili yol olacaktır.

MADDE 21:

TCK m. 223'te Suç Tanımının Genişletilmesi ve Kamusal Alanı Daraltan Ceza Rejimi

Teklifin 21. maddesiyle TCK'nın 223. maddesi yeniden düzenlenmiş; ulaşım araçlarının hareketinin engellenmesine ilişkin suç tipi hem kapsam hem de ceza yönünden genişletilmiştir. Bu değişiklik suçun maddi unsurunun yeniden tanımlanması yoluyla hak ve özgürlükler bakımından ciddi sonuçlar doğurabilecek bir niteliktedir.

Her ne kadar iktidar bu düzenlemeyi trafik akışının korunması ve trafikteki saldırgan veya tehlikeli davranışların önüne geçilmesi amacıyla savunuyor olsa da getirilen hükmün kapsamı bu meşru gerekçeyi aşan, çok daha geniş bir müdahale alanı yaratmaktadır. Bu da devletin ceza gücünü kamusal alandaki en sıradan davranışlara kadar uzatan bir yaklaşımın yasal zemine taşınması anlamına gelmektedir.

Bu bağlamda mevcut kanunda yer alan “cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla” ibaresinin yerine yalnızca “hukuka aykırı bir davranışın” yeterli bulunması, suçun oluşması için gereken eşiği önemli ölçüde düşürmektedir. Böylece cebir ve tehditin zorunlu unsur olmaktan çıkarılmasıyla, suçun sınırları belirsiz, geniş ve öngörülemez bir hâle gelmiştir.

Belirsizliğin bu ölçüde artırılması, pratikte trafik güvenliğini sağlamaktan çok, kamusal alanı disipline etmeye yönelik bir ceza anlayışını yansıtmaktadır. Kanunda tanımı yapılmayan “hukuka aykırı davranış” kavramı; barışçıl protestolardan kitlesel yürüyüşlere, anlık duruşlardan kortejin yavaşlamasına kadar, demokratik toplumlarda olağan kabul edilen davranışları dahi suç çizgisine

çekebilecek niteliktedir. Böyle bir norm, eylemin niteliğini değil, iktidarın eyleme atfettiği anlamı esas alan bir uygulamaya kapı aralamaktadır.

Türkiye’de itirazın, protestonun ve kamusal görünürlüğün zaten yoğun baskı altında tutulduğu siyasal ortamda, böylesine muğlak bir suç tanımının yürürlüğe sokulması, toplumsal muhalefetin cezai yaptırımla bastırılmasını kurumsallaştıran bir adım hâline gelmektedir. Böyle bir düzenleme, mevcut baskı rejimini yalnızca sürdürmekle kalmayacak kamusal itirazın kendisini suç kategorisine doğru iterek siyasal alanı daha da daraltacaktır. Bir dakikalık bekleyiş, yolun kısa süreli kapanması ya da bir grubun kamusal alanda görünür olması bile, idarenin keyfi değerlendirmesiyle “ulaşımın engellenmesi” suçuna dönüşebilir. Bu nedenle düzenleme açık biçimde siyasal bir tercih barındırmaktadır. Bu tercih kamusal alanı sessizleştirmek, hareket eden toplumu cezai riskle terbiye etmeye çalışmaktan başka bir şey değildir.

Sonuç olarak yargı paketlerinin bütününde görülen “kamu düzenini koruma” gerekçesiyle hak alanını daraltan yaklaşım, bu maddeyle de açıkça sürdürülmüştür. Belirsiz bir suç tanımı ile ağır ceza tehdidinin bir araya gelmesi, yalnızca hukuki güvenlik ilkesini zedelemekle kalmamakta; demokratik toplum düzeni için vazgeçilmez olan barışçıl kolektif eylemlerin kriminalize edilebilmesi riskini de beraberinde getirmektedir. Bu düzenleme hukuk tekniğinin gerektirdiği ölçülülük değil, muhalefetin kamusal alandaki varlığını sınırlandıran siyasal bir aklı yansıtmaktadır.

MADDE 22:

Yargısal Güvenceleri Aşırdıran ve Mal Varlığı Tedbirinin Özel Sektöre İhale Edilmesi

Madde 22 ile CMK’ya eklenen 128/A hükmü, bilişim yoluyla işlenen belirli suçlar gerekçe gösterilerek banka, ödeme kuruluşu ve kripto varlık hizmet

sağlayıcılarına yalnızca *makul şüphe* üzerine hesapları kırk sekiz saate kadar askıya alma yetkisi tanımaktadır. Malvarlığına müdahale kural olarak devletin yargısal organları tarafından, sıkı delil eşiğiyle uygulanması gerekirken, burada bu yetkinin özel hukuk tüzel kişilerine devredilmesi ceza adalet sisteminin yapısında kırılmaya neden olmaktadır.

Bu düzenleme, yalnızca yargısal güvencelerin devre dışı bırakıldığı bir yöntem getirmenin dışında ekonomik alanın özel sektör eliyle oluşturulmuş daha sıkı bir gözetim mekanizmasına yol açmaktadır. Hesapların askıya alınması için aranan makul şüphe eşiği, malvarlığına müdahale için ceza hukukunda kabul edilen standartların çok altındadır. Normal şartlarda “kuvvetli suç şüphesini gösteren somut deliller” gerektiren bir tedbirin, burada çok daha düşük bir eşiğe bağlanması, müdahalenin hem ölçülülüğünü hem de hukuki öngörülebilirliğini zayıflatmaktadır.

Dahası, bu ilk müdahalenin özel şirketler tarafından yapılması, ceza muhakemesinin kamusal niteliğini silikleştirmektedir. Aslen yargısal merciye bırakması gereken bir yetkinin şirketlere verilmesi, ceza adaletinin kurucu mantığını tersine çevirmektedir. Bu kuruluşlara getirilen tam sorumsuzluk zırhı ise kişilerin malvarlığına yapılan ağır müdahalelerde hesap verebilirlik mekanizmasını ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca makul şüphe gibi düşük bir şüphe standardının yeterli görülmüş olması ile hesapların yalnızca eksik işlem, hatalı algoritmik işaretleme veya yanlış değerlendirme nedeniyle dahi askıya alınmasına yol açabilecek bir genişlik taşımaktadır.

Savcı ve hâkim denetimi ise düzenlemede, hesap dondurma işleminden sonra devreye girecek şekilde konumlandırılmıştır. Oysa malvarlığına yönelik müdahalenin sonuçları ilk anda ortaya çıkabilmektedir. Örneğin ticari ilişkilerin durması, maaş ödemelerinin yapılamaması, kredi akışının kesilmesi gibi etkiler geri döndürülemez niteliktedir. Bu nedenle, sonradan yapılacak denetimin

“koruma” işlevi göstermesi güçtür. Kısaca düzenlemenin fiilî işleyişi, denetimsiz bir ilk müdahale rejimi doğurmaktadır.

Bu tedbirin üçüncü kişiler üzerindeki etkileri de göz ardı edilemez. Bir ticari işletmenin hesabının askıya alınması, yalnızca işletme sahibini değil; o kurumda çalışan işçileri, tedarikçileri, müşterileri ve zincir hâlinde bağlı tüm ekonomik aktörleri etkileyebilir. Ceza muhakemesi, yalnızca şüpheliye değil, geniş bir toplumsal kesime doğrudan müdahale eden bir araç hâline gelir. Bu yönüyle düzenleme, orantısız sonuçlar üretme kapasitesi yüksek bir normdur.

AIHM içtihatlarında malvarlığına müdahalenin meşru kabul edilebilmesi için açık ve öngörülebilir bir kanuni temel, ölçülülük, yargısal güvence şartlarını aramaktadır. Madde 22, bu üç ölçütün de dışında bir mekanizma kurmakta; özellikle müdahalenin ilk anında yargısal güvenceyi devre dışı bırakarak, hak ihlallerine kapı aralamaktadır.

Sonuç itibarıyla Madde 22’nin getirdiği düzenleme, ceza muhakemesinin temel güvencelerini zayıflatan, malvarlığına yönelik müdahaleyi kamu otoritesinden özel sektörün inisiyatifine kaydıran, düşük şüphe standardıyla ekonomik güvenliği aşındıran ve geniş bir gözetim rejimi oluşturan bir yapıya sahiptir. Bu norm, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi geniş yorumlanabilir ve denetimsiz bir alana taşımaktadır. Bu durum açıkça hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği dengeyi bozarak ekonomik ilişkilerde güvencesizliği artıracaktır.

MADDE 27:

Yamalı Bohça Haline Gelmiş COVID-19 Düzenlemesi, İnfazda Eşitlik Krizini Doğurmuştur

Teklifin 27. maddesiyle COVID-19 salgını döneminde çıkarılan erken tahliye indirimi üçüncü kez getirilmektedir. İlkinde 7242 sayılı kanun değişikliğiyle **30**

Mart 2020 tarihinden önce işlenen suçlarda 3 yıl erken tahliye imkanı getirilmiş, kasten öldürme, kasten yaralama ve neticesi itibariyle ağırlaşmış yaralama, işkence, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, özel hayatın gizliliğine ilişkin suçlar, uyuşturucu ve Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçlar bu hükmün kapsamı dışında bırakılmıştır.

Kovid düzenlemesi, ikinci kez getirildiğinde, **31 Temmuz 2023** tarihinden önce cezası kesinleşmiş mahpuslara yönelik 5 yıl olarak değiştirilerek uzatılmış ve bu sefer devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar kapsam dışında bırakılmıştır. 2023'teki bu düzenleme de önceki gibi yüz binlerce adli mahpusun tahliyesiyle sonuçlanmış, siyasi mahpuslara ayrımcılık devam ederken, toplum vicdanını ağır şekilde yaralayan, özellikle de kadına ve çocuğa karşı öldürme, yaralama ve cinsel suçların kapsam içine alınması bu suçlar yönünden cezasızlık sonucunu ortaya çıkarmıştır.

2020 ve 2023 yılında getirilen bu iki erken tahliye düzenlemeleri, kendi içinde de bir **eşitsizlik** yaratmıştır. 31 Temmuz 2023 tarihinde mahkumiyet kararı henüz kesinleşmemiş olan mahpuslar, aynı suçu işlemiş olsalar dahi bu düzenlemeden yararlandırılmamış, ayrıca 3 yıl ve 5 yıl olmak üzere iki farklı uygulamayla karşılaşmıştır. Bu durum da adli mahpuslar arasında bir eşitsizliği doğurmuştur.

10. yargı paketiyle bu eşitsizliğin giderilmesi ve 31 Temmuz 2023 tarihinden önce “kesinleşen” değil, “işlenen” suçları kapsamı beklenirken iktidar bu konuda toplumsal olmayan birtakım kaygılar nedeniyle bir adım atmamıştır.

Şimdi teklifle getirilen düzenlemede, 31 Temmuz 2023 tarihinden kaynaklanan eşitsizlik tam olarak giderilmediği gibi, Komisyon aşamasında gelen ilk halinde

hem siyasi mahpuslar kapsam dışı bırakılmış hem de toplum vicdanını yaralayan, örneğin kadınlara ve çocuklara karşı öldürme ve yaralama, 6 Şubat deprem davaları ve iş cinayetleri ile cinsel suçlara da infaz indirimi sağlanarak bu suçların cezasız kalması gibi bir sonuç ortaya çıkmıştır.

COVID-19 Düzenlemesi, Siyasi Mahpuslara Ayrımcılıktır

Türkiye’de çıkarılan hemen her infaz düzenlemesinde sistematik bir biçimde adli mahpuslar lehine genişletici hükümler getirilirken, siyasi mahpuslar bu düzenlemelerin dışında bırakılmaktadır, tüm dünyaya yayılan Covid pandemisi bile bu ayrımcılığa engel olamamıştır.

Belirsizliği ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına konu olup Türkiye aleyhine nice ihlal kararı verilmiş “terör” tanımıyla adil yargılanma hakkını sistematik bir şekilde ihlal eden Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki siyasi mahpuslara apaçık ayrımcılık üçüncü defa 11. Yargı Paketinde de devam etmiştir.

İktidar, siyasi mahpuslara karşı ikili bir hukuk işletmekte, bir yandan siyasileri hukuk dışına iterken bir yandan da hem ceza miktarı hem infaz biçimiyle hapsetmeyi işkenceye çevirmektedir. Yüksek güvenlikli hapishanelerde siyasi mahpuslar, günde 1.5 saat havalandırmaya çıkıyor, ne atölye ne kurs faaliyetinden faydalıyor, bütün mahpusların infaz rejimi ağırlaştırılmış müebbete dönmüş durumda. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ise siyasiler için zamana yayılmış bir ölüm cezası demek.

Türkiye’de çıkarılan infaz yasaları, mevcut adalet krizini derinleştirmekte, sorunlara çare olmaktan çok yeni sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Kovid düzenlemesindeki 3-5 yıl eşitsizliği ve istisna tutulan suçlarda toplumun nabızı ölçülerek sürekli değişiklikler yapılması bunun en iyi örneğidir. Pandemi döneminde geçici olarak getirilen idari tedbir kalıcılaşıp, kalıcılaştıran kanunun süresi uzatılırken infaz eşitliği ihlal edilmekte, mağdurların adalet ihtiyacı yok

sayılarak kişilere karşı suçlarda af niteliğinde düzenlemeler yapılırken devlete karşı işlenen suçlarda bu yetki asla kullanılmayarak siyasiler “terör” parantezine alınmakta, ayrımcı infaz koşulları dayatılmakta, topyekun infaz sisteminde adalet krizi görmezden gelinerek gün kurtarılmaya çalışılmaktadır.

Oysa toplumun ihtiyacı, sistematik bütünlükten uzak paketler değil, en baştan ele alınması gereken bir infaz sistemidir. Mahpuslar arasında hakkaniyet gözetilerek infazda eşitlik ve adalet sağlanmalı, toplum vicdanını yaralayan ağır suçlamalar hariç olmak üzere koşullu salıverme, açık cezaevine ayrılma, denetimli serbestlik, mükerrirlik, özel infaz usulleri, disiplin cezaları, iyi hal kriterleri gibi pek çok konuda siyasileri istisna tutan veya siyasilere ayrımcı uygulamaya izin veren tüm maddeler değiştirilmeli, Terörle Mücadele Kanunu’ndan kaynaklanan ceza artırımı, koşullu salıverme yasağı, hücre cezası nedeniyle infaz yakma maddeleri kaldırılmalı, umut hakkı gibi evrensel düzenlemelere yer verilmelidir.

COVID-19 Düzenlemesinin Kapsamı Toplum Vicdanını Yaralamaktadır

DEM Parti başta olmak üzere, muhalefet partilerinin değişiklik önermeleri ile Eşitlik için Kadın Platformu, Barışa İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi ve tüm illerden kadın platformlarının, kadın örgütlerinin mücadelesi sayesinde bu teklifin kapsamı Komisyon aşamasında **kısmen** daraltılmış, kasten öldürme suçunun üstsoy, altsoy, eş, boşandığı eş, kardeş, çocuğa veya kendisini savunamayacak derecede olan kişiye veya kadına karşı işlenmesi hali ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar kapsam dışında bırakılmıştır. Ancak önergemizde yer almasına rağmen siyasi mahpuslar düzenlemeye dahil edilmemiştir. Önergemizde deprem ve iş cinayetleri faillerini kapsamaması amacıyla vücut dokunulmazlığına karşı suçların tamamının istisna tutulması teklif edilmişse de kabul edilmemiştir. Devletin ihmaliyle yaşanan ölümlerin faillerinin bu indirimden faydalanacak olması toplum vicdanını yaralamaya devam etmektedir.

İSİG Meclisi verilerine göre Türkiye’de 2024 yılında 1897 işçi, 2025 yılının sadece Kasım ayında 216 işçi yaşamını yitirmiştir. Yine 2024 yılında 71 çocuk işçi çalışırken hayatını kaybetmiştir. Bu yıl Kasım ayı dahil ölen çocuk işçi sayısı ise 85’tir. 2023-2024 ve 2024-2025 eğitim öğretim yıllarında MESEM’li en az 15 çocuğun sanayide veya inşaatlarda çalışırken öldüğü kayıt altına alınmıştır. Bu tablo ihmal veya kaza değil, cinayet tablosudur. Gerekli iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınmadığı, devletin denetleme yükümlülüğünü yerine getirmediği işyerlerinde her gün işçiler katledilmektedir. İşçilerin ölümünden sorumluluğu bulunanlara yeterli yaptırımlar uygulanmadığı için bu cinayetler her gün yaşanmaya devam ediyor. Şimdi getirilen bu infaz indirimleri ise iş cinayetlerinde cezasızlık algısını pekiştiriyor, failleri ödüllendiriyor.

Resmi rakamlara göre 53 bin 537 kişinin yaşamını yitirdiği, onbinlerce binanın yıkıldığı 6 Şubat depremi failleri için de aynı durum geçerlidir. Hala cenazesini bulamayan, teslim alamayan aileler varken ve tüm davalar sonuçlanmamışken getirilen bu indirim, tıpkı 1999’daki Düzce depreminde olduğu gibi tarihin mağdur yurttaşlar lehine değil, ölümlerde sorumluluğu bulunan fail işverenler, müteahhitler ve kamu görevlilerinden yana tekerrür ettiğini göstermektedir.

MADDE 29:

İktidar, Yurttaş için Değil, Rücu Sorumluluğundan Kaçmak için Primlerden Vazgeçiyor

Teklifin 29. maddesiyle, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa eklenen geçici madde ile iktidar, prim ödeme yükümlüsü yurttaşların kamuya olan borç yükünü hafifletmek amacıyla gerekçelendirdiği, 1/1/2016 tarihinden öncesine ait ödenmemiş Genel Sağlık Sigortası primleri ile gecikme zammı gibi fer’i alacaklarının tamamının tahsilinden vazgeçilmesi yönünde düzenleme getirmiştir.

Ancak söz konusu düzenleme zaten 1/1/2026 tarihinde zamanaşımıyla düşecek borçları “af” gibi paketlenmiş, siyasal bir jest havasına sokulmuştur.

Oysa eğer gerçekten amaç, yurttışı korumak ve idarenin kendi iç sorumluluğunu düzenlemek olsaydı, basit bir geçici madde ile “1/1/2016 tarihinden önceki GSS prim ve fer’i borçlarının tahsil edilmemesi nedeniyle kamu görevlilerine rücu edilmez.” şeklinde bir düzenleme getirilirdi. Böylesi bir düzenleme siyasi olarak daha dürüst bir yol olurdu. Ancak iktidar bu yolu tercih etmemiş, bunun yerine zamanaşımıyla zaten ortadan kalkacak borcu “lütuf gibi” topluma sunarak hakikatin üzerini perdelemiştir.

Bu nedenle, yurttaşların ödeyemediği GSS prim borçlarının ve fer’ilerinin silinmesini desteklese de düzenlemenin amaç ve gerekçesinin toplumdan gizlenmesini, gerçeğin çarpıtılmasını doğru bulmadığımızı şerh düşmekteyiz.

MADDE 30-32:

Erişimin Engellenmesi Düzenlemeleri Anayasa Mahkemesi’nin İptal Kararlarının Özüne Aykırıdır

Teklifin 30. ve 32. maddesinde erişim engeli kararına dair pek çok düzenleme getirilmektedir. Anayasa Mahkemesi’nin 11/10/2023 tarihli ve E: 2020/76; K: 2023/172 sayılı kararıyla iptal edilen düzenlemelerin yerine getirilen bu düzenlemeler iptal kararının gerekçesiyle uyumlu değildir.

Gerekçede “Sonuç olarak ceza kanunlarında suç olarak düzenlenen eylemlerin işlendiğinin henüz kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla tespit edilmeden idari bir makamın yapacağı suç tespitine bağlı olarak nihai bir tedbir mahiyetinde olan

içeriğin çıkarılması kararı verilmesinin ve bu kararın icra edilmemesi durumunda idari para cezası uygulanmasının masumiyet karinesini ihlal ettiği değerlendirilmiştir.” şeklinde tespitler yer almaktadır. Oysa getirilen düzenlemenin bu gerekçeyle bir ilgisi bulunmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi değişiklik teklif edilen 5651 Sayılı Kanun’un “Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi” başlıklı 8/A maddesiyle ilgili 14/09/2023 tarihli Artı Media GmbH başvurusunda verdiği Genel Kurul kararında, bu hükümdeki yapısal sorunları tespit etmiş, 22/11/2023 tarihli Ahmet Alphan Sabancı ve diğerleri başvurusunda ise birleştirdiği toplam 62 bireysel başvuruyla ilgili Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir. Uygulamada sulh ceza hakimliğinin “milli güvenlik, kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi” gerekçesiyle keyfi ve denetimsiz bir şekilde erişim engelleme kararları verildiği görülmektedir. Erişim engellemeleri, sınırsız bir sansür aracına dönüşmüştür ve pratikte hiçbir yargısal standarttan bahsetmek mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi 5651 Sayılı Kanun’un “İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi” başlıklı 9. maddesini de 11/10/2023 tarihinde iptal etmiş, iptal hükmü 10/10/2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İptal kararına rağmen sulh ceza hakimliği, bu maddeye dayanarak erişim engelleme ve içerik çıkarma kararları vermeye devam etmiştir. Örneğin, Türkiye’de 50 milyondan fazla kullanıcısı bulunan Instagram platformu, 02/08/2024 tarihinde “katalog” suç gerekçesiyle 8. maddeye dayanılarak erişime engellenmiştir.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi kararları sansürü durduramamakta, içeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi kararlarının dayanağı ve gerekçesi biçim değiştirerek sürmektedir. Bu kararları talep edenlerin kişilik hakları ihlal edilen

yurttaşlardan ziyade, siyasi yetkililer, iktidara yakın sermaye grupları gibi imtiyazlı kesimlerdir. Bu kesimlerin kişisel menfaatleri, basın ve ifade özgürlüğünün önüne geçmiştir.

Teklifin Çözumsuzluğu: Erişimin Engellenmesi Kararlarında AİHM ve AYM İçtihatları Yok Sayılmaktadır

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin internet özgürlüğü konusunda üye devletlere yönelik tavsiye kararı CM/Rec(2016)5'in eki "İnternet Özgürlüğüne İlişkin Göstergeler"in içinde yer alan "Bilgi ve Fikir Edinme, Alma ve Yayma Özgürlüğü" ve "Müdahalenin Yasallığı, Meşruluğu ve Orantılılığı" başlıklı bölümlerine göre;

- Platformlara veya internet araçlarına erişimin engellenmesi, içerik engelleme/filtreleme/kaldırma gibi tüm kısıtlamalar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 10. maddesindeki yasallık, meşruluk ve orantılilik koşullarına uygun olmalıdır.
- İnternet servis sağlayıcıları, genel bir kural olarak internet trafiğini eşit şekilde ve ayrımcılık yapmadan yönetmelidir. Trafik yönetimi, yalnızca kamu yararı için ve şeffaf, gerekli, orantılı biçimde uygulanabilir.
- Kullanıcılar, erişimlerinin veya bilgi alma/verme haklarının kısıtlanmasına karşı AİHS 6. madde uyarınca mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.
- Devlet, erişimi engellenen siteler ve kaldırılan içeriklerle ilgili yasal dayanak, gerekçe, karar ve itiraz yollarını içeren bilgileri kamuya zamanında ve uygun şekilde açıklamalıdır.
- İnternette ifade özgürlüğüne getirilen her kısıtlama, erişilebilir, açık, net ve öngörülebilir bir kanuna dayanmalı; kötüye kullanımı önleyecek etkili denetim ve yargısal inceleme mekanizmaları bulunmalıdır.
- AİHS 10. maddede sayılan meşru amaçlardan birini gütmelidir.

- Demokratik toplumda gerekli ve orantılı olmalıdır. Kısıtlama, bağımsız bir yargısal veya idari karara dayanmalı, acil sosyal ihtiyacı karşılamalı ve en az kısıtlayıcı müdahale türü olmalıdır.
- Nefret söylemi, kamu düzeni, genel ahlak, küçüklerin korunması, ulusal güvenlik, resmi sırlar ve veri koruma alanlarındaki yasalar, kamu tartışmalarını gereksiz şekilde engellememelidir. Bu yasalar, yalnızca acil kamu yararı durumlarında uygulanmalı, dar tanımlı olmalı, orantılı yaptırımlar içermelidir.

AİHM'e göre ifade özgürlüğü, demokratik toplumun temel direklerinden biridir ve hem toplumun ilerlemesi hem de bireyin gelişimi için zorunlu bir şarttır. Mahkeme, ifade özgürlüğünün yalnızca toplumca kabul gören veya zararsız görülen düşünceleri değil; incitici, şoke edici veya rahatsız edici fikirleri de kapsadığını vurgulamaktadır. Bu özgürlük, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin olmazsa olmazıdır. AİHM, ifade özgürlüğünün sınırlanabileceğini, ancak bu sınırlamaların dar yorumlanması, istisnaların gerçekten gerekli olması ve sınırlandırmanın ikna edici gerekçelere dayanması gerektiğini özellikle belirtir (Handyside; Von Hannover).

İnternet bağlamında AİHM, çevrim dışı ortam için geçerli ifade özgürlüğü ilkelerinin çevrimiçi ortamda da geçerli olduğunu kabul eder; ancak internetin kendine özgü özelliklerini de dikkate alır. İnternet, Mahkeme tarafından ifade özgürlüğünü genişleten, bilgiyi alma, aktarma ve yaymayı kolaylaştıran önemli bir mecra olarak görülür. AİHM, internetin haber ve bilgiye erişimdeki rolünü özellikle vurgular (Ahmet Yıldırım; Times Newspapers).

Anayasa Mahkemesi, pek çok başvuruya ilişkin verdiği ihlal kararlarında, sulh ceza hâkimliklerinin verdiği erişim engeli kararlarının genel ve soyut gerekçelere dayandığını, hızlı müdahalenin neden gerekli olduğuna ilişkin bir açıklama

bulunmadığı, çatışan haklar arasında adil denge kurulmadığı, haberlerin kişilik haklarını nasıl “açıkça” ihlal ettiğinin ortaya konulmadığını belirtmiş, itiraz mercilerinin kararlarının da yalnızca tek cümlelik, denetim niteliği taşımayan ret kararlarından oluştuğunu, itiraz edenlerin itirazlarındaki gerekçelerin incelenmediğini ortaya koymuştur.

Engellenen haberlere baktığımızda çoğu kamu yararına, toplumsal meselelere, siyasetçiler ve kamu gücü kullanan kişilere ilişkin olup basının haber verme görevi kapsamındadır. Bu haberlerde kötü niyet veya gerçeğin çarpıtıldığına dair somut bir tespit yapılamazken çoğunda engellenen içeriklerle ilgili herhangi bir ceza soruşturması açılmamış; böylece erişim engeli belirsiz süreli ve fiilen süresiz hâle gelmiş, tüm bunlar da ifade ve basın özgürlüğü bakımından orantısız bir müdahale oluşturmaktadır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi’nin, Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinde korunan ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiğini belittiği erişimin engellenmesi kararlarına dair yapılan düzenlemeler bu müdahaleleri ortadan kaldıracak nitelikte değildir.

5651 Sayılı Kanunla İlgili Uluslararası Raporlar Yok Sayılmaktadır

AGİT, 5651 sayılı Kanun’la ilgili defalarca reform çağrısı yapmıştır. 2010 ve 2014’te iki kapsamlı hukuki inceleme hazırlanmıştır. 15/04/2016 tarihli açıklamada, Türkiye’den 110.000’den fazla siteye ve binlerce URL’ye erişimin engellendiği belirtilmiştir. Bu uygulamanın orantısız olduğu, kamuoyunun bilgiye erişimini engellediği, medya çoğulculuğunu ve ifade özgürlüğünü olumsuz etkilediği vurgulanmıştır.

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri 2011 tarihli raporda, internet sansürünün demokratik toplum koşullarını aştığını, 5651’in AİHM içtihadına uygun biçimde yeniden gözden geçirilmesini tavsiye etmiştir. 2017 tarihli bildiride ise erişim engellerinin yaygın kullanıldığını, sulh ceza hâkimliklerinin yetersiz inceleme ve gerekçesiz kararlar verdiğini, ilk derece mahkemelerinin ve yasamanın Anayasa Mahkemesi içtihadını takip etmekte isteksiz olduğunu belirtmiştir.

Venedik Komisyonu da 15/06/2016 tarihli görüşünde 5651 Sayılı Kanunun 8/A, 9 ve 9/A maddelerinin bağımsız ve geniş yetkili bir engelleme usulü oluşturduğunu, erişimin engellenmesinin ceza veya hukuk davasına bağlı geçici bir tedbir niteliği taşımadığını, hızlı karar alma süreci, karşı tarafın dinlenmemesi, itirazın aynı derecedeki hâkimliğe yapılması gibi nedenlerle gerekli usul güvenceleri sağlamadığını, ölçütlerin belirsiz olduğunu, sulh ceza hâkimliğinin bu idari kararın aciliyet ve haklılık kriterlerini denetleyip denetleyemediğinin belirsiz olduğunu belirtmiştir. Komisyon bu tespitlerle erişim engelleme kararlarının hukuk veya ceza yargılamasına bağlı hale getirilmesini, yeterli savunma süresi tanınmasını, duruşma yapılabilmesini önermiştir. Ayrıca Yargıtay’a temyiz yolu açılması gerektiğini AİHS m. 10 ile bağlantılı olarak meşru amaç, demokratik toplumda gereklilik ve orantılılık kriterlerini karşılaması gerektiğini vurgulamıştır.

Ancak bugüne dek getirilen hiçbir düzenleme 5651 sayılı Kanunun bu tespitlere göre şekillendirilmesine fayda sağlamamıştır.

Anayasa 28: Basın Hürdür, Sansür Edilemez!

Teklifle getirilen “İçeriğin internet ortamından çıkarılması”, o içeriğin hem siteden hem de Google sonuçlarından ve benzeri yerlerden temizleneceği

anlamına gelmektedir. Her ne kadar geri döndürülebilir olsa da içeriğin internet ortamından çıkarılması, içeriğin yok edildiği alanları genişletmek demektir.

Yine 30. maddeyle getirilen düzenlemeye göre haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin yanı sıra, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu da bildirimde bulunabilecektir. BTK başkanı ve üyeleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle atanmaktadır. BTK, doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlı bir kurum olmasa da, hatta kendi Kanununda bağımsız ve özerk bir kurum olduğu belirtilse de atama yetkisi itibarıyla Cumhurbaşkanlığına bağlı sayılabilir. Kurumun resen bildirimde bulunma hakkı, iktidarın, ifade ve basın özgürlüğüne yönelik müdahalede bulunması için imkan sağlayacaktır.

32. maddeyle getirilen düzenlemeye göre ise erişim engeli kararını verecek olan Sulh Ceza Hâkimliği, ayrıntılı incelemeye gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşıldığı hâllerde yirmi dört saat içinde kararı verecek, aksi halde başvuruyu reddedecektir. Kararlara karşı itiraz yolu açılmakta ve hâkimin gerekli görürse tarafları dinleyebilmesine imkân tanınmaktadır. Türkiye’den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcıların içeriği çıkarmama direnci göstermesi halinde, ilgili kişinin talebi üzerine internet trafiği bant genişliğinin kademeli olarak (%50’den %90’a kadar) daraltılması öngörülmektedir.

Yürürlükteki maddede önce içerik sağlayıcıya başvurma ve kaldırılmasını istemek gibi yol varken, teklifle doğrudan sulh ceza hakimliğine başvuru getirilerek yargı birincil hale getirilmekte ve aslında süreç hızlanmaktadır. Yürürlükteki halinde “Ayrıntılı inceleme yapılmasına gerek olmaksızın, ilk bakışta ihlal” şartı yokken ve sulh ceza hakimiyi yine 24 saat içinde duruşmasız karar vermekten şimdi getirilen “ilk bakışta ihlal” şartı, başvuruların reddedilmesini kolaylaştıracaktır, çünkü ayrıntılı inceleme gereken başvuruları

reddetmesi gerektiği yönünde bir düzenleme getirilmektedir. Bu durum hakime oldukça hızlı karar vermeye dair bir takdir alanı getirmiştir. Her ne kadar aşamalı erişim engeli ve açıkça gerekçelendirilme şartı getirilse de uygulamada herhangi bir değişiklik olmayacaktır.

Bant daraltma yaptırımı ise tüm platformun fiilen hizmet veremez hâle gelmesi sonucunu doğurabilir ve bu orantılılık ilkesine aykırıdır. Teklifte maddenin belirliliği artmış olsa da uygulamadaki keyfi kararların önüne geçilebilecek herhangi bir sınırlama getirilmemiştir ve erişim engellemeleri ifade ve basın özgürlüğüne müdahale etmeye devam edecektir. Burada mesele bu maddenin değiştirilmesine itiraz etmekte değil erişimin engellenmesi kararlarının neye göre verileceğinin Anayasa Mahkemesi kararları doğrultusunda hukuka uygun hale getirilmesinin sağlanabilmesidir.

Erişimin engellenmesi kararlarına konu haberlerin önemli bir bölümü, toplumsal meselelerle ilgili olup kamuoyunu bilgilendirme ve farkındalık oluşturma işlevi taşımaktadırlar. Bazı haberler, siyasetçilerin faaliyetlerini ve açıklamalarını konu edinerek yurttaşların demokratik karar alma süreçlerine katılımını kolaylaştırmakta, bazıları ise kamu gücü kullanan kişi ve kurumların faaliyetlerini denetleme amacına hizmet etmektedir. Bu nedenle söz konusu haberlerin tümü, basının haber verme görevi ve sorumluluğu kapsamındadır. Ayrıca sulh ceza hâkimlikleri, basının bu görev ve sorumluluklarını kötüye kullandığına, gerçeği çarpıttığına veya kötü niyetli davrandığına ilişkin somut bir tespit bugüne dek ortaya koymamıştır.

Haberler belirsiz ve fiilen süresiz biçimde erişime engellenmektedir. İlgili ve yeterli gerekçelere dayanmayan, tedbir niteliği taşıyan bu tür müdahalelerin süresiz sonuçlar doğurması, ifade ve basın özgürlükleri açısından açıkça orantısızdır.

Sonuç olarak, internete erişimin engellenmesi kararlarıyla Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğüne ve 28. maddesinde korunan basın özgürlüğüne yönelik müdahaleler, daha ağır basan bir toplumsal ihtiyacı karşılamamaktadır. Süresiz ve gerekçesiz kısıtlamalar, ifade ve basın özgürlükleri açısından ciddi tehlikeler doğurmaktadır. Demokratik bir hukuk devletinde amaç ne olursa olsun özgürlükleri ölçsüz biçimde ortadan kaldıran sınırlamalara yer verilemez.

İfade özgürlüğü ve onun özel güvencesi niteliğindeki basın özgürlüğü, demokratik toplumun temel taşlarından; toplumun ilerlemesi ve yurttaşların gelişimi için vazgeçilmez bir şarttır. Demokrasinin sağlıklı işleyişi açısından bu özgürlüklerin korunması da yaşamsal öneme sahiptir.

12.12.2025

Nevroz Uysal Aslan
Şırnak

Zülküf Uçar
Van

Dilan Kunt Ayan
Şanlıurfa

MUHALEFET ŞERHİ

27/11/2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına havale edilen 2/3393 esas numaralı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi; yürütme ve yürürlük maddeleriyle birlikte toplam 38 madde olarak Adalet Komisyonunda görüşülmüştür. Komisyon görüşmelerinde madde sayısı değişmemekle birlikte iki önerge kabul edilerek bu maddelerin içeriğinde değişiklik yapılmıştır.

İlgili kanun teklifinde; 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununda 3, 1136 sayılı Avukatlık Kanununda 7, 4734 sayılı Kamu İhale Kanununda 1, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunda 2, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda 8, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda 5, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda 1, 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununda 1, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda 1, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda 3, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununda 3 ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunda 1 madde olmak üzere 12 ayrı kanunda düzenleme öngörülmektedir.

Teklifte yer alan 2, 3, 5, 6, 11, 16, 30, 31 ve 32'nci maddeler olmak üzere toplam 9 madde ile Anayasa Mahkemesinin 6 ayrı iptal kararına istinaden düzenleme yapılmaktadır.

Teklif kamuoyunda 11'inci Yargı Paketi olarak bilinse de teknik anlamda bir torba kanun teklifidir.

Usul Üzerine Değerlendirmeler

İlgili kanun teklifine dair yapılan ilk değerlendirme teklifin niteliğine yöneliktir. Teklif bir torba kanun örneği niteliğindedir. Torba kanunlar; birbirinden oldukça farklı konuların, çeşitli yasa değişikliklerinin ve yeni düzenlemelerin tek bir metinde bir araya getirildiği, bu nedenle de yasama tekniği bakımından sorunlara sıkça yol açan bir yöntemdir. Bu yöntemin maddelerin derinlemesine incelenememesi, şeffaflıktan uzaklık, fırsatçılığa açık olması, siyasi baskılara zemin hazırlaması, bilgi eksiklikleri ve hukuki hatalara yol açması, ayrıca ilgisiz düzenlemeleri tek bir metne sıkıştırarak yoğunluk ve karışıklık yaratması gibi çok sayıda sakıncası bulunmaktadır.

AK Parti torba kanunların doğasında bulunan bu dezavantajları adeta bir araç gibi kullanmakta ve yöntemden kaynaklanan sorunları kendi lehine çevirmektedir. Bu sayede toplum yararına olup olmadığı irdelenmeksizin istediği düzenlemeleri hızlı ve özensiz biçimde yasalaştırabilmektedir.

38 maddeden oluşan söz konusu teklifle; 12 farklı kanunda ve ilgisiz konularda değişiklik yapılmak istenmektedir. Bu kadar farklı alana müdahale eden maddelerin tek bir metinde toplanması ciddi bir karmaşa doğurmaktadır.

Teklif Adalet Komisyonu asil, Anayasa Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonu ise tali komisyon olmak üzere üç komisyona havale edilmiştir. Ancak Adalet Komisyonunda görüşülmesine rağmen, Anayasa Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonu teklifi hiç ele almamıştır. Oysa Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 23'üncü maddesi, tali komisyonlara gönderilen tekliflerin incelenmesi ve bu komisyonların görüş açıklaması yetkisini açıkça düzenlemektedir. Bir teklife ilişkin tali komisyon incelemesinin yapılmaması sağlıklı ve verimli bir müzakere ortamının oluşmasını engellemektedir. Kaldı ki bu teklif GSS prim borçlarının tahsilinden vazgeçilmesine yani kamu alacaklarının silinmesine ilişkin düzenleme içermektedir. Buna rağmen Plan ve Bütçe Komisyonunun toplanmaması yasa yapma tekniğine açıkça aykırıdır. Benzer şekilde Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununda yapılmak istenen değişikliğin ilgili ihtisas komisyonu da hiç şüphesiz Adalet Komisyonu değildir.

Teklifte Anayasa Mahkemesinin 6 farklı iptal kararı nedeniyle 9 maddede değişiklik yapılmak istenmektedir. Ancak teklif içerdiği bu 9 maddeye rağmen havle edildiği Anayasa Komisyonunda da görüşülmemiştir.

Mevcut iktidarın bir alışkanlık hâline getirdiği aceleci kanunlaştırma anlayışı yine kendini göstermektedir. Bu yöntemin ilk adımı da tali komisyonların işlevsiz bırakılmasıdır. AK Parti birçok kanun teklifinde olduğu gibi bu teklifte de tali komisyonları devre dışı bırakmayı adeta standart bir uygulama haline getirmiştir. Bunun doğal sonucu ise yasama kalitesinin giderek düşmesidir.

AK Parti'nin göz ardı ettiği bir diğer önemli husus, komisyon görüşmeleri sırasında teklifin etki analizinin yapılmamış olmasıdır. Oysa kanunen zorunlu olmasına rağmen, önceki pek çok teklifte olduğu gibi bu teklif için de herhangi bir etki analizi hazırlanıp sunulmamıştır. Etki analizinin bulunmaması teklifin bazı düzenlemelerinin sonuçlarının tam olarak anlaşılmasını güçleştirmiştir.

AK Parti Grup Başkanı Abdullah Güler, teklifi hazırlarken etki analizi yaptıklarını defaatle ifade etmiştir; ancak konu Komisyona geldiğinde ortada ne bir etki analizi sunulmuş;

ne de bu analizin hangi veriye, hangi modele, hangi toplumsal maliyete dayandığına dair en küçük bir açıklama yapılmıştır..

Adalet Komisyonundaki görüşmeler 03/12/2025 tarihinde saat 14:38’de başlamış, gece 01.02’de sona ermiş ancak kanun teklifinin ilk 15 maddesi bitirilememiştir. 04/12/2025 tarihinde saat 20.05’de kalan maddeler için toplantı yeniden başlamış ve sonraki gün sabah saat 05:47’de teklifin komisyon görüşmeleri tamamlanmıştır.

Birinci günde gece geç saate kadar süren ve ikinci gün sabaha kadar süren toplantılarda yalnızca üç kez ara verilmiştir. Bu çalışma temposu ne insani koşullara uygun ne de sağlıklı bir yasama faaliyeti açısından elverişlidir. Bu kadar uzun süre boyunca neredeyse molasız çalışılması hem verimliliği düşürmüş hem de milletvekillerinin motivasyonunu ve yaratıcı katkılarını olumsuz etkilemiştir. Oysa komisyon çalışmaları tekliflerin ayrıntılı incelenmesi ve nitelikli bir yasama sürecinin yürütülmesi bakımından hayati öneme sahiptir. Bu şartlar altında yapılan toplantı teklifin sağlıklı biçimde ele alınmasını açıkça engellemiştir.

Yürütme tarafından hazırlanan ve milletvekillerine imzalatılarak sunulan kanun teklifleri demokratik hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Bu uygulama kuvvetler ayrılığını aşındırmakta, yasama kalitesini düşürmekte, hukuki ve siyasal gerilimlere kapı aralamakta ve toplumsal güveni sarsmaktadır.

2017 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle yürütmenin yasa tasarısı hazırlama yetkisi kaldırılmıştır. Anayasanın 88’inci maddesi açıkça kanun teklifi verme yetkisinin milletvekillerine ait olduğunu düzenlemektedir. Buna karşın pratikte kanun teklifleri bakanlıklar veya Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki birimler tarafından hazırlanmakta, iktidar partisi milletvekilleri ise yalnızca bu metinleri imzalayıp Meclise sunmaktadır. Teklifler henüz TBMM’ye gelmeden, bakanlıklardan ve iktidarın parlamento dışı temsilcilerinden yapılan açıklamalar; internette dolaşan taslaklar ve metin hazırlıklarına dair bilgiler bu durumu doğrulamaktadır. Böylelikle AK Parti Anayasanın 88’inci maddesini fiilen dolanmakta ve bunu adeta rutin haline getirmektedir.

İYİ Parti Grubu olarak yukarıda belirtilen gerekçelerle bu teklifi usul açısından ciddi sorunlar barındıran bir metin olarak görüyoruz. Teklif ne istişareye dayalıdır ne katılımcıdır. Toplumun sorunlarına çözüm üretmeye yönelik değildir. Yasama kalitesini önceleyen bir yaklaşım da sunmamaktadır. Dahası teklif metninin milletvekilleri tarafından değil, parlamento dışındaki çevrelerce hazırlandığı izlenimi barizdir.

Teklif demokratik ilkelere uygun biçimde tartışılmadan ve insani çalışma koşullarının sağlanmadığı bir komisyon toplantısının ardından yalnızca Genel Kurula sevk edilebilmek için

şeklen tamamlanmıştır. Komisyon sürecinde yapıcı eleştirilerimizin dikkate alınmaması ve verdiğimiz tüm önergelerin reddedilmesi de bunun göstergesidir.

Kamuoyunda Covid-19 yasası olarak bilinen düzenlemede suç tarihi bakımından kapsamın genişletilmesini öngören 27’nci madde kapsamında vermiş olduğumuz önergemizin reddedilerek iktidar milletvekillerinin çok benzer bir önergesinin kabul edilmesi komisyon sürecinin yalnızca göstermelik yürütüldüğünün en bariz örneği olmuştur.

Bu nedenlerle ilgili teklifin usul yönünü kabul etmediğimizi ifade ediyoruz.

Geneli Üzerine Değerlendirmeler

Adalet Bakanı her yeni açıklamasında yargı paketlerinin ardı ardına “tamamlandığını” duyurmakta bir paketin mürekkebi kurumadan bir sonrakinin hazır olduğu ilan etmektedir. Ancak burada asıl sorun her paket açıklandığında toplumda beklenti yaratılması, umut dolu başlıkların kamuoyuna sunulması ve nihayetinde Meclise gelen metnin yine aynı tabloyu içermesidir. Karşımıza çıkan 38 maddelik pek çok farklı konuyu barındıran bir torba kanundan ibarettir. Maddelerin 9 tanesi Anayasa Mahkemesi kararlarının zorunlu olarak yerine getirilmesinden oluşmakta ve kalan kısmı da reform denilebilecek nitelikte değildir. Oysa vatandaşların yıllardır beklediği temel sorunların hiçbirine bu paketlerde yer verilmemektedir. Ne uzun tutukluluk sorununa çözüm vardır, ne bağımsız ve tarafsız yargıyı güçlendirecek düzenlemeler, ne de HSK’da yapısal bir değişiklik.

Yargı pratiğini sorunlarını düzelterek köklü tek bir adım bile bulunmamaktadır. Bakanın kamuoyuna verdiği sözler de toplumda yaratılan “reform” beklentileri de paketlerin içinde karşılık bulmamaktadır. Artık bu paketlerin bir reform arayışından çok beklenti yönetimi amacıyla hazırlandığı açıkça görülmektedir. Bir açıklama yapılmakta birkaç gün umut yaratılmakta ardından paketten kayda değer bir adım çıkmayınca yeni bir paket gündeme getirilmektedir. Bu döngüde doğrudan vatandaşla muhatap olan milletvekilleri toplumun karşısına çıkıp açıklama yapacak bir gerekçe bulmakta zorlanır hale gelmektedir. “Reform paketi” olarak adlandırılan bu çalışmalara baktığımızda içeriklerinin yalnızca gündem yönetiminden ibaret olduğu görülmektedir.

Bu pakette de çok sayıda gencin mağdur olmasına neden olan hukuk mesleklerine giriş sınavına ilişkin tek bir düzenleme yoktur. Oysa Adalet Bakanı açıkça bu sınavın daha etkin hâle getirileceğini başarıyı daha net ölçen bir sisteme dönüştürülmesi için çalışmalar yapıldığını söylemiştir. Ancak teklifte bu sorunlara çözüm bulunmamaktadır. Biz ise çözümü ortaya koymuş durumdayız.

Hukuk mesleklerine giriş sınavı nedeniyle mağdur olan gençlerin staj yapabilmesini sağlamak ve barajın düşürülerek hak kaybının önüne geçmek amacıyla hazırladığımız kanun teklifi Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. Elbette bu teklifimiz gündeme alınmamıştır. Komisyon görüşmelerinde de bu konuda önergemiz verilmiş ancak kabul edilmemiştir. Bu konuda hem staj yapılabilmesine imkân tanıyacak hem de baraj puanını 70'ten 60'a düşürecek düzenleme sorunun çözümüdür. İktidar bu konuda bir çalışma yürüttüğünü iddia etse de geç gelen çözümün mağdur ettiği gençlerin hayatları ve mesleki kariyerleri ertelenmektedir. Gençler hayatlarının en kritik döneminde bekletilerek tüketilmektedir. Bu mesele bir sonraki pakete Genel Kurulun bir başka dönemine ya da seçim sonrasına bırakılmamalıdır. Geçiş dönemi boyunca en azından bu gençlerin staj yapabilmesini sağlayacak adım bu teklife eklenmelidir.

Bugün hukuk fakültesi mezunlarının durumuna baktığımızda tablo ağırdır: Hukuk Fakültesi mezunu gençler kasiyerlik, kargo taşımacılığı, motokurye gibi eğitim aldıkları konuyla alakasız işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Çünkü staj yapamamaktadırlar ve hukuk mesleklerine giriş sınavındaki gereksiz ezbere dayalı sorular yüzünden mesleklerine adım atamamaktadırlar. Bu sınavdaki sorular öyle nitelsiz ve ezbere yöneliktir ki ne hukukçu milletvekillerinin ne bürokratların ne de Adalet Bakanının geçerli bir puan alabilmesi mümkün değildir. Bu sorular hukuk pratiğiyle herhangi bir bağı olmayan, insan emeğini değersizleştiren bir ezber yarışması niteliğindedir.

Covid-19 infaz düzenlemesiyle ilgili teklifin 27'nci maddesi, Anayasanın eşitlik ilkesine aykırılığı gidermesi bakımından olumlu bulunabilir. Ancak teklifin ilk hâli infazda geniş bir soruna neden olacak nitelikte olmuştur. Özellikle kadına yönelik şiddet ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bakımından erken tahliye yolunun açılmaya çalışılması çok ciddi bir toplumsal kaygıya neden olmuştur. Böyle kapsamlı bir infaz düzenlemesinde; cinsel saldırı, çocuk istismarı ve kadına şiddet gibi en ağır suçların açıkça kapsam dışında bırakıldığını gösteren bir hüküm yer almamış; önergemiz ve tutanaklara geçen konuşmamızla bu hususlara dikkat çekilmiştir.

Bu tür suçlarda infaz düzenlemesinde öncelik hükümlülerin değil mağdurların haklarıdır. Dolayısıyla bu suçların kapsam dışı bırakılması tarafımızca mutlak bir gereklilik olarak görülmüş ve bu hususta komisyona bir önerge verilmiştir. Ancak önergemiz reddedilmiş olsa da iktidara uyarılarımız ve önergemiz, iktidar cephesini büyük bir yanıltan çevirmeyi başarmıştır. AK Partili milletvekillerince bu suçları kapsam dışında bırakan ve bizim önergemizle çok benzer başka bir önerge komisyona sunulmuş ve kabul edilmiştir. Bu hatadan

dönülmesi elbette önemlidir. Ancak iktidar bizim önergemize destek vermek yerine müzakereden uzak kanun yapım alışkanlığını sürdürerek benzer nitelikteki kendi önergesini hazırlamıştır.

Bir diğer önemli sorun da TCK 158’in uygulanmasında ortaya çıkmaktadır. Yalnızca hesabını kullandığı için herhangi bir dolandırıcılık kastı bulunmayan kişilerin gerçek faillerle aynı ceza tehdidine maruz bırakılması ağır bir adaletsizliktir. Kastı olmayan, haksız menfaat elde etmeyen kişilerle suçu işleyen gerçek faillerin aynı şekilde cezalandırılması kabul edilemez. Bu nedenle kast ve fail ayırımını net biçimde ortaya koyan, orantılılığı sağlayan bir düzenleme yapılması zorunludur. Bu önerimiz komisyonda dile getirilmişse de iktidar tarafında bir adım atılmamıştır. Teklifteki bu eksikliğin giderilmesi gerekmektedir.

Yıllardır “yargı reformu” başlığı altında paket üzerine paket tartışılmaktadır. Fakat herkes biliyor ki bu paketler bir reformun ürünü değil aksine gerçek reformun yapılmadığının itirafıdır. Eğer gerekli adımlar doğru atılsaydı bugün 11’inci paketi veya ilk pakette çözülemeyen sorunların defalarca tekrarlanan versiyonları tekraren konuşulmazdı. Çıkarılan on paketin hiçbirisi büyük bir soruna çözüm olamamıştır. Bu konuda en çarpıcı örnek tutuklama pratiğidir. Bir ülkede tutuklamanın nasıl uygulandığı, hukuk devletinin seviyesini gösterir. Ne yazık ki tüm paketlerin ortak noktası, adaletin en çok kanayan yarasına dokunmaktan kaçınmalarıdır. Kanun açık olmasına rağmen tutuksuz yargılama bir istisnaya, tutuklama ise bir cezaya dönüşmüştür.

Basın özgürlüğü Anayasa ile güvence altındadır; haber yapmak ve eleştirmek suç değildir. Buna rağmen gazeteciler, akademisyenler, siyasetçiler hâlâ cezaevindedir. Sorun hukukta değil, iktidarın yargıya müdahalesi ve keyfi uygulamalarıdır. Bugün Türkiye’de uzun tutukluluk adeta cezanın peşin infazı hâline gelmiştir. Kişiler yıllarca tutuklu kaldıktan sonra beraat ettiğinde “Neden bu kadar süre içeride tutuldu?” sorusuna yanıt verilememekte; bu kez tutukluluk süresiyle uyumlu cezalar verilerek hukukun kendi çelişkisi kapatılmaya çalışılmaktadır. İlk derece, İstinaf ve Yargıtay süreci birlikte değerlendirildiğinde uzun süren yargılamalar nedeniyle de mağduriyetler doğmaktadır.

Fatih Altaylı örneğinde olduğu gibi; kaçma şüphesi gerekçesiyle tahliye edilmemesi, aynı dosyada önce “deliller toplanmadı” ardından “kaçma şüphesi var” gerekçelerinin kullanılması, hukuki tutarlılıktan ziyade keyfiliği göstermektedir. Bu gerekçeler yalnızca Altaylı için değil; yazan, konuşan, eleştiren tüm gazeteciler ve muhalifler için hazır tutulmuş genel bir cezalandırma aracına dönüşmüş durumdadır. Bu ortamda herhangi bir vatandaşın kendisini güvende hissetmesi mümkün değildir.

Maddeler Üzerine Değerlendirmeler

Madde 16

Görüşülmekte olan Kanun Teklifinin 16’ncı maddesi ile Türk Ceza Kanununun 125’inci maddesinde düzenlenen “hakaret” suçuna ilişkin yeniden bir düzenleme yapılmaktadır. Ancak bu düzenleme, daha önceki yargı paketlerinde defalarca gündeme gelmiş Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından da açıkça anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiş anayasal sınırları yeniden üretmektedir.

Hatırlanacağı üzere 9’uncu Yargı Paketi kapsamında yapılan değişiklikle “kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret” suçu ön ödeme kapsamı dışında bırakılmıştı. Bu düzenleme, AYM’nin kararıyla Anayasanın 10’uncu maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesine aykırı bulunmuş ve iptal edilmiştir. AYM kararında, aynı suç tipi içerisinde yalnızca mağdurun statüsüne göre farklı bir usul uygulanmasının “eşitlik ilkesini” ve “adil yargılanma hakkını” ihlal ettiğine açıkça işaret edilmiştir.

Ne var ki Teklifin 16’ncı maddesi, iptal edilen bu kuralı özünde yeniden ihdas etmekte; kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçunu tekrar ön ödeme kapsamı dışında tutarken, diğer tüm hakaret suçlarını ön ödeme kapsamına almaktadır. Böylelikle yasa koyucu, AYM’nin açık iptal gerekçesine rağmen aynı düzenlemeyi farklı bir biçimde tekrar getirmekte ve hukukun üstünlüğü ilkesine, Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığına açık bir biçimde aykırı davranmaktadır.

Bu durum yalnızca Anayasanın 10’uncu maddesindeki eşitlik ilkesine değil aynı zamanda Anayasanın 138’inci maddesinde yer alan “mahkeme kararlarına uyma” zorunluluğuna da aykırılık teşkil etmektedir. Yasama organının, AYM kararlarını fiilen bertaraf eden, iptal edilen hükümleri yeniden ihdas eden bir yaklaşımı benimsemesi, hukuki öngörülebilirliği zedelemekte; anayasal sadakat ve hukuk devleti ilkelerini yıpratmaktadır.

Teklifin gerekçesinde yargı reformlarının temel amacının “yargının iş yükünü azaltmak ve yargısal süreçleri hızlandırmak” olduğu belirtilmektedir. Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından kısa süre önce iptal edilmiş bir düzenlemenin benzeri hükümlerin tekrar yasalaştırılması hem AYM’nin hem de yargı sisteminin iş yükünü daha da artıracak, “reform” adı altında yapılan değişikliklerin kısa süreli, yüzeysel ve geçici olmasından öteye geçemeyecektir. Bu yaklaşım yasama verimliliğini azaltmakta aynı konunun 12’nci ya da 13’üncü yargı paketinde yeniden gündeme geleceğini şimdiden göstermektedir.

Bu bağlamda, yasa koyucunun hem Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarına hem de hukuk devleti ilkesine uygun hareket etmesi; hakaret suçuna ilişkin usul farklılıklarını mağdurun statüsüne göre belirleyen bu düzenlemeden vazgeçmesi gerekmektedir.

Aksi halde teklifin bu haliyle kabulü, anayasal eşitlik ve hukuk güvenliği ilkelerinin ihlali anlamına gelecek; yargı reformu iddiasının samimiyetini tartışmalı hale getirecektir.

Madde 19

Kanun Teklifinde yer alan ve kurusıkı silah kullanımıyla ilgili cezai düzenlemeleri öngören madde gerek yasama süreci bakımından gerekse ceza hukukunun temel ilkeleri açısından ciddi tartışmaları beraberinde getirmektedir. Söz konusu düzenleme daha önce sunulan 10’uncu Yargı Paketinden geri çekilmiş ardından küçük değişikliklerle yeniden Meclis gündemine getirilmiştir. Bu durum yasama tekniği açısından istikrarsız, dağınık ve öngörülemez bir mevzuat yapım sürecine işaret etmektedir.

Bir kanun teklifinin aynı yasama döneminde çekilip yeniden sunulması yürütmenin ve yasananın norm koyma faaliyetinde tutarlılık ve gerekçe birliği sağlayamadığını göstermekte; Meclis’in iradesini zayıflatan bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. Bu tür tekrarlar, yalnızca hukuk tekniği bakımından değil yasa yapım sürecinin şeffaflığı ve kamuoyunun değişiklikleri izleyebilme kapasitesi bakımından da sorunludur. Yasama organının, toplumsal hassasiyetlere dayanan konularda düzenleme yaparken reaktif değil sistematik ve öngörülebilir bir yaklaşım benimsemesi gerekir.

Madde 21

Kanun Teklifinde yer alan, araçların veya insanların güvenliğini tehlikeye atarak trafik akışını durduran eylemleri cezalandırmayı amaçlayan madde, trafik güvenliğini sağlama ve can kayıplarını önleme bakımından elbette önemli bir toplumsal ihtiyaca cevap vermektedir. Kamu düzeni, kamu güvenliği ve toplumsal yaşamın akışının korunması, demokratik hukuk devletlerinde meşru bir düzenleme alanı olarak kabul edilmektedir. Ancak bu tür düzenlemelerin kanunilik, belirlilik ve ölçülülük ilkelerine uygun biçimde yapılması anayasal zorunluluktur.

Teklifte, suçun unsuru olarak yalnızca “hukuka aykırılık” kavramının esas alınması, ilk bakışta teknik bir tercih gibi görünse de temel hak ve özgürlükler bakımından ciddi riskler doğurmaktadır. Şiddet unsuru bulunmayan, tamamen barışçıl nitelikteki eylemlerin dahi “hukuka aykırı” olarak yorumlanabilmesi, anayasal güvence altındaki hakların cezai yaptırım tehdidiyle sınırlandırılması sonucunu doğurabilecektir.

Ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan kanunilik ilkesi, Anayasanın 38’inci maddesinde ifadesini bulmakta; bir fiilin ancak kanunda açıkça suç olarak tanımlanması halinde cezalandırılabilceğini hükme bağlamaktadır.

Bu bağlamda “hukuka aykırılık” gibi geniş, sınırları belirsiz ve yoruma açık bir kavramın suçun maddi unsuru olarak benimsenmesi, kanunilik ilkesinin özüne aykırıdır. Zira ceza normlarının açık, öngörülebilir ve somut olması gerekir. Vatandaş, hangi fiilin suç teşkil ettiğini önceden makul bir kesinlikle öngörebilmelidir.

“Hukuka aykırılık” kavramı, içeriği itibarıyla farklı idari işlemler veya valilik kararlarına dayanılarak genişletilebilir bir nitelik taşımaktadır. Bu da Anayasanın 34’üncü maddesiyle güvence altına alınmış barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının idari merciler tarafından verilen geçici yasaklama kararlarıyla kolayca kriminalize edilmesi sonucunu doğurabilecektir.

Nitekim barışçıl nitelikte yapılan bir gösteri veya yürüyüş sırasında eylemin doğal sonucu olarak kısa süreli trafik aksaması yaşanması mümkündür. Ancak teklifin mevcut hâli bu durumu “hukuka aykırı şekilde trafik akışını engelleme” olarak nitelendirerek, anayasal hakkın kullanımını suç haline getirme potansiyeli taşımaktadır. Bu durum demokratik bir toplum düzeninde kabul edilemeyecek bir uygulamadır.

Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları, barışçıl gösteri hakkının kamu düzeni gerekçesiyle dahi olsa orantısız biçimde sınırlandırılmayacağını vurgulamaktadır. AİHM’in Türkiye aleyhine verdiği birçok kararda yetkili makamların “yol kapatma” veya “trafik engelleme” gibi gerekçelerle barışçıl eylemleri dağıtmasının ve katılımcılara cezai işlem uygulamasının ölçülülük ilkesini ihlal ettiği açıkça belirtilmiştir.

Dolayısıyla, mevcut düzenlemede “hukuka aykırılık” kavramının tek başına suçun unsuru olarak belirlenmesi, anayasal özgürlükler aleyhine genişletici yorumlara açık bir zemin yaratmaktadır. Bu genişlik kanun koyucunun niyetinden bağımsız olarak uygulamada keyfi cezalandırmalara yol açabilir ve toplumsal muhalefeti cezai araçlarla bastırma riski doğurabilir.

Bu nedenle toplantı ve gösterilerin açıkça cezai kapsam dışında tutulmasıyla yalnızca gerçekten kamu güvenliğini ve fiziksel bütünlüğü tehlikeye sokan eylemlerin cezalandırılması sağlanmış olur. Bu düzenleme, hem kanunilik ve ölçülülük ilkeleriyle uyumlu, hem de anayasal hak ve özgürlüklerin güvencesi niteliğinde olacaktır.

Aksi takdirde teklifin mevcut haliyle kabulü, Anayasada güvence altına alınan temel hak ve ilkeleri ihlal edecek; demokratik toplum düzeninin vazgeçilmez unsurlarından biri olan ifade ve toplanma özgürlüğü üzerinde caydırıcı ve baskılayıcı bir etki yaratacaktır.

Madde 27

Teklifin 27’nci maddesiyle Covid-19 salgını döneminde toplum sağlığını korumak amacıyla geçici olarak uygulanan infaz tedbirinin yeniden düzenlenmesi ve kapsamının belirlenmesi, ceza adalet sisteminin dinamik ihtiyaçlarına cevap verme yönünde ilk bakışta olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir. Ancak bu düzenlemenin ilk halinde, kadına karşı şiddet ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçları kapsam dışı bırakmaması, devletin kadınların ve çocukların güvenliğini sağlama konusundaki anayasal ve uluslararası yükümlülükleriyle açıkça çelişmektedir.

Bu tür suçlar ne toplumsal uzlaşmanın ne de infaz hukukundaki esnekliğin konusu olamaz zira bunlar hem Anayasa hem de uluslararası insan hakları sözleşmeleri bakımından mutlak yasak alanı teşkil eden fiillerdir. Bu nedenle söz konusu suçlara ilişkin infaz tedbirlerinin uygulanması, yalnızca ceza adaleti sisteminde cezasızlık riskini doğurmakla kalmayacak, aynı zamanda kadınların ve çocukların yaşama hakkını doğrudan tehdit edecektir.

Anayasanın 17’nci maddesi herkesin yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma hakkını güvence altına alırken, 10’uncu maddesinde yer alan “kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir” hükmü, pozitif ayrımcılığı anayasal bir ilke haline getirmiştir. Devlet bu çerçevede kadınların maruz kaldığı toplumsal şiddet biçimlerine karşı özel koruma önlemleri almakla yükümlüdür. Dolayısıyla teklifin ilk halinde yer aldığı şekilde kadına yönelik şiddet ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçların infaz tedbirinden yararlandırılması Anayasanın bu hükümleriyle bağdaşmadığı gibi, devletin “yaşama hakkını koruma” yönündeki pozitif yükümlülüğünü de ihlal eder niteliktedir.

Bu itiraz daha önceki yargı paketlerinde dile getirilen eşitlik ilkesi savunusuyla çelişmemektedir. Çünkü eşitlik ilkesi her durumda herkesin aynı muameleye tabi tutulmasını değil dezavantajlı grupların korunması amacıyla pozitif ayrımcılık yapılmasını öngörür. Kadınlar ve çocuklar bakımından bu pozitif ayrımcılık, cezasızlık ihtimalinin en aza indirilmesi ve failin erken tahliye yoluyla mağdurla yeniden temas kurmasının önlenmesi şeklinde somutlaşmalıdır.

Kadına yönelik şiddet yalnızca bireysel bir suç tipi değil toplumsal cinsiyete dayalı sistematik bir şiddet biçimidir. Uluslararası normlar, özellikle İstanbul Sözleşmesi’nin 46’ncı maddesi ve CEDAW Komitesi’nin genel tavsiyeleri, bu tür suçların uzlaşma, arabuluculuk veya infaz indirimi kapsamına alınamayacağını açıkça belirtmektedir. Bu bağlamda, “kırmızı çizgi”

olarak tanımlanması gereken bu suçların infaz tedbirine dâhil edilmesi, Türkiye’nin uluslararası taahhütlerine ve Avrupa Konseyi standartlarına da aykırıdır.

Uluslararası sivil toplum verileri de bu yaklaşımın hayati önemini ortaya koymaktadır. WAVE Ağı ve Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE) verilerine göre, Türkiye’de kadına yönelik fiziksel şiddet oranı Avrupa ortalamasının neredeyse iki katına, yani %36 seviyesine ulaşmıştır. Bu veri yalnızca istatistiksel bir farkı değil aynı zamanda yapısal bir cezasızlık sorununu da göstermektedir. Türkiye’de failin tahliyeden erken yararlanabildiği veya denetimli serbestlikle serbest bırakıldığı her durumda kadının yeniden şiddete uğrama veya öldürülme riski Avrupa ortalamasının iki katına çıkmaktadır. Bu durum, devletin bu alanda hata yapma lüksünün bulunmadığını açıkça göstermektedir.

Avrupa ülkeleri içinde örnek alınabilecek İspanya modeli, kadına yönelik şiddeti açık biçimde “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” olarak tanımlamış, bu suçlarda arabuluculuk, uzlaşma ve erken tahliye mekanizmalarını tamamen ortadan kaldırmıştır. Türkiye’de ise ne yazık ki, kadınlar öldürülmeden önce defalarca devlet kurumlarına başvurmalarına rağmen korunamamaktadır. Bu süreç artık kamuoyunda acı bir biçimde “ölüm öncesi başvuru zinciri” olarak anılmakta; her vaka, cezasızlığın kadınların yaşam hakkını nasıl tehdit ettiğini gözler önüne sermektedir.

Kadına yönelik şiddet ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, mağdur ile fail arasında güç eşitsizliği son derece belirgindir. Bu suçların doğasında yer alan tekrar riski ve mağdurun korunmasındaki yapısal zafiyetler, infaz tedbiri uygulanması durumunda kadınların yeniden şiddete maruz kalma olasılığını ciddi biçimde artırmaktadır. Devletin bu riski öngörmemesi veya önlememesi, Anayasanın 5’inci maddesinde düzenlenen “kişilerin temel hak ve özgürlüklerini koruma” yükümlülüğünün ihlali anlamına gelecektir.

Bu nedenlerle teklifin 27’nci maddesinden kadına karşı şiddet ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçların “kırmızı çizgi prensibi” uyarınca kesin olarak kapsam dışı bırakılması gerekmektedir.

Nitekim Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçların kapsam dışı bırakılması yönündeki önergemiz, AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedildikten hemen sonra, AK Parti Grubunun benzer mahiyetteki önergesinin kabul edilmesi, bu alandaki yaklaşımın tutarsızlığını gözler önüne sermektedir. Sonuç olarak, kasten öldürme suçları ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar kapsam dışı bırakılmış, ancak kadına yönelik şiddetin diğer biçimleri (ısrarlı takip, tehdit, şiddet uygulama fiilleri vb.) kapsam dahilinde bırakılmıştır. Bu durum, toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadelede yarım kalmış bir koruma sistemi yaratmaktadır.

Dolayısıyla gerçek anlamda kadınların yaşam hakkını, beden dokunulmazlığını ve güvenliğini koruyan bir hukuk sisteminin inşa edilmesi için, yalnızca cinsel suçlar değil, kadına yönelik her türlü şiddet fiilinin infaz tedbirlerinden ve erken tahliye düzenlemelerinden kesin biçimde hariç tutulması gerekmektedir. Bu yalnızca bir ceza hukuku tercihi değil, bir devletin kadınlarına karşı sorumluluğunun gereğidir.

Madde 28

Görüşülmekte olan Kanun Teklifinin ilgili maddesiyle (itiraz komisyonu yapısının genişletilmesi) hedeflenen düzenleme gerek yasama tekniği, gerekse kanun bütünlüğü, amaç-araç dengesi ve hukuki gerekçelendirme açısından ciddi tereddütler doğurmaktadır. “11’inci Yargı Paketi” olarak adlandırılan bu düzenleme içinde yer alan ilgili madde, içerik itibarıyla yargı reformu, hukuk devleti ilkesi veya adalet hizmetlerinin işleyişiyle doğrudan bir bağlantı taşımamaktadır. Teklif metninde “hukuk, yargı, adalet, infaz, cezaevi, mahkûm, hâkim, savcı” gibi yargı sistemine ilişkin temel kavramların dahi yer almaması, söz konusu maddenin yargısal düzenleme kisvesi altında başka bir idari veya ekonomik hedefi gerçekleştirmeye yönelik olduğu izlenimini güçlendirmektedir.

Teklifin gerekçesinde “itiraz komisyonuna daha geniş bir katılım sağlanarak sürecin demokratikleştirilmesi” hedefinden bahsedilmektedir. Ancak mevcut uygulama ve mevzuat bütünlüğü dikkate alındığında, bu gerekçe oldukça zayıf ve yüzeysel kalmaktadır. Komisyon yapısının devlet memurlarıyla genişletilmesi, karar alma süreçlerinin hızlanmasını değil, bilakis bürokratik tıkanıklığın derinleşmesini beraberinde getirecektir. Türkiye’de sıkça dile getirilen “bir işi yaptırmak istemiyorsan komisyona havale et” sözü, maalesef bu tür yapısal genişletmelerin pratikte nasıl sonuçlar doğurduğuna dair acı bir tecrübeyi yansıtmaktadır.

Bugün itibarıyla fiyat artışlarına itiraz mekanizması zaten ağır işlemekte, başvuruların sonuçlanması üç ayı bulabilmektedir. Komisyonun katılımcı sayısının artırılması ve bürokratik zincirin uzatılması, bu süreci altı aya veya daha fazlasına çıkarma riskini beraberinde getirmektedir. Bu durum yalnızca idari bir gecikme değil, aynı zamanda piyasa işleyişine ve ekonomik öngörülebilirliğe de ciddi zarar verecektir. Zira piyasa mekanizmasının temel ilkesi olan “hızlı ve öngörülebilir karar alma” yeteneği, idari komisyonlarda bürokrasiye boğuldukça ortadan kalkmaktadır.

Dolayısıyla teklifin gerekçesinde ifade edilen “daha geniş katılım” hedefinin ardında, esasında ekonomik istatistiklere idari müdahale yoluyla zaman kazandırma, fiyat artışlarını ve enflasyon oranlarını geçici olarak baskılama gibi ekonomik-politik amaçların bulunduğu anlaşılmaktadır. Yani bu düzenleme, yargı reformu kapsamındaki bir teknik iyileştirme değil,

ekonomi yönetimi tarafından belirlenen “enflasyonu tek haneye indirme” hedefi doğrultusunda alınan idari bir önlem olarak görülmektedir.

Ekonomik süreçlerin idari düzenlemelerle ertelenmesi veya istatistiksel görünümün geciktirilmesi, kısa vadede siyasi fayda sağlasa dahi uzun vadede hukuki öngörülebilirliği ve devletin kurumsal güvenilirliğini zedeler. Bu tür müdahaleler, “idari vesayet” yoluyla piyasa işleyişine yön verme çabasının bir örneği olup, hukuk devletinin en temel ilkesi olan yasama sadakati ve düzenleme dürüstlüğü prensiplerini açıkça ihlal etmektedir.

Nitekim yargı paketlerinin amacı, hukuk sisteminin kalitesini ve adalet hizmetlerinin etkinliğini artırmak olmalıdır. Bu çerçevenin dışına çıkarak ekonomi yönetimine dolaylı biçimde idari kolaylık sağlamak hem yargı reformu kavramını anlamsızlaştırmakta hem de TBMM’nin yasama işlevini araçsallaştırmaktadır.

Sonuç olarak, söz konusu madde; yargı paketinin bütünlüğünü zedelemekte, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamakta, ekonomik süreçleri idari yollarla manipüle etme riskini doğurmakta, bürokratik hantallığı derinleştirerek etkinliği azaltmaktadır.

Madde 29

Görülmekte olan Kanun Teklifinde yer alan Genel Sağlık Sigortası (GSS) prim borçlarına ilişkin düzenleme yalnızca belirli bir döneme ilişkin borçları kapsamakta; oysa GSS sisteminin 2008 yılında yürürlüğe girmesinden ve 2012 yılında zorunlu hale getirilmesinden bu yana yüz binlerce vatandaş, gelir testi yapılmadan veya sistem hataları nedeniyle prim borçlusu konumuna düşmüştür. Bu borç yükü bireysel bir kusurun değil sosyal güvenlik sistemindeki yapısal eksikliklerin sonucudur.

Bu nedenle getirilen af veya silme düzenlemesinin yalnızca bir yılı kapsaması, sistemdeki adaletsizlikleri ortadan kaldırmak yerine, geçici ve göstermelik bir çözüm üretmektedir. Daha da önemlisi bu düzenlemenin zamanlaması dikkat çekicidir. GSS prim borçlarının büyük bölümü, on yıllık zaman aşımı süresinin dolmasına birkaç ay kalmış (Ocak 2026 itibarıyla) borçlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla, bu dönemde yapılan düzenleme, zaten hukuken tahsil kabiliyetini kaybedecek borçların “af” adı altında sunulmasından ibarettir. Bu durum yasal bir zorunluluğu siyasi bir jest gibi sunma çabasını yansıtmaktadır.

Anayasanın 56’ncı maddesi devletin herkesin sağlık hizmetlerinden yararlanmasını güvence altına alma yükümlülüğünü açıkça düzenlemektedir. Buna rağmen milyonlarca vatandaş, yalnızca borçlu görüldüğü için sağlık hizmetine erişememekte veya kısıtlı biçimde yararlanmaktadır. Bu tablo sosyal devletin özüne ve sağlık hakkının evrensel niteliğine aykırıdır.

Gerçek sosyal adaletin sağlanabilmesi için düzenlemenin yalnızca bir döneme özgü af mahiyetinde kalmaması; GSS'nin yürürlüğe girdiği 2008 yılından itibaren oluşan günümüze kadar tüm birikmiş borçları kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerine erişimde eşitlik ilkesi sağlanabilir.

Aksi takdirde bu düzenleme vatandaş lehine bir iyileştirme gibi sunulan ancak özünde hukuken zaten geçersiz hale gelecek borçların siyasi bir pazarlama aracı haline getirildiği bir düzenleme olarak kalacaktır.

Yeni Madde İhdası Önergelerimiz

Avukatlık mesleğinin niteliği ve adaletin tecellisindeki kritik rolü gereği, mesleğe kabul süreçlerinin hem titiz hem de verimli olması esastır. Bu bağlamda Avukatlık Kanununda yapılan değişiklik adayların mesleğe geçişini hızlandırırken aynı zamanda mesleki liyakatten taviz vermeyen dengeli bir yapı kurmaktadır.

Önergemiz ile Avukatlık Kanununun 3'üncü maddesinde kritik bir değişiklik yapılmış, avukatlığa kabul için aranan stajı tamamlama şartına ek olarak Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı'nda başarılı olmak şartı getirilmiştir. Bu değişiklik, sınav şartını Kanun'un Dördüncü Kısım'ında düzenlenen stajın başlangıcından, avukatlığa kabulün son aşamasına taşımaktadır. Zira mevcut durumda 16'ncı madde gereği Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı'nda başarılı olamayan aday staja dahi kabul edilmemektedir.

Bu değişiklik, iki ana eksenle önemli faydalar sunmaktadır:

1. Zaman Kaybının Önlenmesi ve Sürecin Verimli Hale Getirilmesi: Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı'nın mevzuat gereği yılda yalnızca iki kez yapıldığı göz önüne alındığında, sınavda birkaç puan farkla başarılı olamayan adaylar, staja başlayamamakta ve bu durum altı aya varan zorunlu bir bekleme süresi yaratmaktaydı. Önergemiz ile adaylar, zaman kaybetmeden avukatlık stajlarına başlayarak bu dönemi derhal pratik tecrübe edinme ile değerlendirebileceklerdir. Böylece stajyerler bir yandan mesleğin pratik yönlerini öğrenirken, diğer yandan bir sonraki sınava hazırlanarak bu zamanı pasif bir bekleme yerine aktif ve verimli bir mesleki gelişim süreci olarak kullanabileceklerdir.

2. Liyakatin İki Aşamalı Güçlendirilmesi: Getirilen sistem, liyakat denetimini ortadan kaldırmamakta, aksine bunu daha mantıksal bir sıralamaya oturtmaktadır. Adaylar, öncelikle staj sürecinde pratik tecrübe, etik ve usul bilgisi kazanacak; sonrasında ise, temel kuraldan uzaklaşmadan Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı'nda başarı göstererek mesleğe kabul edileceklerdir. Staj bitiminde yapılan sınav, adayın bir yıllık pratik tecrübenin ardından dahi temel hukuki bilgisini koruduğunu gösteren nihai bir yeterlilik testi görevi görecektir.

Sonuç olarak, vermiş olduğumuz önerge ile adaylar stajlarını tamamlayarak pratik bilgiye sahip olacak, aynı zamanda sınav ile teorik yeterliliklerini kanıtlayacaklardır. Bu bütünleşik yaklaşım avukat, hakim ve savcı adaylarının mesleğe daha hızlı, daha motive ve en önemlisi daha yüksek standartta kabul edilmelerini sağlayarak Türk yargı sisteminin kalitesini doğrudan artıracaktır.

Bu yönde vermiş olduğumuz önergeler AK Parti, MHP ve CHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Sonuç olarak;

Teklifte yer alan bazı maddeler tarafımızca olumlu görülüp desteklenmekle birlikte yukarıda detaylarıyla anlatılan gerekçeler sebebiyle birçok maddenin eksik olduğu ortadadır. Teklif bir torba yasa olması nedeniyle yararlı olabilecek düzenlemelerle birlikte büyük eksiklikler barındırmaktadır. Dolayısıyla 2/3393 esas numaralı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifini yetersiz bulmaktayız ve teklife dair çekincelerimizi dikkate sunarız.

Hakan Şeref Olgun
Afyonkarahisar

MUHALEFET ŞERHİ

KANUNUN GEREKÇESİ VE AMACINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının güçlendirilmesi, hukuki güvenliğin sağlanması, makul sürede yargılanma hakkının temini ve öngörülebilir bir adalet sisteminin oluşturulması gibi hedefler, teklifin genel gerekçesinde temel dayanak olarak sunulmaktadır. Ancak metnin bütününe bakıldığında, bu ifadelerin temenni düzeyini aşmadığı, yapısal sorunlara dokunmayan ve gerçek bir reform iradesi taşımayan bir düzenleme ile karşı karşıya olduğumuz anlaşılmaktadır. Teklif, Anayasa Mahkemesi'nin iptal ve ihlal kararlarını gözettiğini iddia etse de, bu kararların özü yerine yalnızca şekline uyulan bir yaklaşım benimsenmiştir. Anayasa Mahkemesi kararlarının gereğini yerine getirmekten ziyade, kararların etkisini daraltan veya dolanan bir teknik kullanılmıştır.

Ülkemizdeki adaletin ve yargının durumu dikkate alındığında yargının siyasallaştığı, son dönemde karma komisyon seçim usulü tartışmaları ile HSK'ın mevcut yapısı, Anayasa ve mevzuat gereğince bağlayıcı olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmaması, tedbir olması gereken tutukluluk kararının artık direkt cezalandırma olarak kullanılması ve başkaca nedenler sonucunda adalet güveninin azaldığı ülkemizde 11. Yargı paketi ile geçici çözümler üretilmeye çalışılmaktadır. Yargının yapısal bağımsızlığını güçlendirmeyen hiçbir reform gerçek bir reform değildir.

Teklifte cezaların artırılmasına geniş yer verilmiş, fakat ceza hukukunun evrensel ilkeleri olan ölçülülük, belirlilik ve öngörülebilirlik gereklilikleri gözetilmemiştir. Suçla mücadelede yalnızca cezanın artırılmasının sonuç vermediği bilinen bir gerçektir. Denetim kapasitesi güçlendirilmeden, önleme politikaları geliştirilmeden ve etki analizi yapılmadan cezaları yükseltmek, toplumsal sorunları çözmek yerine istatistikî bir sertlik görüntüsü yaratmaktadır. Nitekim, etki analizi sayılarla ilişkili değildir. Üstelik bu teklif, toplumun uzun süredir dile getirdiği mağduriyet alanlarını gözetmekten uzak olup, daha çok iktidarın kendi önceliklerine göre hazırlanmış görünmektedir.

Teklifle, daha önce suçun unsuru olan kavramların metinden çıkarılması; buna karşılık gerçek içtima hükümleri genişletilerek failin aynı olay nedeniyle önceden suçun unsuru olan fiillerden dahi cezalandırılabilmesine imkan sağlanması, ceza tehdidinin fiilen genişletilmesine yol açmakta; belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Teklifin içerisine 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununa ilişkin düzenlemeler ile 5510 Sayılı Genel Sağlık Sigortası ve Sosyal Sigortalar Kanununa Genel Sağlık Sigortası prim affına ilişkin hükümler eklenmiş olması da yasama tekniği bakımından anlaşılabilir değildir. Birbiriyle ilgisiz düzenlemelerin yargı paketi başlığı altında toplanması, şeffaflığı zedelemekte, uzmanlığı göz ardı etmekte ve teklifin gerçek amacının görünmez kılınmasına neden olmaktadır.

Teklif ile, Anayasa Mahkemesi içtihatlarını tamamen karşılayan bütünlüklü bir yaklaşım yerine, iptal edilen normların etkisini sürdürmeye elverişli yeni ifadeler altında yeniden düzenlenmesi tercih edilmiştir. Bu yöntem, Anayasa Mahkemesi kararlarına uyuluyor

-muş gibi yapılmasına rağmen kararların özüyle bağdaşmayan, normların etkisini yalnızca şeklen değiştiren bir yaklaşım ortaya koyarak, kararların gereğini yerine getirmediği gibi Anayasal denetimin donatılması ile hukuk devleti ilkesini zayıflatmaktadır.

Teklifin bütünlükten yoksun yapısı, mağduriyetlerin giderilmediği ve eşitliğin sağlanmadığı infaz düzenlemesinde de kendisini göstermektedir. Kamuoyunda geniş tartışmalara konu olan teklifin 27. maddesi, infaz rejiminde uzun süredir devam eden eşitsizlikleri gidermek iddiasını taşısa da, mevcut mağduriyetleri ortadan kaldıracak bütünlüklü bir yaklaşım sunmamaktadır.

Aynı Kanunun aynı maddesinde değişiklik öngören 2/2629 esas numaralı teklifimizin 22 Ekim 2024 tarihinde Komisyona sunulmasına rağmen bir yılı aşkın süredir gündeme alınmaması, TBMM İçtüzüğü’ nün 35. maddesine rağmen benzer mahiyetteki tekliflerin birlikte görüşülmesinin reddedilmesi, yasama sürecinin eşitlikçi niteliğinin zedelendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Muhalefetin katkı sunma imkanının fiilen daraltıldığı bu süreç, infaz alanında eşitliği sağlama iddiasının samimiyetini tartışılmalı hale getirmiştir.

Benzer konumda bulunanlar arasındaki farkları bütünüyle ortadan kaldıramayan düzenlemeler, mevcut mağduriyetleri sürdürmekte, yeni eşitsizlik alanları yaratmaktadır. Nitekim, **eksik eksikle kapatılmak istendiğinde eşitliğin yine kapıda kalacağı şüphesizdir.**

İktidar tarafından teklif için “etki analizi hazırlandığı” ifade edilmiş olsa da gerek ceza yaptırımlarının sonuçları gerekse infaz düzenlemelerinin etkilerine ilişkin hiçbir çalışma paylaşılmamıştır. Etki analizi bulunmayan bir düzenlemede, cezaların artırılmasının veya infaz rejiminin değiştirilmesinin hangi sonuçları doğuracağı öngörülemez hale gelmektedir.

Suçla mücadelede denetim ve kontrol kapasitesinin artırılabilceği alanlar mevcutken, bunun yerine temel hak ve özgürlüklere müdahale niteliği taşıyabilecek yeni idari yetkiler ihdas edilmiştir. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna verilen hesap askıya alma, belge sunmayan şirketlere idari para cezası uygulama ve hat sayısı sınırlandırma gibi yetkiler, zaten objektifliği ve denetlenebilirliği tartışılmalı olan Kurumun müdahale alanını genişletmekte ve kişi hakları bakımından ciddi riskler oluşturmaktadır.

Çocuklar ile ilgili düzenlemeler her ne kadar koruma amacı ile yapıldığı belirtilmiş ise de terör ile ilgili mevzuattaki muğlak ifadeler ile gerekli düzenlemeler yapılmadan geçmişte sıkça kötüye kullanılan duruma karşı çözüm üretilmiş olmamaktadır. Asıl olan çocukların korunmasının yolu cezayı artırmak değil, sosyal devlet politikalarını güçlendirmek olmalıdır.

Avukatlık mesleğine yönelik düzenlemelerde ise AYM kararına uyum iddiasına rağmen disiplin hükümlerinin geniş ve muğlak biçimde yeniden tanımlanması savunma hakkını zayıflatma potansiyeline sahiptir. Baroların ve avukatların temsil gücü idari müdahaleler ile zaten zedelenmişken, bu teklif savunma makamını daha kırılgan hale getirmektedir. **Barolar Birliği Başkanlığı ile Bakanlığın ve komisyon sürecinde tüm partilerin birlikte çalışarak madde metninde düzenleme yapılması memnuniyet vericidir.**

Teklif, tali komisyonlar olan Anayasa ve Plan-Bütçe Komisyonlarına sevk edilmiş olmasına rağmen bu komisyonlarda görüşülmeden yalnızca Adalet Komisyonunda ele

alınmıştır. Ayrıca BTK’ ya ilişkin maddeler nedeniyle teklifin Dijital Mecralar Komisyonunda da görüşülmesi gerekirken bu yapılmamıştır. Dijital alan gibi teknik uzmanlık gerektiren düzenlemelerin ilgili komisyonlarda değerlendirilmeden aceleyle Adalet Komisyonunda görüşülmesi hem İçtüzüğe hem de nitelikli yasama ilkesine aykırıdır.

Tüm bu nedenlerle teklif, ne yargının bağımsızlığını güçlendirmekte, ne toplumsal ihtiyaçlara yanıt vermekte, ne de yapısal sorunlara kesin çözüm üretmektedir. Cezaları artıran, dijital alanda idari yetkileri genişleten ve temel hak ve özgürlükleri daraltan bu yaklaşım; reform görüntüsü altında mevcut mağduriyet ve sorunları derinleştirerek yargıyı daha da siyasallaştırmaktadır.

İLGİLİ KANUN TEKLİFİNİN MADDE VE GEREKÇELERİNE KARŞI HUKUKİ DEĞERLENDİRMEMİZ

Yargı Paketinde Yer Alan Düzenlemeler toplam 38 madde olup 37. Madde yürütme ve 38. yürürlük maddeleridir.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu 3 madde (134., 278., Ek 1. maddeler)

1136 sayılı Avukatlık Kanunu 7 madde (59., 134., 135., 136., 155., 159., 160. maddeler)

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu 1 madde (53. madde)

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun 2 madde (12, geçici 7. Mad. Maddeleri)

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 8 madde (32., 57., 75., 89., 155., 170., 220., 223. maddelerinde)

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 5 madde (128/A (yeni), 250., 253., 280. ve geçici md. 8. maddeler)

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun 1 madde (geçici 10. madde)

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu 1 madde (62. Madde)

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 1 madde (geçici 111. Madde)

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 3 madde (2., 8., 9. maddeleri)

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu 3 madde (50., 60., Geçici 8. Maddeleri)

6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun 1 madde (12. madde)

Teklif ile 12 farklı kanunda düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca teklifte Anayasa Mahkemesi'nin kararları gereğince yapılan düzenlemeler ilgili madde metinlerinde açıklanmıştır.

Suç işlenmesini önlemek, caydırıcılığı sağlamak ve toplumsal huzuru tesis etmek amacıyla bazı suçların cezalarının artırılması öngörülmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde yapılan düzenlemeyle, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda çocukların araç olarak kullanılması halinde, örgüt yöneticilerine verilecek cezanın yarısından bir katına kadar artırılacağı kabul edilmektedir. Ayrıca, örgüt kurmak, yönetmek ve örgüte üye olmak suçlarının hapis cezalarının alt ve üst sınırları artırılmaktadır. Örgüt kurma ve yönetme suçunun cezası 4 yıldan 8 yıla kadar hapis iken 5 yıldan 10 yıla, Örgüt üyeliği suçunun cezasının üst sınırı 4 yıl hapis iken 5 yıl, hapis cezası olarak belirlenmektedir. Ayrıca örgütün silahlı olması halinde cezada dörtte birinden yarısına kadar yapılan artırım, yarısı oranında olacak şekilde düzenlenmektedir.

Meskûn mahalde silahla ateş etme suçunun cezası 6 aydan 3 yıla kadar hapis iken 1 yıldan 5 yıla kadar hapis olarak belirlenmektedir. Ayrıca, ses ve gaz fişegi atabilen silahlar da bu suçun kapsamına alınmakta ve bu suçun cezası 6 aydan 3 yıla kadar hapis olarak öngörülmektedir. Suçun düğün, nişan ve asker uğurlaması gibi kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılması sağlanmaktadır. Ayrıca, bu nitelikli hal bakımından seri muhakeme usulünün uygulanmayacağı ve doğrudan kamu davası açılacağı kabul edilmektedir.

Trafikte yol kesme müstakil suç olarak düzenlenmekte ve bu fiiller bakımından ağır yaptırımlar belirlenmektedir. Hukuka aykırı bir davranışla bir aracı durduran veya hareket etmesini engelleyen kişiye 1 yıldan 3 yıla kadar, bu aracı başka bir yere götüren kişiye 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası verilmesi öngörülmektedir.

Taksirle yaralama suçunun cezası belirli bir miktar artırılmaktadır. Suçun basit halinin cezası 3 aydan 1 yıla kadar hapis iken 4 aydan 2 yıla kadar, birden fazla kişinin yaralanmasına neden olma halinde verilecek ceza 6 aydan 3 yıla kadar hapis iken 9 aydan 5 yıla kadar hapis olarak belirlenmektedir.

Güveni kötüye kullanma suçunun konusunun motorlu kara, deniz veya hava taşıtı olması halinde verilecek cezanın bir kat artırılması sağlanmaktadır. Bu suç bakımından 2 yıldan 14 yıla kadar hapis cezası verilebilecektir. Ayrıca yeni getirilen bu nitelikli hal bakımından uzlaştırma hükümlerinin uygulanmaması kabul edilmektedir.

Banka ve finans kuruluşlarının görev ve yetkilerinin kapsamı genişletilmektedir. Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenen suçlarda ilgili banka hesabının 48 saate kadar banka ve finans kuruluşları tarafından askıya alınmasına imkân tanınmaktadır. Adli merciler tarafından ilgili menfaate Ceza Muhakemesi Kanununun 128. maddesinde belirtilen rapor alma şartı aranmaksızın el konulabilmektedir. El konulan suça konu menfaat, suçtan zarar gören mağdura ait olduğunun anlaşılması halinde sahibine iade edilecektir.

Yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenilen bilgi veya belgenin 10 gün içinde fiziki veya elektronik ortamda gönderilmemesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından banka ve finans kuruluşlarına idari para cezası verilmesine imkân tanınmaktadır.

Elektronik ödeme kuruluşlarının biyometrik yöntemlerle (*fotoğraf, yüz tanıma veya parmak izi*) ya da elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz kimlik (*çipli kimlik*) belgeleriyle doğrulamadan hesap açamaması sağlanmaktadır. GSM hattı aboneliğinin ancak elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz kimlik belgeleriyle (*çipli kimlik*) yapılabilmesi sağlanmaktadır.

BTK tarafından gerçek veya tüzel bir kişi adına açılacak hat sayısına ilişkin sınırlama getirilecektir. İşletmecilerin, BTK’ nın belirlediği usul ve sürelerle aykırı olarak belirlenen sayıdan fazla mobil haberleşme hattı kullanıldığı tespit edilen cep telefonlarına elektronik haberleşme hizmeti veremeyeceği kabul edilmektedir. Ölen ve tüzel kişiliği sona eren kişilere ait telefon hatlarının 3 ayda bir periyodik kontrollerinin yapılarak aktif olmayanların kullanıma kapatılmasına yönelik olarak işletmelere yükümlülük getirilmektedir. Yabancı uyruklu gerçek kişilere ait mobil haberleşme hatlarına özgü numara tahsis ve kullanımının sağlanmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır. Abonelik kayıtlarının yapılmasına, hat sayısı sınırlanmasına ve periyodik zamanlarda tüm abonelerin ölüm gibi durumlarda aktifliğinin kontrol edilmesine ilişkin getirilen düzenlemelerin ihlal edilmesi halinde idari para cezası verilmesi öngörülmektedir.

Ayrıca, BTK’ nın belirlediği usul ve sürelerle aykırı olarak belirlenen sayıdan fazla mobil haberleşme hattı kullanıldığı tespit edilen cep telefonlarının elektronik haberleşme hizmetini kesmeyen işletmeciye cihaz başına idari para cezası verilmesi sağlanmaktadır. Dolandırıcılık, hırsızlık ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçlarında kullanıldığı tespit edilen telefon hatlarının bağlantısının kesilebilmesine imkân tanınmaktadır. Hattı kesmeyen işletmecilere Cumhuriyet savcısı tarafından idari para cezası verilmesi sağlanmaktadır.

Yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenilen bilgi veya belgenin 10 gün içinde fiziki veya elektronik ortamda gönderilmemesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından işletmecilere idari para cezası verilmesine imkân tanınmaktadır. İşletmecilere elektronik haberleşme mevzuatıyla birlikte mali mevzuattan kaynaklanan yükümlülüklerle aykırılık halinde uygulanabilecek idari para cezasına yönelik belirlilik sağlanmakta ve idari para cezasına ilişkin alt sınır getirilmektedir. Yabancılarla ait abonelik kayıtlarının güncellenmesi bakımından geçiş hükümleri kabul edilmektedir. Buna göre, yabancıların kayıtlarında eksik olan hususların tamamlanması öngörülmekte, eksikliklerin tamamlanmaması halinde ilgili aboneliğin bağlantısının kesilmesi sağlanmaktadır. Hat düzenlemeleri, yayımlanmasından belirli bir süre sonra yürürlüğe girecektir.

BTK’ nın belirlediği sayıdan fazla abonelik kaydı bulunan gerçek veya tüzel kişilere, fazla olan mobil haberleşme hattını kullanıma kapatması veya devretmesi için BTK’ nın yaptığı belirlemeden itibaren 6 ay süre tanınacaktır. Kurum, bu süreyi 6 ay daha uzatabilecektir. Bu süre içinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişilere ait fazla hatların elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısı, en eski tarihli abonelikler korunmak suretiyle ilgili işletmeci tarafından kesilecektir. Kişilerin abonelik kayıtlarını güncellemesi ve telefon hatlarını kendi üzerlerine almaları ile hattın kapatılmasından kaynaklı ortaya çıkabilecek mali külfete tüketicinin katlanmamasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

31/7/2023 tarihi itibarıyla kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yararlanabildiği daha erken açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve/veya denetimli serbestliğe ayrılma düzenlemesinden 31/7/2023 tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle hükümlü olanların yararlanabilmesi sağlanmaktadır. Buna göre; 31/7/2023 tarihi ve öncesinde işlenen

suçlar nedeniyle; 3 yıl daha erken açık ceza infaz kurumuna ayrılabilme, 3 yıl daha erken denetimli serbestliğe ayrılabilme imkânı tanınmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak yüze karşı veya gıyapta hakaret suçlarının da ön ödeme kapsamına alınması ve bu suçların uzlaştırma kapsamından çıkarılması sağlanmaktadır. Uzlaştırmanın sağlandığı mevcut dosyalar bakımından ön ödeme hükümlerinin uygulanmayacağı, uzlaştırmanın sağlanmadığı mevcut dosyaların ön ödeme hükümlerine göre sonuçlandırılacağı kabul edilmektedir.

Erişimin engellenmesi ve/veya içeriğin çıkarılması düzenlemeleriyle ilgili olarak İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda düzenlemeler yapılmaktadır. Ayrıca “Tanımlar” kenar başlıklı 2. maddede yapılan değişiklikle tedbir uygulandığında söz konusu içerikler, gerektiği durumda geri döndürülebilir şekilde internet ortamından çıkarılacaktır.

Kişilik haklarının ihlali kapsamında uygulanan “İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi” kenar başlıklı 9. maddenin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması nedeniyle, iptal kararı uyarınca madde yeniden düzenlenmektedir. Düzenleme ile yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi amacıyla sulh ceza hâkimliğine başvurabilecektir. Sulh ceza hâkimliğince, ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde yirmi dört saat içinde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilebilecek aksi takdirde başvuru reddedilecektir. Sulh ceza hâkimliklerince verilen kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilecek ve kararına itiraz edilen hâkim veya itirazı incelemeye yetkili merci gerekli görmesi halinde tarafları dinleyebilecektir.

Sulh ceza hâkimliğince verilen içeriğin çıkarılması kararını yerine getirmeyen Türkiye’den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcının internet trafiği bant genişliğinin kademeli olarak % 50-90 oranında daraltılabilmesi öngörülmektedir.

Suç işleyen akıl hastalarının rehabilite olmadan toplum hayatına katılmalarını engellemeye yönelik düzenlemeler yapılmaktadır. Kısmi akıl hastalarının mahkûm oldukları cezalarını ceza infaz kurumunda infaz etmeleri ve ayrıca bu kişiler hakkında akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine hükmolunması sağlanmaktadır. Tam akıl hastalarının tedavi ve koruma amacıyla sağlık kurumunda geçirdikleri sürelerin belirsiz ve çok kısa olması nedeniyle bu sürenin ağırlaştırılmış müebbet hapis ve müebbet hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından bir yıldan, üst sınırı on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından ise altı aydan az olamayacağı kabul edilmektedir.

İhalenin feshini talep etme hakkının kötüye kullanılmasını engellemek amacıyla İcra ve İflas Kanununda sayılan kişiler dışında ihalenin feshinin talep edilmesi halinde mahkemenin bu talebi dosya üzerinden ve kesin olarak reddedeceği, ayrıca harcın veya teminatın hiç yatırılmadan veya eksik yatırılarak ihalenin feshinin talep edildiği durumlarda da mahkemece verilecek kesin süre içinde harcın veya teminatın ikmal edilmemesi halinde talebin kesin olarak reddedileceğine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Zorunlu genel sağlık sigortası prim borçlarını ödeyemeyen vatandaşların kamuya olan borç yüklerini hafifletmek ve sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmak amacıyla genel sağlık sigortası prim borç asıl ve ferilerinin tahsilinden vazgeçilmesi sağlanmaktadır.

MADDE 1: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 134. maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarında değişiklik yapılmaktadır.

24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle ihalenin feshini talep edecek ilgililerden bir kısmı için getirilen nispi harç ve teminat yatırma yükümlülüğünün yerine getirilmeden ihalenin feshinin talep edildiği ve bu şekilde yargılamaların uzatılarak ihale sürecinin kötü niyetli olarak sürüncemede bırakıldığı aşıkardır.

Maddenin ikinci fıkrasında ihalenin feshi talep edebilecek kişiler satış isteyen alacaklı, borçlu, mahcuzun resmî sicilinde kayıtlı olan ilgililer ve sınırlı aynı hak sahipleri ile pey sürmek suretiyle ihaleye iştirak edenler şeklinde sınırlı olarak sayılmıştır.

Maddenin dördüncü fıkrasında yapılan düzenlemeyle, ihalenin feshine ilişkin yapılan taleplerde harç ve teminatın eksik yatırılması durumunda, mahkemenin vereceği iki haftalık kesin süre içinde eksiklik giderilmezse, fesih talebi dosya üzerinden kesin olarak reddedilecektir.

Düzenlemeler ile hem dava açma hakkının sınırlandırılması hem de yargılama güvencelerinin daraltılması anlamına gelmektedir. Anayasamız açısından 36. Maddede belirtilen hak arama özgürlüğüne karşı kısıtlama getirmektedir. Kanun başvuru yapabilecekleri saymış ve belirtilen kişiler dışındakiler için kesin biçimde reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi hak arama özgürlüğünü daraltan ve başvuru yollarını şekli şekilde engelleyen düzenlemelerin ihlale sebebiyet vereceğini belirtmektedir. İş bu düzenleme ile oluşan mağduriyetler nedeni ile de orantılılık ilkesine aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmektedir.

Düzenleme ile sayılan kişiler lehine fesih talebi imkânı tanıyıp diğerlerini kapsam dışı bırakmak hukuk ve hakkaniyete aykırı olacağından Anayasa 10. Madde hükmünce kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Ayrıca uygulamada teminat eksikliği tamamlanabilir bir eksikliktir. Kesin ret kararı orantısız olup mevcut usul hükümleri gerekliliği karşılmasına rağmen yeni bir düzenleme ile sorunun çözüleceği inancı gerçeği karşılamamaktadır.

Adaletle güvenin azaldığı bir zamanda kısıtlama yapılması ve yargı yükünün azalarak işlemlerin hızlandırılacağı inancı maalesef gerçekçi olmayıp mülkiyet hakkına karşıda ölçüsüz nitelikte müdahale dikkate alındığında madde metni hukuki olarak gereksinimi karşılamamaktadır.

MADDE 2 : İcra ve İflas Kanunu’nun 278. maddesi, Anayasa Mahkemesinin 9/5/2024 tarihli ve E:2023/200, K:2024/103 sayılı kararı doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi, önceki içtihatlarında olduğu gibi, borçlunun yakın hısımlarıyla yaptığı ivazlı tasarrufların herhangi bir koşula bağlı olmaksızın bağışlama sayılması ve aksinin ispatına olanak tanınmaması nedeniyle mülkiyet hakkının (m.35) ve hak arama özgürlüğünün (m.36) ölçüsüz biçimde sınırlandığını tespit etmiş, bu nedenle “evlat edinen evlatlık” ibaresinin de

iptaline karar vermiştir. Mahkeme, ortaya çıkacak hukuksal boşluğu gözeterek iptal hükmünün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiş, yasama organını yeni bir düzenleme yapmaya yönlendirmiştir.

Teklif ile İcra İflas Kanunu 278. Maddesi; “İvazsız tasarrufların butlanı:

Alışılmış hediyeler dışında, geçici veya kesin aciz belgesinin ya da aciz belgesi niteliğinde olan haciz tutanağının düzenlendiği yahut iflasın açıldığı tarihten önceki bir yıl içinde yapılan bütün bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar iptale tabidir.

Aşağıdaki tasarruflar bağışlama sayılır:

a) Yapılan tasarrufların gerçek değere uygun olarak ivazlı olduğu ispatlanmadıkça altsoy ve üstsoy, üçüncü derece dâhil kan hısımları, son bir yıl içinde evlilik birliği sona ermiş olsa bile eşi ve üçüncü derece dâhil kayın hısımları, evlat edinenle evlatlık, ortak konutta yaşayan kişiler arasında yapılan tasarruflar.

b) Aksi ispatlanmadıkça, sözleşmenin yapıldığı sırada, kendi verdiği şeyin gerçek değerine göre borçlunun ivaz olarak pek aşağı bir fiyatla kabul ettiği sözleşmeler.

c) Uygun bir karşılığın sağlandığı ispatlanmadıkça, borçlunun kendisine veya üçüncü bir kişi yararına ömür boyu gelir sözleşmesi ya da intifa hakkı tesis ettiği sözleşmeler yahut ölünceye kadar bakma sözleşmeleri.” şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Yeni düzenleme, AYM’nin mülkiyet hakkı bakımından eleştirdiği bu ölçülülük sorununu gidermek üzere bağışlamaya benzeyen tasarruflarda “aksinin ispatlanabilir olması” ilkesini kabul etmiş; böylece önceki mutlak karine terk edilmiştir. Altsoy üstsoy, üçüncü dereceye kadar kan hısımları, evlilik birliği sona ermiş olsa dahi eş, üçüncü dereceye kadar kayın hısımları, evlat edinen evlatlık ve ortak konutta yaşayan kişiler arasında yapılan tasarruflarda gerçek değere uygun bir karşılık bulunduğu ispatlanmadıkça bağışlama karinesi işletilecek; bu çerçevede taraflara ispat imkânı tanınacaktır. Bu değişiklik, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin daha ölçülü ve öngörülebilir hale getirilmesi bakımından olumlu bir adımdır.

Bununla birlikte “ortak konutta yaşayan kişiler” ibaresi son derece geniş, heterojen ve hukuki statüsü belirsiz bir grubu kapsamakta; ev arkadaşlığı, geçici konut paylaşımı gibi farklı yaşam biçimlerini aynı kategoride değerlendirerek mülkiyet hakkı üzerinde ağır sonuç doğurabilecek bir karine yaratmaktadır. Bu ibarenin kanunda tanımlanmamış olması, uygulamada ciddi belirsizlik doğurmakta ve belirlilik, öngörülebilirlik ve müdahalenin dar tipiklik esasları ile bağdaşmamaktadır.

Maddenin birinci fıkrasında ivazsız tasarruflarda süre sınırının iki yıldan bir yıla indirilmesi de gerekçede “hukuki belirlilik” ve mukayeseli hukuk örnekleriyle açıklansa da, alacaklıların korunmasını daraltabilecek nitelikte olup mülkiyet hakkı kapsamında korunan alacak hakkı açısından ölçülülük bakımından tartışmalıdır. Sürenin tek taraflı biçimde daraltılması, korunan menfaat ile alacaklıların fiili durumu arasında yeni bir orantısızlık yaratabilir.

Maddenin b bendinde yer alan “borçlunun ivaz olarak pek aşağı bir fiyatla kabul ettiği sözleşmeler” ibaresi de hukuki belirlilik bakımından sorunlu bir alandır. “Pek aşağı fiyat” ölçütünün kanunda somut sınırının belirlenmemesi, mülkiyet hakkı üzerinde öngörülebilir

olmayan bir yük yaratmaya elverişlidir. Bu nedenle ölçütün geniş yorumlanması ihtimali, hem hukuki güvenliği hem de mülkiyet hakkının özünü etkileyebilecektir.

Sonuç olarak, yeni düzenleme AYM’ nin mülkiyet hakkı eksenli iptal gerekçelerinin bir kısmını karşılamakla birlikte, özellikle “ortak konut” ibaresinin kapsamı, “pek aşağı fiyat” ölçütünün belirsizliği ve süre sınırının daraltılmasının alacaklı ve borçlu dengesi üzerindeki etkileri nedeniyle mülkiyet hakkı, hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkeleri bakımından tartışmalı alanlar taşımaya devam etmektedir. Bu tür muğlaklıklar düzenlemenin gelecekte yeniden AYM denetimine konu olma ihtimalini güçlendirmektedir.

MADDE 3 : Teklifin 3’üncü maddesiyle, İcra ve İflas Kanununun ek 1’inci maddesinin ikinci fıkrası ile 364’üncü maddesinde yer alan istinaf ve temyiz sınırları Anayasa Mahkemesinin 6/3/2025 tarihli ve E:2025/61; K: 2025/46 sayılı kararında belirtilen iptal gerekçeleri gözetilerek yeniden belirlenmektedir. Anayasa Mahkemesi, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’na eklenen ek 1. maddenin ikinci fıkrasını, kanun yoluna başvurma hakkını ölçüsüz biçimde sınırladığı gerekçesiyle iptal etmiştir. Kural, istinaf ve temyiz başvurularında uygulanacak parasal sınırın “hüküm verildiği tarihteki miktar” esas alınarak belirlenmesini öngörmektedir. AYM tarafından, HMK ek 1. maddeye ilişkin geçmiş kararlarındaki ilkeler tekrar edilerek, yeniden değerlendirme oranıyla parasal sınırların yükselmesine karşın dava konusu alacağın değerinin güncellenmemesi nedeniyle enflasyondan doğan külfetin tamamen taraflara yüklendiği, böylece kanun yolu denetiminin fiilen ortadan kalkabildiği belirtilmiştir. Bu durumun adil yargılanma hakkı (m.36) ile sınırlamanın ölçülülüğü (m.13) bakımından anayasal dengeyi birey aleyhine bozduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Madde ile, Anayasa Mahkemesinin bu içtihadı dikkate alınarak istinaf ve temyiz kanun yoluna ilişkin parasal sınırların uygulanmasında “şikâyet başvurusunun yapıldığı veya davanın açıldığı tarihteki” miktarın esas alınması öngörülmektedir.

Bununla birlikte, kanun yolu sınırlarının belirlenmesinde yalnızca parasal tutarların esas alınması, alacağın niteliği, borçlunun ve alacaklının kişisel durumları gibi unsurların sistem dışında bırakılması sonucunu doğurmaktadır. Bölge Adliye mahkemeleri ile Yargıtay arasındaki iş yükü dengesinin korunması gereklidir. Ancak bu denge, mahkemeye erişim hakkını daraltan katı parasal eşikler üzerinden kurulmaya çalışıldığında, Anayasa Mahkemesinin vurguladığı “hak arama özgürlüğüne orantısız sınırlama getirilmemesi” ölçütü tam olarak karşılanmamaktadır. Bu nedenle Teklif m.3, iptal edilen önceki hükümlere göre daha dengeli bir yapı sunsa da, kanun yolu rejiminin tamamı içinde mahkemeye erişimi güvence altına alan daha kapsamlı bir yaklaşım gerektirmektedir.

MADDE 4: 1136 Sayılı Avukatlık Kanununun 59. Maddesinde yapılan düzenleme ile avukatlar hakkında yürütülen ceza kovuşturması sonucunda verilen nihai kararların ve bu kararlara ilişkin kesinleşme şerhinin avukatın kayıtlı olduğu baroya bildirilmesi sağlanmaktadır.

Söz konusu değişiklik görünüşte disiplin ile ceza süreçleri arasındaki bilgi akışını güçlendirmeyi amaçlasa da, AYM kararının özünü oluşturan belirlilik ve öngörülebilirlik ölçütleri bakımından sınırlı etkiye sahiptir. Ceza yargılaması sürecinin baroya bildirilmesi disiplin hukukundaki normatif belirsizlikleri gidermemekte, aksine hangi ceza kararının hangi disiplin sonucunu doğuracağına ilişkin belirsizliği daha görünür hâle getirmektedir. Ceza

kovuşturmasının varlığı veya sonucu, disiplin cezasının kapsamını ve ölçütlerini belirleyen yapılara doğrudan etki etmez.

Ayrıca her ceza yargılaması kararı avukatın mesleki yeterliliğini ilgilendirmez; bazı fiiller ceza hukuku bakımından yaptırıma bağlanmış olsa bile bunların meslekle bağlantısı zayıf veya tamamen dışsal olabilir. Bu nedenle, ceza dosyasının disiplin sürecine otomatik biçimde yansıtılmasını öngören düzenlemelerin ölçülülük ilkesiyle uyumlu şekilde sınırlandırılması gerekir.

MADDE 5: 1136 sayılı Kanunun 134. maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 6/3/2025 tarihli ve E: 2025/50, K: 2025/47 sayılı kararıyla, Kanunun 134 ve 135 inci maddeleri iptal edilmiş ve kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 22/5/2025 tarihli ve 32907 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi; Kanunun 134 üncü ve 135 inci maddelerinde, disiplin cezası uygulanabilecek hâllerin sayılması ve disiplin cezalarının da gösterilmesine rağmen disiplin suç ve cezaları arasında yeterli bağlantının kurulamadığı, disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleşmesi durumunda fiil ve hareketin niteliğine göre disiplin cezalarının verilmesinde bu ölçütün muhataplar açısından yeterli bir hukuki güvence sağlamadığı, işlenen disiplinsizlik eylemi ile tayin edilen disiplin cezası arasında adil bir dengenin gözetilmesini temin edecek gerekli ve yeterli mekanizmaların bulunmadığı, verilecek disiplin cezaları bakımından keyfi yorum ve uygulamalara karşı hukuki güvencenin sağlanamadığı gerekçeleriyle mevcut hükümlerin iptaline karar vermiştir.

Anayasa’nın belirlilik ilkesi dikkate alındığında düzenleme oldukça geniş ve soyut kavramlar içermektedir. Baro yönetimlerinin sübjektif değerlendirmelerine fazla alan bırakılması bireysel hak güvencelerine aykırıdır. Ölçülü bir ceza tesis edileceğine ilişkin daha kapsamlı bir güvence belirtilmesi gerekmektedir. Avukatlara yönelik disiplin yaptırımlarının şeffaf, belirli, öngörülebilir olması gerekmektedir.

MADDE 6: 1136 sayılı Kanunun 135. maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 6/3/2025 tarihli ve E: 2025/50, K: 2025/47 sayılı kararıyla, Kanunun 134. ve 135. maddeleri iptal edilmiş ve kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 22/5/2025 tarihli ve 32907 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi; Kanunun 134. ve 135. maddelerinde disiplin cezası uygulanabilecek hâllerin sayılması ve disiplin cezalarının da gösterilmesine rağmen disiplin suç ve cezaları arasında yeterli bağlantının kurulamadığı, disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleşmesi durumunda fiil ve hareketin niteliğine göre disiplin cezalarının verilmesinde bu ölçütün muhataplar açısından yeterli bir hukuki güvence sağlamadığı, işlenen disiplinsizlik eylemi ile tayin edilen disiplin cezası arasında adil bir dengenin gözetilmesini temin edecek gerekli ve yeterli mekanizmaların bulunmadığı, verilecek disiplin cezaları bakımından keyfi yorum ve uygulamalara karşı hukuki güvencenin sağlanamadığı gerekçeleriyle mevcut hükümlerin iptaline karar vermiştir.

Düzenlemeyle, disiplinsizlik olarak nitelenen eylemlere uygulanacak cezalar; uyarma, kınama, para cezası, işten çıkarma ve meslekten çıkarma olarak belirlenmekte ve bu cezaları gerektiren fiiller ayrı ayrı gösterilmektedir.

İşten çıkarma ve meslekten çıkarma hariç diğer disiplin cezalarında, nitelik ve ağırlık itibarıyla maddede belirtilen eylemlere benzer eylemlerde bulunma hâli de ilgili disiplin cezasını gerektiren eylem olarak tanımlanarak belirtilmiştir.

Kanunun 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlar yönünden de kademelendirme yapılmaktadır. Bu bentte belirtilen suçlar, iki yıldan fazla süreyle hapis cezasına hükmedilmiş olan kasıtlı suçları ve maddede belirtilen diğer suçları ifade etmektedir.

Madde, geniş bir katalog oluşturarak disiplin fiillerini somutlaştırmayı amaçlamaktadır. Ancak birçok hüküm hâlâ muğlak ifadeler içermekte ve AYM’nin E.2025/50, K.2025/47 sayılı kararında iptale konu ettiği belirlilik sorunlarını bütünüyle giderememektedir. Özellikle *“Nitelik ve ağırlığı itibarıyla yukarıda belirtilen eylemlere benzer eylemlerde bulunmak.”* ibaresi, disiplin hukukunda tipiklik ilkesinin gerektirdiği açıklığı sağlamamakta, öngörülebilirlik ve hukuki güvenlik bakımından sakıncalar doğurmaktadır.

Madde içerisinde ayrıca *“Mesleğiyle ilgili bir işten dolayı ısrarlı bir şekilde çevrimiçi mecralar dâhil olmak üzere kişilerle yazılı, sözlü veya görsel iletişim kurmak veya kurmaya çalışmak”* şeklinde ifade edilen fiil teknik açıdan oldukça belirsizdir. *“İsrar”* kavramının kaç girişimi kapsadığı tanımlanmamıştır. Bu belirsizlik, avukatın müvekkil adına hak arama faaliyetleri kapsamında yürüttüğü iletişimin keyfi biçimde disiplin yaptırımına konu edilmesine neden olabilir. Bu durum, avukatın mesleki faaliyet özgürlüğü ile ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etki yaratır.

Düzenleme ayrıca, etik ihlallerinin doğrudan disiplin suçuna dönüştürülmesi sonucunu doğurmaktadır. Etik ile disiplin arasındaki sınırın bu derece normatifleştirilmesi, doğası gereği sübjektif unsurlar içeren etik değerlendirmelerin hukuki yaptırımla desteklenmesine yol açmakta ve avukatın mesleki özerkliğini daraltabilmektedir. Bu risk özellikle, avukatın ifade özgürlüğü, eleştiri hakkı ve mesleki tutumuna ilişkin değerlendirmelerde kendisini gösterir.

Bunun yanı sıra Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararlarının disiplin cezasına otomatik olarak bağlanması, kurumun hukuki niteliğiyle bağdaşmamaktadır. HAGB, hukuk alanında belirli bir süre sonunda bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eden bir ceza hukuku müessesesidir. Buna rağmen HAGB kararının doğrudan disiplin yaptırımına esas alınması, avukatı aynı fiil nedeniyle ikinci bir değerlendirme sürecine ve fiilî bir cezalandırmaya maruz bırakmaktadır. HAGB’nin hukukî sonuç doğurmayan niteliği dikkate alındığında, bu yaklaşım kurumun amacına aykırı olup disiplin hukuku bakımından ölçülülük ve hukuk devleti ilkeleri yönünden tartışmalıdır. Dahası, aynı şekilde Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilerek kanun koyucu tarafından yeniden düzenlenen Noterlik Kanununda benzer bir düzenleme bulunmamaktadır. Aynı AYM içtihadına rağmen avukatlar bakımından daha ağır bir rejim öngörülmesi, eşitlik ve ölçülülük ilkeleri yönünden açıklama gerektirmektedir.

Sonuç olarak, madde ayrıntılandırılmış görünse de tanımlanan fiillerin önemli bir bölümü öngörülebilirlikten uzak, yoruma elverişli ve geniş takdir yetkisine izin vermektedir. Bu durum, AYM’nin iptal gerekçelerinde vurgulanan hukuki güvenlik, belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerinin tam anlamıyla karşılanmadığını göstermektedir.

Komisyon görüşmelerinde teklifin 6 ncı, 1136 Sayılı Avukatlık Kanununun 135 inci Maddesinin birinci fıkrasının c bendinde yer alan ; “*Hâkim ve Cumhuriyet savcılarıyla olan ilişkilerinde hizmetin özelliklerinden gelen ölçülere uygun davranmamak*” ibaresi, komisyon üyeleri verilen önergeler üzerine normatif çerçevesi geniş ve yoruma açık ifadelerin avukatın savunma görevini ifasının, disiplin tehdidinde dönüşmesine yol açacağı eleştirisi sonucunda, “c) *Yargı görevini yapanlar ile ilişkilerinde meslek onur ve vakarına aykırı davranmak*” şeklinde oybirliği ile ihdas edilmiştir.

MADDE 7: 1136 sayılı Kanunun 136. maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasıyla, hakkında herhangi bir disiplin cezası verilen avukata, bu cezanın kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde disiplin cezası verilmesini gerektiren yeni bir fiil işlemesi hâlinde bu fiil için bu Kanunda öngörülen disiplin cezasının bir derece ağır olanının uygulanacağı ancak ilk defa verilen uyarma cezasının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde işten çıkarma cezası gerektiren bir fiilin işlenmesi halinde meslekten çıkarma cezası yerine işten çıkarma cezasının üst haddinin uygulanacağı düzenlenmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, bir defa işten çıkarma cezası alan avukatın, bu cezanın kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde en az kınama cezasını gerektiren bir eylemde bulunması hâlinde meslekten çıkarılacağı hüküm altına alınmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, ilk defa disiplin cezası verilmesini gerektiren bir fiil işleyen avukata, meslekten çıkarma cezasını gerektiren durumlar hariç olmak üzere, verilecek disiplin cezasından bir derece hafif olanı uygulanabilecektir. Hakkında verilen bir disiplin cezasının kesinleşmesinin üzerinden beş yıl geçen avukatların da bu hükümden faydalanmasına imkân tanınmaktadır.

Tekerrürde otomatik ağırlaştırma öngören düzenleme, disiplin cezasının bireyselleştirilmesi ilkesini zayıflatmaktadır. Her fiilin ağırlığı kendine özgüdür; buna rağmen her durumda “bir derece ağır ceza” uygulanması, orantısızlık riskini artırmaktadır. Özellikle bir defa işten çıkarma cezası alan avukatın, kınama cezasını gerektiren bir fiil işlemesi hâlinde doğrudan meslekten çıkarılması ağır bir yaptırımdır ve sübjektif değerlendirme farklılıklarına karşı savunmasız bırakabilir. Bu sonuç, disiplin hukukunda ölçülülük ve kademelendirme ilkelerinin zedelenmesine yol açmaktadır.

Düzenlemenin barolara geniş bir takdir alanı bırakması, benzer fiillerin farklı barolarda farklı yaptırımlarla karşılanması ihtimalini güçlendirir. Bu durum hukuki güvenlik ve eşitlik ilkeleri yönünden sakıncalıdır; aynı davranışın farklı coğrafyalarda farklı sonuçlara yol açması disiplin sisteminin yeknesaklığını zayıflatacaktır. Disiplin hukukunun amaçları ile avukatın mesleki özgürlüğü arasındaki denge bu düzlemde korunamamaktadır. Bu nedenle, düzenlemenin uygulamada keyfî ve orantısız sonuçlar doğurmaması için etkili bir denetim mekanizmasının öngörülmesi ve normun daha öngörülebilir hâle getirilmesi gerekmektedir.

MADDE 8: 1136 Sayılı Kanunda yapılan düzenleme ile Kanunun 135. ve 136. maddesinde yapılan değişikliklerle avukatlara verilecek disiplin cezaları ile bu cezaları gerektiren eylemler ayrıntılı olarak belirlenmektedir. Bu kapsamda yapılan düzenlemelere uyum sağlamak amacıyla 155. maddenin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

MADDE 9: 1136 sayılı Kanunun 159. maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Düzenleme ile, disiplin zamaşımı sürelerini yeniden tanımlamakta ve özellikle ceza yargılaması sonucunun beklenmesine karar verilen hâllerde sürenin, mahkeme kararının baroya bildirilmesinden itibaren bir yıl içinde tamamlanmasını öngörmektedir.

Ancak zamaşımının bildirim tarihine bağlanması, bildirimde gecikme gibi durumlarda sürenin fiilen belirsizleşmesine neden olabilecektir. Bildirimin ne zaman ve hangi usulle yapılmış sayılacağı açıkça düzenlenmediğinden, barolar arasında uygulama farklılıkları ortaya çıkması mümkündür. Bu durum hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkelerini zayıflatır.

Maddeye eklenen fıkra ile, disiplin kararlarına karşı açılan davanın zamaşımını kesmesi ve yargı iptali sonrasında baronun iki yıl içinde yeniden karar vermek zorunda olması öngörülmüştür. Ancak bu mekanizma da aynı şekilde mahkeme kararının baroya bildirimine bağlı olduğundan, bildirimdeki gecikmeler disiplin süresini uzatmakta veya kısaltmakta keyfi sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle bildirimin başlangıç anının objektif ölçütlerle belirlenmesi gerekir; aksi hâlde süre hesaplamaları öngörülebilir olmaktan çıkacaktır.

Ayrıca, disiplin kurulunun ceza kovuşturmasının sonucunu beklediği dosyalarda bir yıllık süre içinde karar verme zorunluluğu, özellikle karmaşık etik ihlallerinde baroları aceleci karar almaya zorlayacaktır. Bu tür dosyalarda sağlıklı delil toplama, bilirkişi incelemesi veya taraf savunmalarının tamamlanması bir yılı aşabilmektedir. Küçük barolarda personel veya uzmanlık eksikliği bulunması hâlinde süre baskısı daha da ağırlaşacak, disiplin cezaları yeterli inceleme yapılmadan verilebilecektir. Bu risk hem savunma hakkını hem de adil yargılanma güvencelerini zedelemektedir.

Bu nedenle madde, zamaşımı rejimini düzenlemekle birlikte, bildirim kavramının tanımsız olması, kısa süre baskısının yaratacağı aceleci karar riski ve barolar arasında uygulama birliğinin bozulmasına ilişkin ciddi hukuki belirsizlikler içermektedir. Bu eksikliklerin giderilmesi için madde metninde açık ve tamamlayıcı düzenleme yapılması zorunludur.

MADDE 10: 1136 Sayılı Kanun 160. Maddede yapılan düzenleme ile işten çıkarma cezasının da, tekerrür uygulamasıyla verilenler hariç olmak üzere, uygulanmasından itibaren beş yıl geçtikten sonra disiplin kuruluna başvurularak sicilden silinebilmesine imkân tanınmaktadır.

Teklifin (1136 Sayılı Kanunda Değişiklik Öngören)

4. - 10. Madde Bloğuna İlişkin Genel Değerlendirme

Teklifin 4.- 10. maddelerinde yer alan 1136 Sayılı Avukatlık Kanununa ilişkin düzenlemeler, Anayasa Mahkemesinin 6/3/2025 tarihli ve E: 2025/50, K: 2025/47 sayılı kararında altını çizdiği “kanunda açık tipiklik”, “fiil–ceza bağlantısının norm seviyesinde kurulması”, “idarenin takdir yetkisinin sınırlandırılması” ve “öngörülebilirlik” ilkeleriyle bütüncül bir uyum içinde değildir. Disiplin katalogu genişletilse bile, katalogun içine yerleştirilen çok sayıda muğlak kavram mevcut belirsizlik sorununu ortadan kaldırmamakta, hatta bazı maddelerde daha da derinleştirmektedir.

Özellikle “*nitelik ve ağırlık itibarıyla benzer eylemler*”, “*ısrar*”, “*hizmetin özelliklerinden gelen ölçüler*”, “*mesleğin bağımsızlığına ve görevin vakarına uygunluk*”, “*intibainı uyandıracak şekilde davranmak*.” gibi kavramlar ceza hukuku mantığıyla işleyen disiplin rejimi bakımından tipiklik ilkesini zayıflatan, uygulamada keyfi kıstaslar yaratabilecek niteliktedir. Bu durum, avukatlar açısından ülke çapında yeknesak bir disiplin rejimi yerine

barodan baroya değışen sonuçlar doğurabilir ve AYM’nin özellikle vurguladığı hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir tablo ortaya çıkarır.

HAGB kararının otomatik biçimde disiplin cezasına bağlanması ise, teklifin sorunlu yönlerinden biridir. HAGB, ceza yargılamasında “hükümün hukuki sonuç doğurmaması” ilkesine dayanır. Bu kurumun avukatlık disiplin hukukunda doğrudan kınama veya para cezasına yol açması, ceza hukukunun temel ilkeleriyle uyumlu değildir. Ayrıca aynı konuda noterlik sisteminde benzer bir düzenleme bulunmaması meslekler arası eşitsizlik yaratmaktadır. Noterlik Kanunu’nda AYM kararından sonra yapılan değışiklikte bu tür bir otomatik disiplin yaptırımı öngörülmemiştir. Yasama organının avukatlar bakımından daha ağır ve daha otomatik bir disiplin mekanizması kurması, öngörülebilirlik ve ölçülülük ilkeleriyle birlikte eşitlik ilkesine ilişkin tartışmaları gündeme getirmektedir. Bu durum, avukatlık mesleğinin bağımsızlığını zayıflatabilecek bir etki de yaratır. Zira avukatın ceza yargılaması sürecinin herhangi bir aşamasında verilebilecek bir HAGB kararının disiplin yaptırımından kaçması mümkün değildir.

Bir yıllık zamanaşımı süresi de teklifin önemli eksikliklerinden biridir. Baroların kurumsal kapasite farklılıkları dikkate alındığında, özellikle küçük barolarda uzmanlık, personel ve teknik destek yetersizliği nedeniyle karmaşık disiplin dosyalarının bir yıl içinde tamamlanması fiilen mümkün olmayabilir. Müvekkil sırrının ihlali, çelişkili tanık beyanları, dijital veri analizi gerektiren dosyalar veya farklı şehirlerde delil toplanmasını gerektiren şikâyetlerde bir yıllık süre hem incelemeyi yüzeyselleştirecek hem de aceleyle verilen kararlar nedeniyle savunma hakkını zedeleyecektir. Bu süre sınırlaması, istinaf ve yargısal denetim aşamalarını da etkileyecek ve disiplin yaptırımının niteliği itibarıyla geri dönülemez sonuçlar doğurabilecektir.

“İsrarla iletişim kurmak” fiilinin kınama cezasına bağlanması da tipiklik ve belirlilik bakımından sorunludur. “İsrar” kavramının hukuki bir karşılığı yoktur; kaç kez yapılan bir davranışın “ısrar” sayılacağı, bu davranışın hangi ölçütlerle değerlendirileceği kanunda düzenlenmemiştir. Bu durum, mesleğin gereği olarak sıkı takibi gereken işler bakımından avukatın meşru iletişim girişimlerinin dahi disiplin riskine dönüşmesine yol açabilir.

Sonuç olarak teklif, her ne kadar **Barolar Birliği Başkanlığı ile Bakanlığın ve komisyon sürecinde tüm partilerin birlikte çalışarak madde metninde düzenleme yapılması memnuniyet verici olsa da**, AYM’nin iptal kararında işaret ettiği belirsizlik ve geniş takdir alanı sorunlarına kalıcı ve tatmin edici bir çözüm getirmemektedir. Disiplin hükümlerinin önemli bir kısmı belirlilikten uzak, yoruma açık ve keyfi uygulamaya müsaittir. Bu nedenle teklif, avukatlık mesleğinin bağımsızlığı, savunma hakkının güvenceleri ve hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği normatif netlik bakımından tatmin edici bir düzenleme ortaya koymamaktadır.

MADDE 11: Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararının oluşturacağı hukuki boşluğun doldurulması amacıyla 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 53. maddesinin (j) fıkrasının dördüncü ve beşinci paragraflarında değışiklik yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 25/12/2024 tarihli ve E: 2024/85; K: 2024/229 sayılı kararıyla, başvuru sahibinin itirazen şikâyet başvurusunda haklı çıktığı iddialar dikkate alınmaksızın iddiaların tamamında haklı çıkması durumunda başvuru bedelinin iade edilmesini öngören kuralların kişilere aşırı külfet yüklediği, kamu yararı ile mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi kişi aleyhine bozarak orantısız bir sınırlamaya neden olduğu gerekçesiyle bu paragrafın birinci ve üçüncü cümleleri iptal edilmiş, iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiş ve söz konusu iptal kararı 26/3/2025 tarihli ve 32853 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

(j) fıkrasının beşinci paragrafında Kanun kapsamında yapılan ihalelere ilişkin olarak düzenlenecek sözleşmelerden bedeli belli bir meblağı aşanlar için yükleniciden sözleşme bedelinin on binde beşi oranında tahsil edilen tutarın Kurum tarafından hiçbir durumda iade edilmeyeceğini öngören kural, söz konusu kuralın ihalenin iptalinde veya sözleşmenin feshinde kendisine kusur atfedilemeyecek kişilere aşırı bir külfet yüklediği, kamu yararı ile mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi kişi aleyhine bozarak orantısız bir sınırlamaya neden olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinin 22/4/2025 tarihli ve E:2025/29; K: 2025/102 sayılı kararıyla iptal edilmiş, iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiş ve söz konusu iptal kararı 23/6/2025 tarihli ve 32935 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

İtirazen şikâyet başvuru bedelinin tamamının değil, başvuru dilekçesinde yer alan iddialar dikkate alınarak belirlenecek haklılık oranına karşılık gelen kısmının iade edilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca sözleşme feshinde de Kuruma ödenen binde beşlik bedelin tamamlanmayan oranına karşılık gelen kısmının yükleniciye iade edilmesine imkân tanınmaktadır. İade edilecek bedel için faiz işletilmeyecektir.

Haklılık oranının belirlenmesinde “subjektif değerlendirmeler” olabileceği dikkate alınmalıdır. Ancak iade edilecek bedelin haklılık oranına göre belirlenmesi bir nebze olsa başvuru sahibinin mali haklarını korur. Faiz işletilmemesi ekonomik kayıp oluşturabilir. Başvuruyu izleyen 30 gün içinde iade yapılması uygulanabilir olmasına rağmen daha fazla bir süre öngörülebilir.

MADDE 12: 5235 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle, TCK’nın 158. maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçu ağır ceza mahkemelerinin görev alanından çıkarılmakta ve bu suçların kovuşturulmasının asliye ceza mahkemeleri tarafından yürütülmesi öngörülmektedir.

Her ne kadar düzenlemenin gerekçesinde TCK 157 ve 158 kapsamındaki dolandırıcılık suçlarının farklı mahkemelerde görülmesinden kaynaklanan görev uyuşmazlıklarını gidermek hedeflenmiş olsa da nitelikli dolandırıcılık dosyalarının niteliği bu yaklaşımı desteklememektedir. Bu suç tipi çoğu zaman çok sayıda mağduru, karmaşık para hareketlerini, finansal incelemeleri, dijital delilleri ve çoğu kez örgütsel yapılanmaları içeren teknik dosyalardan oluşmaktadır.

Dolayısıyla ağır ceza mahkemelerinin uzmanlık alanına giren bu tür dosyaların asliye ceza mahkemelerine devri, yargılamanın hem hızını hem de maddi gerçeğe ulaşma kapasitesini olumsuz etkileme riski taşımaktadır.

Nitekim, 2025 yılı Mart ayında kamuoyuna açıklanan 2024 yılı Adalet İstatistikleri, yargının tüm kademelerinde “makul sürede yargılanma” yükümlülüğünün zaten ciddi biçimde

aşındığını ortaya koymaktadır. Ceza mahkemelerinde ortalama yargılama süresinin 228 güne çıktığı dikkate alındığında, nitelikli dolandırıcılık dosyalarının asliye cezalara devri iş yükünü giderme yerine iş yükünün devşirilmesine yol açacak, özellikle zaten ağır yoğunluk altında çalışan asliye ceza mahkemelerinin işleyişini daha da zorlayacaktır.

Bu çerçevede, özellikle dolandırıcılık suçlarına ilişkin dava sayılarının yüksekliği dikkate alındığında, uyuşmazlıkların daha erken aşamada çözümlenmesine imkân tanıyan uzlaştırma kurumunun kapsamının genişletilerek, zararın giderilmesi ve şikayetten vazgeçilmesi ile daha etkin biçimde uygulanması isabetli olacaktır.

Zira uzlaştırma yoluna başvurulması, mağdur ile fail arasında zararların hızlı giderilmesini, bu sayede inancılı bir işlemle dolandırıcılık suçuna karışmış ve bilgisi dışında hesapları kullanılan kişiler açısından da toplumsal barışın güçlendirilmesini ve yargısal kaynakların daha verimli kullanılmasının sağlayabilecektir. Böylece hem yargı organlarının yükü hafifletilecek hem de ceza adalet sisteminin amaçları doğrultusunda daha hızlı ve etkin sonuçlar alınabilecektir.

Sonuç olarak, nitelikli dolandırıcılık suçunun asliye ceza mahkemelerine devri, hedeflenen görev uyuşmazlıklarını çözmekten ziyade daha fazla gecikmeye, iş yükü artışına ve yargılamaların niteliğinin zayıflamasına yol açabilecek bir düzenlemedir. Buna karşın, uzlaştırma kurumunun daha etkin uygulanması, hem mağdurun zararının hızla telafi edilmesini sağlayacak hem de ceza mahkemelerinin kapasitesinin daha verimli kullanılmasına imkân tanıyacaktır.

MADDE 13: 5235 sayılı Kanuna eklenen geçici madde ile nitelikli dolandırıcılık 158. Madde suçu nedeniyle bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte Ağır Ceza Mahkemelerinde görülmekte olan mevcut davalar, kesin hükümle sonuçlandırılincaya kadar eski hükümlere göre Ağır Ceza Mahkemelerince görülmeye devam edilecektir.

Teklifin 12. maddesi ile yapılan düzenleme doğrultusunda teklife eklenen Geçici Madde 7 ile, yargılamaların kesintiye uğraması ve usulü gecikmelerin önlenmesi amacıyla, nitelikli dolandırıcılık dosyalarında mahkemelerin görev değişikliği gerekçesiyle görevsizlik veya bozma kararı veremeyeceği, mevcut davaların değişiklik öncesi görev kurallarına göre kesin hükme kadar devam edeceği öngörülmektedir.

MADDE 14: 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 32. maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle kısmi akıl hastalığı bulunanlar hakkında mahkûmiyet kararı yanında ayrıca akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine de hükmolunacağı kabul edilmektedir.

Mevcut düzenleme, cezanın tedbire çevrilmesi veya yalnızca güvenlik tedbiri uygulanması gibi seçenekler sunarak hâkime failin sağlık durumu, tehlikelilik düzeyi ve iyileşme ihtimali doğrultusunda bireyselleştirilmiş bir yaptırım kararı verebilme imkânı tanımaktaydı. Yeni düzenleme ise bu takdir alanını ortadan kaldırmakta ve kısmi akıl hastalığı bulunan herkes hakkında mahkûmiyet kararının yanında otomatik biçimde akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri uygulanmasını zorunlu hâle getirmektedir.

Bu yaklaşım, kısmi akıl hastalığının cezai sorumluluğu azaltan bir neden olarak kabul edilmesi ilkesini zayıflatmakta, failin kusur yeteneğinin sınırlılığı ile uygulanan yaptırımın

ağırlığı arasındaki dengeyi bozmaktadır. Aynı fiil nedeniyle hem ceza hem güvenlik tedbirine zorunlu olarak hükmedilmesi, yaptırımın çift yönlü şekilde ağırlaşmasına yol açarak orantılılık ve bireyselleştirme ilkeleri bakımından ciddi tartışmalar doğurmaktadır.

Ayrıca güvenlik tedbirinin tedavi ve koruma amacı taşıdığı gerçeği göz önüne alındığında, bu tedbirin otomatik ve zorunlu hâle getirilmesi onu cezanın bir uzantısına dönüştürmekte; tıbbi gereklilikten koparak cezalandırma niteliği kazandırmakta, kusur ilkesi ile ceza-güvenlik tedbiri ayrımını bulanıklaştırarak, özgürlüğü bağlayıcı sonuçların ölçüsüz biçimde genişlemesine sebebiyet vermektedir.

Türkiye’de ceza infaz kurumlarının mevcut durumu, bu tür bir yükü taşıyabilecek nitelikte değildir. 2025 yılı itibarıyla cezaevlerinin toplam kapasitesi yaklaşık 304 bin kişiye, tutuklu ve hükümlü sayısı 413–420 bin civarındadır. Cezaevleri kapasitesinin %130–140 oranında aşılmış olması, özellikle ruh sağlığı hizmetlerinin sunumunda yapısal aksamaları ağırlaştırmaktadır. Kalabalık nüfusa ek olarak psikolog, psikiyatrist ve klinik personeli sayısının düşük olması; var olan personelin de ağır bir iş yükü altında çalışmasına yol açmaktadır.

Mevcut rapor ve değerlendirmelerde, cezaevlerinde psikiyatrik değerlendirme, tedavi, bağımlılık müdahalesi ve intihar risk yönetimi açısından hizmetlerin yaygınlık ve nitelik bakımından “yetersiz ve düzensiz” olduğu belirtilmektedir. Bir kısım kurumda adli psikiyatri birimleri veya hastane koğuşları bulunsun da, Türkiye genelinde bu kapasite homojen değildir. Toplam yüksek güvenlikli adli psikiyatri yatak sayısının sınırlı olması, ceza infaz sistemindeki yüksek psikiyatrik tanı oranları düşünüldüğünde mevcut ihtiyacı karşılamaktan uzaktır.

Bu koşullar altında, kısmi akıl hastalığı bulunan kişilerin hem ceza infaz kurumuna alınması hem de ayrıca güvenlik tedbirine tabi tutulması, uygulamada “çifte yükümlülük” oluşturacak; ancak buna karşılık tedavi boyutunda gerçek bir karşılık üretmeyebilecektir. Uygulamanın, uluslararası standartların gerektirdiği şekilde “nitelikli tedavi, rehabilitasyon ve takip” ile değil, fiilen “sözde tedbir / formalite niteliğinde işlemler” ile yürütülmesi riski oldukça yüksektir.

Dolayısıyla, düzenleme metnindeki “kişiye ayrıca akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine hükmolunur” ibaresi, pratikte karşılığı olmayan, ceza infaz sisteminin mevcut kapasitesini aşan ve insan hakları bakımından tartışmalı sonuçlar doğurabilecek niteliktedir. Mevcut altyapı güçlendirilmeden yapılacak bu tür bir değişiklik, hem tedavi süreçlerinin etkinliğini zayıflatacak hem de cezaevlerindeki mevcut aşırı yoğunluğu ve personel yükünü daha da artıracaktır.

MADDE 15: 5237 sayılı Kanunun 57. maddesinde yapılan değişiklikle tam akıl hastaları hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerine asgari süre getirilmesi, mevcut sistemin yapısını önemli ölçüde değiştirmektedir. Yeni düzenleme, ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet ceza gerektiren suçlarda en az bir yıl, üst sınırı on yıldan fazla olan hapis cezalarında ise en az altı ay yüksek güvenlikli sağlık kurumunda kalmayı zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, 14. maddesinde yapılan değişikliğe uyum amacıyla, kısmi akıl hastaları bakımından cezanın güvenlik tedbirine çevrilmesine imkân tanıyan m.57/6 hükmü yürürlükten kaldırılmaktadır.

Hâlihazırda TCK m.57/2, güvenlik tedbirinin süresinin tamamen tıbbi raporlarla belirlenen tehlikelilik hâline bağlı olduğunu düzenlemektedir. Kişinin özgürlüğünün sınırlandırılması, sağlık kurulunun belirli aralıklarla yaptığı değerlendirmelere ve infaz hâkiminin bu raporlara dayanarak verdiği kararlara bağlıdır. Bu sistem, güvenlik tedbirinin cezadan ayrılan koruyucu ve tedavi edici niteliğinin doğal sonucudur.

Yeni düzenleme ile, tehlikelilik ortadan kalksa dahi kişinin asgari süre dolmadan serbest bırakılmaması öngörülerek, güvenlik tedbiri fiilen cezaya benzer şekilde zorunlu bir alıkoyma rejimine dönüştürülmektedir. Tedbirin amacı, kusur yeteneği bulunmayan bireylerin topluma uyumunun sağlanması iken, süreyi suçun niteliğine göre sabitlemek bu amaca uygun değildir ve güvenlik tedbirini cezalandırma aracı haline getirir.

Bu yaklaşım hem bireyselleştirme hem ölçülülük ilkeleriyle bağdaşmaz. Akıl hastalığının seyri tıbbi bir süreçtir; kişiye ve hastalığın türüne göre değişir. Suçun ağırlığı ne olursa olsun, tehlikelilik ortadan kalktığı anda kişinin alıkonulma koşulları sona erer. Asgari süre kuralı ise bu tıbbi esaslı sistemi terk ederek sabit ve soyut bir ceza mantığına yönelmektedir.

Ayrıca düzenleme, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihadında (Winterwerp/Hollanda, 1979) kabul edilen üç temel koşulda çelişmektedir:

1. Akıl hastalığının objektif bir tıbbi raporla doğrulanması,
2. Özgürlüğün kısıtlanmasının ancak zorunlu olduğu sürece devam etmesi,
3. Alıkoymanın yalnızca hastalığın devam ettiği dönemde meşru sayılması.

AİHM, akıl hastaları için özgürlükten yoksun bırakmanın, hastalığın ortadan kalkmasıyla birlikte sona ermesi gerektiğini açık biçimde belirtmektedir. Oysa asgari süre uygulaması, hastalık sona ermiş olsa bile kişinin serbest bırakılmasını engelleyerek AİHS m.5/1-e kapsamında keyfi ve ölçsüz bir müdahale niteliğine bürünmektedir.

Anayasa bakımından da sorun açıktır. Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, özgürlüğün yalnızca zorunlu hallerde ve ölçülü şekilde sınırlandırılabilceğini hükme bağlar. Tedbirin tıbbi zorunluluk yerine suçun niteliğine göre belirlenmesi, hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği ölçülülük ve bireyselleştirme esasını ihlal eder.

Mevcut durumda Türkiye'de ceza infaz sisteminde psikiyatrik tanı oranları oldukça yüksek olmasına rağmen yatak sayıları ihtiyacı karşılamamaktadır. Bu düzenleme, “daha fazla kişiyi, daha uzun süre, kesin olarak içeride tut” ilkesini esas aldığı için, mevcut kapasitenin tamamen yetersiz kalacağı; yeni yığılmaların oluşacağı, bekleme listeleri ve tedaviye erişemeyen kişilerin artacağı; ayrıca tedbirin uygulanamaması nedeniyle ceza infaz ve sağlık sistemi üzerinde kaotik bir idari yük doğacağı açıktır.

Sonuç olarak değişiklik, güvenlik tedbirini cezalandırıcı bir kuruma dönüştürerek, kusur yeteneği bulunmayan kişilere ilişkin anayasal ve uluslararası koruma mekanizmalarını zayıflatmaktadır. Tedbir süresine asgari sınır koymak yerine, mevcut sistem korunmalı; ancak sağlık kurulu raporlarının düzenli, bilimsel ve denetlenebilir şekilde alınmasını sağlayan

mekanizmalar güçlendirilmelidir. Böyle bir yaklaşım hem kamu güvenliğini sağlayacak hem de kişi özgürlüğüne yönelik ölçsüz müdahaleleri önleyecektir.

Bu yaklaşım, hem tıbbi tedbirin niteliğini hem de ceza adalet sisteminin kapasitesini doğrudan etkileyen birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Türkiye’de akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı yüksek güvenliikli adli psikiyatri servislerinin toplam kapasitesi sadece 407 yataktır. Buna karşın ceza adalet sisteminde psikiyatrik tanı oranlarının yüksek olduğu bilinen bir gerçektir. Bu koşullarda, cezaya bağlı asgari tedavi süreleri öngörmek; kapasiteyi zorlayacak, bekleme listelerini büyütecek, tedaviye erişimi geciktirecek ve halihazırda kırılgan olan hizmet zincirini tıkanma noktasına getirecektir.

MADDE 16: 5237 sayılı Kanunun 75. maddesinin altıncı fıkrasında düzenleme yapılmaktadır.

7/11/2024 tarihli ve 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenen hakaret suçu, ön ödeme kapsamına alınmıştır. Böylelikle, suçla daha etkin mücadele edilmesi amacıyla sosyal medya üzerinden kolaylıkla işlenebilen bu suç bakımından ön ödeme hükümlerinin tatbik edileceği kabul edilmiştir.

Ancak Anayasa Mahkemesi, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle hakaret suçunu işleyen fail ile doğrudan huzurda ya da gıyapta hakaret suçunu işleyen fail arasında ön ödeme hükümlerinin uygulanması bakımından farklılık oluşturan kuralın eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığını belirtmiş, 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinde yer alan “ikinci fıkrası, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bentleri ve dördüncü fıkrası” ibaresine ilişkin düzenlemeyi 27/3/2025 tarihli ve E: 2024/197; K: 2025/86 sayılı kararıyla iptal etmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Söz konusu karar, 29/5/2025 tarihli ve 32914 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal kararının gerekçeleri dikkate alınmak suretiyle 5237 sayılı Kanunun 125 inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen hakaret suçu da ön ödeme kapsamına alınmaktadır.

Dolayısıyla maddenin birinci fıkrasında, ikinci fıkrasında, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bendinde ve dördüncü fıkrasında düzenlenen hakaret suçu bakımından ön ödeme hükümleri uygulanacaktır. Buna göre, hakaret suçunun sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle veya doğrudan huzurda ya da gıyapta işlenip işlenmediğine bakılmaksızın bu madde kapsamında düzenlenen hakaret suçunu işleyen kişiler bakımından ön ödeme hükümleri tatbik edilecektir.

Diğer yandan, bu suçun beş yıl içinde yeniden işlenmesi halinde altıncı fıkra uyarınca ön ödeme hükümleri uygulanmayacak ve fail hakkında doğrudan kamu davası açılacaktır.

Düzenleme, AYM’nin iptal gerekçesi dikkate alınarak hakaret suçunun tüm basit biçimlerini ön ödeme kapsamına dahil etmekte, ancak kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçunu (TCK m.125/3-a) kapsam dışında bırakmaktadır. AYM kararında bu nitelikli halin ön ödeme rejiminin dışında bırakılmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğuna dair bir değerlendirme bulunmadığından, teklifin bu yönü AYM kararına açık bir aykırılık taşımamaktadır. **Ancak, kamu görevlisine hakaret suçunun bir önceki teklifte de kapsam dışında bırakılmasının amacı, Anayasa Mahkemesi kararından müstakil değerlendirilmesi gereken bir husustur.**

Hakaret suçunun uzlaştırma kapsamından çıkarılarak ön ödeme sistemine aktarılması ise, AYM kararının zorunlu kıldığı bir sonuç değildir. AYM'nin iptali yalnızca ön ödeme kapsamındaki ayrımın eşitsizliğe yol açtığı yönündedir. Bu nedenle teklifin uzlaştırma kurumunu dışlayan tercihi, kanun koyucunun takdir alanı kapsamında olmakla birlikte, hakaret suçunun niteliği bakımından hukuki tartışma doğurmaktadır. Nitekim, hakaret suçu kişilik haklarına yönelen, mağdur merkezli bir suçtur ve uzlaştırma süreci mağdurun tatminini, kişisel onarımın sağlanmasını ve toplumsal barışın güçlenmesini hedefleyen bir mekanizmadır. Uyuşmazlığın yalnızca fail-devlet ilişkisine indirgenmesi, mağdurun sürece katılımını ortadan kaldırmakta ve fiilin haksızlık içeriğine ilişkin herhangi bir yargısal değerlendirmeye imkan vermemektedir.

Diğer yandan, hakaret çoğu durumda ifade özgürlüğü ile kişilik haklarının kesiştiği bir alanda yer almakta, eleştiri ve hakaret ayrımının yapılması somut olay değerlendirmesi gerektirmektedir. Ön ödeme prosedürü bu ayrımı mahkeme önüne taşımadan sonuçlandırarak Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile 36. maddede düzenlenen adil yargılanma hakkı bakımından sorunlu bir sonuç doğurabilmektedir. Özellikle siyasi eleştiri veya kamuoyu tartışması niteliği taşıyan ifadelerde ceza tehdidinin ifade üzerindeki caydırıcı etkisini artırabilir.

Sonuç olarak teklif, AYM'nin eşitlik gerekçesiyle verdiği iptal kararını teknik olarak karşılamakla birlikte, hakaret suçunun yapısı ve suçun mağdur merkezli niteliği göz önüne alındığında, ön ödeme rejiminin genişletilmesi, uzlaştırmanın ortadan kaldırılması ve yargısal değerlendirmenin dışlanması nedeniyle hukuk devleti , eşitlik , kanunilik , ifade özgürlüğü ve adil yargılanma ilkeleri bakımından tartışmaya açık bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

MADDE 17: 5237 sayılı Kanunun 89. maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Taksirle yaralama suçunun cezai yaptırımları artırılmaktadır. Suçun basit halinin cezası üç aydan bir yıla kadar hapis iken dört aydan iki yıla kadar hapis olarak belirlenmektedir. Fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde ceza altı aydan üç yıla kadar hapis iken dokuz aydan beş yıla kadar hapis olarak artırılmaktadır.

Bu yaklaşım, teklif gerekçesinde belirtildiği üzere toplumdaki riskli faaliyet alanlarının artması ve dikkat-özen yükümlülüğünün ihlalinin ağır sonuç doğurması gerekçelerine dayandırılmaktadır.

Bununla birlikte düzenleme, taksirli suçların ceza siyaseti bakımından taşıdığı temel özellikleri göz ardı eden bir sertleştirme niteliği taşımaktadır. Taksir, failin herhangi bir hukuka aykırı sonucu istemediği, yalnızca dikkat ve özen yükümlülüğünü ihmal ettiği durumlarda söz konusu olur. Bu nedenle ceza hukukunun klasik sistematğinde taksirli ve kasten işlenen fiiller arasında belirgin bir orantı farkı korunur. Yeni düzenlemede taksirli yaralamanın birinci fıkra üst sınırının iki yıla çıkarılması ve birden fazla kişinin yaralandığı hâllerde cezanın beş yıla ulaşması, yaptırım seviyesini kasten yaralamanın basit şekline ve neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış bazı türlerine fiilen yaklaştırmaktadır. Failin kastı bulunmadığı hâlde kasten hareketlerle benzer ağırlıkta yaptırımlara yönelmesi, ölçülülük ve orantılılık ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Öte yandan taksirli yaralama, özellikle trafik ve iş kazaları gibi geniş bir uygulama alanında ortaya çıkan; failin kusur derecesinin, ihmalin niteliğinin ve olayın gelişimindeki

değişkenlerin somut duruma göre büyük farklılık gösterdiği bir suç tipidir. Uygulamada mahkemelerin kusur değerlendirmesinde önemli ölçüde bilirkişi raporlarına bağlı olması, raporlardaki “asli–tali kusur” ayrımının çoğu zaman cezanın alt veya üst sınıra yöneltilmesinde belirleyici bir unsur hâline geldiğini göstermektedir. Bilirkişi değerlendirmelerinin standart bir metodolojiden yoksun olması veya aynı nitelikteki olaylarda farklı sonuçlara ulaşılabilmesi, kusur tespitini ve böylece ceza miktarını öngörülemez bir değişkene dönüştürmektedir. Ceza sınırlarının yükseltildiği yeni sistemde bu belirsizlik, fail için çok daha ağır yaptırımların uygulanmasına yol açabilecek; böylece hem hukuki öngörülebilirlik hem de eşitlik ilkesi bakımından ciddi sakıncalar doğurabilecektir.

Sonuç olarak, düzenleme dikkat ve özen yükümlülüğüne uyulmasını teşvik etmeyi amaçlasa da taksirli suçların yapısını, kusur tespitindeki uygulama sorunlarını ve ceza adaletinde bireyselleştirme gerekliliğini göz ardı eden bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Cezaların ağırlaştırılması yerine, kusur değerlendirme süreçlerinin bilimsel kriterlerle standartlaştırılması, bilirkişilik müessesesinin güçlendirilmesi ve teknik denetim–kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi daha isabetli olacaktır. Bu çerçevede teklif edilen değişiklik, ölçülülük, orantılılık ve hukuki öngörülebilirlik ilkeleri bakımından tartışmalı bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

MADDE 18: 5237 sayılı Kanunun 155. maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Güveni kötüye kullanma suçunun konusunun motorlu kara, deniz veya hava taşıtı olması hali, nitelikli hâl olarak düzenlenmekte ve verilecek ceza bir kat artırılmaktadır.

TCK’nın 155’inci maddesine eklenen fıkra ile, güveni kötüye kullanma suçunun konusunun motorlu kara, deniz veya hava taşıtı olması hâlinde verilecek cezanın bir kat artırılması öngörülmektedir. Gerekçede, kiralık araçların geri getirilmemesi veya parçalarının değiştirilmesi suretiyle güveni kötüye kullanma fiilinin yaygınlaştığı ve bu araçların başka suçlarda kullanıldığı belirtilerek cezaların artırılması yoluna gidilmiştir. Ancak bu düzenleme, ceza hukukunun temel ilkeleri bakımından ciddi sakıncalar içermektedir.

Her şeyden önce, güveni kötüye kullanma suçunun niteliği itibarıyla esas olan, failin kendisine emanet edilen mal üzerindeki tasarrufunun güven ilişkisini ihlal etmesidir; malın türü suçun ağırlığını kendiliğinden belirlemez. Bu nedenle, yalnızca suç konusunun motorlu taşıt olması sebebiyle cezanın otomatik olarak artırılması, orantılılık ve bireyselleştirme ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Ayrıca, “yaygın biçimde işlendiği” gerekçesi, istatistiksel temelden yoksun bir gözleme dayandığı için belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini zayıflatmaktadır. Motorlu taşıtların suç aracı olarak kullanılması olgusu gerçekten sistematik bir sorun teşkil ediyorsa, bu durum güveni kötüye kullanma suçuna nitelikli hâl eklenerek değil, ayrı bir suç tipi olarak tanımlanarak çözümlenmelidir. Aksi hâlde her motorlu taşıt ilişkisinde, zararın büyüklüğü ya da failin saikinden bağımsız biçimde ceza artışı uygulanacak, bu da yargısal takdirin ve adaletin bireyselleştirilmesinin önünü kapatacaktır.

Güveni kötüye kullanma suçunun özü, failin kendisine emanet edilen mal üzerindeki tasarrufunun güven ilişkisini ihlal etmesidir; malın türü bu suçun ağırlığını belirleyen bir unsur değildir. Buna rağmen kara taşıtlarının deniz ve hava taşıtlarıyla aynı kategoride

değerlendirilerek otomatik bir ceza artışına tabi tutulması, suç tiplerinin farklı ekonomik ve fiili özelliklerini göz ardı eden bir yaklaşımdır. Kara taşıtları, toplumun neredeyse her kesiminin günlük yaşamında sıklıkla emanet veya kiralama ilişkisine konu olabilen araçlardır. Bu nedenle, cezayı bir kat artıran düzenleme, geniş bir yurttaş kitlesi bakımından öngörülemez ve ölçüsüz bir sonuç yaratacaktır. Ceza hukukunun bireyselleştirme ilkesi bu noktada tamamen devre dışı kalmaktadır.

Öte yandan, bu fiillerin çoğu hâlihazırda hırsızlık, dolandırıcılık veya mala zarar verme gibi diğer suçlarla iç içe geçtiğinden, cezayı bir kat artırmak çifte cezalandırma etkisi doğurabilecektir. Sonuç olarak, düzenleme hem Anayasa'nın 2'nci maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesine hem de ölçülülük, eşitlik ve bireyselleştirme ilkelerine aykırı sonuçlar doğurmakta; suç politikasını rasyonel temelden uzaklaştırarak cezalandırmacı bir yönelimi kurumsallaştırma riski taşımaktadır.

Teknik bir sadeleştirme görüntüsü altında ceza tehdidinin genişletilmesi ve farklı yoğunluktaki fiillerin aynı ceza artırımına tabi tutulması, suç politikasını rasyonel temelden uzaklaştıran cezalandırmacı bir yönelime işaret etmektedir. Bu nedenle söz konusu düzenlemenin teklif metninden çıkarılması veya en azından kapsamı daraltılarak, somut zararın ağırlığının esas alındığı, açık ve öngörülebilir bir çerçeve oluşturulması gerekmektedir.

MADDE 19: 5237 sayılı Kanunun 170. maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasındaki hapis cezasının alt ve üst sınırı altı aydan üç yıldan bir yıldan beş yıla kadar çıkarılmaktadır. Suçun ses ve gaz fişegi atabilen silahla (kurusıki) işlenmesi halinde de müstakil bir yaptırım (altı aydan üç yıla kadar hapis) öngörülmektedir. Suçun düğün, nişan, asker uğurlaması gibi kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde işlenmesi halinde cezanın yarı oranında artırılması sağlanmaktadır.

Gerekçede, kurusiki silahların görünüm itibarıyla gerçek silahtan ayırt edilmesinin güç olduğu, kişilerin korku ve panik duygusunu artırdığı ve son yıllarda kullanımının yaygınlaştığı belirtilmektedir. Bununla birlikte, düzenlemenin hem orantılılık hem de belirlilik ilkeleri bakımından sorunlu yönleri bulunmaktadır. Kurusiki silahların çoğu olayda gerçek ateşli silah niteliği taşımadığı; bu silahlarla yapılan eylemlerin yarattığı tehlikenin olayın somut koşullarına göre değiştiği görülmektedir.

Ceza aralıklarının bu ölçüde artırılması, genel güvenliği somut şekilde tehlikeye sokan ağır fiiller ile sembolik ya da psikolojik etki doğurabilen eylemler arasında tutuklama eşiği de aşılacak suretiyle, cezai açıdan fiilen bir yakınlaşmaya yol açmaktadır. Tehlike suçlarının cezalandırılabilmesi için gerekli olan tehlikenin niteliği, ağırlığı ve kastın yöneldiği risk açık ve öngörülebilir olmalıdır. Oysa teklif yalnızca ceza tehdidini genişleterek, eylemleri aynı yaptırım kümesine toplamakta; bu da kanunilik, belirlilik ve bireyselleştirme ilkeleri açısından tartışmalı sonuçlar doğurmaktadır.

Sonuç itibarıyla teklif, genel güvenlik bakımından meşru kaygılar taşımakla birlikte, ceza hukukunun temel ilkeleri olan kanunilik, orantılılık ve belirlilik bakımından güçlendirilmesi gereken, cezayı artıran yönü ağır basan bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

Kamu güvenliğinin sağlanması, ceza tehdidini genişletmek yerine, denetim, eğitim, idari yaptırımlar ve ruhsatlandırma süreçlerinin etkinliği üzerinden daha etkili biçimde sağlanabilir.

MADDE 20: 5237 sayılı Kanunun 220. maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Örgüt kurma ve yönetme suçunun cezası dört yıldan sekiz yıldan beş yıldan on yıla kadar artırılmaktadır. Örgüte üye olma suçunun üst sınırı dört yıldan beş yıla çıkarılmaktadır. Örgütün faaliyeti çerçevesinde çocukların araç olarak kullanılması halinde, örgüt yöneticilerine verilecek cezanın yarısından bir katına kadar artırılması kabul edilmektedir.

5237 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile örgüt kurma ve yönetme fiilinde öngörülen hapis cezası 4 - 8 yıl aralığından 5–10 yıl aralığına, örgüte üyelik fiilinde ise 2–4 yıl aralığından 2–5 yıl aralığına yükseltilmekte, örgütün silahlı olması halinde uygulanacak artırım oranı “dörtte birinden yarısına kadar” yerine yarısı oranına çıkarılarak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda çocukların araç olarak kullanılması hâlinde, örgüt yöneticilerine verilecek cezanın yarısından bir katına kadar artırılacağı öngörülmektedir.

Her ne kadar gerekçede düzenlemenin amacı, suç ve suçlulukla daha etkin mücadele ve toplumsal huzurun sağlanması olarak açıklanmışsa da örgütün silahlı olması hâlinde cezanın dörtte birinden yarısına kadar artırılmasına ilişkin mevcut hüküm, yeni düzenlemeyle sabit biçimde ‘yarısı oranında’ artırımı dönüştürülmekte, böylece hâkimin takdir yetkisi daraltılarak cezalandırmada otomatik ağırlaştırma getirilmektedir. Bu durum, ölçülülük ilkesini zedeleyici ve somut olayın özelliğine göre yargısal takdir serbestisini sınırlayıcı niteliktedir.

Buna ek olarak, örgüt faaliyeti kapsamında suçların işlenmesi sırasında çocukların araç olarak kullanılması hâlinde getirilen artırım hükmü ise korunan hukuki değerın ağırlığı açısından anlaşılabilir olmakla birlikte, çocukların suç örgütleri tarafından kullanılmasının yalnızca cezai artırım yoluyla önlenilecek bir olgu olmadığı açıktır. Çocukların suçla sürüklenmesini önleme yükümlülüğü, ceza tehdidinin artırılmasının yanı sıra eğitim, sosyal destek, koruyucu-önleyici hizmetlerin güçlendirilmesi ile yerine getirilebilir. Örgüt yöneticilerine yönelik cezanın ağırlaştırılması gerekli olsa bile, düzenlemenin bu sosyal boyutu içermemesi, koruma mekanizmasının cezai zeminde tek taraflı kalmasına neden olmaktadır.

Bu nedenle madde, örgütlü suçlarla mücadelede meşru hedefler taşısa da ceza siyasetinin temel ilkeleri olan bireyselleştirme, ölçülülük ve öngörülebilirlik bakımından daha dengeli biçimde yapılandırılmaya ihtiyaç duymaktadır.

MADDE 21: 5237 sayılı Kanunun 223. maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

TCK 223 kapsamında “Ulaşım Araçlarının Kaçırılması veya Alıkonulması” suçu, “Ulaşım Araçlarının Hareketinin Engellenmesi, Kaçırılması veya Alıkonulması” suçu olarak değiştirilmekte, maddenin birinci fıkrasında yer alan suçun “ Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı bir eylemle” gerçekleştirilmesi hükmü, yalnızca “Hukuka aykırı davranış” olarak düzenlenmesi öngörülmekte, suça ilişkin verilen cezalar artırılmakta ve bu suçla, önceden suçun unsuru olan cebir ve tehdit gibi, başka bir suçun işlenmesi halinde gerçek içtima kuralının uygulanacağı (her suç için ayrı cezalandırılacağı) düzenlenmektedir.

Bu bağlamda;

- Hukuka aykırı bir davranışla kara ulaşım aracının hareket etmesini engelleyen veya bu aracı hareket halinde iken durduran kişinin bir yıldan üç yıla kadar, bu aracı gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişinin ise bir yıldan üç yıla kadar iken iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması ,
- Suçun konusunun deniz veya demiryolu ulaşım aracı olması halinde, iki yıldan beş yıla kadar iken üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması,
- Hukuka aykırı bir davranışla hava ulaşım aracının hareket etmesini engelleyen kişinin beş yıldan on yıla kadar, bu aracı gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişinin ise beş yıldan on yıla kadar iken yedi yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması,
- Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların işlenmesi amacıyla veya sırasında başka bir suçun işlenmesi halinde ayrıca bu suçtan dolayı ceza verilmesi öngörülmektedir.

TCK'nın 223. maddesinde yapılan değişiklikle, suçun başlığı genişletilerek “*Ulaşım Araçlarının Kaçırılması veya Alıkonulması*” yerine “*Ulaşım Araçlarının Hareketinin Engellenmesi, Kaçırılması veya Alıkonulması*” şeklinde düzenlenmiştir.

Görünürde bu değişiklik, ulaşım araçlarının güvenliği ve trafikte artan saldırgan eylemlerle mücadele amacıyla yapılmış olsa da madde sistematigi bakımından anayasal ve ceza hukuku sorunları doğurmaktadır.

Öncelikle, maddenin birinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “cebîr veya tehdit kullanma” unsurunun kaldırılarak yalnızca “hukuka aykırı bir davranış” ibaresinin bırakılması, suçun maddi unsur yapısını değiştirmekte; tipikliğin sınırlarını belirsizleştirmektedir. Bu durum, hukuk devleti ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 2. maddesiyle, suçta ve cezada kanunilik ilkesini güvence altına alan Anayasa'nın 38. maddesiyle, ceza hukukunun belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini zedelemekte; uygulamada keyfîlik riskini artırmaktadır.

Bununla birlikte getirilen değişiklik, temel hak ve özgürlüklerin kullanım alanını da daraltma potansiyeli taşımaktadır. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, bu düzenleme kapsamında “ulaşımın engellenmesi” biçiminde suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı şekilde keyfî yorumlanabilecek, anayasal haklarını barışçıl biçimde kullanan kişiler cezai tehdit altına girebilecektir.

Demokratik toplum düzeninin vazgeçilmez unsuru olan ifade özgürlüğü ve toplantı hakkı, Anayasa'nın 13. ve 26. maddelerinde öngörülen ölçülülük ve demokratik toplum gereklerine uygunluk koşulları gözetilmeden sınırlandırılmaz. Oysa getirilen değişiklik, idareye ve yargıya keyfî yorum imkânı tanıyarak, temel hak ve özgürlüklerin kullanımını fiilen cezai risk altına sokmaktadır.

Bunun yanı sıra, ceza sınırlarının neredeyse tüm fıkralarda yükseltilmesi, orantılılık ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Kara, deniz, demiryolu ve hava ulaşım araçları arasında zaten var olan ceza farklılıklarının tüm alt ve üst sınırlarıyla artırılması, fiilin toplumsal tehlikeliliğinden çok, cezalandırma politikasının sertleşmesine hizmet etmektedir.

Özellikle kara ulaşım araçlarının hareketinin engellenmesi fiiline iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmesi, eylemin objektif tehlikelilik düzeyiyle orantısız bir

ağırlaştırmadır ve hukuk devleti ilkesinin temel bileşenlerinden olan ölçülülük ve adalet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Değişikliğin dördüncü fıkrasında getirilen “*Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların işlenmesi amacıyla veya sırasında başka bir suçun işlenmesi halinde ayrıca bu suçtan dolayı ceza verilir*” hükmü ise, önceden yalnızca kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanacağı yönündeki gerçek içtimai tercih eden düzenlemenin, artık her suç için geçerli olacağını göstermektedir.

Bu yaklaşım, uygulamada aynı fiilin, aynı hukuki yararı koruyan normlarla mükerrer şekilde cezalandırılması riski bulunduğundan, ölçülülük ve bireyselleştirme ilkeleri bakımından eleştiriye açıktır. Kanun koyucunun bu tercihi, ceza miktarını artırmakla kalmamakta, toplam cezalandırma ağırlığını da yükselterek, failin davranışıyla orantısız sonuçlara yol açabilmektedir.

Sonuç olarak, söz konusu düzenleme, trafik güvenliğini sağlama gerekçesinin ötesine geçerek, cezalandırma alanını keyfî biçimde genişleten ve temel hak ve özgürlüklerin kullanımını cezai tehdide dönüştüren bir nitelik taşımaktadır. Ceza hukukunun amacı, her toplumsal riski cezayla bastırmak değil, suç tiplerini belirli, öngörülebilir ve ölçülü biçimde tanımlamaktır. Bu düzenleme ise, hukuk devleti, ölçülülük, ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkelerine aykırılık teşkil etmekte; ceza adalet sistemini önleyici değil, cezalandırmacı bir çizgiye taşımaktadır.

MADDE 22: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa eklenen “Bilişim suçlarının işlenmesi suretiyle elde edilen menfaatin bulunduğu hesabın askıya alınması ve elkoyma” başlıklı 128/A maddesi ile; bilişim sistemleri aracılığıyla işlenen nitelikli hırsızlık (TCK m.142/2-e), nitelikli dolandırıcılık (TCK m.158/1-f ve l) ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması (TCK m.245) suçlarında, makul şüphe bulunması halinde, bankalar, ödeme hizmeti sağlayıcıları ve kripto varlık hizmet sağlayıcılarına üç güne kadar hesabı askıya alma yetkisi tanınmaktadır.

Bunun yanı sıra;

- Askıya alma işleminin ve ilgili hesap hareketlerinin Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmesi zorunlu kılınmakta,
- Hesap sahibine başvuru hakkı tanınarak Cumhuriyet Savcısı tarafından başvuruya ilişkin kararı 24 saat içinde vereceği belirtilmekte,
- Suça konu menfaatin başka bir kuruma transfer edilmesi hâlinde bildirim yükümlülüğü öngörülmekte,
- Askıya alınan hesapta bulunan meblağa hâkim kararıyla veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde savcı emriyle el koyma yetkisi getirilmekte,
- Elkonulan tutarın mağdura ait olduğunun anlaşılması hâlinde soruşturma veya kovuşturma evresinde iade edileceği öngörülmekte,
- Mali kurumlara on gün içinde bilgi-belge gönderme yükümlülüğü getirilerek, uymayanlara 50.000 TL ile 300.000 TL arası idari para cezası uygulanacağı düzenlenmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesi, suçtan elde edildiği değerlendirilen malvarlığı değerlerine el koyma tedbirinin ancak hakim kararı ve MASAK, BDDK, SPK, Hazine veya Kamu Gözetimi Kurumu gibi yetkili kurumlardan alınacak uzman raporu ile uygulanabileceğini öngörmektedir. Bu yapı, mülkiyet hakkına yönelik müdahaleyi ölçülülük (Anayasa m.13), kanunilik (Anayasa m.38), masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı bakımından asgari düzeyde de olsa güvence altına almaktadır.

Yeni düzenlemeyle getirilen 128/A maddesi, bankalar, ödeme hizmeti sağlayıcıları ve kripto varlık hizmet sağlayıcılarına, doğrudan malvarlığına müdahale niteliğinde yetkiler tanımakta; bu yetkileri ancak sonradan ve sınırlı bir yargısal denetime tabi kılmaktadır. Koruma tedbirinin üçüncü kişilere bırakılması, yargı yetkisinin devredilemezliği (Anayasa m.9) ve hukuk devleti ilkesi (m.2) ile bağdaşmamaktadır. Hakim kararı olmaksızın ve kamu otoritesi dışındaki tespit yeterliliğine haiz olmayan bir takdirle hesapların askıya alınması, mülkiyet hakkının özüne (Anayasa m.35, AİHS Ek Protokol m.1) doğrudan müdahale anlamı taşımaktadır.

Düzenlemede “makul şüphe” ölçütüne ilişkin nesnel bir kriter belirlenmemiş olması, öngörülebilirlik ve belirlilik ilkelerini zedelemektedir. Bankaların veya ödeme hizmeti sağlayıcılarının “suçun varlığını” değerlendirme kapasitesine sahip olmadığı açıktır. Ayrıca madde ile, CMK m.128'de öngörülen uzman raporu zorunluluğunu devre dışı bırakarak, yargısal denetimi şekli bir onay işlemine dönüştürme riski taşımaktadır. Böyle bir durumda, el koyma tedbiri “somut gereklilik testine” tabi tutulmaksızın uygulanabilecek, uzman kurumların teknik inceleme işlevi ortadan kalkacaktır.

Kanunda yer verilen değişiklik, uygulamada 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun m.17 için öngörülen “raporsuz el koyma” imkânını, bilişim sistemleri aracılığıyla işlenen nitelikli hırsızlık (TCK m.142/2-e), nitelikli dolandırıcılık (TCK m.158/1-f ve l) ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması (TCK m.245) suçlarında da genişlik yaratmaktadır. Böyle bir genişleme, şüpheyi muhakemenin değil, malvarlığına müdahalenin gerekçesi haline getirmeyi kurumsallaştırarak, mülkiyet hakkına ilişkin güvenlik mekanizmalarını tersine çevirmektedir.

Ayrıca düzenlemenin, soruşturma evresine ilişkin ceza muhakemesi uygulamaları göz önüne alındığında, hak sahibinin meşruiyetine ilişkin ispat yükünü fiilen tersine çevirerek masumiyet karinesine ve evrensel ceza hukuku ilkelerine aykırıdır.

Düzenlemenin pratik sonuçlarından biri de, hesap askıya alma tedbirinin doğuracağı zararlara ilişkin sorumluluğun kanun metninde açık biçimde bankaların ve ödeme hizmeti sağlayıcılarının üzerinden kaldırılmış olmasıdır. Nitekim, askıya alma işlemi nedeniyle oluşabilecek zararın nasıl telafi edileceğine yönelik hiçbir mekanizma öngörülmemiştir. Bankaların açıkça sorumlu tutulmaması, zararın doğrudan bireyin üzerinde bırakılması sonucunu doğurmakta; böyle bir yapıda tedbirin haksız veya isabetsiz uygulanması halinde ortaya çıkacak mağduriyetin giderilmesi fiilen imkânsız hale gelmektedir.

Bu noktada ayrıca vurgulanmalıdır ki, bilişim yoluyla işlenen suçlarda yaşanan temel sorun, çoğu zaman malvarlığına el koyma tedbirindeki gecikmeden değil, bankacılık, ödeme hizmetleri ve elektronik haberleşme zincirindeki uygulama ve denetim zafiyetlerinden kaynaklanmaktadır. Sahte hat açılışı üzerinden mobil bankacılığın etkinleştirilmesi, kredi

işlemlerinin anında gerçekleştirilmesi ve fonun kiralık hesaplara aktarılması, mevzuat yetersizliğinden ziyade BTK operatör ve banka hattında riskli işlemlerin zamanında tespit edilememesine bağlıdır.

Bankaların mobil bankacılık aktivasyonunda cihaz risk analizini güçlendirmesi, yeni tanımlanan cihazlarda gecikmeli işlem politikası uygulaması, operatörlerin şüpheli hat açılışlarını gecikmesiz bildirmesi ve kurumlar arası hızlı uyarı mekanizmalarının işletilmesi hâlinde, benzer suç tiplerinde etkin koruma sağlanabilmektedir. Bu yapısal eksiklikler giderilmeden malvarlığına müdahale yetkisinin idari aktörlere geniş biçimde devredilmesi, koruyucu etki yaratmak yerine hak ihlali riskini artırmaktadır.

Sonuç olarak düzenleme, olağanüstü nitelikteki bir tedbiri olağanlaştıran, istisnayı kurala dönüştüren, idari keyfiliğe açık ve yargısal denetimi zayıflatan bir yapı ortaya koymaktadır. Mülkiyet hakkına ağır müdahalelerin ancak somut, acil ve telafisi imkânsız tehlike doğduğu hallerde, hakim kararıyla ve uzman raporu alınarak uygulanması gerekir. Bu çerçevede hükmün mevcut hali, hukuk devleti ilkesi (Anayasa m.2), ölçülülük ilkesi (m.13), mülkiyet hakkı (m.35) ve adil yargılanma hakkı (AİHS m.6) yönlerinden yeniden ele alınmalıdır.

MADDE 23: 5271 sayılı Kanunun 250. maddesinde öngörülen değişiklikle, teklifin 19. maddesinde yeniden düzenlenen (TCK 170/2) Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması suçunun nitelikli hali olarak getirilen kişilerin toplu olarak bulunduğu alanlarda gerçekleştirilmesi halinin, seri muhakeme kapsamı dışına çıkarılması amaçlanmaktadır. Buna karşılık, ateşli silah kullanmak, patlayıcı madde ateşlemek ya da yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ, sel veya taşkın tehlikesi yaratmak suretiyle genel güvenliği tehlikeye düşüren davranışlar, seri muhakeme kapsamına dâhil olmaya devam etmektedir.

Bu çerçevede, kişilerin bulunmadığı ya da toplu bulunmanın söz konusu olmadığı koşullarda gerçekleştirilen ateş etme fiilleri ile doğal afet niteliğindeki tehlikelere yol açan eylemler bakımından seri muhakeme usulü uygulanabilecek; ancak toplu alanlarda yaratılan tehlikenin daha ağır kabul edilmesi sebebiyle bu fiiller hızlandırılmış yargılama mekanizmasının dışında tutulacaktır.

MADDE 24: Teklifin 24. maddesiyle CMK m.253’te yapılan değişiklik, uzlaştırma kurumunun kapsamını daraltarak, teklifin 16. maddesinde düzenlenen ön ödeme rejimiyle uyum sağlamayı amaçlayan bir niteliğe haizdir.

Türk Ceza Kanunu’nun 155. maddesine eklenen nitelikli hâl nedeniyle, motorlu taşıtlara ilişkin güveni kötüye kullanma fiilleri uzlaştırma kapsamından çıkarılmakta, bu değişiklik, suçun ekonomik niteliği ve zarar miktarının artabileceği gözetilerek uzlaştırma yolunun kapatıldığı bir çerçeve oluşturmaktadır.

Aynı şekilde, hakaret suçunun ön ödeme kapsamına alınmasına paralel olarak, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı olan hakaret suçu uzlaştırma kapsamı dışına taşınmakta, böylece teklifin 16. maddesinde detaylandırılan Anayasa Mahkemesi’nin eşitlik ilkesine ilişkin 27/03/2025 tarihli ve E.2024/197, K.2025/86 sayılı kararına uyum sağlanmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasına eklenen hüküm ile, ön ödeme kapsamındaki bir suç ile

uzlaştırma kapsamında bulunan bir suçun aynı mağdura karşı birlikte işlenmesi hâlinde, uzlaştırma kurumunun uygulanacağı kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, alternatif çözüm yolları arasında ortaya çıkabilecek yetki ve usul çatışmasını gideren, sistematik bütünlüğü koruyan bir tercihtir.

Bununla birlikte düzenlemenin, uzlaştırmanın kapsamını genişletme yönündeki genel ceza politikası eğilimiyle sınırlı ölçüde uyumlu olduğu, özellikle hakaret suçunun uzlaştırma alanından çıkarılmasıyla mağdurun zararının giderilmesine, taraflar arasında toplumsal barışın tesisine ve uyuşmazlığın mahkeme dışı çözümüne ilişkin imkânların daraldığı da göz ardı edilmemelidir.

MADDE 25: 5271 sayılı Kanunun 280. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde değişiklik yapılmakta, Bölge Adliye Mahkemelerinin bozma yetkisi genişletilmektedir.

Buna göre, Bölge Adliye Mahkemeleri, hükmün gerekçeyi içermemesi ve hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması durumlarında da bozma kararı verilebilecektir. Böylelikle 2017 yılında geri alınan bu yetki, istinaf mahkemelerine tekrar tanınmaktadır.

MADDE 26: 5271 sayılı Kanuna geçici 8. madde eklenmektedir.

Düzenlemeyle, soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ile 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişikliğin uygulanmayacağı hüküm altına alınmaktadır.

Dolayısıyla uzlaştırmanın sağlandığı mevcut dosyalar bakımından ön ödeme hükümlerinin uygulanmayacağı, uzlaştırmanın sağlanmadığı mevcut dosyaların ön ödeme hükümlerine göre sonuçlandırılacağı kabul edilmektedir. Bununla birlikte, soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmadığı dosyalar bakımından ön ödeme hükümleri uygulanacaktır.

MADDE 27: Teklifin 27. maddesiyle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun geçici 10. maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Mevcut düzenleme ile **infazda eşitlik cezada adalet olması gerekliliği bu seferde sağlanmamıştır.**

Maddenin altıncı fıkrasında yer alan “31/7/2023 tarihi itibarıyla” ibaresi “31/7/2023 tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle” şeklinde değiştirilmiş, böylece infaz rejiminin belirlenmesinde hükümlünün cezaevinde bulunup bulunmadığına ilişkin tarih yerine *suç tarihinin* esas alınması yönünde sistemsal bir dönüşüm yapılmıştır. Ayrıca maddenin yedinci ve sekizinci fıkraları tamamen yürürlükten kaldırılarak, önceki düzenlemenin açık/kapalı ceza infaz kurumu ayırımına ve koşullu salıverilmenin geri alınmasına ilişkin özel hükümleri metinden çıkarılmıştır.

Bu değişiklikler sonucunda, 31/7/2023 tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar bakımından hükümlülerin üç yıl erken açık ceza infaz kurumuna ayrılabilmesi ve üç yıl erken denetimli

serbestliğe çıkabilmesi imkânı getirilmektedir. Amaç, hükmün geç kesinleşmesi veya yargılamaların uzun sürmesi gibi hükümlüden kaynaklanmayan gecikmeler nedeniyle infaz sürecinde ortaya çıkan eşitsizliği gidermektir. Bu yönüyle düzenleme, infaz adaletinin temel ilkeleriyle uyum göstermektedir.

Bununla birlikte istisna yapısı geniş tutulmuştur. Terör suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ve TCK'nın belirli bölümlerinde yer alan ağır nitelikteki suç tipleri yine kapsam dışında bırakılmıştır. Özellikle örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçların tümünün toptan istisna edilmesi, aynı nitelik veya hatta daha ağır sonuç doğuran başka suç tiplerinin düzenlemeden yararlanabilmesiyle karşılaştırıldığında orantılılık ilkesi bakımından sorgulanabilir bir farklılık yaratmaktadır.

Uygulamada ortaya çıkabilecek sorunlardan biri, farklı tarihlerde işlenmiş birden fazla cezanın içtima edilmesi durumunda düzenlemenin etkisizleşmesidir. Hükümlünün bir cezası 31/7/2023 ve öncesine, diğer cezası ise sonrasına ait olduğunda, cezalar içtima edildiğinde erken denetimli serbestlikten veya erken açık ceza infaz kurumuna ayrılma imkânından yararlanılması mümkün olmayacaktır.

Geçici 10. maddenin gecikmiş olsa da uygulamada yaşanan ağır eşitsizlikleri gidermeye yönelik olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı tarihte aynı suçu işleyen hükümlüler arasında yalnızca infaz hâkimliklerinin farklı yorumları nedeniyle ortaya çıkan uygulama ayrışması; hukuk devleti, eşitlik ve hukuki güvenlik ilkelerine açık aykırılık oluşturmuştur. Bu nedenle düzenlemenin özü doğru olmakla birlikte, kapsama alınmayan suç tipleri bakımından, özellikle fiili örgüt bağı bulunmayan, soyut kriterlerle örgüt üyeliği isnat edilen dosyalar dahil, yeni bir eşitsizlik alanı oluştuğu aşîkârdır. Hükümlü ve yakınlarının uzun süredir devam eden beklentilerinin karşılıksız bırakıldığı bir tabloda maddenin, beklentileri karşılamada gecikmiş bir adım olduğu ve kapsama ilişkin dengesizlikleri koruduğu açıktır.

Sonuç olarak teklif, ceza infaz sürecinde hükümlü aleyhine ortaya çıkan tarihe bağıli eşitsizlikleri gidermeye yönelik olumlu bir adım olmakla birlikte, istisna alanlarının genişliği, örgütlü suçlar bakımından orantılılık tartışması, içtima hâllerinde doğabilecek belirsizlikler ve denetimli serbestlik sürelerinde farklı hükümlü gruplarını etkileyen dengesizlikler nedeniyle daha bütüncül bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu nedenle, infaz rejiminin tüm hükümlüler bakımından öngörülebilir ve eşitlik ilkesine uygun bir şekilde uygulanabilmesi için geçici madde yapısının yeniden değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Hal böyle iken, **komisyon görüşmeleri neticesinde, teklifin 27. maddesi;** *"13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun geçici 10 uncu maddesinin altıncı fıkrasına "Türk Ceza Kanununun" ibaresinden sonra gelmek üzere "kasten öldürme suçları (82 nci maddenin birinci fıkrasının (d), (e) ve (f) bentleri), cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (102 nci ve 103 üncü maddeler ile 104 üncü maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları)," ibaresi eklenmiş, fıkra da yer alan "tarihi itibarıyla" ibaresi "tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle" ve "tarihinde geçici 9 uncu maddenin altıncı fıkrası kapsamında açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler," ibaresi "tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler," şeklinde değiştirilmiş, yedinci ve sekizinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır." şeklinde değiştirilmek suretiyle, kasten öldürme suçlarının üstsoy veya altsoydan birine ya da eş, boşandığı eş veya kardeşe, çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak*

durumda bulunan kişiye ya da kadına karşı işlenmesi ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçların da 5275 sayılı Kanunun geçici 10 uncu maddesinin altıncı fıkrası hükmünden istisna tutulmasına yönelik düzenleme yapılmıştır.

MADDE 28: 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununun 62. maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Birinci fıkrada yapılan değişiklikle, odalarca hazırlanan fiyat tarifelerinin birlik yönetim kurulu tarafından otuz gün içinde onaylanması veya reddedilmesi zorunluluğu korunmuş; bunun yanında Bakanlığın görüşüne tabi olan tarifelerde otuz günlük sürenin nasıl işleyeceği açıkça düzenlenmiştir. Yeni hükme göre, Bakanlığa görüş talebinin iletildiği gün süre durmakta, görüşün birliğe ulaştığı gün süre yeniden işlemeye başlamaktadır. Bu düzenleme, süre hesabındaki tereddütleri gidermeyi hedeflese de Bakanlık görüşünün süreçte zorunlu aşama haline gelmesi birliklerin kendi takdir yetkisini daraltmaktadır.

Ayrıca aynı fıkrada, onaylanan tarifelerin yürürlüğe giriş şekli değiştirilmiştir. Önceki düzenlemede onay bildirimi yapılır yapılmaz yürürlüğe giren tarife, yeni hükümle mülki amirlik, belediye ve odaya bildirilmekte; bu kurumlarca on beş gün içinde itiraz edilmezse yürürlüğe girmektedir. Bu değişiklik, yürürlüğe girişin bildirimle değil pasif itiraz süresinin dolmasıyla gerçekleşmesini öngörerek idari süreci uzatmaktadır.

İkinci fıkrada yapılan değişiklik, belediyeler veya mülki amir tarafından itiraz edilen tarifeler ile Bakanlığın olumsuz görüş bildirdiği tarifelerin “uzlaşma komisyonu” tarafından karara bağlanmasını düzenlemektedir. Böylece itirazın varlığı hâlinde, tarifenin doğrudan uygulanması yerine komisyon tarafından nihai karar verilmesi zorunlu hale getirilmiştir. Bu durum, tarife belirleme süreçlerinde Bakanlık ve yerel idare unsurlarının belirleyici rolünü güçlendirmektedir.

Üçüncü fıkrada komisyonun yapısı yeniden belirlenmiştir. Önceki mevzuattaki üç üyeli komisyon, yeni düzenlemeyle genişletilmiş; mülki amir veya yardımcısının başkanlığında ticaret il müdürlüğü, defterdarlık, belediye, ticaret veya ticaret ve sanayi odası, esnaf ve sanatkarlar birliği ve tarifenin konusuna göre ilgili kamu kurumu temsilcisinden oluşan yedi üyeli bir yapı öngörülmüştür. Komisyonun kararlarını mevcut maliyetler, ortalama kar marjları ve Orta Vadeli Programdaki enflasyon hedeflerini dikkate alarak vermesi zorunlu hale getirilmiştir. Bu yaklaşım, teknik bir fiyat belirleme sürecine makro ekonomik hedeflerin dâhil edilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Maddeye eklenen yeni fıkra ile, Bakanlık görüşüne tabi olacak tarife türleri ile komisyonun çalışma usul ve esaslarının yönetmelikle belirlenmesi hüküm altına alınmıştır. Bu yetkinin kapsamı oldukça geniştir. Hangi tarifelerin Bakanlık görüşüne tabi olacağı kanunda belirlenmediği için, fiyat tarifi süreçlerinin önemli kısmı idari düzenlemelere bırakılmaktadır. Bu durum yasama yetkisinin içeriğinin idareye devri sonucunu doğurabilecek niteliktedir.

Komisyon görüşmelerinde TESK Genel Başkan Vekili tarafından dile getirilen değerlendirmeler dikkate alındığında düzenlemenin, esnafın ekonomik sürdürülebilirliği bakımından da ciddi riskler taşıdığı ortaya konulmuştur. Mevcut tarife belirleme mekanizmasının dahi aylarca süren bürokratik süreçler nedeniyle işletilemediği; Bakanlığın neredeyse tüm tarifelere olumsuz görüş verdiği; esnafın artan maliyetler

karşısında tarife güncellemesi alamadığı için zararına üretim yapmak zorunda kaldığı; bazı illerde yürütmeyi durdurma kararları nedeniyle aylarca ekmek fiyatı belirlenemediği; fırıncıların bakkallara ekmek veremez, hatta üretimi sürdüremez hale geldiği ifade edilmiştir. Komisyon yapısının 3 üyeden 7 üyeye çıkarılmasıyla idari ağırlığın dramatik biçimde arttığı; tüm girdileri serbest olan bir üründe fiyatın bu derece merkezi ve idari müdahaleye bağlanmasının hem esnaf-tüketici ilişkisini hem piyasa dengesini bozacağı belirtilmiştir. Vurgulandığı üzere, bu düzenleme uygulanabilir değildir; kaliteyi düşürme, hijyen koşullarını bozma ve yerel üretimi kontrolsüz alanlara kaydırma riski taşımaktadır. Esnafın görüşü alınmadan hazırlanan bu hükümlerin, Anayasa’nın 48. maddesindeki çalışma hürriyeti ile 167. maddesindeki piyasanın sağlıklı işlemesine dair düzenlemelerle de bağdaşmadığı ifade edilmiştir.

Bu değerlendirmeler ışığında, madde ile öngörülen değişikliklerin fiyat tarifelerinin belirlenmesi sürecini mevcut yapıdan uzaklaştırarak daha merkezi, idare ağırlıklı ve çok aşamalı bir sisteme dönüştürdüğü görülmektedir. Esnaf ve sanatkâr odalarının yerel ekonomik koşullara göre hızlı ve doğrudan karar alma imkânı zayıflamakta, süreç üst idare birimlerinin takdirine bağlanmaktadır. Tarife güncellemelerinin gecikmesine yol açabilecek bu yapı, özellikle yüksek maliyet artışlarının yaşandığı dönemlerde esnaf açısından ciddi ekonomik sonuçlar doğuracaktır.

Düzenlemenin bir “yargı paketi” içerisinde yer alması da ayrıca eleştirilmelidir. Fiyat tarifelerine ilişkin son derece teknik ve ekonomik içerikli bir düzenlemenin ceza, infaz, yargılama usulleri ve temel haklara ilişkin hükümlerle aynı metin içinde getirilmesi; yasama tekniği, şeffaflık ve konu bütünlüğü ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. İlgisiz alanları torba mantığıyla bir araya getiren bu yaklaşım, TBMM’nin denetim kapasitesini zayıflatarak toplumun düzenlemenin gerçek etkilerini tartışma imkânını ortadan kaldırmaktadır.

Bu çerçevede, düzenleme **kanun yapma tekniğine aykırı olup teklif sahibinin ne STK ile teması ne de bakanlık yetkililerinin mutabakatı ile değil teklif sahiplerinin ben yaptım oldu zihniyeti ile dercedilmesidir**. Fiyat tarifelerinin belirlenmesine ilişkin yetkinin gereksiz ölçüde merkezileştirilmemesi, odaların ve birliklerin yerel piyasa koşullarını doğrudan gözetebilen yapısının korunması; Bakanlık görüşünün zorunlu unsur yerine istişari nitelikte olması; komisyon üyelerinin dengeli temsil esasına göre yeniden belirlenmesi ve yönetmelikle düzenlenecek alanın kanunda asgari çerçeveye sınırlandırılması ve bilhassa esnafın görüşü alınmadan hazırlanan bu hükümlerin , görüş alınmak suretiyle yeniden değerlendirilmek üzere teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

MADDE 29: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa eklenen geçici madde ile prim ödeme yükümlüsü kendisi olan vatandaşlarımızın kamuya olan borç yükünü hafifletmek amacıyla, 1/1/2016 tarihinden öncesine ait ödenmemiş Genel Sağlık Sigortası (GSS) primleri ile gecikme zammı gibi fer’i alacaklarının tamamının tahsilinden vazgeçilmesi öngörülmektedir. Teklifin 29. maddesiyle, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa eklenen geçici madde aracılığıyla, 1/1/2016 tarihinden önceye ait olup ödenmemiş genel sağlık sigortası (GSS) primleri ile bu primlere bağlı fer’i alacakların tamamının tahsilinden vazgeçilmesi öngörülmektedir.

Bu düzenlemenin, hâlihazırda 109 asıl maddeden oluşan Kanunda geçici madde sayısının asıl madde sayısını aşan bir boyuta ulaşmış olması, mevzuat tekniği bakımından ayrıca dikkat çekicidir.

Benzer nitelikte GSS prim borcu silme düzenlemelerinin, 2023 yılında Geçici Madde 100 ve 2024 yılında Geçici Madde 105 ile yürürlüğe girmiş olduğu dikkate alındığında, teklifin aynı alanda üçüncü kez bir af mekanizması işletmesi, GSS prim tahsilatına ilişkin yapısal sorunların geçici hükümlerle ötelenmesine dayalı bir yaklaşımın sürdüğünü göstermektedir.

Diğer yandan, 10602 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile GSS prim oranının %3'ten %6'ya yükseltilmiş olması, teklif ile getirilen borç silme düzenlemesiyle birlikte değerlendirildiğinde, sosyal güvenlik finansmanı bakımından çelişkili bir politika görünümü ortaya çıkarmaktadır. Bir tarafta geçmiş dönem borçlarının silinmesi yoluyla yaklaşık 9 milyon kişinin borçlu statüsünden çıkarılması hedeflenirken, diğer tarafta aynı kişilerin ve tüm sigortalıların gelecekte ödeyeceği prim yükü iki katına çıkarılmaktadır. Bu durum, af düzenlemesinin sosyal güvenlik finansman açığını gidermekten çok, artan prim yükünün toplumsal etkisini yumuşatma işlevi gördüğünü düşündürmektedir.

Sürekli hale gelen GSS afları, sosyal güvenlik sisteminin temelini oluşturan aktüeryal denge ve ödeme disiplini bozulmaya yol açmaktadır. Primlerini zamanında ve çoğu zaman güclükle ödeyen sigortalılar, sürekli af beklentisiyle ödeme yapmayanlara kıyasla dezavantajlı konuma düşmekte; bu süreç, “af beklentisi” davranışını güçlendirerek tahsilat oranlarını uzun vadede daha da düşürme riskini taşımaktadır.

Düzenlemenin bir “yargı paketi” içinde yer alması da bir önceki madde olduğu gibi anlaşılabilir nitelikte olmasa da, GSS borçları nedeniyle yaklaşık 9 milyon kişinin e-haciz veya icra takibi riskiyle karşı karşıya olması, yargı sisteminde ciddi bir iş yüküne yol açabilecek niteliktedir. Hükümetin bu borçların fiilen tahsil kabiliyeti düşük olduğu için alacaktan vazgeçmeyi tercih ettiği görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu af, sosyal nitelikli bir iyileştirmeden çok, idari zorunluluk çerçevesinde yargı yükünü azaltmayı amaçlayan bir teknik düzenlemeye dönüşmektedir.

Bununla birlikte, geçmiş borçların silinmesi bütçeye nakit giriş sağlamamakta; aksine sistemin gelecekteki finansman yükünün vatandaşın düzenli ödeme kapasitesine bırakıldığı bir yapı ortaya çıkmaktadır. Prim artışıyla birlikte düşük gelirli sigortalıların mevcut borçlarını ödeyemediği gibi yeni borçlanmalar karşısında da ödeme gücünün derinleşeceği öngörülmektedir. Bu durum, 2026 yılı sonuna gelindiğinde daha geniş bir borçlu kitlesinin ortaya çıkmasına yol açabilecek bir risk taşımaktadır.

Sonuç itibarıyla teklif, geçmişte olduğu gibi kısa vadeli bir rahatlama yaratmakla birlikte, GSS sistemindeki yapısal sorunlara çözüm üretmemekte, aksine sürekli af mekanizmaları ve artan prim yükü üzerinden sosyal güvenlik sistemini kırılganlaştıran, ödeme disiplini zayıflatan bir etki yaratmaktadır.

MADDE 30: 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 2. maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, 5651 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “içeriğin çıkarılması”na ilişkin düzenlemeyi 11/10/2023 tarihli ve E: 2020/76; K: 2023/172 sayılı kararıyla iptal etmiştir. Söz konusu karar, 10/1/2024 tarihli ve 32425 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır.

5651 sayılı Kanunun ilgili hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararının gerekçeleri dikkate alınmak suretiyle düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda, maddenin birinci fıkrasının (ö) bendinde yer alan “tanım” yeniden düzenlenmekte ve içeriğin çıkarılması, sunuculardan veya barındırılan içerikten çıkarılması yerine internet ortamından çıkarılması şeklinde tanımlanmaktadır.

5651 sayılı Kanunun 2. maddesinde yer alan tanım değişikliği, Anayasa Mahkemesinin 11/10/2023 tarihli ve E.2020/76, K.2023/172 sayılı iptal kararında ortaya koyduğu gerekçeleri karşılayan bir çerçeve oluşturmamaktadır. Mahkeme, “içeriğin çıkarılması” tedbirinin erişimin engellenmesine göre daha ağır bir müdahale olduğunu, buna rağmen kanuni tanımın kapsamı, teknik sonuçları ve geri dönüş mekanizmasının belirli olmadığını tespit etmişti. Buna rağmen teklif, tanımı yalnızca “içeriğin internet ortamından çıkarılması” şeklinde yeniden ifade ederek, iptal edilen kavramın özünü ve yarattığı belirsizliği fiilen korumaktadır.

İçeriğin hangi teknik yöntemle kaldırılacağı, geri döndürmenin nasıl yapılacağı, işlemin kapsamının ne olacağı, sürenin nasıl belirleneceği gibi hususlar hâlâ düzenlenmemiştir. Bu nedenle yeni tanım, normatif bir çerçeve oluşturmaktan uzak olduğu için öngörülebilirlik ve hukuki güvenlik açısından sorun üretmektedir. Tanımın geniş yoruma elverişli olması, ölçülülük değerlendirmesini işlevsiz hâle getirmekte ve AYM’ nin iptal kararındaki temel uyarılar karşılanmamaktadır.

Ayrıca uyarı yöntemi tanımında yapılan değişiklik, belirlilik sorununu ağırlaştırmaktadır. Bildirimin usulü, süresi ve hangi işlemlere yol açacağı gösterilmediği için, bu mekanizma pratikte idari nitelikte bir müdahaleye dönüşme ihtimali taşımaktadır. Kurum’un bildirim sürecinde hangi yetkiyi kullandığı belirgin olmadığından, bu düzenleme ifade özgürlüğüne etkili bir müdahalenin kapısını açmaktadır. Komisyon görüşmelerinde, uyarı yetkisinin genişletilmesinin sansür alanını büyüteceği yönündeki değerlendirmeler haklı bir tespittir; teklif bu kaygıları gidermemektedir.

Her ne kadar Komisyon oturumunda, düzenlemenin “içeriğin geri döndürülebilir olmasını” sağlamak amacıyla yapıldığı ifade edilmiş olsa da, geri dönüşün usulü, teknik güvenceleri ve sınırları kanunda belirlenmediği için bu savunma hukuki bir karşılık üretmemektedir. Teknik bir argüman ile tanım değişikliği meşrulaştırılmaya çalışılmış olsa da, AYM’nin iptal ettiği risk alanı aynen devam etmektedir.

Bu çerçevede MADDE 30, Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçelerini karşılamamakta; içerik kaldırma tedbirinin kapsam ve sınırlarını belirlemeyen bir yapı ile ifade özgürlüğü ve hukuki güvenlik bakımından ciddi sakıncalar yaratmaktadır.

MADDE 31: 5651 sayılı Kanunun 8. maddesinde düzenleme yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, 5651 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “içeriğin çıkarılması”na ilişkin düzenlemeyi 11/10/2023 tarihli ve E: 2020/76; K: 2023/172 sayılı kararıyla iptal etmiştir. Söz konusu karar, 10/1/2024 tarihli ve 32425 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır.

Tedbir uygulandığında söz konusu içerikler, gerektiği durumda geri döndürülebilir (sunucularda kalmaya devam edecek) şekilde internet ortamından çıkarılacaktır.

Teklifin 31. maddesiyle 5651 sayılı Kanunun 8. maddesinde yapılan değişiklikler, Anayasa Mahkemesi’nin 11/10/2023 tarihli ve E.2020/76, K.2023/172 sayılı kararında ortaya koyduğu iptal gerekçelerini tam olarak karşılamamaktadır. Anayasa Mahkemesi, “içeriğin çıkarılması” tedbirinin erişimin engellenmesinden farklı ve daha ağır sonuçlar doğurduğunu, bu müdahaleye ilişkin hukuki çerçevenin belirgin olmamasının ifade özgürlüğü üzerinde ölçüsüz etki yarattığını tespit etmiş; özellikle “yayından çıkarma” kavramının kapsamı, yöntemi ve etkisinin belirsiz bırakılmasını iptal gerekçesi yapmıştır. AYM, içerik kaldırma tedbirinin niteliği gereği daha yoğun bir müdahale olduğunu, buna rağmen kanunda açık bir tanım ve sınırlama bulunmadığını belirterek, “internet ortamının tamamından çıkarma” şeklindeki uygulamaların hukuki güvenlik ilkesine açıkça aykırı olduğunu ifade etmiştir.

Teklif, bu iptal gerekçesi karşısında yalnızca bir tanım değişikliğine gitmekte; “yayından çıkarma” yerine “içeriğin çıkarılması” ibaresini kullanmaktadır.

Düzenleme ile BTK Başkanına resen içerik çıkarma yetkisi tanınmakta ve bu yetkinin kullanım koşulları açık biçimde tanımlanmamaktadır. Komisyon görüşmelerinde yetkinin yalnızca katalog suçlarla sınırlı olduğu öne sürülmüş olsa da, bu sınırlamanın idari takdir üzerinde fiili bir fren oluşturmadığı bilinmektedir. Ayrıca katalog suçlar dahi olsa, idarenin suç tespiti yaparak nihai nitelikte bir içerik çıkarma tedbiri uygulaması Anayasa Mahkemesinin açık uyarısını karşılamamaktadır. Mahkeme, suç tespitinin idare tarafından yapılmasının masumiyet karinesiyle bağdaşmadığını özellikle vurgulamıştır.

İçeriğin internet ortamından çıkarılmasının “geri döndürülebilir” olduğu yönündeki açıklamalar da, cebri etkiyi azaltmamaktadır. Geri dönüş mekanizmasının yasal çerçevesi olmadığı için, bu savunma teknik bir varsayımdan ibarettir. İçeriğin arama motorları, indeksleme sistemleri ve sosyal medya algoritmalarından “temizlenmesi” ile ortaya çıkan görünmezlik etkisi, geri dönüşün teorik bir imkân hâline gelmesine yol açmaktadır.

Re’sen müdahalenin güçlendirilmesi, yargısal denetimin ise zayıf bırakılması, Anayasa Mahkemesinin en kritik uyarı alanını yeniden üretmektedir. Teklif, karar verme sürecinin kriterlerini, kapsamını ve sınırlarını belirlemediği için idari keyfiyet ihtimali güçlenmektedir. Özellikle politik içerikler, gazetecilik faaliyetleri ve kamusal tartışma alanına ilişkin paylaşımlarda bu tür belirsiz düzenlemelerin geçmişte geniş baskı uygulamalarına yol açtığı bilinmektedir.

MADDE 32: 5651 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 9. maddesi başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmektedir.

Anayasa Mahkemesi 11/10/2023 tarihli ve E: 2020/76; K: 2023/172 sayılı kararıyla, 9 uncu maddeyle ifade özgürlüğüne getirilen müdahalenin hukuki güvenlik ve belirlilik ölçütleri bağlamında birtakım tereddütlere yol açtığını ve kapsamı ile sınırlarının belirli olmadığını belirterek maddenin iptaline karar vermiştir. Söz konusu karar, 10/1/2024 tarihli ve 32425 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi, 11/10/2023 tarihli ve E.2020/76, K.2023/172 sayılı kararıyla 5651 sayılı Kanunun 9. maddesini, kişilik hakkı iddiasına dayalı içerik çıkarma ve erişim engelleme mekanizmasının hukuki güvenlik, belirlilik ve ifade özgürlüğü güvenceleri bakımından ağır sakıncalar taşıdığı gerekçesiyle iptal etmiştir. Mahkeme, maddenin hâkimlere sınırları belirlenmemiş geniş bir takdir alanı tanıdığını, “ilk bakışta ihlal” gibi soyut ve muğlak bir ölçüte dayanıldığını, kararların çoğu zaman şablon ifadelerle ve gerekçesiz biçimde verildiğini, çelişmeli yargılama yapılmadan müdahale kararı alınmasının başvurana savunma imkânı tanımadığını, itiraz mekanizmasının da bu eksiklikleri gidermeye elverişli olmadığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca müdahalenin yalnızca ihlale konu içerikle sınırlı olması gerekirken uygulamada tüm siteyi etkileyen sonuçlar doğurabildiğini, bunun ifade ve basın özgürlüğü üzerinde ölçüsüz sınırlandırmalara yol açtığını vurgulamış; düzenlemenin demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Teklifin 32. maddesi, lafzî değişikliklere rağmen Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 9. maddenin *normatif mantığını ve müdahale sistematığını koruyarak* yeniden tesis etmektedir. Mahkeme, önceki hükmün belirsizliği, geniş takdir alanı, gerekçesiz karar uygulamaları ve çelişmeli yargılama güvencelerinin yokluğu nedeniyle ifade özgürlüğünü ölçüsüz biçimde sınırladığını tespit etmiştir.

Yargısal denetimin etkinliği açısından da hiçbir iyileştirme yapılmamıştır. Hâkimin gerekçeli karar zorunluluğu güçlendirilmemiş, itiraz yolu etkili hâle getirilmemiştir. Bu şekilde Sulh Ceza Hâkimliklerinin standartlaşmış ve denetime kapalı uygulamalarının aynen devam edeceği açıktır.

İçerik çıkarma yükümlülüğü ve bant daraltma yaptırımları, özellikle yurt dışı kaynaklı platformlar bakımından ifade özgürlüğü üzerinde ağır bir baskı oluşturmaktadır. Bant genişliğinin %50’den %90’a kadar azaltılması, bir platformun fiilen erişilemez hâle gelmesi anlamına gelmektedir. Bu yaptırım, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmayacak ölçüde orantısız bir sonuç doğurmaktadır.

Ayrıca “ilk bakışta ihlal” ölçütü, belirgin ve sınırları çizilmiş bir kriter sunmadığı için hâkime geniş bir yorum alanı bırakmakta; sulh ceza hâkimliklerinin yıllardır eleştirilen gerekçesiz ve denetimsiz karar pratiğini güçlendirme riskini taşımaktadır.

Komisyon görüşmelerinde, sosyal medya platformlarının bazı kararları uygulamadığı ve bu nedenle yaptırım mekanizmasının gerekli olduğu yönünde görüşler dile getirilmiş olsa da, bu yaklaşım AYM’nin temel uyarılarını göz ardı etmektedir. Sorun teknik bir uyumsuzluk değil; kararların belirsizliği, çelişmeli yargılama yokluğu ve geniş yetkiler nedeniyle hukuki temelden yoksun olmasıdır. Hukuki zaaf devam ettiği sürece yaptırım gücünün artırılması ifade özgürlüğü üzerindeki baskıyı daha da yoğunlaştıracaktır.

Bu çerçevede teklifin 32. maddesi, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü ve kişilik hakkı arasındaki anayasal dengeyi gözetmemekte; AYM’nin iptal gerekçelerini karşılamadan aynı müdahale alanını yeni bir biçim altında yeniden tesis etmektedir.

Teklifin 30 - 32 nci Maddelere İlişkin Genel Değerlendirme

Teklifin 30, 31 ve 32 nci maddelerinin, görünüşte Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararlarına uyum amacı taşıdığı belirtilse de, düzenlemelerin bütünsel yapısı, Anayasa Mahkemesi tarafından belirtilen anayasal kriterlerin karşılanmadığını göstermektedir.

Müdahale mekanizması daraltılmak yerine güçlendirilmiş; belirlilik, öngörülebilirlik, ölçülülük ve yargısal denetim ilkelerinin gerektirdiği normatif çerçeve oluşturulmamıştır.

Düzenlemelerin temel ve ortak sorunu, idarenin internet içeriğine müdahale yetkisini sınırlandırmak yerine genişleten bir yaklaşımın sürdürülmesidir. Tanımların değiştirilmesi, maddi hukuk bakımından iyileştirme yaratmamakta; aksine teorik düzeyde yapılan değişikliklerle eski düzenleme Anayasa Mahkemesi kararı dolanmak suretiyle korunmaktadır. Anayasa Mahkemesinin müdahalenin niteliği, kapsamı, süresi ve geri dönüş mekanizması açıkça tanımlanması yönündeki uyarıları karşılanmamıştır.

- Düzenlemelerin tamamında idari müdahale alanı genişlemektedir. BTK'nin resen içerik kaldırma yetkisi korunmuş, teknik tanımlar aracılığıyla daha geniş bir müdahale kapasitesi oluşturulmuştur. Bu yapı, masumiyet karinesini koruyan adli süreçlerle bağ kurmadığı için geri dönüşü olmayan sonuçlar doğurabilen idari işlemler yaratmaktadır. AYM'nin iptal kararında altını çizdiği bu nokta, teklif metninde giderilmemiştir.
- Düzenleme, yargısal denetim yükümlülüklerini güçlendirmemektedir. Sulh ceza hâkimliklerinin gerekçesiz, standartlaştırılmış ve denetimden uzak karar pratiği, bu maddelerde hiçbir şekilde sınırlandırılmamış; “ilk bakışta ihlal” gibi belirgin olmayan ve somutlaştırılmamış bir ölçüt üzerinden daha da genişlemiştir. Bu ifade, hâkimlerin teknik inceleme yapmaksızın müdahale kararı vermesine imkân tanıdığı için belirsiz ve öngörülemez bir alan yaratmaktadır. Bu yapı, adil yargılanma hakkını ve ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin meşruiyetini zayıflatmaktadır.
- Teklifin içerik kaldırma tanımı yalnızca terminolojik düzeyde yenilenmiş, ancak içeriğin ne kadar süreyle kaldırılacağı, hangi teknik yöntemlerle uygulanacağı, geri döndürme prosedürünün nasıl işleyeceği, adli sürece nasıl bağlanacağı gibi konularda hiçbir açıklama yapılmamıştır. Sonuç olarak müdahalenin kapsamı geniş kalmış, öngörülebilirlik sağlanamamıştır.
- Düzenleme bant daraltma yaptırımlarını ağırlaştırmakta ve uygulama alanını genişletmektedir. Bu yaptırım, içerikten bağımsız şekilde tüm platformun işlevsiz hale gelmesine yol açabildiği için, orantılılık ilkesini zayıflatan bir müdahaledir. Teknik bir tedbir olarak görünse de, fiilen geniş ölçekli bir iletişim kısıtlaması niteliği taşımaktadır.
- Düzenlemeler arasında normatif birlik bulunmamaktadır. Tanım maddesindeki belirsizlik, 8 ve 9'uncu maddelerde aynı belirsizliğin genişlemesine neden olmakta; böylece AYM'nin iptal ettiği temel yapısal sorunlar bir bakıma yeniden üretilmektedir. Parçalı bir metin yerine müdahalenin sınırlarını belirleyen bütünlüklü bir hukuki çerçeve gerekmektedir.
- İçerik çıkarma tedbirinin adli süreçle ilişkilendirilmeyişi, düzenlemenin en önemli eksikliklerinden biridir. Anayasa Mahkemesi, idari makamların ceza soruşturmasından tamamen bağımsız şekilde içerik kaldırma kararı vermesinin masumiyet karinesini zedelediğini açıkça belirtmişken, teklif bu bağı hiçbir şekilde kurmamaktadır. İçeriğin internet ortamından çıkarılması tedbirinin teknik ve hukuki sonuçları gözetildiğinde, bu tedbirin ancak adli sürecin geçiciliğini tamamlayan istisnai bir önlem olarak uygulanması gerekirken, teklif idari kararı neredeyse nihai bir sonuç doğuran müdahale niteliğine dönüştürmektedir.
- “İlk bakışta ihlal” ölçütü, hukuk tekniği açısından yeterince tanımlanmamış bir kriterdir.

Bu ölçüt, hem geniş yoruma açık olması hem de hâkimin ayrıntılı inceleme yapma yükümlülüğünü zayıflatması nedeniyle Anayasa Mahkemesinin belirlilik ve ölçülülük uyarılarıyla bağdaşmamaktadır. Sulh ceza hâkimliklerinin uygulamada zaten sorunlu olan karar pratiği düşünüldüğünde, bu düzenleme belirsizliği artırmaktadır.

Anayasa Mahkemesi tarafından “..Ceza yargılaması sürecinden tamamen kopuk olarak uygulanan ve nihai nitelik taşıyan tedbirler, kişinin ceza mahkemesi kararından önce suçlu muamelesi görmesi sonucunu doğurduğundan masumiyet karinesini zedeler. Dava konusu kurallarda öngörülen tedbirin ceza yargılaması sürecinden kopuk ve Başkan tarafından yapılacak bir suç tespitine bağlı olarak uygulanan nihai bir tedbir niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Başkan tarafından uygulanan idari tedbir, tedbirin uygulamasının gerekçesini oluşturan suçla ilgili olarak başlatılan ceza soruşturması sürecinde gözden geçirilememekte, yargılama mahkûmiyet dışında bir hükümle neticelense bile içeriğin çıkarılması kararı ayakta kalmaya devam etmektedir. Bu durumda, masumiyet karinesinin birinci boyutunu oluşturan ve bir kimsenin suçlu olduğu kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla tespit edilene kadar ona suçlu gibi muamele edilemeyeceğine ilişkin güvence anlamsız hâle gelmektedir. Sonuç olarak ceza kanunlarında suç olarak düzenlenen eylemlerin işlendiğinin henüz kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla tespit edilmeden idari bir makamın yapacağı suç tespitine bağlı olarak nihai bir tedbir mahiyetinde olan içeriğin çıkarılması kararı verilmesinin ve bu kararın icra edilmemesi durumunda idari para cezası uygulanmasının masumiyet karinesini ihlal ettiği değerlendirilmiştir.”

Bu bağlamda, düzenlemelerin bir diğer yapısal sorunu, içerik çıkarma tedbirinin adli süreçten kopuk biçimde kurgulanmasıdır. Anayasa Mahkemesi, iptal kararında idari makamlarca verilen içerik kaldırma tedbirinin niteliği gereği geri dönüşü olmayan sonuçlar doğurması nedeniyle ancak ceza soruşturmasıyla bağlantılı, geçici bir koruma tedbiri olarak uygulanabileceğini açıkça belirtmiştir. Buna rağmen teklifin, BTK’nin re’sen vereceği kararlar ile ceza muhakemesi süreci arasında hiçbir bağ kurmaması; idari işlemin adli süreçten bağımsız ve nihai sonuç doğurabilen bir müdahale hâline gelmesi, masumiyet karinesi ve idari işlemin sınırlandırılması bakımından ciddi bir eksikliktir.

Bu nedenlerle teklifin 30, 31 ve 32 nci maddeleri, ifade özgürlüğü alanında öngörülebilirlik ve güvenceleri güçlendirmemekte, idarenin müdahale alanını genişletmekte, yargısal denetimi güçlendirmemekte, Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçelerini karşılamamakta, sansür mekanizmalarını teknik yollarla kalıcı hale getiren bir yapı oluşturmaktadır.

MADDE 33: 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 50. maddesinde yapılan düzenleme ile sahte ve açık hatların suçta kullanılmasını önlemek gerekçesi ile abonelik kayıtlarının tesisine sıkı şartlar getirilerek, elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz olmayan (çipli olmayan) kimlik belgeleriyle abonelik kaydı yapılamaması, kayıt esnasında kişinin kimliği, kimlik belgesi ve “biyometrik verilerle” (yüz/parmak izi) veya kimliği doğrulayıcı şifre vasıtasıyla teyit edilmesi ve yabancı uyruklu kişilerin abonelik kayıtlarının teyit edilmesi zorunluluğu getirilmektedir.

Ayrıca, işletmecilere, üç ayda bir abonelerin (ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi vb.) aktifliğini teyit etme ve teyit edilemeyen hatların bağlantısını kesme yükümlülüğü getirilmektedir. BTK tarafından belirlenecek sınırdan fazla hat açma ve belirlenecek sayıdan fazla abone numarası kullanılan cihazlara hizmet verme yasağı getirilmektedir.

Bu kapsamda maddeye eklenen sekizinci fıkra ile;

- İlgili kanunlarında resmi kimlik belgesi hükmünde olsa bile, elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz olmayan kimlik belgeleriyle abonelik kaydı yapamayacağı,
- Abonelik kaydının kişinin kimliğini, yüz veya parmak izi özetine ilişkin biyometrik veriler ya da kimlik belgesinin şifresi vasıtasıyla teyit edileceği,
- Abonelik kaydı yapılan kişinin elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz belgeye sahip olmadığını teyit etmesi halinde, kayıt işleminin;
 - Yabancılar verilmiş kimlik belgeleriyle kayıtlama durumunda, abonelik kaydı yapılan kişinin kimliği, yüz veya parmak izine ilişkin biyometrik verileriyle Göç İdaresi Başkanlığı üzerinden teyit edileceği; bu teyidin uzaktan yapılması halinde elektronik haberleşme işletmecisinin, abonelik kaydı yapılan kişinin konum verisini ilgili resmi makama ileteceği, ancak ülkemizde görevli diplomasi ve konsolosluk memurları ile aileleri ve ülkemizin uluslararası temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanlar ile bu kişilerin aileleri için yabancı misyon veya temsilciliğinin mensubu olduğunun Dışişleri Bakanlığınca teyit edilmesi halinde bu şartların aranmayacağı,
 - Geçici kimlik belgesi bulunan vatandaşların yüz ve parmak izi özetine ilişkin biyometrik verilerin alınacağı,
- Üç ayda bir tüm aboneliklerin aktiflik durumunun (ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi gibi) resmî makamlardan teyit edileceği, teyidi yapılamayan aboneliklerin elektronik haberleşme şebekesi ile bağlantısının kesileceği,
- Gerçek veya tüzel bir kişi adına açılacak hat sayısına ilişkin BTK tarafından belirlenen sınırdan fazla abonelik kaydı yapamayacağı,
- BTK tarafından belirlenen usul ve sürelerle aykırı olarak BTK tarafından belirlenen sayıdan fazla abone numarası kullandığı tespit edilen cihazlara elektronik haberleşme hizmeti veremeyeceği,
- Yabancı uyruklu gerçek kişilere ait mobil haberleşme hatlarına özgü numara tahsis ve kullanımına ilişkin usul ve esasların BTK tarafından belirleneceği,
- Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların ilgili Bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle BTK tarafından belirleneceği düzenlenmektedir.

5809 sayılı Kanunun 50. maddesine eklenen hükümler, abonelik tesisine ilişkin usulleri geniş ölçüde yeniden tanımlamakta ve kimlik doğrulama süreçlerini biyometrik veri kullanımına dayalı bir rejime dönüştürmektedir. Düzenlemenin temel gerekçesi sahte hatların suçta kullanımını engellemek olarak ifade edilse de getirilen hükümler hem kapsam bakımından gerekçeyi aşmakta hem de özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunması ve haberleşme özgürlüğü üzerinde doğrudan etki yaratmaktadır.

Kanun koyucu, temel hak alanına müdahale içeren bu çerçevede, kanunda belirlenmesi gereken sınırları belirginleştirmek yerine, bu alanların tamamını BTK'nın çıkaracağı ikincil düzenlemelere bırakmıştır. Bu yaklaşım, Anayasa m.13 ve m.20'de yer alan kanunilik ve öngörülebilirlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Maddenin sekizinci fıkrası ile kimlik doğrulamasında yüz ve parmak izi özetlerinin kullanılması zorunlu hale getirilmiş, hatta elektronik kimlik doğrulama kabiliyeti bulunmayan

ancak diğer kanunlarda hâlen resmi kimlik belgesi sayılan belgeler tümüyle devre dışı bırakılmıştır. Ayrıca gerekçe, yöntemlerin “tahdidi olarak sayıldığını” ileri sürmüştü; oysa metin, biyometrik veriye ek olarak “kimliği doğrulayıcı şifre” gibi kapsamı ve teknik tanımı belirli olmayan geniş bir kategori tanımlayarak BTK’ya çerçevesi belirsiz bir yetki bırakmıştır. Bu ifade, yasama tekniği açısından doğru değildir ve gerekçenin metni yansıtmadığı açıktır.

Aynı fıkra da yabancı uyruklular bakımından öngörülen rejim, konum verisinin Göç İdaresi Başkanlığı ile paylaşımını zorunlu kılmakta, bu paylaşımın kapsamı, süresi, güvenlik kriterleri ve kullanım amacı kanunda gösterilmemektedir. Konum verisi son derece hassas bir veridir. Buna rağmen kanun, bu verinin işlenmesiyle ilgili hiçbir sınırlayıcı hükme yer vermemiştir. Kanun koyucu, eşitlik ilkesini ilgilendiren bu farklılaştırmayı herhangi bir ölçütle temellendirmedigi için düzenleme ölçülülük testini karşılamamaktadır.

Dokuzuncu fıkra ile getirilen üç aylık aktiflik kontrolü, haberleşme özgürlüğü üzerinde doğrudan etkisi olan bir işlemdir. Ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi veya yabancılar bakımından yasal kalış hakkının bulunmaması gibi durumların “idari teyit” yoluyla belirlenmesi ve teyit edilemeyen hatların yargısal bir denetim olmadan kapatılması, korunan hakkın özüne dokunma yasasıyla bağdaşmamaktadır.

Haberleşme hattının kesilmesi, teknik bir işlem değil, bir temel hakkın ortadan kaldırılması anlamına gelir. Kanun, bu alanı BTK’nın idari işlemine bırakmış; itiraz yolu, bildirim yükümlülüğü, subjektif hataların telafisi gibi güvenceleri düzenlememiştir.

Gerçek veya tüzel bir kişi adına açılacak hat sayısının BTK tarafından belirlenmesine ilişkin onuncu fıkra da benzer bir sorun taşımaktadır. Hattın sayısına ilişkin bir sınırlama, doğrudan haberleşme özgürlüğüne müdahaledir. Buna rağmen kanun, bu sınıra ilişkin hiçbir ölçüt koymamış; kişisel kullanım, ticari kullanım, hukuki statü veya risk grupları bakımından herhangi bir kriter belirlememiştir. Gerekçe “zaten BTK’nın böyle bir sınırlaması vardı” diyerek bu eksikliği perdelemeye çalışsa da geçmişte düzenleyici işlemlerle yapılan bir müdahalenin kanuna taşınması, kanun koyucunun ölçüt belirleme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Kanunilik ilkesi, idarenin takdir yetkisinin alanını kanunla çizilmesini gerektirir; burada ise alan sınırsızdır.

On birinci fıkra ile aynı cihazda kullanılabilecek hat sayısının BTK tarafından belirleneceği öngörülmüş; fakat cihazın tanımı, IMEI esaslı kullanım modeli, çift hatlı cihazlar, test cihazları veya şirket hatları bakımından ayrımlar yapılmamıştır. Bu hüküm, teknik içeriği bakımından yönetmelik düzeyini aşmakta; buna rağmen kanunda herhangi bir çerçeve çizilmeden idarenin takdirine bırakılmaktadır. Bu da yine belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Tüm bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, düzenlemenin amacı olan sahte hatlarla mücadelenin önemine kuşku yoktur. Ancak temel haklara doğrudan temas eden bir alanda, kanunun müdahale sınırlarını bizzat koyması gerekirken bunların büyük ölçüde BTK’ya bırakılması, düzenlemeyi hukuki açıdan kırılgan hale getirmektedir. Biyometrik verilerin işlenmesi ve saklanması dair açık güvencelerin kanun düzeyinde yer almaması, konum verisinin paylaşımına ilişkin sınırların belirgin olmaması, hat sayısının ve hattın kesilmesi süreçlerinin ölçütlerinin metinde gösterilmemesi, idareye tanınan takdir alanını olağanüstü genişletmektedir.

Bu nedenle, sahte ve açık hatlarla mücadele amacının gerçekten karşılanabilmesi için; kimlik doğrulama yöntemleri, biyometrik veri işleme koşulları, hat sayısına ilişkin sınırlamanın ölçütleri, hattın kapatılmasına yol açacak durumlar, idari teyidin usulü ve itiraz imkânı ile konum verisinin işlenmesine ilişkin sınırlar, kanunun kendisinde ayrıntılı ve öngörülebilir bir çerçeve içinde düzenlenmelidir. Temel hakları ilgilendiren bu alanda, bağımsız ve denetlenebilir bir düzen kurmanın yolu, idareye sınırsız takdir yetkisi vermek değil, kanuni altyapıyı net, sınırlı ve güvenceli bir şekilde tesis etmekten geçmelidir.

MADDE 34: 5809 sayılı Kanunun 60. maddesinde düzenleme yapılırak;

- Faaliyete yeni başlamış olan işletmelere, ilgili takvim yılına ilişkin net satışlarının belli olmaması hali eklenmekte, bu işletmelere ilişkin idari para cezalarına bin tl alt sınır getirilmesi,
- Teklifte 5809 Sayılı Kanunun 50 nci maddesinde abonelik kayıtlarının yapılmasına, hat sayısı sınırlamasına, periyodik zamanlarda tüm abonelerin ölüm veya sınır dışı edilme gibi hallerle aktifliğinin kontrol edilmesine ve Kurum tarafından belirlenecek süre içinde aynı telefonda kullanılabilecek hat sayısına sınır getirilmesine ilişkin olarak yapılan düzenlemelere istinaden, 8. ve 9. fıkralarına aykırı hareket edilmesi halinde hat başına yüzbin Türk Lirası , 10. fıkrasına aykırı hareket edilmesi halinde hat başına ellibin Türk Lirası, 11. fıkrasına aykırı hareket edilmesi halinde cihaz başına ikiyüzellibin Türk Lirasından beşyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilmesi,
- İşletmecinin tüketicilerden haksız olarak ücret tahsil ettiğinin tespiti hâlinde, idari yaptırım uygulama hakkı saklı kalmak kaydıyla, işletmecinin bu tutarları tahsilat tarihinden iade edildiği tarihe kadar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre hesaplanacak tutarla birlikte iadesi,
- Türk Ceza Kanunu'nda yer alan nitelikli hırsızlık(TCK m.142, fıkra iki, bent e), dolandırıcılık (TCK m. 157- 158) ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması(TCK m. 245) suçlarında kullanıldığı tespit edilen hattının bağlantısı, yürütülen soruşturma kapsamında hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine mobil haberleşme hizmeti sunan işletmeci tarafından kesilmesi;
 - Bu işlemin yirmidört saat içerisinde hakim onayına sunulacağı,
 - Hakim kararının bağlantının kesilmesinden itibaren kırksekiz saat içerisinde açıklanacağı,
 - Verilen karar veya yazılı emre rağmen haberleşmenin kesilmemesi halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından işletmeciye 50.000 Türk Lirasından 300.000 Türk Lirası idari para cezası verileceği,
- Yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından işletmecilerden istenilen bilgi veya belgenin on gün içinde fiziki veya elektronik ortamda gönderilmesi ve bu yükümlülüğe uyulmaması halinde Cumhuriyet savcısı tarafından işletmeciye 50.000 Türk Lirasından 300.000 Türk Lirası kadar idari para cezası verilmesi düzenlenmektedir.

Düzenleme ile öncelikle, işletmecinin faaliyete yeni başlaması yanında ilgili takvim

yılına ilişkin net satışlarının henüz belli olmaması hali de açıkça düzenlenmekte, bu durumlarda uygulanacak sabit tutarlı idari para cezasına ilişkin sistem netleştirilmekte, küçük ölçekli ve yeni piyasaya giren işletmeciler bakımından cezanın asgari düzeyi yükseltilmekte, abonelik kayıtlarının kimlik doğrulaması, hat sayısı sınırlaması, periyodik aktiflik kontrolü ve cihaz başına hat kullanımına ilişkin hükümlere aykırılıklar idari para cezalarına bağlanmakta, işletmecilerin tüketicilerden haksız tahsil ettikleri tutarları iade ederken, tahsilat tarihinden iade tarihine kadar 6183 sayılı Kanunun 51. maddesine göre hesaplanacak tutarı da ödemekle yükümlü olmaları hüküm altına alınmaktadır.

Bununla birlikte, maddeye eklenen on sekizinci fıkra, nitelikli hırsızlık, dolandırıcılık ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçlarında kullanıldığı tespit edilen mobil hatların bağlantısının, yürütülen soruşturma kapsamında hakim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle kesilmesine imkan tanımaktadır. İlk bakışta bu hüküm, söz konusu suçlarla etkin mücadeleyi hedefliyor gibi görünse de haberleşme özgürlüğüne (Anayasa m.22) doğrudan müdahale niteliğindedir. “Suçta kullanıldığı tespit edilen mobil hat” ifadesi son derece geniş ve belirsizdir olup, bağlantının tamamen kesilmesi masum kişilerin haberleşme hakkının ve dolayısıyla masumiyet karinesinin de ortadan kaldırılması sonucunu doğuracaktır.

Bütün bu düzenlemeler, kağıt üzerinde sahte hatların ve bilişim yoluyla işlenen suçların önlenmesini, tüketicinin korunmasını ve yargı makamlarının elinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Ancak Türkiye’de sahte hat ve bilişim suçlarıyla mücadelede uzun süredir yaşanan sorunun temelinde çoğu zaman norm eksikliğinden çok, mevcut kuralların etkin uygulanmaması, denetim kapasitesinin sınırlılıkları ve idari-yargısal koordinasyondaki aksaklıklar yer almaktadır.

Denetim ve kontrol zaafiyetlerinin giderilmesi, BTK’nın teknik ve personel kapasitesinin güçlendirilmesi ve etkin denetim mekanizmaları kurulmadan, idari para cezalarının miktarının artırılması ve yeni hat kesme yetkileri tanınması, temel haklar üzerinde ağır bir baskı yaratma riski taşımaktadır. Bu nedenle sahte hatlarla ve elektronik haberleşme yoluyla işlenen suçlarla etkin mücadele için; yaptırım ve yükümlülükler ölçülülük ilkesine uygun, şeffaf, öngörülebilir ve sıkı yargısal denetime tabi bir çerçeve içinde yeniden düzenlenmelidir. Amaç, işletmecilerin ve abonelerin üzerinde sınırsız takdir yetkisine dayalı bir baskı rejimi kurmak değil, denetlenebilir, hak ve özgürlükleri gözetken, suçla mücadelede etkili ve hukuk devletiyle uyumlu bir yapıyı kanun düzeyinde tesis etmek olmalıdır.

MADDE 35: Teklifin 33. ve 34. maddelerinde yapılan düzenlemelere istinaden 5809 Sayılı Kanuna getirilen geçici madde 8 ile, mobil haberleşme alanında sahte veya eksik kayıtlarla açılmış hatların tespit edilmesi, özellikle yabancı uyruklu abonelerin kimlik doğrulamasının Kanunun 50. maddesinde getirilen yeni sisteme uyarlanması ve BTK’nın belirleyeceği hat sayısı sınırlamalarına geçiş sürecinin düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Düzenleme, bir yandan yabancı uyruklu abonelere yönelik zorunlu bir güncelleme süreci getirirken, diğer yandan tüm aboneler bakımından uygulanacak hat sayısı üst sınırına uyum için geçici bir çerçeve oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, yabancı uyruklu gerçek kişilerin mevcut mobil abonelik kayıtlarını altı ay içinde işletmecilere başvurarak güncellemeleri zorunlu tutulmaktadır. Kuruma bu süreyi altı

ay daha uzatma yetkisi tanınmakta ve yapılan başvuru üzerine işletmecilerin kayıtları Kanunun 50. maddesinde öngörülen yeni kimlik doğrulama hükümlerine uygun hâle getirmesi gerekmektedir.

Abonelik bilgilerini güncellemek için başvurmayan veya kimliği teyit edilemeyen yabancı uyruklu abonelere ait hatların, verilen sürenin bitiminden itibaren bir ay içinde işletmeciler tarafından elektronik haberleşme şebekesinden çıkarılması düzenlenmektedir. Böylece kimliği doğrulanamayan yabancı hatların sistemden temizlenmesi öngörülmektedir.

Maddenin yürürlüğü bakımından, hem bu geçici hüküm hem de Kanunun 50. maddesine eklenen kimlik doğrulama, hat sayısı sınırlaması ve cihaz başına kullanım limitlerine ilişkin yeni fıkraların altı ay ertelenerek yürürlüğe gireceği düzenlenmektedir. Böylece BTK ve işletmecilerin teknik hazırlıklarını tamamlaması için süre tanınmaktadır.

Kurumun, kişi veya tüzel kişilik başına açılabilir hat sayısı ile cihaz başına belirli süre içinde kullanılabilir hat sayısını ve yabancılara özgü numara tahsisine ilişkin usul ve esasları Kanunun yayımından itibaren altı ay içinde belirlemesi öngörülmektedir. Bu süre sonunda belirlenecek sınırların tüm aboneler bakımından bağlayıcı hâle gelmesi amaçlanmaktadır.

Adına kurumun belirlediği sayıdan fazla mobil hattı bulunan gerçek veya tüzel kişilerin, fazla hatlarını kapatmaları veya devretmeleri için altı ay süre tanınmakta, bu sürenin Kurum tarafından altı ay daha uzatılabileceği hükme bağlanmaktadır. Verilen süre içinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişilerin fazla hatlarının, en eski abonelikler korunmak suretiyle işletmeci tarafından kapatılması düzenlenmektedir.

Bu geçiş sürecine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyen mobil haberleşme işletmecilerine her bir mobil hat aboneliği başına yirmi bin Türk lirası idari para cezası uygulanacağı hüküm altına alınmaktadır. Böylece hem yabancılara ilişkin güncelleme hem de fazla hatların kapatılması sürecinde işletmecilere yaptırım getirilmiştir.

Son olarak, fazla hatların kapatılması veya devri nedeniyle abonelere vergi, resim, harç, cezai şart veya cayma bedeli gibi mali yükümlülüklerin uygulanmayacağı düzenlenmekte, bu muafiyetin aynı hat için yalnızca bir kez kullanılabilmesi belirtilmektedir. Maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların BTK tarafından belirlenmesi öngörülerek düzenlemenin tamamlayıcı hükümleri idari düzenlemelere bırakılmaktadır.

Teklifin 35 inci maddesi ile getirilen geçici madde 8, abonelik kayıtlarının güncellenmesi ve yeni kimlik doğrulama sistemine uyumun sağlanmasını amaçlamakla birlikte, yasama tekniği ve temel haklar bakımından güçlendirilmesi gereken yönler içermektedir. Düzenlemede öngörülen yükümlülüklerin geniş bir bölümünün doğrudan BTK tarafından çıkarılacak usul ve esaslara bırakılması, kanunilik ilkesinin gerektirdiği açık ve belirli çerçevenin oluşmasını engellemektedir. Hat sayısı sınırı, cihaz başına kullanım limiti veya geçiş döneminde uygulanacak teknik ve hukuki kriterler gibi temel konuların kanun düzeyinde belirlenmemesi, öngörülebilirliği zayıflatmakta ve idarenin takdir yetkisini ölçülülükle

bağdaşmayacak şekilde genişletmektedir.

MADDE 36: 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunun 12. maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

Teklif ile, ödeme hizmetlerinde kimlik sahteciliğinin önlenmesi, dolandırıcılıkla etkin mücadele edilmesi ve işlem güvenliğinin artırılması gerekçesiyle yapılan 6493 sayılı Kanununun 12/3 maddesinde yapılan düzenleme ile ödeme hizmetlerine ilişkin sözleşmelerin kurulması sırasında müşteri kimliğinin biyometrik yöntemlerle (parmak izi, yüz tanıma) veya elektronik kimlik doğrulama kabiliyetine sahip kimlik belgeleriyle teyit edilmesi öngörülmektedir.

Biyometrik verilerin işlenmesine ilişkin bağımsız denetim mekanizmaları ve açık hukuki güvenceler öngörülmeyen uygulamaya konulması halinde, düzenleme Anayasa m.13 ölçülülük ilkesi ve Anayasa m.20, AİHS m.8 özel hayatın korunması hakkıyla bağdaşmayacaktır.

Teklifin 33- 36. Madde Bloğuna İlişkin Genel Değerlendirme

Teklifin 33, 34, 35 ve 36'ncı maddeleri, sahte hat ve bilişim temelli dolandırıcılıklarla mücadeleyi amaçlamakla birlikte, elektronik haberleşme ve ödeme sistemlerinde geniş kapsamlı bir kimlik doğrulama rejimi kurmaktadır.

Biyometrik veri zorunluluğu, hat sayısı sınırlamaları, aktiflik kontrolleri ve soruşturma kapsamında hattın bağlantısının kesilebilmesi gibi müdahaleler, temel haklara doğrudan etkide bulunan işlemlerdir. Buna rağmen bu alanların büyük bir bölümü kanunda ayrıntılı şekilde tanımlanmamış, en kritik sınırlar BTK'nın ikincil düzenlemelerine bırakılmıştır. Kanunilik, öngörülebilirlik ve müdahalenin sınırlarının belirginliği bakımından güçlendirilmesi gereken bir çerçeve ortaya çıkmaktadır.

Sahte hat kullanımının banka dolandırıcılıklarında oynadığı rol tartışmasıdır. Dolandırıcıların kişi adına bir hat çıkararak mobil bankacılık aktivasyonu yapması, kısa sürede online kredi işlemi gerçekleştirmesi ve parayı kiralık hesaplara aktarması bugün yaygın bir yöntemdir. Ancak bu tabloda asıl sorun mevzuat eksikliğinden çok, mevcut mekanizmanın her aşamasındaki denetim zafiyetidir. BTK'nın bayi denetimini düzenli ve risk esaslı yapmaması, operatörlerin şüpheli hat açılışlarını anlık bildirmemesi, bankaların mobil bankacılık aktivasyonunda cihaz ve işlem risk analizini yeterince uygulamaması ve kurumlar arası hızlı uyarı mekanizmasının bulunmaması, dolandırıcılık zincirinin sorunsuz işlemesine imkân tanımaktadır.

Bu durum, ağır hak sınırlamaları getiren yeni bir rejim kurulmadan da güvenlik seviyesinin artırılabilceğini göstermektedir. Mevcut yasal çerçeve hali hazırda, BTK'ya bayi ve hat açılış süreçlerini denetleme, operatörlere şüpheli işlemleri bildirme, bankalara mobil aktivasyon ve yüksek tutarlı işlemlerde risk skoru uygulama, kurumlar arasında hızlı bildirim sistemi işletme imkânı tanımaktadır. Ayrıca bankaların kendi iç düzenlemeleriyle mobil bankacılık aktivasyonunda ikinci doğrulama, yeni cihazdan işlemde gecikme süresi, şüpheli IBAN transferinde blokaj gibi etkili tedbirler alması mümkündür. Teknik kapasitenin ve

denetim süreçlerinin güçlendirilmesi hâlinde sahte hat üzerinden işlenen dolandırıcılıkların önemli bir bölümünün bu düzenlemeler yapılmaksızın önlenmesi mümkündür.

Bu çerçevede, teklifin getirdiği KVKK kapsamındaki biyometrik veri işleme yükümlülükleri, hat kapatma yetkileri ve geniş idari takdir alanı, amaçlanan faydanın ötesine geçerek temel hak alanında ihtiyaç duyulan dengeyi zayıflatmaktadır.

Yabancı uyruklu abonelere yönelik ek yükümlülükler de dâhil olmak üzere birçok hata kapatma ve kimlik teyidi sürecinin usul ve esaslarının BTK'ya bırakılması, öngörülebilirlik açısından güçlendirilmesi gereken bir yön olarak durmaktadır.

Sonuç olarak, teklif gerçek sorun alanı olan uygulama, denetim ve kurumsal koordinasyon eksikliklerini gidermekten ziyade, yeni kimlik doğrulama zorunlulukları ve idari yetkiler üzerinden bir güvenlik modeli kurmaktadır. Oysa sahte hat ve dolandırıcılıkla etkin mücadele, hakları daraltan yeni bir rejim yerine, mevcut denetim araçlarını işler hale getirmek, BTK–operatör–banka zincirini güçlendirmek ve kurumlar arası uyarı mekanizmalarını hızlandırmakla mümkündür. Düzenlemenin hukuk devleti ilkeleriyle uyumlu hâle gelmesi için, müdahale alanlarının kanunda açık biçimde belirlenmesi ve denetim kapasitesinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda dile getirdiğimiz sebeplerle, çekincelerimizi ve bu kanun teklifine karşı muhalefet şerhimizi sunarız.

İdris Şahin
Ankara

TOKAT MİLLETVEKİLİ MUSTAFA ARSLAN VE
SAMSUN MİLLETVEKİLİ ORHAN KIRICALI
İLE 50 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**TÜRK CEZA KANUNU İLE BAZI
KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 134 üncü maddesinin ikinci fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle ve dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“Belirtilen kişiler dışında kalan kişilerce ihalenin feshi talep edilmesi halinde mahkemece ihalenin feshi talebi dosya üzerinden ve kesin olarak reddedilir.”

“Teminatın veya üçüncü fıkra uyarınca yatırılması gereken harcın yatırılmaması veya eksik yatırılması suretiyle ihalenin feshinin talep edilmesi hâlinde mahkeme tebliğ edeceği muhtırada, iki haftalık kesin süre içinde teminatın veya harcın ikmal edilmesini, aksi hâlde ihalenin feshi talebinin dosya üzerinden kesin olarak reddedileceğini bildirir. Mahkeme, süresi içinde teminat veya harç ikmal edilmediği takdirde derhal ihalenin feshi talebini reddeder.”

MADDE 2- 2004 sayılı Kanunun 278 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 278- Alışılmış hediyeler dışında, geçici veya kesin aciz belgesinin ya da aciz belgesi niteliğinde olan haciz tutanağının düzenlendiği yahut iflasın açıldığı tarihten önceki bir yıl içinde yapılan bütün bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar iptale tabidir.

Aşağıdaki tasarruflar bağışlama sayılır:

a) Yapılan tasarrufların gerçek değere uygun olarak ivazlı olduğu ispatlanmadıkça altsoy ve üstsoy, üçüncü derece dâhil kan hısımları, son bir yıl içinde evlilik birliği sona ermiş olsa bile eşi ve üçüncü derece dâhil kayın hısımları, evlat edinilenle evlatlık, ortak konutta yaşayan kişiler arasında yapılan tasarruflar.

b) Aksi ispatlanmadıkça, sözleşmenin yapıldığı sırada, kendi verdiği şeyin gerçek değerine göre borçlunun ivaz olarak pek aşağı bir fiyatla kabul ettiği sözleşmeler.

ADALET KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**TÜRK CEZA KANUNU İLE BAZI
KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 134 üncü maddesinin ikinci fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle ve dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“Belirtilen kişiler dışında kalan kişilerce ihalenin feshinin talep edilmesi halinde mahkemece ihalenin feshi talebi dosya üzerinden ve kesin olarak reddedilir.”

“Teminatın veya üçüncü fıkra uyarınca yatırılması gereken harcın yatırılmaması veya eksik yatırılması suretiyle ihalenin feshinin talep edilmesi hâlinde mahkeme tebliğ edeceği muhtırada, iki haftalık kesin süre içinde teminatın veya harcın ikmal edilmesini, aksi hâlde ihalenin feshi talebinin dosya üzerinden kesin olarak reddedileceğini bildirir. Mahkeme, süresi içinde teminat veya harç ikmal edilmediği takdirde derhal ihalenin feshi talebini reddeder.”

MADDE 2- 2004 sayılı Kanunun 278 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 278- Alışılmış hediyeler dışında, geçici veya kesin aciz belgesinin ya da aciz belgesi niteliğinde olan haciz tutanağının düzenlendiği yahut iflasın açıldığı tarihten önceki bir yıl içinde yapılan bütün bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar iptale tabidir.

Aşağıdaki tasarruflar bağışlama sayılır:

a) Gerçek değerine uygun olarak ivazlı olduğu ispatlanmadıkça altsoy ve üstsoy, üçüncü derece dâhil kan hısımları, son bir yıl içinde evlilik birliği sona ermiş olsa bile eşi ve üçüncü derece dâhil kayın hısımları, evlat edinilenle evlatlık, ortak konutta yaşayan kişiler arasında yapılan tasarruflar.

b) Aksi ispatlanmadıkça, sözleşmenin yapıldığı sırada, kendi verdiği şeyin gerçek değerine göre borçlunun ivaz olarak pek aşağı bir fiyatla kabul ettiği sözleşmeler.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

c) Uygun bir karşılığın sağlandığı ispatlanmadıkça, borçlunun kendisine veya üçüncü bir kişi yararına ömür boyu gelir sözleşmesi ya da intifa hakkı tesis ettiği sözleşmeler yahut ölünceye kadar bakma sözleşmeleri.”

MADDE 3- 2004 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“363 ve 364 üncü maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında şikâyet başvurusunun yapıldığı veya davanın açıldığı tarihteki miktar esas alınır.”

MADDE 4- 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 59 uncu maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu durum ve yargılama aşamalarında verilen nihai kararlar avukatın kayıtlı olduğu baroya bildirilir.”

MADDE 5- 1136 sayılı Kanunun 134 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Disiplin cezalarının uygulanacağı haller:

MADDE 134- Avukatlara; avukatlık onur ve unvanına, savunma hakkının kutsallığının gerektirdiği saygı ve güvene veya özen ve doğruluk yükümlülüklerine uymayan hâl ve hareketlerinin tespit edilmesi üzerine, ihlalin niteliğine ve eylemin ağırlık derecesine göre bu Kanunda yazılı disiplin cezalarından biri verilir.”

MADDE 6- 1136 sayılı Kanunun 135 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Disiplin cezaları:

MADDE 135- Avukatlar hakkında uygulanacak disiplin cezaları uyarma, kınama, para cezası, işten çıkarma ve meslekten çıkarmadır.

1. Uyarma; avukata mesleğinde, görevinde veya davranışında daha dikkatli davranması gerektiğinin yazılı olarak bildirilmesidir. Aşağıdaki hâllerde uyarma cezası verilir:

a) Mesleki çalışmalarında hukukla ve kanunlarla ilgisiz açıklamalarda bulunmak.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

c) Uygun bir karşılığın sağlandığı ispatlanmadıkça, borçlunun kendisine veya üçüncü bir kişi yararına ömür boyu gelir sözleşmesi ya da intifa hakkı tesis ettiği sözleşmeler yahut ölünceye kadar bakma sözleşmeleri.”

MADDE 3- 2004 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“363 ve 364 üncü maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında şikâyet başvurusunun yapıldığı veya davanın açıldığı tarihteki miktar esas alınır.”

MADDE 4- 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 59 uncu maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu durum ve yargılama aşamalarında verilen nihai kararlar avukatın kayıtlı olduğu baroya bildirilir.”

MADDE 5- 1136 sayılı Kanunun 134 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Disiplin cezalarının uygulanacağı haller:

MADDE 134- Avukatlara; avukatlık onur ve unvanına, savunma hakkının kutsallığının gerektirdiği saygı ve güvene veya özen ve doğruluk yükümlülüklerine uymayan hâl ve hareketlerinin tespit edilmesi üzerine, ihlalin niteliğine ve eylemin ağırlık derecesine göre bu Kanunda yazılı disiplin cezalarından biri verilir.”

MADDE 6- 1136 sayılı Kanunun 135 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Disiplin cezaları:

MADDE 135- Avukatlar hakkında uygulanacak disiplin cezaları uyarma, kınama, para cezası, işten çıkarma ve meslekten çıkarmadır.

1. Uyarma; avukata mesleğinde, görevinde veya davranışında daha dikkatli davranması gerektiğinin yazılı olarak bildirilmesidir. Aşağıdaki hâllerde uyarma cezası verilir:

a) Mesleki çalışmalarında hukukla ve kanunlarla ilgisiz açıklamalarda bulunmak.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

- b) Bürosunu mesleğin bağımsızlığına ve görevin vakarına uygun biçimde bulundurmamak.
- c) Hâkim ve Cumhuriyet savcılarıyla olan ilişkilerinde hizmetin özelliklerinden gelen ölçülere uygun davranmamak.
- d) Adliye yazı işleri müdürlükleri ile icra dairelerinde veya diğer mercilerdeki görevlilerle olan ilişkilerinde meslek onur ve vakarına aykırı davranmak.
- e) Meslektaşlarıyla ilişkilerinde meslek dayanışmasına ve onuruna uymayan davranışlarda bulunmak.
- f) Meslektaşlarının mesleki tutum ve davranışlarına ilişkin eleştirilerini kamuoyuyla paylaşmak veya herhangi bir meslektaşı hakkında küçük düşürücü nitelikte ifadelerde bulunmak.
- g) İddia ve savunmanın hukuki çerçevesinin dışına çıkarak, anlaşmazlığın tarafı olduğu itibainı uyandıracak şekilde davranmak.
- h) Bulunduğu başkaca mevki ve imkânlarla mesleki çalışmalarında avantaj sağlamaya çalışmak veya mesleki çalışması dışında kişisel anlaşmazlıklarda avukatlık sıfatının getirdiği imkânlardan yararlanmaya çalışmak.
- ı) Stajyerin çalışma şeklini ve süresini zorunlu staj eğitim programına uygun şekilde belirlememek, stajyerin iyi yetişmesi için gerekli dikkat, özen ve ilgiyi göstermemek.
- j) Avukatlık bürosunda ücret karşılığı çalışan avukatlara karşı eşitlik ilkesine veya avukatlık mesleğinin gerektirdiği saygı ve güvene aykırı davranmak ya da avukatın bağımsızlığını gözetmemek yahut avukatın iş tanımını ve ücretini mesleğin itibarına ve işin niteliğine göre belirlememek.
- k) İşin kabul edilmesinden önce, aynı işle ilgili olarak daha önce vekâlet verilen avukata bilgi vermemek.
- l) Dosya tutmamak veya dosya saklama yükümlülüğünü ihlal etmek.
- m) Ücretsiz iş alınması hâlinde bu durumu baro yönetim kuruluna bildirmemek.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

- b) Bürosunu mesleğin bağımsızlığına ve görevin vakarına uygun biçimde bulundurmamak.
- c) Yargı görevini yapanlar ile ilişkilerinde meslek onur ve vakarına aykırı davranmak.
- d) Adliye yazı işleri müdürlükleri ile icra dairelerinde veya diğer mercilerdeki görevlilerle olan ilişkilerinde meslek onur ve vakarına aykırı davranmak.
- e) Meslektaşlarıyla ilişkilerinde meslek dayanışmasına ve onuruna uymayan davranışlarda bulunmak.
- f) Meslektaşlarının mesleki tutum ve davranışlarına ilişkin eleştirilerini kamuoyuyla paylaşmak veya herhangi bir meslektaşı hakkında küçük düşürücü nitelikte ifadelerde bulunmak.
- g) İddia ve savunmanın hukuki çerçevesinin dışına çıkarak, anlaşmazlığın tarafı olduğu itibainı uyandıracak şekilde davranmak.
- h) Bulunduğu başkaca mevki ve imkânlarla mesleki çalışmalarında avantaj sağlamaya çalışmak veya mesleki çalışması dışında kişisel anlaşmazlıklarda avukatlık sıfatının getirdiği imkânlardan yararlanmaya çalışmak.
- ı) Stajyerin çalışma şeklini ve süresini zorunlu staj eğitim programına uygun şekilde belirlememek, stajyerin iyi yetişmesi için gerekli dikkat, özen ve ilgiyi göstermemek.
- j) Avukatlık bürosunda ücret karşılığı çalışan avukatlara karşı eşitlik ilkesine veya avukatlık mesleğinin gerektirdiği saygı ve güvene aykırı davranmak ya da avukatın bağımsızlığını gözetmemek yahut avukatın iş tanımını ve ücretini mesleğin itibarına ve işin niteliğine göre belirlememek.
- k) İşin kabul edilmesinden önce, aynı işle ilgili olarak daha önce vekâlet verilen avukata bilgi vermemek.
- l) Dosya tutmamak veya dosya saklama yükümlülüğünü ihlal etmek.
- m) Ücretsiz iş alınması hâlinde bu durumu baro yönetim kuruluna bildirmemek.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

- n) Haklı sebep olmaksızın meslek kuruluşu tarafından verilen görevleri kabul etmemek.
- o) Mazeretsiz olarak duruşmaya katılmamak.
- p) Avukatla temsil edilen karşı taraf ile avukatı bulunmaksızın görüşmek veya avukatla temsil edilmeyen karşı tarafla görüşmesi halinde müvekkilini bilgilendirmemek.
- r) Yapılan tahsilatı makul süre içinde icra dosyasına bildirmemek.
- s) Gerekmediği halde ilama bağlı alacağı birden çok kaleme ayırarak icra takibinde bulunmak.
- t) Büro ve konut adresini veya adres değişikliklerini barosuna bildirmemek.
- u) Meslektaşının dilekçesini rızası dışında aynen kopyalamak suretiyle kullanmak.
- v) Duruşmalara Türkiye Barolar Birliği tarafından belirlenmiş cübbeyle çıkmamak veya ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla uzaktan yapılan duruşmalara yargılamanın saygınlığına ve mesleğin onuruna uygun olmayan ortamda katılmak.
- y) Nitelik ve ağırlığı itibarıyla yukarıda belirtilen eylemlere benzer eylemlerde bulunmak.
2. Kınama; avukata mesleğinde, görevinde veya davranışında kusurlu sayıldığıının yazılı olarak bildirilmesidir. Aşağıdaki hâllerde kınama cezası verilir:
- a) Reklam yasağını ihlal etmek.
- b) Avukatlık görevi veya Türkiye Barolar Birliği ya da baro organlarındaki görevleri dolayısıyla öğrendiği hususları açığa vurmak.
- c) Kendisinin ve mesleğin itibarını veya toplumun mesleğe güvenini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmak.
- d) Bürosunu avukatlık mesleğiyle bağdaşmayan iş ve amaçlara tahsis etmek.
- e) Avukatlıkla birleşmeyen veya mesleğin onuruyla bağdaşması mümkün olmayan işlerle uğraşmak.
- f) İşin reddi zorunluluğunu veya işi sonuna kadar takip etme yükümlülüğünü ihlal etmek.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

- n) Haklı sebep olmaksızın meslek kuruluşu tarafından verilen görevleri kabul etmemek.
- o) Mazeretsiz olarak duruşmaya katılmamak.
- p) Avukatla temsil edilen karşı taraf ile avukatı bulunmaksızın görüşmek veya avukatla temsil edilmeyen karşı tarafla görüşmesi halinde müvekkilini bilgilendirmemek.
- r) Yapılan tahsilatı makul süre içinde icra dosyasına bildirmemek.
- s) Gerekmediği halde ilama bağlı alacağı birden çok kaleme ayırarak icra takibinde bulunmak.
- t) Büro ve konut adresini veya adres değişikliklerini barosuna bildirmemek.
- u) Meslektaşının dilekçesini rızası dışında aynen kopyalamak suretiyle kullanmak.
- v) Duruşmalara Türkiye Barolar Birliği tarafından belirlenmiş cübbeyle çıkmamak veya ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla uzaktan yapılan duruşmalara yargılamanın saygınlığına ve mesleğin onuruna uygun olmayan ortamda katılmak.
- y) Nitelik ve ağırlığı itibarıyla yukarıda belirtilen eylemlere benzer eylemlerde bulunmak.
2. Kınama; avukata mesleğinde, görevinde veya davranışında kusurlu sayıldığıının yazılı olarak bildirilmesidir. Aşağıdaki hâllerde kınama cezası verilir:
- a) Reklam yasağını ihlal etmek.
- b) Avukatlık görevi veya Türkiye Barolar Birliği ya da baro organlarındaki görevleri dolayısıyla öğrendiği hususları açığa vurmak.
- c) Kendisinin ve mesleğin itibarını veya toplumun mesleğe güvenini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmak.
- d) Bürosunu avukatlık mesleğiyle bağdaşmayan iş ve amaçlara tahsis etmek.
- e) Avukatlıkla birleşmeyen veya mesleğin onuruyla bağdaşması mümkün olmayan işlerle uğraşmak.
- f) İşin reddi zorunluluğunu veya işi sonuna kadar takip etme yükümlülüğünü ihlal etmek.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

g) Zorunlu müdafilik veya adli yardım kapsamındaki görevlerini yerine getirmemek ya da gereken dikkat ve özeni göstermemek.

h) Görevi kötüye kullanma suçundan mahkûm olmak.

ı) Kamu kurum ve kuruluşlarındaki görevlerinden ayrılmalarından itibaren iki yıl geçmeden ayrıldıkları kurum ve kuruluş aleyhine dava almak veya takipte bulunmak.

j) Çekişmeli hakları edinme yasağına aykırı davranmak.

k) Baro levhasına yazılı olduğu yer dışında sürekli olarak avukatlık yapmak.

l) Kanunun tanıdığı bir hakkın kullanımını bertaraf edecek şekilde davanın veya işin safhaları hakkında müvekkiline bilgi vermemek.

m) Takip ettiği işlerde özen yükümlülüğünü ihlal ederek hak kaybına sebebiyet vermek.

n) Kanunla belirlenen azami ücretin üzerinde veya Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin altında ücret belirlemek veya tahsil etmek ya da iş temin etmek amacıyla yargılama veya icra giderlerini üstlenmek.

o) Müvekkili tarafından verilen veya onun namına aldığı malları, parayı veya diğer her türlü kıymetleri, hapis hakkı sınırlarını aşacak şekilde müvekkiline vermemek.

p) Haklı bir sebep olmaksızın takipten vazgeçtiği iş için ücret istemek veya peşin aldığı ücreti iade etmemek.

r) Üstlendiği işle ilgili masraf aldığı halde dava açmamak veya icra takibi başlatmamak ya da dava açmadığı veya icra takibi başlatmadığı halde aldığı masrafı iade etmemek.

s) Mesleğiyle ilgili bir işten dolayı ısrarlı bir şekilde çevrimiçi mecralar dâhil olmak üzere kişilerle yazılı, sözlü veya görsel iletişim kurmak veya kurmaya çalışmak.

t) Avukata ait hak ve yetkileri veya avukatlık kimliğini hukuka aykırı olarak başkalarına kullandırmak.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

g) Zorunlu müdafilik veya adli yardım kapsamındaki görevlerini yerine getirmemek ya da gereken dikkat ve özeni göstermemek.

h) Görevi kötüye kullanma suçundan mahkûm olmak.

ı) Kamu kurum ve kuruluşlarındaki görevlerinden ayrılmalarından itibaren iki yıl geçmeden ayrıldıkları kurum ve kuruluş aleyhine dava almak veya takipte bulunmak.

j) Çekişmeli hakları edinme yasağına aykırı davranmak.

k) Baro levhasına yazılı olduğu yer dışında sürekli olarak avukatlık yapmak.

l) Kanunun tanıdığı bir hakkın kullanımını bertaraf edecek şekilde davanın veya işin safhaları hakkında müvekkiline bilgi vermemek.

m) Takip ettiği işlerde özen yükümlülüğünü ihlal ederek hak kaybına sebebiyet vermek.

n) Kanunla belirlenen azami ücretin üzerinde veya avukatlık asgari ücret tarifesinin altında ücret belirlemek veya tahsil etmek ya da iş temin etmek amacıyla yargılama veya icra giderlerini üstlenmek.

o) Müvekkili tarafından verilen veya onun namına aldığı malları, parayı veya diğer her türlü kıymetleri, hapis hakkı sınırlarını aşacak şekilde müvekkiline vermemek.

p) Haklı bir sebep olmaksızın takipten vazgeçtiği iş için ücret istemek veya peşin aldığı ücreti iade etmemek.

r) Üstlendiği işle ilgili masraf aldığı halde dava açmamak veya icra takibi başlatmamak ya da dava açmadığı veya icra takibi başlatmadığı halde aldığı masrafı iade etmemek.

s) Mesleğiyle ilgili bir işten dolayı ısrarlı bir şekilde çevrim içi mecralar dâhil olmak üzere kişilerle yazılı, sözlü veya görsel iletişim kurmak veya kurmaya çalışmak.

t) Avukata ait hak ve yetkileri veya avukatlık kimliğini hukuka aykırı olarak başkalarına kullandırmak.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

u) Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlardan hakkında düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilenler bakımından kendisinin veya mesleğin itibarını veya toplumun mesleğe güvenini zedeleyeceği disiplin kovuşturması sonucu tespit edilmiş olmak.

v) Nitelik ve ağırlığı itibarıyla yukarıda belirtilen eylemlere benzer eylemlerde bulunmak.

3. Para cezası; yirmibin Türk Lirası ile ikiyüzbin Türk Lirası arasında belirlenecek bir paranın disiplin soruşturmasını yürüten baroya ödenmesidir. Bu cezalar her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılarak uygulanır. Aşağıdaki hâllerde para cezası verilir:

a) Görevini savsaklayarak veya kötüye kullanarak müvekkilinin zararına kendisine veya başkasına menfaat sağlamak.

b) Şube açmak veya birden fazla büro edinmek ya da şube açmış yahut birden fazla büro edinmiş gibi mesleki faaliyette bulunmak.

c) Yabancı avukatlık ortaklıklarıyla ilgili bu Kanunda yer alan sınırlamalara uymamak.

d) Kanunda yasaklanmış derecedeki yakınlarından olan hâkim veya Cumhuriyet savcısının baktığı dava ve işlerde avukatlık yapmak.

e) Kanunun 48 inci maddesinde düzenlenen suçtan dolayı hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olmak.

f) Meslektaşına fiili saldırıda bulunmak.

g) Nitelik ve ağırlığı itibarıyla yukarıda belirtilen eylemlere benzer eylemlerde bulunmak.

4. İşten çıkarma; avukatın veya avukatlık ortaklığının üç aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere meslekî faaliyetten yasaklanmasıdır. Aşağıdaki hâllerde işten çıkarma cezası verilir:

a) Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlardan

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

u) 5 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlardan hakkında düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilenler bakımından kendisinin veya mesleğin itibarını veya toplumun mesleğe güvenini zedeleyeceği disiplin kovuşturması sonucu tespit edilmiş olmak.

v) Nitelik ve ağırlığı itibarıyla yukarıda belirtilen eylemlere benzer eylemlerde bulunmak.

3. Para cezası; yirmibin Türk Lirası ile ikiyüzbin Türk Lirası arasında belirlenecek bir paranın disiplin soruşturmasını yürüten baroya ödenmesidir. Bu cezalar her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılarak uygulanır. Aşağıdaki hâllerde para cezası verilir:

a) Görevini savsaklayarak veya kötüye kullanarak müvekkilinin zararına kendisine veya başkasına menfaat sağlamak.

b) Şube açmak veya birden fazla büro edinmek ya da şube açmış yahut birden fazla büro edinmiş gibi mesleki faaliyette bulunmak.

c) Yabancı avukatlık ortaklıklarıyla ilgili bu Kanunda yer alan sınırlamalara uymamak.

d) Kanunda yasaklanmış derecedeki yakınlarından olan hâkim veya Cumhuriyet savcısının baktığı dava ve işlerde avukatlık yapmak.

e) 48 inci maddede düzenlenen suçtan dolayı hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olmak.

f) Meslektaşına fiili saldırıda bulunmak.

g) Nitelik ve ağırlığı itibarıyla yukarıda belirtilen eylemlere benzer eylemlerde bulunmak.

4. İşten çıkarma; avukatın veya avukatlık ortaklığının üç aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere meslekî faaliyetten yasaklanmasıdır. Aşağıdaki hâllerde işten çıkarma cezası verilir:

a) 5 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlardan dolayı hakkında

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

dolayı hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olmak.

b) Kanunun 48 inci maddesinde düzenlenen suçtan mahkûm olmak.

c) Hâkim, Cumhuriyet savcısı, hakem, arabulucu, uzlaştırmacı, bilirkişi veya başkaca bir resmî sıfatla görev yaptığı bir işte avukatlık yapmak.

d) Kanunun 155 inci maddesinde belirtilen yasağa aykırı davranmak.

5. Meslekten çıkarma; avukatlık ruhsatnamesinin geri alınarak avukatın adının baro levhasından silinmesi ve avukatlık unvanının kaldırılmasıdır. Bu ceza, avukatlık ortaklığı bakımından baro avukatlık ortaklığı sicilinden silinmesidir. Aşağıdaki hâllerde meslekten çıkarma cezası verilir:

a) Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlardan veya 56 ncı maddesinde düzenlenen suçtan mahkûm olmak.”

MADDE 7- 1136 sayılı Kanunun 136 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 136- Hakkında herhangi bir disiplin cezası verilen avukatın, bu cezanın kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde disiplin cezası gerektiren yeni bir fiil işlemesi halinde, bu fiil için Kanunda öngörülen disiplin cezasının bir derece ağır olanı uygulanır. Ancak ilk defa verilen uyarma cezasının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde işten çıkarma cezası gerektiren bir fiilin işlenmesi halinde meslekten çıkarma cezası yerine işten çıkarma cezasının üst haddi uygulanır.

Bir defa işten çıkarma cezası alan avukat, bu cezanın kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde en az kınama cezasını gerektiren bir fiil işlerse meslekten çıkarılır.

Meslekten çıkarma cezasını gerektiren haller hariç olmak üzere, ilk defa disiplin cezası verilmesini gerektiren bir fiil işleyen avukata, verilecek disiplin cezasından bir derece hafif

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olmak.

b) 48 inci maddede düzenlenen suçtan mahkûm olmak.

c) Hâkim, Cumhuriyet savcısı, hakem, arabulucu, uzlaştırmacı, bilirkişi veya başkaca bir resmî sıfatla görev yaptığı bir işte avukatlık yapmak.

d) 155 inci maddede belirtilen yasağa aykırı davranmak.

5. Meslekten çıkarma; avukatlık ruhsatnamesinin geri alınarak avukatın adının baro levhasından silinmesi ve avukatlık unvanının kaldırılmasıdır. Bu ceza, avukatlık ortaklığı bakımından baro avukatlık ortaklığı sicilinden silinmesidir. Aşağıdaki hâllerde meslekten çıkarma cezası verilir:

a) 5 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlardan veya 56 ncı maddede düzenlenen suçtan mahkûm olmak.”

MADDE 7- 1136 sayılı Kanunun 136 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 136- Hakkında herhangi bir disiplin cezası verilen avukatın, bu cezanın kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde disiplin cezası gerektiren yeni bir fiil işlemesi halinde, bu fiil için Kanunda öngörülen disiplin cezasının bir derece ağır olanı uygulanır. Ancak ilk defa verilen uyarma cezasının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde işten çıkarma cezası gerektiren bir fiilin işlenmesi halinde meslekten çıkarma cezası yerine işten çıkarma cezasının üst haddi uygulanır.

Bir defa işten çıkarma cezası alan avukat, bu cezanın kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde en az kınama cezasını gerektiren bir fiil işlerse meslekten çıkarılır.

Meslekten çıkarma cezasını gerektiren haller hariç olmak üzere, ilk defa disiplin cezası verilmesini gerektiren bir fiil işleyen avukata, verilecek disiplin cezasından bir derece hafif

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

olanı uygulanabilir. Hakkında verilen bir disiplin cezasının kesinleşmesinden itibaren beş yıl geçenler bakımından da bu hüküm geçerlidir.”

MADDE 8- 1136 sayılı Kanunun 155 inci maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 9- 1136 sayılı Kanunun 159 uncu maddesinin üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümle ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Disiplin Kurulu tarafından kovuşturma sonucunun beklenmesine karar verilmesi halinde, kesinleşen mahkeme kararının ilgili baroya bildirilmesinden itibaren bir yıl geçmekle ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.”

“Disiplin soruşturması veya kovuşturması sonucu tesis edilen idari işleme karşı dava açılması halinde zamanaşımı süresi kesilir. Mahkemenin idari işlemin iptaline ilişkin kararının ilgili baro veya Türkiye Barolar Birliğine bildirilmesinden itibaren mahkeme kararı uyarınca en geç iki yıl içinde yeniden yapılacak soruşturma veya kovuşturma sonucuna göre karar verilir. Mahkeme kararının ilgili baro veya Türkiye Barolar Birliğine ulaşmasından itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez.”

MADDE 10- 1136 sayılı Kanunun 160 ıncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Meslekten çıkarma cezasından başka bir disiplin cezası verilen avukatlar, uyarma, kınama, para ve işten çıkarma cezalarının uygulanmasından itibaren beş yıl geçtikten sonra disiplin kuruluna başvurarak bu disiplin cezalarının sicillerinden silinmesini isteyebilirler. Tekerrür uygulanarak verilen işten çıkarma cezaları bu hükmün dışındadır.”

MADDE 11- 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 53 üncü maddesinin (j) fıkrasının dördüncü ve beşinci paragrafları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İtirazen şikayet başvuru bedelinin, itirazen şikayet başvuru dilekçesinde yer verilen iddialar

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

olanı uygulanabilir. Hakkında verilen bir disiplin cezasının kesinleşmesinden itibaren beş yıl geçenler bakımından da bu hüküm geçerlidir.”

MADDE 8- 1136 sayılı Kanunun 155 inci maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 9- 1136 sayılı Kanunun 159 uncu maddesinin üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümle ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Disiplin Kurulu tarafından kovuşturma sonucunun beklenmesine karar verilmesi halinde, kesinleşen mahkeme kararının ilgili baroya bildirilmesinden itibaren bir yıl geçmekle ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.”

“Disiplin soruşturması veya kovuşturması sonucu tesis edilen idari işleme karşı dava açılması halinde zamanaşımı süresi kesilir. Mahkemenin idari işlemin iptaline ilişkin kararının ilgili baro veya Türkiye Barolar Birliğine bildirilmesinden itibaren mahkeme kararı uyarınca en geç iki yıl içinde yeniden yapılacak soruşturma veya kovuşturma sonucuna göre karar verilir. Mahkeme kararının ilgili baro veya Türkiye Barolar Birliğine ulaşmasından itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez.”

MADDE 10- 1136 sayılı Kanunun 160 ıncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Meslekten çıkarma cezasından başka bir disiplin cezası verilen avukatlar; uyarma, kınama, para ve işten çıkarma cezalarının uygulanmasından itibaren beş yıl geçtikten sonra disiplin kuruluna başvurarak bu disiplin cezalarının sicillerinden silinmesini isteyebilirler. Tekerrür uygulanarak verilen işten çıkarma cezaları bu hükmün dışındadır.”

MADDE 11- 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 53 üncü maddesinin (j) fıkrasının dördüncü ve beşinci paragrafları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İtirazen şikayet başvuru bedelinin, itirazen şikayet başvuru dilekçesinde yer verilen iddialar

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

dikkate alınarak belirlenecek haklılık oranına karşılık gelen kısmının Kurul kararı ile başvuru sahibine iadesine karar verilir. Ancak Kurum tarafından 54 üncü maddenin onbirinci fıkrasının (c) bendi uyarınca başvurunun reddine veya eşit muamele ilkesi yönünden yapılan inceleme sonucunda 54 üncü maddenin onbirinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri uyarınca ihalenin iptaline veya düzeltici işlem belirlenmesine karar verilmesi halinde başvuru bedeli iade edilmez. Başvuru dilekçesinde aynı iddia kapsamında birden fazla hususa yer verilmesi halinde bu hususlar Kurum tarafından ayrı birer iddia olarak değerlendirilir. Kurul kararının başvuru sahibine bildirimini izleyen otuz gün içinde başvuru sahibinin Kuruma yazılı talebi üzerine, bu talep tarihini izleyen otuz gün içinde Kurum tarafından bedel iadesi yapılır. Kurumca iade edilen bu bedel için faiz işlemez.

İtirazen şikayet başvurusu üzerine alınan Kurul kararlarına karşı açılan davalar sonucunda veya 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca sözleşmenin feshedilmesi hallerinde, bu fıkranın (1) numaralı bendi uyarınca tahsil edilen bedelin ilk sözleşme bedelinin tamamlanmayan oranına karşılık gelen kısmının Kurul kararı ile yükleniciye iade edilmesine karar verilir. Bedel iadesinin yapılabilmesi için yüklenicinin, fesih ve tasfiye işlemlerinin tamamlandığının kendisine bildirimini izleyen otuz gün içinde iade talebiyle idareye başvurması gerekir. Başvuruyu izleyen otuz gün içinde idarece, ilk sözleşme bedelinin tamamlanmayan oranı dahil gerekli bilgi ve belgeler Kuruma iletilir. Bilgi ve belgelerin Kurum kayıtlarına alındığı tarihi izleyen otuz gün içinde, Kurum tarafından bedel iadesi yapılır. Kurumca iade edilen bu bedel için faiz işlemez.”

MADDE 12- 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

dikkate alınarak belirlenecek haklılık oranına karşılık gelen kısmının Kurul kararı ile başvuru sahibine iadesine karar verilir. Ancak Kurum tarafından 54 üncü maddenin onbirinci fıkrasının (c) bendi uyarınca başvurunun reddine veya eşit muamele ilkesi yönünden yapılan inceleme sonucunda 54 üncü maddenin onbirinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri uyarınca ihalenin iptaline veya düzeltici işlem belirlenmesine karar verilmesi halinde başvuru bedeli iade edilmez. Başvuru dilekçesinde aynı iddia kapsamında birden fazla hususa yer verilmesi halinde bu hususlar Kurum tarafından ayrı birer iddia olarak değerlendirilir. Kurul kararının başvuru sahibine bildirimini izleyen otuz gün içinde başvuru sahibinin Kuruma yazılı talebi üzerine, bu talep tarihini izleyen otuz gün içinde Kurum tarafından bedel iadesi yapılır. Kurumca iade edilen bu bedel için faiz işlemez.

İtirazen şikayet başvurusu üzerine alınan Kurul kararlarına karşı açılan davalar sonucunda veya 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca sözleşmenin feshedilmesi hallerinde, bu fıkranın birinci paragrafının (1) numaralı bendi uyarınca tahsil edilen bedelin ilk sözleşme bedelinin tamamlanmayan oranına karşılık gelen kısmının Kurul kararı ile yükleniciye iade edilmesine karar verilir. Bedel iadesinin yapılabilmesi için yüklenicinin, fesih ve tasfiye işlemlerinin tamamlandığının kendisine bildirimini izleyen otuz gün içinde iade talebiyle idareye başvurması gerekir. Başvuruyu izleyen otuz gün içinde idarece, ilk sözleşme bedelinin tamamlanmayan oranı dahil gerekli bilgi ve belgeler Kuruma iletilir. Bilgi ve belgelerin Kurum kayıtlarına alındığı tarihi izleyen otuz gün içinde, Kurum tarafından bedel iadesi yapılır. Kurumca iade edilen bu bedel için faiz işlemez.”

MADDE 12- 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

birinci fıkrasında yer alan “nitelikli dolandırıcılık (m. 158),” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 13- 5235 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 7- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ağır ceza mahkemelerinde görülmekte olan davalarda veya istinaf ya da temyiz kanun yolu incelemesinde bulunan dosyalarda nitelikli dolandırıcılık (m. 158) suçlarına bakan mahkemenin görevinin bu maddeyi ihdas eden Kanunla değiştiği gerekçesiyle görevsizlik veya bozma kararı verilemez. Bu davalara kesin hükümle sonuçlandırılıncaya kadar bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki göreve ilişkin kurallara göre bakılmaya devam olunur.”

MADDE 14- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 32 nci maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Kişi hakkında ayrıca akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine hükmolunur.”

MADDE 15- 5237 sayılı Kanunun 57 nci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş ve altıncı fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Ancak, hakkında 32 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları için kurumda geçirilecek süre, artırılmış müebbet hapis ve müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda bir yıldan, üst sınırı on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda ise altı aydan az olamaz.”

MADDE 16- 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“2. Hakaret (üçüncü fıkranın (a) bendi hariç, madde 125),”

MADDE 17- 5237 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “üç aydan bir yıla” ibaresi “dört aydan iki yıla” ve dördüncü

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

birinci fıkrasında yer alan “nitelikli dolandırıcılık (m. 158),” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 13- 5235 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 7- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ağır ceza mahkemelerinde görülmekte olan davalarda veya istinaf ya da temyiz kanun yolu incelemesinde bulunan dosyalarda nitelikli dolandırıcılık (m. 158) suçlarına bakan mahkemenin görevinin bu maddeyi ihdas eden Kanunla değiştiği gerekçesiyle görevsizlik veya bozma kararı verilemez. Bu davalara kesin hükümle sonuçlandırılıncaya kadar bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki göreve ilişkin kurallara göre bakılmaya devam olunur.”

MADDE 14- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 32 nci maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Kişi hakkında ayrıca akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine hükmolunur.”

MADDE 15- 5237 sayılı Kanunun 57 nci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş ve altıncı fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Ancak, hakkında 32 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları için kurumda geçirilecek süre, artırılmış müebbet hapis ve müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda bir yıldan, üst sınırı on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda ise altı aydan az olamaz.”

MADDE 16- 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“2. Hakaret (üçüncü fıkranın (a) bendi hariç, madde 125),”

MADDE 17- 5237 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “üç aydan bir yıla” ibaresi “dört aydan iki yıla” ve dördüncü

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

fikrasında yer alan “altı aydan üç yıla” ibaresi
“dokuz aydan beş yıla” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 18- 5237 sayılı Kanunun 155 inci
maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Suçun konusunun motorlu kara, deniz
veya hava taşıtı olması halinde yukarıdaki
fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.”

MADDE 19- 5237 sayılı Kanunun 170 inci
maddesinin birinci fıkrasında yer alan “altı aydan
üç yıla” ibaresi “bir yıldan beş yıla” şeklinde
değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki cümle ile
maddeye birinci fıkrasından sonra gelmek üzere
aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkra buna göre
teselsül ettirilmiştir.

“Suçun ses ve gaz fişegi atabilen silahla ateş
etmek suretiyle işlenmesi halinde kişi, altı aydan
üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

“(2) Birinci fıkroda tanımlanan suçun
kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde
işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında
artırılır.”

MADDE 20- 5237 sayılı Kanunun 220 nci
maddesinin birinci fıkrasında yer alan “dört
yıldan sekiz yıla” ibaresi “beş yıldan on yıla”,
ikinci fıkrasında yer alan “dört yıla” ibaresi
“beş yıla”, üçüncü fıkrasında yer alan “dörtte
birinden yarısına kadar” ibaresi “yarısı oranında”
şeklinde değiştirilmiş ve beşinci fıkrasına birinci
cümlesinden önce gelmek üzere aşağıdaki cümle
eklenmiştir.

“Örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen
suçlarda çocukların araç olarak kullanılması
halinde, örgüt yöneticilerine yukarıdaki fıkralara
göre verilecek ceza yarısından bir katına kadar
artırılır.”

MADDE 21- 5237 sayılı Kanunun 223 üncü
maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde
değiştirilmiştir.

“Ulaşım araçlarının hareketinin engellenmesi,
kaçırılması veya alıkonulması

MADDE 223- (1) Hukuka aykırı bir
davranışla kara ulaşım aracının hareket etmesini

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

fikrasında yer alan “altı aydan üç yıla” ibaresi
“dokuz aydan beş yıla” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 18- 5237 sayılı Kanunun 155 inci
maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Suçun konusunun motorlu kara, deniz
veya hava taşıtı olması halinde yukarıdaki
fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.”

MADDE 19- 5237 sayılı Kanunun 170 inci
maddesinin birinci fıkrasında yer alan “altı aydan
üç yıla” ibaresi “bir yıldan beş yıla” şeklinde
değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki cümle ile
maddeye birinci fıkrasından sonra gelmek üzere
aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkra buna göre
teselsül ettirilmiştir.

“Suçun ses ve gaz fişegi atabilen silahla ateş
etmek suretiyle işlenmesi halinde kişi, altı aydan
üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

“(2) Birinci fıkroda tanımlanan suçun
kişilerin toplu olarak bulundukları yerlerde
işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında
artırılır.”

MADDE 20- 5237 sayılı Kanunun 220 nci
maddesinin birinci fıkrasında yer alan “dört
yıldan sekiz yıla” ibaresi “beş yıldan on yıla”,
ikinci fıkrasında yer alan “dört yıla” ibaresi
“beş yıla”, üçüncü fıkrasında yer alan “dörtte
birinden yarısına kadar” ibaresi “yarısı oranında”
şeklinde değiştirilmiş ve beşinci fıkrasına birinci
cümlesinden önce gelmek üzere aşağıdaki cümle
eklenmiştir.

“Örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen
suçlarda çocukların araç olarak kullanılması
halinde, örgüt yöneticilerine yukarıdaki fıkralara
göre verilecek ceza yarısından bir katına kadar
artırılır.”

MADDE 21- 5237 sayılı Kanunun 223 üncü
maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde
değiştirilmiştir.

“Ulaşım araçlarının hareketinin engellenmesi,
kaçırılması veya alıkonulması

MADDE 223- (1) Hukuka aykırı bir
davranışla kara ulaşım aracının hareket etmesini

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

engelleyen veya bu aracı hareket halinde iken durduran kişi, bir yıldan üç yıla kadar, bu aracı gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun konusunun deniz veya demiryolu ulaşım aracı olması halinde, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Hukuka aykırı bir davranışla hava ulaşım aracının hareket etmesini engelleyen kişi, beş yıldan on yıla kadar, bu aracı gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişi, yedi yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların işlenmesi amacıyla veya sırasında başka bir suçun işlenmesi halinde ayrıca bu suçtan dolayı ceza verilir.”

MADDE 22- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa 128 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Bilişim suçlarının işlenmesi suretiyle elde edilen menfaatin bulunduğu hesabın askıya alınması ve elkoyma

MADDE 128/A- (1) Türk Ceza Kanununda yer alan;

a) Nitelikli hırsızlık (madde 142, fıkra iki, bent e),

b) Nitelikli dolandırıcılık (madde 158, fıkra bir, bent f ve l),

c) Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması (madde 245),

suçlarının işlendiği hususunda makul şüphe bulunması halinde banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan ya da yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu suçta kullanılan her türlü hesabın kırksekiz saate kadar askıya alınmasına ilgili banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı tarafından karar verilebilir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

engelleyen veya bu aracı hareket halinde iken durduran kişi, bir yıldan üç yıla kadar, bu aracı gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun konusunun deniz veya demiryolu ulaşım aracı olması halinde, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Hukuka aykırı bir davranışla hava ulaşım aracının hareket etmesini engelleyen kişi, beş yıldan on yıla kadar, bu aracı gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişi, yedi yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların işlenmesi amacıyla veya sırasında başka bir suçun işlenmesi halinde ayrıca bu suçtan dolayı ceza verilir.”

MADDE 22- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa 128 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Bilişim suçlarının işlenmesi suretiyle elde edilen menfaatin bulunduğu hesabın askıya alınması ve elkoyma

MADDE 128/A- (1) Türk Ceza Kanununda yer alan;

a) Nitelikli hırsızlık (madde 142, fıkra iki, bent e),

b) Nitelikli dolandırıcılık (madde 158, fıkra bir, bent f ve l),

c) Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması (madde 245),

suçlarının işlendiği hususunda makul şüphe bulunması halinde banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan ya da yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu suçta kullanılan her türlü hesabın kırksekiz saate kadar askıya alınmasına ilgili banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı tarafından karar verilebilir.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

(2) Askıya alma işlemi ve hesap hareketleri, ilgili mali kurum tarafından tüm bilgi ve belgelerle birlikte derhal Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir. Askıya alma işlemi ayrıca hesap sahibine de bildirilir. Hesap sahibi, askıya alma işleminin kaldırılması için Cumhuriyet başsavcılığına başvurabilir. Cumhuriyet savcısı, başvuru hakkında yirmidört saat içinde karar verir.

(3) Askıya alma işlemi tamamlanmadan suça konu menfaatin başka bir mali kuruma transfer edildiğinin tespit edilmesi halinde bu durum, askıya alma işleminin yapılabilmesi için banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı tarafından ilgili mali kuruma gecikmeksizin bildirilir.

(4) Birinci fıkra uyarınca mali kurum tarafından askıya alınan veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine askıya alınan hesapta bulunan suça konu menfaate hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle askıya alma süresi içinde elkonulabilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde elkoyma kendiliğinden kalkar. Bu madde hükümlerine göre elkoyma işlemi yapılabilmesi bakımından 128 inci maddede belirtilen rapor alma şartı aranmaz.

(5) Elkonulan suça konu menfaat, suçtan zarar gören mağdura ait olduğunun anlaşılması halinde soruşturma veya kovuşturma evresinde sahibine iade edilir.

(6) Bu madde uyarınca askıya alma işlemine karar veren gerçek ve tüzel kişiler, hukukî bakımdan sorumlu tutulmaz.

(7) Yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(2) Askıya alma işlemi ve hesap hareketleri, ilgili malî kurum tarafından tüm bilgi ve belgelerle birlikte derhal Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir. Askıya alma işlemi ayrıca hesap sahibine de bildirilir. Hesap sahibi, askıya alma işleminin kaldırılması için Cumhuriyet başsavcılığına başvurabilir. Cumhuriyet savcısı, başvuru hakkında yirmidört saat içinde karar verir.

(3) Askıya alma işlemi tamamlanmadan suça konu menfaatin başka bir malî kuruma transfer edildiğinin tespit edilmesi halinde bu durum, askıya alma işleminin yapılabilmesi için banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısı tarafından ilgili malî kuruma gecikmeksizin bildirilir.

(4) Birinci fıkra uyarınca malî kurum tarafından askıya alınan veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine askıya alınan hesapta bulunan suça konu menfaate hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle askıya alma süresi içinde elkonulabilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde elkoyma kendiliğinden kalkar. Bu madde hükümlerine göre elkoyma işlemi yapılabilmesi bakımından 128 inci maddede belirtilen rapor alma şartı aranmaz.

(5) Elkonulan suça konu menfaat, suçtan zarar gören mağdura ait olduğunun anlaşılması halinde soruşturma veya kovuşturma evresinde sahibine iade edilir.

(6) Bu madde uyarınca askıya alma işlemine karar veren gerçek ve tüzel kişiler, hukukî bakımdan sorumlu tutulmaz.

(7) Yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

hizmet sağlayıcısından istenilen bilgi veya belgenin on gün içinde fiziki veya elektronik ortamda gönderilmesi zorunludur. İstenilen bilgi veya belgenin gönderilmemesi ya da eksik gönderilmesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından ilgili banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısına elli bin Türk Lirasından üç yüz bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.”

MADDE 23- 5271 sayılı Kanunun 250 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinde yer alan “(madde 170)” ibaresi “(madde 170, birinci ve üçüncü fıkra)” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 5271 sayılı Kanunun 253 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (7) numaralı alt bendinde yer alan “(madde 155)” ibaresi “(üçüncü fıkra hariç, madde 155)”, üçüncü fıkrasında yer alan “(125 inci maddenin ikinci fıkrası),” ibaresi “(madde 125)” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak önödeme kapsamına giren bir suç ile uzlaştırma kapsamına giren bir suçun birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde uzlaştırma kapsamındaki suç bakımından uzlaşma hükümleri uygulanır.”

MADDE 25- 5271 sayılı Kanunun 280 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan “maddenin birinci fıkrasının (g) ve (h) bentleri hariç diğer bentlerinde” ibaresi “maddede” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 26- 5271 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 8- (1) Soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ve 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz. Bu dosyalar, 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasının değişiklikten önceki hükümlerine göre sonuçlandırılır.”

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

hizmet sağlayıcısından istenen bilgi veya belgenin on gün içinde fiziki veya elektronik ortamda gönderilmesi zorunludur. İstenen bilgi veya belgenin gönderilmemesi ya da eksik gönderilmesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından ilgili banka, ödeme hizmeti sağlayıcısı veya kripto varlık hizmet sağlayıcısına elli bin Türk Lirasından üç yüz bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.”

MADDE 23- 5271 sayılı Kanunun 250 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinde yer alan “(madde 170)” ibaresi “(madde 170, birinci ve üçüncü fıkra)” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 5271 sayılı Kanunun 253 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (7) numaralı alt bendinde yer alan “(madde 155)” ibaresi “(üçüncü fıkra hariç, madde 155)” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “(125 inci maddenin ikinci fıkrası),” ibaresi “(madde 125)” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak önödeme kapsamına giren bir suç ile uzlaştırma kapsamına giren bir suçun birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde uzlaştırma kapsamındaki suç bakımından uzlaşma hükümleri uygulanır.”

MADDE 25- 5271 sayılı Kanunun 280 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan “maddenin birinci fıkrasının (g) ve (h) bentleri hariç diğer bentlerinde” ibaresi “maddede” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 26- 5271 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 8- (1) Soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ve 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz. Bu dosyalar, 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasının değişiklikten önceki hükümlerine göre sonuçlandırılır.”

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 27- 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun geçici 10 uncu maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “tarihi itibarıyla” ibaresi “tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle” ve “tarihinde geçici 9 uncu maddenin altıncı fıkrası kapsamında açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler,” ibaresi “tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler,” şeklinde değiştirilmiş, yedinci ve sekizinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 28- 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununun 62 nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Bu Kanuna tabi esnaf ve sanatkârlarca üretilen mal ve hizmetlerin fiyat tarifeleri, bağlı bulundukları odalarca hazırlanır ve odanın mensubu olduğu birlik yönetim kurulu tarafından fiyat tarifesinin sunulmasından sonra otuz gün içinde onaylanır veya reddedilir. Bakanlığın görüşüne tabi fiyat tarifelerinde otuz günlük süre Bakanlığa görüş talebinin iletildiği gün durur ve görüşün birliğe iletildiği günden itibaren devam eder. Onaylanan fiyat tarifesi mülki amirlik, belediye ve ilgili odaya yedi gün içerisinde bildirilir ve itiraz edilmezse on beş gün sonra yürürlüğe girer. Fiyat tarifeleri, uygulanacak azami hadleri gösterir.

Belediyeler veya o yerin en büyük mülki amiri tarafından itiraz edilen ya da Bakanlığın görüşüne tabi olan fiyat tarifelerinde Bakanlığın olumsuz görüş verdiği fiyat tarifeleri on beş gün içerisinde uzlaşma komisyonunca değerlendirilerek nihai karar verilir.

MADDE 27- 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun geçici 10 uncu maddesinin altıncı fıkrasına “Türk Ceza Kanununun” ibaresinden sonra gelmek üzere “kasten öldürme suçları (82 nci maddenin birinci fıkrasının (d), (e) ve (f) bentleri), cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (102 nci ve 103 üncü maddeler ile 104 üncü maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları),” ibaresi eklenmiş, fıkroda yer alan “tarihi itibarıyla” ibaresi “tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle” ve “tarihinde geçici 9 uncu maddenin altıncı fıkrası kapsamında açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler,” ibaresi “tarihi ve öncesinde işlenmiş suçlar nedeniyle açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler,” şeklinde değiştirilmiş, yedinci ve sekizinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 28- 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununun 62 nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye üçüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Bu Kanuna tabi esnaf ve sanatkârlarca üretilen mal ve hizmetlerin fiyat tarifeleri, bağlı bulundukları odalarca hazırlanır ve odanın mensubu olduğu birlik yönetim kurulu tarafından fiyat tarifesinin sunulmasından sonra otuz gün içinde onaylanır veya reddedilir. Bakanlığın görüşüne tabi fiyat tarifelerinde otuz günlük süre Bakanlığa görüş talebinin iletildiği gün durur ve görüşün birliğe iletildiği günden itibaren devam eder. Onaylanan fiyat tarifesi mülki idare Amirliği, belediye ve ilgili odaya yedi gün içerisinde bildirilir ve itiraz edilmezse on beş gün sonra yürürlüğe girer. Fiyat tarifeleri, uygulanacak azami hadleri gösterir.

Belediyeler veya o yerin en büyük mülki idare amiri tarafından itiraz edilen ya da Bakanlığın görüşüne tabi olan fiyat tarifelerinde Bakanlığın olumsuz görüş verdiği fiyat tarifeleri on beş gün içerisinde uzlaşma komisyonunca değerlendirilerek nihai karar verilir.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

Uzlaşma komisyonu o yerin mülki amirinin ya da görevlendireceği yardımcısının başkanlığında, ticaret il müdürlüğü, defterdarlık, belediye, ildeki ilgili kamu kurumu, ticaret ve sanayi veya ticaret odası ile esnaf ve sanatkârlar odaları birliği temsilcilerinden oluşur. İlgili kamu kurumu temsilcisi, talep edilen tarifenin konusu dikkate alınarak komisyon başkanınca belirlenir. Komisyon kararları salt çoğunlukla alınır. Komisyon değerlendirmesini mevcut maliyetler ve ortalama kar marjları ile Orta Vadeli Programda yer alan enflasyon hedeflerini de dikkate alarak yapar. Talep edilen tarife, komisyonun nihai kararından sonra yürürlüğe girer.”

“Bakanlığın görüşüne tabi olacak fiyat tarifeleri ile komisyonun değerlendirme sürecine ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 29- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 111- Bu Kanunun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında 1/1/2016 tarihinden önceye ait olup ödenmemiş genel sağlık sigortası primleri ile gecikme cezası ve gecikme zammı gibi ferî alacaklarının tamamının tahsilinden vazgeçilir. Bu maddenin yayımlandığı tarihe kadar söz konusu süreler için ödenmiş olan primler iade ve mahsup edilmez.”

MADDE 30- 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (ö) ve (r) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(ö) İçeriğin çıkarılması: İçeriğin internet ortamından çıkarılmasını,

r) Uyarı yöntemi: İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle Kurum veya haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından yapılan bildirimi,”

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Uzlaşma komisyonu o yerin mülki idare amirinin ya da görevlendireceği yardımcısının başkanlığında, ticaret il müdürlüğü, defterdarlık, belediye, ildeki ilgili kamu kurumu, ticaret ve sanayi veya ticaret odası ile esnaf ve sanatkârlar odaları birliği temsilcilerinden oluşur. İlgili kamu kurumu temsilcisi, talep edilen tarifenin konusu dikkate alınarak komisyon başkanınca belirlenir. Komisyon kararları salt çoğunlukla alınır. Komisyon değerlendirmesini mevcut maliyetler ve ortalama kar marjları ile Orta Vadeli Programda yer alan enflasyon hedeflerini de dikkate alarak yapar. Talep edilen tarife, komisyonun nihai kararından sonra yürürlüğe girer.”

“Bakanlığın görüşüne tabi olacak fiyat tarifeleri ile komisyonun değerlendirme sürecine ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 29- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 111- Bu Kanunun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında 1/1/2016 tarihinden önceye ait olup ödenmemiş genel sağlık sigortası primleri ile gecikme cezası ve gecikme zammı gibi ferî alacaklarının tamamının tahsilinden vazgeçilir. Bu maddenin yayımlandığı tarihe kadar söz konusu süreler için ödenmiş olan primler iade ve mahsup edilmez.”

MADDE 30- 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (ö) ve (r) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(ö) İçeriğin çıkarılması: İçeriğin internet ortamından çıkarılmasını,”

“(r) Uyarı yöntemi: İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle Kurum veya haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından yapılan bildirimi,”

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 31- 5651 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasına “ilişkin olarak” ibaresinden sonra gelmek üzere “içeriğin çıkarılması ve/veya” ibaresi eklenmiş ve fıkranın ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, dokuzuncu fıkrasında yer alan “yayından” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve onbirinci fıkrasına “Başkan tarafından” ibaresinden sonra gelmek üzere “erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara” ibaresi eklenmiştir. “Bu karar, erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilerek gereğinin yerine getirilmesi istenir.”

MADDE 32- 5651 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 9 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Kişilik haklarının ihlal edilmesi

MADDE 9- (1) Yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi amacıyla sulh ceza hâkimliğine başvurulabilir.

(2) Sulh ceza hâkimliğince, ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde yirmi dört saat içinde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilir.

(3) Yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin talep etmesi durumunda sulh ceza hâkimliğince, ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde başvuranın adının ihlale konu internet adresleriyle ilişkilendirilmemesine karar verilir. Kararda bildirim yapılacak arama motorlarına yer verilir.

(4) Ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılamadığı hâllerde başvuru reddedilir.

(5) Sulh ceza hâkimi, bu madde kapsamında yalnızca ihlalin gerçekleştiği yayın ile sınırlı olarak karar verir. İnternet sitesinde yapılan

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 31- 5651 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasına “ilişkin olarak” ibaresinden sonra gelmek üzere “içeriğin çıkarılması ve/veya” ibaresi eklenmiş ve fıkranın ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, dokuzuncu fıkrasında yer alan “yayından” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve onbirinci fıkrasına “Başkan tarafından” ibaresinden sonra gelmek üzere “erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara” ibaresi eklenmiştir. “Bu karar, erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilerek gereğinin yerine getirilmesi istenir.”

MADDE 32- 5651 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 9 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Kişilik haklarının ihlal edilmesi

MADDE 9- (1) Yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi amacıyla sulh ceza hâkimliğine başvurulabilir.

(2) Sulh ceza hâkimliğince, ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde yirmi dört saat içinde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilir.

(3) Yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin talep etmesi durumunda sulh ceza hâkimliğince, ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde başvuranın adının ihlale konu internet adresleriyle ilişkilendirilmemesine karar verilir. Kararda bildirim yapılacak arama motorlarına yer verilir.

(4) Ayrıntılı bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın ihlalin ilk bakışta anlaşılamadığı hâllerde başvuru reddedilir.

(5) Sulh ceza hâkimi, bu madde kapsamında yalnızca ihlalin gerçekleştiği yayın ile sınırlı olarak karar verir. İnternet sitesinde yapılan

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak, URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine dair kanaat oluşması veya içeriğin çıkarılması kararının gereğinin yerine getirilmemiş olması hâlinde, gerekçesi açıkça belirtilmek kaydıyla internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilebilir.

(6) Sulh ceza hâkimi tarafından verilen karar, erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilmek üzere doğrudan Birliğe gönderilir. Bu karar, Birlik tarafından erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilir. Bildirim üzerine kararın gereği derhâl ve en geç dört saat içinde yerine getirilir.

(7) Bu madde kapsamında verilen karara konu kişilik hakkının ihlaline ilişkin yayının başka internet adreslerinde de yayınlanması durumunda ilgili kişi tarafından Birliğe müracaat edilerek, kararın bu adresler için de uygulanması talep edilebilir. Talebin Birlik tarafından kabul edilmesi halinde mevcut karar bu adresler için de uygulanır. Talebin Birlik tarafından kabulüne karşı kararı veren hâkimliğe itiraz edilebilir. İnternet sitesindeki yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesi kararlarında bu fıkra hükmü uygulanmaz.

(8) Erişimin engellenmesine konu içeriğin çıkarılmış olması durumunda hâkim kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. İnternet sitesinin tümüne yönelik verilen erişimin engellenmesi kararına konu içeriğin çıkarılmış olması durumunda ise ilgilinin talebi üzerine kararı veren sulh ceza hâkimliği tarafından karar kaldırılır.

(9) Bu madde uyarınca sulh ceza hâkimliklerince verilen kararlara karşı 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Kararına itiraz edilen hâkim veya itirazı incelemeye yetkili merci gerekli görmesi halinde tarafları dinleyebilir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak, URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine dair kanaat oluşması veya içeriğin çıkarılması kararının gereğinin yerine getirilmemiş olması hâlinde, gerekçesi açıkça belirtilmek kaydıyla internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilebilir.

(6) Sulh ceza hâkimi tarafından verilen karar, erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilmek üzere doğrudan Birliğe gönderilir. Bu karar, Birlik tarafından erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilir. Bildirim üzerine kararın gereği derhâl ve en geç dört saat içinde yerine getirilir.

(7) Bu madde kapsamında verilen karara konu kişilik hakkının ihlaline ilişkin yayının başka internet adreslerinde de yayınlanması durumunda ilgili kişi tarafından Birliğe müracaat edilerek, kararın bu adresler için de uygulanması talep edilebilir. Talebin Birlik tarafından kabul edilmesi halinde mevcut karar bu adresler için de uygulanır. Talebin Birlik tarafından kabulüne karşı kararı veren hâkimliğe itiraz edilebilir. İnternet sitesindeki yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesi kararlarında bu fıkra hükmü uygulanmaz.

(8) Erişimin engellenmesine konu içeriğin çıkarılmış olması durumunda hâkim kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. İnternet sitesinin tümüne yönelik verilen erişimin engellenmesi kararına konu içeriğin çıkarılmış olması durumunda ise ilgilinin talebi üzerine kararı veren sulh ceza hâkimliği tarafından karar kaldırılır.

(9) Bu madde uyarınca sulh ceza hâkimliklerince verilen kararlara karşı 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Kararına itiraz edilen hâkim veya itirazı incelemeye yetkili merci gerekli görmesi halinde tarafları dinleyebilir.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

(10) Bu madde uyarınca verilen kararların gereğini yerine getirmeyen erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcının sorumluları bin günden beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(11) Bu madde uyarınca verilen içeriğin çıkarılması kararının gereğinin Türkiye’den günlük erişimi on milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı tarafından yerine getirilmemesi durumunda ilgili kişi tarafından yapılan müracaat üzerine Birlik, kararın uygulanmasını sağlamak için sosyal ağ sağlayıcıya yeniden bildirimde bulunur. Bildirime rağmen kararın gereğinin yirmidört saat içinde yerine getirilmemesi durumunda ilgili kişi tarafından sosyal ağ sağlayıcının internet trafiği bant genişliğinin yüzde elli oranında daraltılması için kararı veren sulh ceza hâkimliğine başvurulabilir. Başvurunun kabulüne ilişkin hâkim kararının uygulanmasından itibaren otuz gün içinde içeriğin çıkarılmaması halinde ilgili kişi tarafından sosyal ağ sağlayıcının internet trafiği bant genişliğinin yüzde doksan oranına kadar daraltılması için kararı veren sulh ceza hâkimliğine başvurulabilir. Hâkim ikinci başvuru üzerine vereceği kararda, yüzde elliden düşük olmamak kaydıyla, sunulan hizmetin niteliğini de dikkate alarak daha düşük bir oran belirleyebilir. Hâkim tarafından verilen kararlar erişim sağlayıcılara bildirilmek üzere Birliğe gönderilir. Kararların gereği, bildirimden itibaren derhâl ve en geç dört saat içinde erişim sağlayıcılar tarafından yerine getirilir. İçeriğin çıkarılması kararının gereğinin yerine getirilmesi halinde ilgilinin talebi üzerine kararı veren sulh ceza hâkimliği tarafından internet trafiği bant genişliğinin daraltılmasına ilişkin karar kaldırılır.”

MADDE 33- 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 50 nci maddesine yedinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş, maddenin mevcut sekizinci fıkrası buna göre teselsül ettirilmiş ve aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(10) Bu madde uyarınca verilen kararların gereğini yerine getirmeyen erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcının sorumluları bin günden beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(11) Bu madde uyarınca verilen içeriğin çıkarılması kararının gereğinin Türkiye’den günlük erişimi on milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı tarafından yerine getirilmemesi durumunda ilgili kişi tarafından yapılan müracaat üzerine Birlik, kararın uygulanmasını sağlamak için sosyal ağ sağlayıcıya yeniden bildirimde bulunur. Bildirime rağmen kararın gereğinin yirmi dört saat içinde yerine getirilmemesi durumunda ilgili kişi tarafından sosyal ağ sağlayıcının internet trafiği bant genişliğinin yüzde elli oranında daraltılması için kararı veren sulh ceza hâkimliğine başvurulabilir. Başvurunun kabulüne ilişkin hâkim kararının uygulanmasından itibaren otuz gün içinde içeriğin çıkarılmaması halinde ilgili kişi tarafından sosyal ağ sağlayıcının internet trafiği bant genişliğinin yüzde doksan oranına kadar daraltılması için kararı veren sulh ceza hâkimliğine başvurulabilir. Hâkim ikinci başvuru üzerine vereceği kararda, yüzde elliden düşük olmamak kaydıyla, sunulan hizmetin niteliğini de dikkate alarak daha düşük bir oran belirleyebilir. Hâkim tarafından verilen kararlar erişim sağlayıcılara bildirilmek üzere Birliğe gönderilir. Kararların gereği, bildirimden itibaren derhâl ve en geç dört saat içinde erişim sağlayıcılar tarafından yerine getirilir. İçeriğin çıkarılması kararının gereğinin yerine getirilmesi halinde ilgilinin talebi üzerine kararı veren sulh ceza hâkimliği tarafından internet trafiği bant genişliğinin daraltılmasına ilişkin karar kaldırılır.”

MADDE 33- 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 50 nci maddesine yedinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş, maddenin mevcut sekizinci fıkrası buna göre teselsül ettirilmiş ve aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

“(8) İşletmeci;

a) İlgili kanunlarında resmi kimlik belgesi hükmünde olsa bile, elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz olmayan kimlik belgeleriyle abonelik kaydı yapamaz.

b) Abonelik kaydı için kişinin kimliğini, kimlik belgesi ve yüz veya parmak izi özetine ilişkin biyometrik veriler ya da kimliği doğrulayıcı şifre vasıtasıyla teyit eder.

c) Abonelik kaydı yapılan kişinin elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz belgeye sahip olmadığını teyit etmesi halinde, kayıt işlemini aşağıdaki usullere göre yapar.

1) Abonelik kaydı yapılan yabancı kişinin kimliği, yüz veya parmak izine ilişkin biyometrik verileriyle Göç İdaresi Başkanlığı üzerinden Kurum vasıtasıyla teyit edilir. Bu teyidin uzaktan yapılması halinde abonelik kaydı yapılan kişinin resmi makam sunucularına erişimini sağlayan mobil elektronik haberleşme işletmecisi, abonelik kaydı yapılan kişinin konum verisini Kurum vasıtasıyla Göç İdaresi Başkanlığına iletir. Ancak, Ülkemizde görevli diploması ve konsolosluk memurları ile aileleri ve uluslararası kuruluşların Ülkemizdeki temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanlar ile bu kişilerin aileleri için yabancı misyon veya temsilciliğinin mensubu olduğunun Dışişleri Bakanlığınca teyit edilmesi halinde bu alt bentteki şartlar aranmaksızın abonelik kaydı yapılabilir.

2) Geçici kimlik belgesi bulunan vatandaşların yüz veya parmak izi özetine ilişkin biyometrik verileri alınır.

(9) İşletmeci, üç ayda bir tüm abonelerin ölüm veya tüzel kişiliğin sona ermesi gibi hallerle aktifliğinin sona erip ermediğini ilgili resmi makamlardan teyit eder. Teyit edemediği abonelere ait hatların elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısını keser.

(10) İşletmeci, gerçek veya tüzel bir kişi adına açılacak hat sayısına ilişkin Kurum tarafından belirlenen sınırdan fazla abonelik kaydı yapamaz.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“(8) İşletmeci;

a) İlgili kanunlarında resmi kimlik belgesi hükmünde olsa bile, elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz olmayan kimlik belgeleriyle abonelik kaydı yapamaz.

b) Abonelik kaydı için kişinin kimliğini, kimlik belgesi ve yüz veya parmak izi özetine ilişkin biyometrik veriler ya da kimliği doğrulayıcı şifre vasıtasıyla teyit eder.

c) Abonelik kaydı yapılan kişinin elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz belgeye sahip olmadığını teyit etmesi halinde, kayıt işlemini aşağıdaki usullere göre yapar.

1) Abonelik kaydı yapılan yabancı kişinin kimliği, yüz veya parmak izine ilişkin biyometrik verileriyle Göç İdaresi Başkanlığı üzerinden Kurum vasıtasıyla teyit edilir. Bu teyidin uzaktan yapılması halinde abonelik kaydı yapılan kişinin resmi makam sunucularına erişimini sağlayan mobil elektronik haberleşme işletmecisi, abonelik kaydı yapılan kişinin konum verisini Kurum vasıtasıyla Göç İdaresi Başkanlığına iletir. Ancak, Ülkemizde görevli diploması ve konsolosluk memurları ile aileleri ve uluslararası kuruluşların Ülkemizdeki temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanlar ile bu kişilerin aileleri için yabancı misyon veya temsilciliğinin mensubu olduğunun Dışişleri Bakanlığınca teyit edilmesi halinde bu alt bentteki şartlar aranmaksızın abonelik kaydı yapılabilir.

2) Geçici kimlik belgesi bulunan vatandaşların yüz veya parmak izi özetine ilişkin biyometrik verileri alınır.

(9) İşletmeci, üç ayda bir tüm abonelerin ölüm veya tüzel kişiliğin sona ermesi gibi hallerle aktifliğinin sona erip ermediğini ilgili resmi makamlardan teyit eder. Teyit edemediği abonelere ait hatların elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısını keser.

(10) İşletmeci, gerçek veya tüzel bir kişi adına açılacak hat sayısına ilişkin Kurum tarafından belirlenen sınırdan fazla abonelik kaydı yapamaz.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

(11) İşletmeci, Kurum tarafından belirlenen usul ve sürelerle aykırı olarak Kurum tarafından belirlenen sayıdan fazla abone numarası kullandığı tespit edilen cihazlara elektronik haberleşme hizmeti veremez.

(12) Yabancı uyruklu gerçek kişilere ait mobil haberleşme hatlarına özgü numara tahsis ve kullanımına ilişkin usul ve esaslar, Kurum tarafından belirlenir.”

“(13) Kurum bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları, ilgili bakanlıkların görüşünü almak suretiyle belirler.”

MADDE 34- 5809 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “halinde,” ibaresi “veya ilgili takvim yılına ilişkin net satışlarının belli olmaması hallerinde,” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki cümle, yedinci fıkrasına “Bu Kanunun” ibaresinden sonra gelmek üzere “50 nci maddesinin sekizinci ve dokuzuncu fıkralarına aykırı hareket eden işletmecilere hat başına yüzbin Türk Lirası; onuncu fıkrasına aykırı hareket eden işletmecilere hat başına ellibin Türk Lirası; onbirinci fıkrasına aykırı hareket eden işletmecilere cihaz başına ikiyüzellibin Türk Lirasından beşyüzbin Türk Lirasına kadar;” ibaresi, dokuzuncu fıkrasına “bu tutarları” ibaresinden sonra gelmek üzere “tahsilat tarihinden iade edildiği tarihe kadar 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesine göre hesaplanacak tutarla birlikte” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Birinci fıkra kapsamında belirlenecek idari para cezası tutarı, bu fıkra da yer alan idari para cezasının alt sınırından az olamaz.”

“(18) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Nitelikli hırsızlık (madde 142, fıkra iki, bent e),
2. Dolandırıcılık (madde 157 ve 158),
3. Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması (madde 245),

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(11) İşletmeci, Kurum tarafından belirlenen usul ve sürelerle aykırı olarak Kurum tarafından belirlenen sayıdan fazla abone numarası kullandığı tespit edilen cihazlara elektronik haberleşme hizmeti veremez.

(12) Yabancı uyruklu gerçek kişilere ait mobil haberleşme hatlarına özgü numara tahsis ve kullanımına ilişkin usul ve esaslar, Kurum tarafından belirlenir.”

“(13) Kurum bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları, ilgili bakanlıkların görüşünü almak suretiyle belirler.”

MADDE 34- 5809 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “halinde,” ibaresi “veya ilgili takvim yılına ilişkin net satışlarının belli olmaması hallerinde,” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki cümle, yedinci fıkrasına “Bu Kanunun” ibaresinden sonra gelmek üzere “50 nci maddesinin sekizinci ve dokuzuncu fıkralarına aykırı hareket eden işletmecilere hat başına yüzbin Türk Lirası; onuncu fıkrasına aykırı hareket eden işletmecilere hat başına ellibin Türk Lirası; onbirinci fıkrasına aykırı hareket eden işletmecilere cihaz başına ikiyüzellibin Türk Lirasından beşyüzbin Türk Lirasına kadar;” ibaresi, dokuzuncu fıkrasına “bu tutarları” ibaresinden sonra gelmek üzere “tahsilat tarihinden iade edildiği tarihe kadar 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesine göre hesaplanacak tutarla birlikte” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Birinci fıkra kapsamında belirlenecek idari para cezası tutarı, bu fıkra da yer alan idari para cezasının alt sınırından az olamaz.”

“(18) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Nitelikli hırsızlık (madde 142, fıkra iki, bent e),
2. Dolandırıcılık (madde 157 ve 158),
3. Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması (madde 245),

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

suçlarında kullanıldığı tespit edilen mobil haberleşme hattının bağlantısı, yürütülen soruşturma kapsamında hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine mobil haberleşme hizmeti sunan işletmeci tarafından kesilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan işlem, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını bağlantının kesilmesinden itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde bağlantının kesilmesi tedbiri kendiliğinden kalkar. Bu fıkra uyarınca verilen karara veya yazılı emre rağmen ilgili hattın haberleşmesinin kesilmemesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından işletmeciye ellibin Türk Lirasından üçyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

(19) Yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından işletmecilerden istenilen bilgi veya belgenin on gün içinde fiziki veya elektronik ortamda gönderilmesi zorunludur. İstenilen bilgi veya belgenin gönderilmemesi ya da eksik gönderilmesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından işletmeciye ellibin Türk Lirasından üçyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.”

MADDE 35- 5809 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“Abonelik kayıtlarının güncellenmesi

GEÇİCİ MADDE 8- (1) Mobil haberleşme hizmeti sunan işletmeciler nezdinde tutulan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait abonelik kayıtlarının bu maddeyi ihdas eden Kanunla 50 nci maddede yapılan değişikliklere uygun hale getirilmesi amacıyla, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde yabancı uyruklu gerçek kişiler, abonelik kayıtlarını güncellemek için ilgili işletmeciye başvurmak zorundadır. Kurum tarafından bu süre altı ay daha uzatılabilir. Başvuru üzerine ilgili işletmecilerce abonelik kayıtları yapılan değişikliklere uygun hale getirilir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

suçlarında kullanıldığı tespit edilen mobil haberleşme hattının bağlantısı, yürütülen soruşturma kapsamında hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine mobil haberleşme hizmeti sunan işletmeci tarafından kesilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan işlem, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını bağlantının kesilmesinden itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde bağlantının kesilmesi tedbiri kendiliğinden kalkar. Bu fıkra uyarınca verilen karara veya yazılı emre rağmen ilgili hattın haberleşmesinin kesilmemesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından işletmeciye ellibin Türk Lirasından üçyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

(19) Yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından işletmecilerden istenen bilgi veya belgenin on gün içinde fiziki veya elektronik ortamda gönderilmesi zorunludur. İstenen bilgi veya belgenin gönderilmemesi ya da eksik gönderilmesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından işletmeciye ellibin Türk Lirasından üçyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.”

MADDE 35- 5809 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“Abonelik kayıtlarının güncellenmesi

GEÇİCİ MADDE 8- (1) Mobil haberleşme hizmeti sunan işletmeciler nezdinde tutulan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait abonelik kayıtlarının bu maddeyi ihdas eden Kanunla 50 nci maddede yapılan değişikliklere uygun hale getirilmesi amacıyla, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde yabancı uyruklu gerçek kişiler, abonelik kayıtlarını güncellemek için ilgili işletmeciye başvurmak zorundadır. Kurum tarafından bu süre altı ay daha uzatılabilir. Başvuru üzerine ilgili işletmecilerce abonelik kayıtları, yapılan değişikliklere uygun hale getirilir.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(2) Abonelik kayıtlarını güncellemek için ilgili işletmeciye başvurmayan veya kimliği teyit edilemeyen yabancı uyruklu gerçek kişilere ait mobil haberleşme hatlarının elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısı, birinci fıkraya göre abonelere verilen başvuru süresinin bitiminden itibaren bir ay içinde ilgili işletmeci tarafından kesilir.

(3) Bu maddenin birinci fıkrası ve bu maddeyi ihdas eden Kanunla 50 nci maddeye eklenen sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onbirinci ve onikinci fıkra hükümleri, bu Kanunun yayımından itibaren altı ay sonra yürürlüğe girer.

(4) Kurum, gerçek veya tüzel bir kişi adına açılacak hat sayısı ile aynı cihazla belirli süre içinde kullanılacak hat sayısını ve yabancı uyruklu kişilere özgü numara tahsis ve kullanımına ilişkin usul ve esasları bu Kanunun yayımından itibaren altı ay içinde belirler.

(5) Adına Kurumun belirlediği sayıdan fazla abonelik kaydı bulunan gerçek veya tüzel kişilere, fazla olan mobil haberleşme hattını kullanıma kapatması veya devretmesi için dördüncü fıkra uyarınca Kurum tarafından yapılacak belirleme tarihinden itibaren altı ay süre tanınır. Kurum tarafından bu süre altı ay daha uzatılabilir. Bu süre içinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişilere ait fazla hatların elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısı, en eski tarihli abonelikler korunmak suretiyle ilgili işletmeci tarafından kesilir.

(6) Birinci, ikinci ve beşinci fıkralarda yer alan yükümlülükleri yerine getirmeyen mobil haberleşme hizmeti sunan işletmecilere, her bir mobil hat aboneliği başına Kurum tarafından yirmibin Türk Lirası idari para cezası verilir.

(7) Bu maddenin beşinci fıkrası hükümlerinin uygulanması nedeniyle mobil haberleşme hatlarının devri veya kapatılması halinde vergi, resim, harç, cezai şart, cayma bedeli ve benzeri yükümlülükler uygulanmaz. Bu fıkra hükmü aynı hat bakımından bir kez uygulanır.

(2) Abonelik kayıtlarını güncellemek için ilgili işletmeciye başvurmayan veya kimliği teyit edilemeyen yabancı uyruklu gerçek kişilere ait mobil haberleşme hatlarının elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısı, birinci fıkraya göre abonelere verilen başvuru süresinin bitiminden itibaren bir ay içinde ilgili işletmeci tarafından kesilir.

(3) Bu maddenin birinci fıkrası ve bu maddeyi ihdas eden Kanunla 50 nci maddeye eklenen sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onbirinci ve onikinci fıkra hükümleri, bu maddeyi ihdas eden Kanunun yayımından itibaren altı ay sonra yürürlüğe girer.

(4) Kurum, gerçek veya tüzel bir kişi adına açılacak hat sayısı ile aynı cihazla belirli süre içinde kullanılacak hat sayısını ve yabancı uyruklu kişilere özgü numara tahsis ve kullanımına ilişkin usul ve esasları bu maddeyi ihdas eden Kanunun yayımından itibaren altı ay içinde belirler.

(5) Adına Kurumun belirlediği sayıdan fazla abonelik kaydı bulunan gerçek veya tüzel kişilere, fazla olan mobil haberleşme hattını kullanıma kapatması veya devretmesi için dördüncü fıkra uyarınca Kurum tarafından yapılacak belirleme tarihinden itibaren altı ay süre tanınır. Kurum tarafından bu süre altı ay daha uzatılabilir. Bu süre içinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişilere ait fazla hatların elektronik haberleşme şebekesiyle bağlantısı, en eski tarihli abonelikler korunmak suretiyle ilgili işletmeci tarafından kesilir.

(6) Birinci, ikinci ve beşinci fıkralarda yer alan yükümlülükleri yerine getirmeyen mobil haberleşme hizmeti sunan işletmecilere, her bir mobil hat aboneliği başına Kurum tarafından yirmibin Türk Lirası idari para cezası verilir.

(7) Bu maddenin beşinci fıkrası hükümlerinin uygulanması nedeniyle mobil haberleşme hatlarının devri veya kapatılması halinde vergi, resim, harç, cezai şart, cayma bedeli ve benzeri yükümlülükler uygulanmaz. Bu fıkra hükmü aynı hat bakımından bir kez uygulanır.

(Tokat Milletvekili Mustafa Arslan ve
Samsun Milletvekili Orhan Kırçalı ile
50 Milletvekilinin Teklifi)

(8) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenir.”

MADDE 36- 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasına “müşteri kimliğinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “biyometrik yöntemlerle veya elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz kimlik belgeleriyle” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 37- Bu Kanunun;

- a) 11 inci maddesi 26/12/2025 tarihinde,
 - b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
- yürürlüğe girer.

MADDE 38- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(8) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenir.”

MADDE 36- 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasına “müşteri kimliğinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “biyometrik yöntemlerle veya elektronik kimlik doğrulama kabiliyetini haiz kimlik belgeleriyle” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 37- Bu Kanunun;

- a) 11 inci maddesi 26/12/2025 tarihinde,
 - b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
- yürürlüğe girer.

MADDE 38- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

